

Rozdělování sociálních nerovností pod patronací státu **Situační analýza Osoblažska a možností jeho socioekonomického rozvoje**

Dušan Janák, Miroslav Pilát, Jan Bezděk
foto: Jindřich Štreit

Opava 2014

Slezská univerzita v Opavě
Fakulta veřejných politik v Opavě

*Knihu věnujeme Jarmile Premusové (2. srpna 1945 – 6. února 2001),
která jako první věnovala systematickou sociologickou pozornost
osoblažskému regionu a jeho obyvatelům.*

Rozdělování sociálních nerovností pod patronací státu

Situační analýza Osoblažska a možností jeho socioekonomického rozvoje

Dušan Janák, Miroslav Pilát, Jan Bezděk
Foto: Jindřich Štreit

Opava 2014

Empirický výzkum na Osoblažsku byl podpořen Agenturou pro sociální začleňování při Úřadu vlády ČR v rámci veřejné zakázky
“Provádění situačních analýz formou aplikovaných výzkumů v lokalitách vybraných ke spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování
v letech 2012 a 2013”

Recenzovali:

doc. PhDr. Tomáš Katrňák, Ph.D.

doc. Mgr. et. PaedDr. Jan Michalík, Ph.D.

© Dušan Janák, Miroslav Pilát, Jan Bezděk 2014

© foto Jindřich Štreit 2014

ISBN 978-80-7248-947-3

OBSAH

1 Úvod a metodologie výzkumu	9
1.1 Úvod	9
1.2 Metodologie výzkumu	12
1.2.1 Popis vzorku dotazníkového šetření vstupujícího do analýzy	13
1.2.2 Popis vzorků polostandardizovaných a hloubkových rozhovorů	14
2 Základní popis socioekonomické situace na Osoblažsku	17
2.1 Historický vývoj ekonomických a sociálních charakteristik regionu	17
2.2 Obecná charakteristika	18
2.2.1 Trh práce	22
2.2.2 Vzdělanost	23
2.2.3 Bydlení	25
2.2.4 Dopravní obslužnost	27
2.2.5 Sociální služby	27
2.2.6 Nepojistné sociální dávky	27
2.3 Identifikace skupin osob ohrožených sociálním vyloučením a popis jejich základních charakteristik	28
2.3.1 Bytové domy na ulici Hlavní v Osoblaže	32
2.3.2 Bytové domy č. p. 50, 52, 53, 62, 63 v obci Hlinka	34
2.3.3 Bytový dům č. p. 113 v obci Slezské Pavlovice	35
2.3.4 Srovnání lokalit	36
2.4 Shrnutí 2. kapitoly	36
3 Popis obecného rozvojového potenciálu regionu	41
3.1 Identifikace perspektivních oblastí pro rozvoj a jejich popis	43
3.1.1 Turistický ruch	43
3.1.2 Zemědělství	46
3.1.3 Sociální služby	49
3.1.4 Sociální podnikání	51
3.2 Shrnutí 3. kapitoly	52
4 Identifikace konkrétních příležitostí pro ekonomický a sociální rozvoj	55
4.1 Analýza potřeb obyvatel obcí (poptávka po chybějících službách – placených i neplacených)	55
4.2 Opatření pro zvýšení příjmů obyvatel včetně možnosti omezení nepřiměřených výdajů, např. v nákladech na bydlení aj.	56
4.3 Brownfields	58
4.4 Analýza návrhové části strategických dokumentů regionu	59
4.5 Inventarizace a popis současných klíčových firem a zaměstnavatelů v regionu	62
4.6 Připravované podnikatelské aktivity a návrhy možných podnikatelských aktivit	64
4.7 Atraktivnost regionu pro podnikatele mimo region, bariéry potenciální činnosti	69
4.8 Zapojení veřejné správy (především obcí)	70
4.9 Zaměstnanost specifických cílových skupin se zvýšenými bariérami pro vstup na trh práce	71
4.10 Shrnutí 4. kapitoly	72
5 Shrnutí zjištění situační analýzy	77
Seznam použitých zdrojů	81
Přílohy	86
Příloha č. 1 Tabulky sociálních indikátorů podle jednotlivých obcí	87
Příloha č. 2 Osnova rozhovorů s podnikateli, vedením podniků	115
Příloha č. 3 Osnova standardizovaného rozhovoru s podnikateli	119
Příloha č. 4 Sociální podnikání	128
Příloha č. 5 Mikropodnikání	129
Příloha č. 6 Asistent sociální péče	130
Summary	132

[1]

ÚVOD A METODOLOGIE VÝZKUMU

1.1 ÚVOD

Cílem výzkumu, jehož výstupem je předkládaný text, je zmapovat výchozí situaci obyvatel žijících v osoblažském mikroregionu včetně regionálních rozvojových příležitostí a formulovat konkrétní návrhy na opatření v oblasti sociálně-ekonomického rozvoje obcí v kontextu regionu.¹ Analýza může být podkladem pro strategické plánování socioekonomického rozvoje obcí na Osoblažsku. Základní perspektivou, kterou při analýze uplatňujeme, je perspektiva sociální exkluze a inkluze, ve které klademe důraz především na ekonomickou rovinu spojenou s trhem práce, ale neopomíjíme ani další aspekty sociálního vyloučení a začleňování. Na diskurzu o sociálním vyloučení a začleňování jsou totiž podstatné dvě roviny: Jednak se v něm prolíná veřejně politická agenda² s akademickým diskurzem, jednak se v něm odráží posun ve vnímání soudobých sociálních rizik.

Podle Mareše a Sirovátky „diskurz, jehož jsou sociální exkluze, sociální inkluze a sociální koheze součástí či osou, představuje dnes, mimo jiné, snahu převyprávět základní sociální problémy dnešní Evropy jazykem, jenž přesouvá pozornost od vertikálních nerovností pojímaných v tradičních termínech sociální stratifikace („nahore“ versus „dole“ neboli bohatství/moc versus chudoba/bezmoc či privilegia versus deprivace s akcentem na redistribuci) k nerovnostem horizontálním („uvnitř“ versus „vně“ či separece versus participace s akcentem na začleňování a integraci). Přestože jedním z důležitých důvodů „nebýt uvnitř“ stále zůstává ve většině případů „být dole“ (a naopak – mezi oběma zůstává silná korelace), zdaleka to již není jediným důvodem sociální exkluze“ (Mareš, Sirovátka, 2008: 273). Citovaní autoři uvádějí, že v Evropské unii obecně rozšířené pojetí sociální exkluze vymezuje sociálně vyloučené jedince „...jako obyvatele/občany dané společnosti, kteří z důvodů, které nemají sami

pod kontrolou, nemohou participovat na obvyklých aktivitách, k nimž by je jejich občanství opravňovalo a na něž aspirují“ (Mareš, Sirovátka, 2008: 273). Leitmotivem definic sociální exkluze je upření určitých práv na životní standard, která jsou spjata s občanstvím. Politika sociální inkluze vychází z utopické normativní ideje zajištění určitých rovných práv občanů na jistý životní standard. Normativní vize (jakkoli místně i časově proměnlivá svým obsahem) dobré společnosti založená na koncepci práv a občanství je podstatným pozadím veřejně politických i akademických debat o sociálním vyloučení.

Podíváme-li se na český kontext, sociální vyloučení je např. v úvodním ustanovení českého zákona o sociálních službách vymezeno jako vyloučení osoby mimo běžný život společnosti a nemožnost se do něj zapojit v důsledku nepříznivé sociální situace. To je na tomto místě definováno jako oslabení nebo ztráta schopnosti jejího zvládnutí z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, krizové sociální situace, životních návyků a způsobu života vedoucího ke konfliktu se společností, do sociálně znevýhodňujícího prostředí, k ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby nebo vedoucího z jiných závažných důvodů k neschopnosti řešit vzniklou situaci tak, aby toto řešení podporovalo sociální začlenění a ochranu před sociálním vyloučením. Sociálním začleňováním je míněn proces, který zajišťuje, že osoby sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené dosáhnou příležitostí a možností, které jim napomáhají plně se zapojit do ekonomického, sociálního i kulturního života společnosti a žít způsobem, který je ve společnosti považován za běžný.

Z uvedených akademických a veřejně politických definic je zřetelné, že koncept sociálního vyloučení je spojen s konceptem chudoby, neboť řada charakteristik sociálního vyloučení je formulována právě ve vztahu k chudobě. Oba pojmy ale nelze zaměňovat (srov. např. Gerbery, Džambazovič, 2011: 19-27, Mareš, Sirovátka, 2008: 279). Sociální vyloučení je jed-

10 nak pojem širší, jednak přesouvá důraz na nová sociální rizika (podrobněji k nim v českém kontextu viz Winkler, Klimplová 2010, Keller, 2011) postindustriální společnosti související s tzv. flexibilizací práce v prostředí globalizujících se ekonomik, krizí sociálního státu, proměnami vzdělání, proměnami středních tříd i tříd obecně. Nicméně jejich spojení s klasickými sociálními riziky, tj. především chudobou a ekonomickými ohroženími svázanými s počátkem a koncem životního cyklu, je poměrně pevné. Proto také naše analýza směřuje především do oblasti ekonomické. Hovoříme-li v textu o ekonomickém vyloučení, máme na mysli marginalizaci na trhu práce nebo chudobu. Termín sociální vyloučení používáme pro důraz na „horizontální“ marginalizaci, která je většinou s ekonomickou oblastí úzce spojena, ale nepřekrývá se s ní.

Téměř všichni autoři zabývající se sociálním vyloučením zdůrazňují multidimenzionalitu tohoto konceptu. Začlenění na pracovním trhu je považováno za klíčovou oblast sociálního začlenění – je vnímáno především jako prevence chudoby (míra chudoby pracujících je totiž ve většině evropských zemí nízká), vedle toho se mezi dimenze sociálního začlenění v České republice dlouhodobě řadí dostupnost a kvalita bydlení, dostupnost a kvalita vzdělání, dostupnost zdravotní péče, adekvátní podpora příjmů (Mareš, 2006: 33). V souladu s těmito analýzami se také naše optika neomezuje pouze na otázky trhu práce, případně otázky redistribuce sociálního státu. Zahrnujeme do našeho výzkumu jak otázku bydlení, vzdělání, sociálních služeb, dopravní obslužnosti, potřeb obyvatel, tak problematiku sociálního vyloučení na etnickém základě.

Poměrně komplexní empirické studii odpovídá i relativně složitá a časově náročná metodika zpracování. Šíře analyzovaných problémů pokrývá nejrůznější oblasti života obyvatel regionu, přičemž jsme si vědomi, že adekvátní zpracování celé řady témat by si zasluhovalo další detailnější pozornost a rozsáhlejší výzkumný projekt. Ostatně i shromážděná data v sobě ještě obsahují nemalý analytický potenciál.

Kniha je rozdělena do pěti kapitol. V úvodní kapitole budeme věnovat pozornost především představení metodologie výzkumu, pro který byla zvolena integrovaná výzkumná strategie a kombinace kvantitativních i kvalitativních výzkumných postupů.

Druhá kapitola obsáhne základní popis socioekonomické situace v regionu a bude se věnovat otázce sociálního vyloučení. Každý kvalifikovaný pokus o intervenci či návrhy na praktická opatření by se měl opírat o systematickou znalost sociální reality. Ve druhé kapitole se proto budeme věnovat jednak historickému vývoji regionu, neboť základním

způsobem ovlivňuje jak současnou situaci, tak možnosti dalšího rozvoje, jednak oblastem bezprostředně souvisejícím s otázkami sociální exkluze a inkluze: budeme analyzovat stav na trhu práce, v oblasti bydlení, vzdělání, dopravní obslužnosti, v sociálních službách, ve výplatách sociálních dávek a podáme charakteristiku sociálně vyloučených lokalit. Z hlediska historického vývoje ekonomických a sociálních charakteristik regionu budeme charakterizovat Osoblažsko jako oblast více než půl století výrazně závislou na státu a jeho veřejných politikách. Jde především o odsun Němců po druhé světové válce a imigrační politiku státu směřovanou do příhraničních oblastí a dále o proces privatizace zemědělství a jeho regulace prostřednictvím dotací po roce 1989. Druhá proměna měla poměrně zásadní vliv na distribuci sociálních nerovností. Pro osoblažský region je charakteristická dlouhodobá závislost nejchudších i nejbohatších obyvatel na dotační politice státu, respektive nyní i na společné hospodářské politice Evropské unie. Vývoj po roce 1989 vypadá spíše jako paradoxní směřování k sociální nerovnosti pod státním patronátem, neboť klíčovými mechanismy distribuce bohatství a chudoby je dotační politika v zemědělství (pro podnikatele v zemědělství, kteří se nalézají v horních patrech stratifikačního spektra oblasti) a redistribuce podpory sociálního státu (pro chudé).

Pro vystižení sociálního vyloučení na Osoblažsku použijeme dichotomii strukturálního a prostorového sociálního vyloučení. Strukturální sociální vyloučení odkazuje k tomu, že sociální exkluze nebo ohrožení sociální exkluzí (operacionalizované především jako dlouhodobá nezaměstnanost a závislost na dávkách) je na Osoblažsku natolik masovým fenoménem, že jej nelze prostorově lokalizovat. I na Osoblažsku však existují lokality, v nichž dochází k větší koncentraci charakteristik sociálního vyloučení a jež jsou také ohraničeny neviditelným kruhem sociální distance od okolí. Dalo by se říci, že se jedná o ještě vyloučenější lokality v kontextu sociálně vyloučeného regionu. Jejich stručné charakteristice bude věnována pozornost ve druhé části druhé kapitoly.

Třetí kapitola se bude věnovat popisu obecného rozvojového potenciálu regionu. Těžiště kapitoly bude v identifikaci a rozboru tří perspektivních oblastí rozvoje, které nalézáme v zemědělství, v oblasti cestovního ruchu a ve sféře sociálních služeb. Stručnou pozornost věnujeme také sociálnímu podnikání jako perspektivní platformě, na které se mohou aktivity ve všech třech oblastech odehrávat. Kapitola zasadí osoblažský region do širšího kontextu severovýchodního pohraničí a příležitostně celé České republiky. Budeme vycházet nejen z již uskutečněných analýz re-

gionálního rozvoje, ale také z vlastního terénního výzkumu a analýzy dostupných datových zdrojů (Český statistický úřad, katastrální úřad, apod.).

Čtvrtá kapitola rozebere dimenze konkrétních příležitostí pro ekonomický a sociální rozvoj regionu. Věnuje se analýze potřeb i možností obyvatel regionu, shrne potenciál regionu pro podnikatele a přinese inventarizaci nejdůležitějších zaměstnavatelů v regionu a rozbor jejich rozvojového potenciálu pro region. Zamyslí se nad možnostmi podílu veřejné správy na regionálním rozvoji a nad otázkou zaměstnávání specifických (znevýhodněných) cílových skupin. Důležitým zdrojem informací při jejím zpracování budou rozhovory s podnikateli a obyvateli v regionu, bez jejichž ochoty účastnit se výzkumu by nebylo možné situační analýzu adekvátně zpracovat. Nezbytné bude však i vlastní pozorování (např. při inventarizaci brownfields, popisu bydlení aj.), analýza dokumentů a prohledávání veřejně dostupných databází. Kapitola přinese hodnocení konkrétního seznamu možných podnikatelských aktivit podnikatelů, kteří působí v různých odvětvích jak v regionu, tak mimo něj, což může posloužit jako vodítko či inspirace při rozhodování o vhodnosti podnikatelských záměrů. Pátá kapitola stručně shrne výsledky výzkumu.

Hlavní zjištění našeho výzkumu lze rozdělit do dvou kategorií: na deskriptivní a preskriptivní poznatky. Deskriptivní se vážou na oblast sociálního reportingu a monitoringu, které v souladu se slovenskými kolegy (Gerbery, Džambazovič, 2011) považujeme za nevyhnutelnou součást úsilí o zvyšování kvality veřejných politik obecně a politik sociální inkluze speciálně. Deskriptivní rovina výzkumu je nezbytným ukotvením veřejné politiky v realitě. Veřejná politika musí poznat svět, do kterého se chystá intervenovat, a zároveň by měla (pokud možno pravidelně) dostávat zpětnou vazbu v podobě informací o tom, jaké efekty realizované intervence přinesly (Gerbery, Džambazovič, 2011: 60).

Z perspektivy konceptu sociální exkluze je asi nejdůležitějším poznatkem již zmiňované zjištění, že distribuce sociálních nerovností na Osoblažsku je nezamýšleným důsledkem realizace dvou typů veřejných politik: dotační politiky pro zemědělství a sociální podpory sociálního státu. Nůžky ekonomické sociální nerovnosti i distance zde poněkud paradoxně nerozevírá trh, ale stát. V příslušných kapitolách popíšeme, že tyto nezamýšlené důsledky byly umožněny přetrváváním velkovýrobního charakteru státně socialistického zemědělství (nedošlo k rozdrobení v 50. letech scelených polností zpět mezi drobné zemědělce), které však přešlo po roce 1989 do soukromých rukou. Dotační politika pro zemědělství nevyžaduje zaměstnanost ani

diverzifikaci zemědělské produkce, a proto nepřímo vede ke snižování počtu pracovních míst v zemědělství a jeho silné mechanizaci.

Druhým podstatným poznatkem popisu lokality je charakteristika existence prostorově vymezených oblastí zvýšené sociální exkluze, které se mezi sebou liší svým charakterem a které nás povedou k formulaci rozdílu mezi strukturálním a prostorovým sociálním vyloučením. Specifikem nově vznikajících lokalit sociální exkluze je imigrace, a to především romského obyvatelstva do soukromých bytových domů. Klíčovým faktorem imigrace je cena nájemného, která je sice vyšší než v obecních bytech obývaných většinou starousedlíky, ale podstatně nižší než bydlení ve městech a obcích mimo mikroregion. Podstatným faktorem nabídky je, že pokud imigrující nájemníci pobírají sociální dávky, je možné nájemné a další náklady spojené s bydlením prostřednictvím institutu zvláštního příjemce dávky „fakturovat“ přímo sociálnímu státu, a tak se vyhnout problémům s nedobytností pohledávek. Vznik nových sociálně vyloučených lokalit je tak poněkud paradoxně částečným nezamýšleným důsledkem veřejné politiky sociálního začleňování v podobě nastavení dílčích mechanismů způsobů redistribuce sociálního státu.

Vedle těchto dvou oblastí, které přinášejí jisté možnosti zobecnění, je podstatným příspěvkem našeho textu přehled hodnot vybraných sociálních indikátorů a tvorba, respektive prezentace nových sociálních dat, která shrnujeme v příloze č. 1. Tato nová sociální data obsahují širší analytický potenciál a mohou být využita v replikovaných výzkumech dalších uživatelů naší publikace.

Druhou oblast očekávaných závěrů představují preskripce vztahující se k socioekonomickému rozvoji regionu. Z oblasti nehodnotící analýzy hodláme přecházet k doporučením a návrhům možných zlepšení situace obyvatel regionu. Naše postoje se odvíjejí od hodnotových axiomů inkluzivní demokratické společnosti, která klade důraz na ideu principiální rovnosti občanů a jejich práva na rovný přístup k „běžným a normálním“ aktivitám většinové společnosti v oblasti spotřeby, úspor, výroby a široce pojatých politických a sociálních aktivit. To v konkrétnější rovině obnáší dosahování standardů vzdělávání, zaměstnání, bydlení, zdravotní péče a sociálních služeb, což odpovídá definici Evropské komise (European Commission 1993). Jako perspektivní oblasti především ekonomického rozvoje se nám jeví oblast cestovního ruchu, zemědělství a sociálních služeb. V první jmenované oblasti doporučíme rozvíjet v podstatě jakékoli aktivity zaměřené především na rodiny s dětmi. Z pohledu regionálních i mimoregionálních podnikatelů se jako nejperspektivnější projekt v této

12 oblasti jeví využití nádražíček osoblažské úzkokolejky a dále využití stávajících sportovních areálů. Pro oblast zemědělství bude vhodné rozvíjet zpracovatelské technologie zemědělských produktů, přičemž jako nosný projekt v této oblasti se jeví konzervárna. Ve sféře sociálních služeb bude důležitá udržet stávající provoz a kapacitu Domova pro seniory Osoblaha a snažit se rozvíjet jeho činnost rozšířením nabídky poskytovaných sociálních služeb, dále se zaměřit na nový institut asistenta sociální péče a na možnosti mikropodnikání v sociálních službách.

1.2 METODOLOGIE VÝZKUMU

Pro řešení situační analýzy byla využita integrovaná výzkumná strategie, kterou systematicky popisuje Loučková (2010). Tato strategie neobnáší pouze kombinaci kvantitativních a kvalitativních metod, které bývají pro případové studie lokalit poměrně standardní a doporučované (např. Flyvbjerg, 2011), ale výzkumný postup, při kterém jsou součástí výzkumného procesu jak výzkumníci, tak uživatelé výzkumu a rovněž zkoumané osoby. Při výzkumu jsme se snažili využít synergického efektu, který přináší kombinace různých výzkumných metod a metodologických přístupů. Z postupů, které lze řadit ke kvantitativnímu metodologickému paradigmatu, jsme kromě dotazníkového šetření využili jak veřejně dostupné datové zdroje (především Českého statistického úřadu, ale také obchodního a živnostenského rejstříku nebo katastrálního úřadu), tak neveřejné statistiky, které nám na vyžádání poskytly nejrůznější instituce (z těch nejdůležitějších je třeba na prvním místě jmenovat Úřad práce ČR, resp. jeho krnovské a osoblažské pracoviště, odbory sociálních věcí, Policii České republiky, základní a mateřské školy a také několik občanských sdružení /např. Althaiia, o.s./, výsledky dotazníkových šetření za účelem analýzy sociálních služeb apod.). Kvantitativní logiku sledovalo také hodnocení „katalogu“ podnikatelských záměrů různými podnikateli, se kterými byly uskutečněny polostrukturované rozhovory.

Mezi kvalitativní postupy, jichž bylo využito, patří především realizace polostrukturovaných rozhovorů s podnikateli, hloubkových rozhovorů s obyvateli a série doplňkových rozhovorů s představiteli nejrůznějších institucí. Relevantní součástí výzkumu bylo také pozorování (např. vybavení bytů, veřejná prostranství, účast na jednání zastupitelstva, účast na pracovních skupinách Lokálního partnerství, návštěva zemědělských podniků apod.).

Ne zcela standardní součástí studie je využití fotografií profesora

Slzské univerzity v Opavě Jindřicha Štreita, které vznikaly na Osoblažsku v souvislostech s jiným výzkumem ve druhé polovině 90. let minulého století, systematicky však dosud publikovány nebyly³ Fotografie byly vybírány z rozsáhlejší kolekce především s ohledem na reprezentaci určitých sociálních typů nebo ideálně typických⁴ situací tak, aby přinášely určitou informaci o některých sociálních, urbánních či krajinných charakteristikách regionu. Funkce fotografií v předkládané publikaci je totiž dvojí: Estetická a poznávací. Oddělit je od sebe je však možné pouze analyticky. Tak jako je v sociálních vědách neoddělitelně propojena forma a obsah argumentu, v případě obrazového přenosu významu je forma a obsah propojena ještě těsněji. Přestože nebo spíš právě proto, že vznikaly v souvislostech s jiným výzkumem a s více než desetiletým odstupem, považujeme jejich použití za vhodné. Fotografie nezobrazují respondenty našeho výzkumu, nejsou jeho dokumentem. Nejsou daty vzniklými v rámci našeho výzkumu. Pokud by fotografie zobrazovaly naše respondenty, bylo by potřebné je anonymizovat, tj. rozmazat tváře apod., čímž by byla u předkládaného typu fotografií snížena jak jejich vypovídací, tak i estetická hodnota. Z toho důvodu nám přijde vhodné použít fotografie časově vzdálené a oceňujeme, že taková kolekce existuje. Je docela dobře možné, že lidé zachycení na fotografiích již nežijí, odstěhovali se z Osoblažska nebo se jejich životní situace změnila. Publikované fotografie zobrazují sociální situace a fáze životního cyklu, které považujeme z hlediska našeho tématu za relevantní (krajina a rekreace, sociální vyloučení, bydlení, volný čas, spotřeba, nezaměstnanost, zemědělství, stáří, sociální služby apod.). Fotografie nesou kromě svých explicitních významů také řadu významů konotativních, které tabulky agregovaných dat neobsahují a ani obsahovat nemohou. Publikované fotografie jsou jakýmsi uměleckým a dokumentárním pendantem naší sociologické analýzy, pendantem, který nese rukopis svého autora, jeho vidění sociální reality Osoblažska. Domníváme se, že pro některé čtenáře naší publikace bude tato informace „čitelnější“ než agregovaná data sociálních indikátorů. Zatímco číslice a statistiky jsou objektivizovanou formou informace, fotografie, respektive umělecká dokumentární fotografie je formou prožitku reality, a tudíž je daleko více subjektivní. Číslice a statistiky nám přinášejí redukovanou (tj. jenom tu, kterou lze převést na kvantifikovatelné veličiny), ale objektivizovanou informaci, prožitky a jejich reprezentace přinášejí významově bohatou (tj. plnější) informaci, která je zatížena subjektivismem. Každý přístup má své výhody a nevýhody. Zkombinování obou základních metodologických přístupů a využití růz-

norodých technik sběru a tvorby dat přináší mnohem bohatší informaci o zkoumaném problému než pouze spolehnutí se na jednu nebo druhou techniku, byť realizovanou v extenzivní podobě (např. uskutečnění plně reprezentativního kvantitativního dotazníkového šetření mezi obyvateli, nebo etnografické studie participativního typu). Svým úsilím vědomě navazujeme na tu z tradic české sociologie, která se snaží o komplexní studium sociálních jevů.⁵

Samotný výzkum probíhal v několika po sobě jdoucích fázích. Nejprve byla vypracována pilotní studie na základě pozorování, analýzy dokumentů a individuálních rozhovorů s relevantními komunikačními partnery (zastupitelé, starostky, bývalí starostové, pracovníci Mikroregionu a Místních akčních skupin (MASK)).

Paralelně k pilotní studii a de facto po celou dobu výzkumu probíhal tzv. výzkum „od stolu“ (desk research), tj. shromažďování dat ze sekundárních zdrojů. Vedle standardního studia relevantní odborné literatury v oblasti problematiky sociální exkluze, analýzy rozvoje venkova, příhraničních oblastí, cestovního ruchu a sociálních služeb byla průběžně doplňována tabulka indikátorů na základě dat poskytnutých z různých institucí (Úřad práce ČR, obce a odbory jejich úřadů, Policie ČR, školy, poskytovatelé sociálních služeb, neziskové organizace), tedy na základě veřejných databází.

Podle pilotní studie byl zkonstruován dotazník pro sběr dat. V současném sociálněvědním výzkumu existuje značné množství teorií, konceptů a nástrojů měření kvality života (přehledovou publikací k této problematice je Heřmanová, 2012). Otázka sociálních indikátorů, které se používají pro tzv. sociální monitoring, tj. zachycení stavu sociální reality pro potřeby veřejných politik, je poměrně frekventovaným tématem, které je minimálně od 70. let minulého století v pozornosti jak tvůrců veřejných politik, tak sociálních vědců (srov. např. Lubelcová, Džambazovič, Gerbery, 2011). I v českém prostředí existují metodiky zaměřené na měření regionálního rozvoje prostřednictvím indikátorů (Hrabánková, Řehoř, Rolínek, Svatošová, 2011). Řada indikátorů, které jsme využili v dotazníkovém šetření, vychází především z teorie sociálního kapitálu a jeho vztahu k ekonomickému potenciálu regionu, zkoumání sociálních nerovností, konkrétně výzkumů třídní analýzy a sociální mobility a také z poznatků pilotní studie zasazených do regionalistických analýz rozvoje venkova, které se vážou k podstatným aspektům socioekonomického rozvoje regionu i problému sociální exkluze a inkluze. Indikátory byly navrženy tak, aby umožnily možnost komparace s jinými výzkumy realizovanými v ČR:

např. s výzkumem sociálního kapitálu v kraji Vysočina (Majerová a kol., 2011), s průzkumem spokojenosti se životem a úrovní sociálních služeb ve městě Opava nebo s některými celorepublikovými šetřeními sociálních nerovností a sociální mobility. Z těchto výzkumů byly vybrány indikátory podstatné pro daný typ analýzy a zároveň se snažící poskytnout relevantní data pro další replikované výzkumy a komparace. Průměrná doba vyplnění dotazníku byla 40 minut.⁶

1.2.1 Popis vzorku dotazníkového šetření vstupujícího do analýzy

Vzorek byl konstruován kombinací kvótního a záměrného výběru. Základní kvótou bylo bydliště respondenta (čtyři obce: Osoblaha, Slezské Pavlovice, Dívčí Hrad, Hlinka) a dále zařazení na škále sociálního vyloučení, které bylo vzhledem k zaměření výzkumu na trh práce a ekonomický potenciál a na základě prvního kontrolního dne operacionalizováno jako závislost na sociálním státu (pro potřeby výzkumu tedy i veřejné prospěšné práce, které jsou však v rámci samotných klasifikačních schémat použitých indikátorů identifikovány jako zaměstnání). S ohledem na zaměření výzkumu jsou ve vzorku nadhodnoceny kategorie lidí v produktivním věku a lidí marginalizovaných na trhu práce. Předvýzkum na malém vzorku respondentů vedl k dílčím úpravám dotazníku. Kvantitativní sběr dat proběhl ve dvou vlnách v první polovině června a července 2013, velikost výběrového souboru činila 60 respondentů (resp. domácností). Z důvodu poměrně malého vzorku, ve kterém jeden respondent představuje více než jedno procento, neuvádíme někdy četnosti v procentech, ale v absolutních hodnotách, případně v poměrech (jedna třetina, polovina apod.). Záměrnost výběru a velmi malý počet respondentů neumožňuje zobecňovat zjištění učiněná na vzorku na celou populaci Osoblažska, resp. čtyř uvedených obcí. Reprezentativnost nelze kvantifikovat a nečetnost výběrového souboru neumožňuje složitější statistické analýzy. Nicméně vzorek je konstruován tak, aby reprezentoval určité typy domácností, které splňují relevantní sociální charakteristiky (ohrožení sociálním vyloučením, marginalizace na trhu práce, početné rodiny a rodiny s dětmi, domácnosti jednotlivců, starousedlíci a nedávno přistěhovaní apod.).

Z hlediska početnosti domácností byli zastoupeni ve vzorku respondenti od jednočlenných domácností až po domácnost desetičlennou v následujících poměrech: sedm jednočlenných domácností, čtrnáct dvou-

14 člených, dvanáct tříčlených, třináct čtyřčlených, pět pětičlených, šest sedmičlených, jedna osmičlenná a jedna desetičlenná domácnost. Ve dvou třetinách dotazovaných domácností žije jedno nebo více nezletilých dětí (nejčastěji jedno nebo dvě). Více než dvě třetiny dotazovaných osob se nacházejí v produktivním věku od 20 do 50 let, šest respondentů bylo starších šedesáti let, jeden respondent nezletilý. Ve vzorku byly nadhodnoceny ženy (tvořily přibližně dvě třetiny dotazovaných), což s ohledem na zaměření části dotazníku na hospodaření domácnosti a cílení vzorku na osoby s horším přístupem na trh práce není negativní vychýlení. Více tak byla nadhodnocena i kategorie respondentek na rodičovské dovolené, nicméně z hlediska postavení na trhu práce třetinu vzorku tvořili lidé zaměstnaní nebo samostatně výdělečně činní a přibližně tentýž poměr tvořili lidé nezaměstnaní. Je však třeba upozornit, že část respondentů, kteří spadají do kategorie zaměstnaných, jsou lidé zaměstnaní na „dotovaných“ pracovních místech, tj. na veřejně prospěšných pracích (VPP).

1.2.2 Popis vzorků polostandardizovaných a hloubkových rozhovorů

V rámci sběru dat byly realizovány rozhovory se třemi skupinami respondentů. První skupinu tvořili obyvatelé regionu. Druhou skupinu představovali regionální i mimoregionální podnikatelé. Třetí skupinou byli představitelé veřejné správy, samosprávy a rozličných neziskových institucí působících v lokalitě.

Do analýzy vstoupilo osm hloubkových rozhovorů s obyvateli ze sociálně vyloučených lokalit i mimo ně. S ohledem na vlastní pozorování a popis lokalit, které jsou více sociálně vyloučené než ostatní „lokality“ v lokalitě, při stanovení počtu osob z dané obce se vycházelo právě z počtu obyvatel sociálně vyloučenějších lokalit. Proto byly pro obec Hlinka stanoveny 2 osoby, z obce Slezské Pavlovice 1 osoba a z obce Osoblaha 4 osoby a pro zachování prostorového vymezení lokality v zadání byla stanovena rovněž 1 osoba z obce Dívčí Hrad. Při samotném určení konečné osoby pro hloubkový rozhovor se vždy v dané obci vycházelo z vlastního zjištění obecné charakteristiky dané lokality, především pak z toho, zda převažují rodiny s dětmi či jednotlivci, starousedlíci či nově přistěhovalí, romské či neromské etnikum, jaká je věková struktura lokality. Následně byla jednotlivá kritéria probrána s představiteli místní samosprávy a občany z lokality zapojenými do občanských spolků, kdy byly doporučeny ko-

nečné osoby pro rozhovor. V červenci 2013 bylo realizováno osm hloubkových rozhovorů s obyvateli jak ve vyloučených lokalitách, tak mimo ně. Délka rozhovorů byla přibližně jedna hodina. Všechny rozhovory byly přepsány do textového dokumentu o celkovém rozsahu 101 normostran a při jeho analýze jsme využívali jak realistický, tak narativní přístup.⁷ Témata se týkala nejrůznějších aspektů života domácnosti (spokojenost se životem v místě, hlavní přednosti a zápory Osoblazska, v případě imigrace důvody, migrační trajektorie, příjmy a výdaje domácnosti včetně stravování s využitím vlastní produkce a povaha nákupů mimo region, pracovní dráha a formy zaměstnání členů domácnosti, celková životní situace domácnosti i rodiny, vybavení bytu, volnočasové aktivity, spolkový život a sousedské vztahy, životní standard dětí ve školním věku, využití sociálních dávek, životní vize členů rodiny, atp.) a rozhovory byly vedeny tak, aby bylo necháno do značné míry na respondentech, kterým oblastem života budou věnovat větší prostor. Úkolem tazatele bylo spíše navodit obecná témata, nikoli konkrétní otázky. Vzhledem k relativně snadné kontextuální identifikaci komunikačních partnerů v málo anonymních lokalitách neprezentujeme rozsáhlejší přepisy rozhovorů, ale používáme dílčí citace a odkazy v textu.⁸

Těžištěm terénního šetření v červenci bylo kvalitativní dotazování mezi podnikateli, přičemž dvě třetiny rozhovorů bylo umožněno nahrát na diktafon. V případě odmítnutí záznamu respondentem byl rozhovor zaznamenán formou terénních poznámek do předtištěné osnovy.⁹ Osnova rozhovorů se opírá o koncepci hodnocení kvality podnikatelského prostředí adaptovanou na podmínky kvalitativní studie. Druhým teoretickým pozadím, ze kterého konstrukce vychází, je teorie sociálního kapitálu firem. Třetím pilířem jsou poznatky získané v rámci pilotní studie. Identifikace respondentů používá z důvodů dosažení porovnatelnosti stejnou metodiku jako analýzy třídní struktury reprezentativních výzkumů ČR, která byla navržena také do dotazníkového šetření, kvůli zachování anonymity komunikačních partnerů však tyto údaje neprezentujeme.

Vzorek 15 rozhovorů zahrnoval 10 rozhovorů s podnikateli působícími především uvnitř Osoblazska a pět rozhovorů s podnikateli působícími především mimo region. Dalšími kritérii bylo pokrytí velkých zaměstnavatelů, středních i OSVČ, sféra výroby i služeb a délka působení v lokalitě (do pěti let, více jak pět let, podnikatel opustivší lokalitu, osoba připravující podnikatelský záměr). Podstatné bylo do vzorku zahrnout také zemědělce z lokality. Při výběru konkrétních podnikatelů se využily typy z pracovní skupiny Zaměstnanost a ekonomický rozvoj Lokálního

partnerství doplněné vlastními zjištěními jak z veřejných databází (živnostenský a obchodní rejstřík), tak z doplňkových rozhovorů s představiteli různých institucí. Z důvodů zachování anonymity komunikačních partnerů v poměrně malém regionu neuveřejňujeme jmenný seznam firem, ve kterých byly rozhovory uskutečněny. Délka rozhovorů variovala od jedné a půl hodiny do tří hodin. Textový soubor záznamů o rozhovorech s citacemi a parafrázemi postojů komunikačních partnerů k jednotlivým oblastem byl vytvořen na základě selektivního přepisu nahrávek. Rozsah tohoto datového souboru je 82 normostran.

Pro zpracování studie bylo využito poměrně velké množství doplňkových a nezřídka opakovaných rozhovorů s představiteli různých institucí (policie, školy, pracovníci Úřadu práce ČR, zastupitelé, starostové a bývalí starostové, pracovníci obecních úřadů, pracovníci Mikroregionu, MASK, účastníci pracovní skupiny Zaměstnanost a ekonomický rozvoj a dalších pracovních skupin Lokálního partnerství, zaměstnanci v sociálních službách) i z řad obyvatel (např. pracovníci veřejně prospěšných prací). Délka těchto rozhovorů variovala od stručných a konkrétních upřesňujících telefonických dotazů po více než hodinové polostrukturované rozhovory. Cílem těchto rozhovorů bylo většinou získat konkrétní informace o dění v lokalitě od lidí podrobně s danou oblastí obeznámených, případně zachytit pohled na situaci regionu od představitelů určité sociální role či instituce. Z těchto rozhovorů nebyla vytvářena systematická datová opora, ale odkazujeme na ně standardním způsobem v průběhu textu.

Kašna na straně 8:

Ozdobná kašna z dob Rakouka-Uherska na náměstí v Osoblaze na pozadí ne až tak zdobné socialistické výstavby je upomínkou na zlatá léta, jež Osoblazsko zažilo na konci 19. století.

POZNÁMKY KE KAPITOLE [1]

- 1 Výzkum byl realizován Centrem empirických výzkumů Fakulty veřejných politik Slezské univerzity v Opavě díky veřejné zakázce Úřadu vlády - Agentury pro sociální začleňování v roce 2013.
- 2 O pojetí sociálního vylučování a začleňování ve veřejné politice na lokální úrovni pojednává (Horáková, Rákoczyová, 2008).
- 3 Šlo o výzkum GA ČR pod vedením Jarmily Premusové (Premusová, 1999).
- 4 Ve smyslu ideálního typu Maxe Webera.
- 5 O komplexní studium sociálních jevů využívající vedle objektivních technik kvantitativní sociologie také umění, sociální introspekci nebo nové komunikační technologie (tehdy film) usilovali v meziválečné době představitelé brněnské sociologické školy (srov. Janák, 2013).
- 6 Dotazník čtenář nalezne v příloze č. 3.
- 7 Realistický přístup bere sdělení jako reprezentace skutečnosti, narativní přístup se spíše zaměřuje na strukturu vyprávění, řečovou promluvu vnímá jako realizaci určité strategie. V praxi to znamená především všímání si toho, o jakých tématech se komunikační partner ochotně rozpovídal, která jen stručně komentoval, dále reflexi možných cílů sebe-representace, logické soudržnosti vyprávění apod..
- 8 V případě výzkumného zájmu o data, je možné kontaktovat Centrum empirických výzkumů Fakulty veřejných politik v Opavě.
- 9 Osnovu rozhovorů s podnikateli najde čtenář v příloze č. 2.

[2]

ZÁKLADNÍ POPIS SOCIOEKONOMICKÉ SITUACE NA OSOBLAŽSKU

Předpokladem úspěšné intervence v oblasti veřejných politik a kvalifikovaného rozhodování je systematická reflexe sociální reality. Proto v této kapitole podáváme systematický přehled situace na Osoblažsku v oblastech, které bezprostředně souvisí s otázkami sociální exkluze a inkluze a socioekonomického rozvoje. V textu kapitoly si všímáme stavu na trhu práce, vzdělanosti, bydlení, dopravní obslužnosti, nepojistných sociálních dávek a sociálních služeb a zabýváme se popisem lokalit definovaných prostorovým sociálním vyloučením. Svůj výklad však začínáme popisem historického vývoje ekonomických a sociálních charakteristik regionu, protože historické okolnosti politického vývoje po druhé světové válce i po roce 1989 byly klíčovými zlomovými body, které určovaly a ve svých důsledcích stále určují charakter regionu a rýsují limity jeho dalšího rozvoje.

2.1 HISTORICKÝ VÝVOJ EKONOMICKÝCH A SOCIÁLNÍCH CHARAKTERISTIK REGIONU

Když se řekne Osoblažsko, je nejprve nutné definovat tento region. Je možné, aby Osoblažsko bylo vnímáno jako území Mikroregionu – Sdružení obcí Osoblažska, tedy jako dobrovolný svazek obcí vzniklý na základě zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů. Tento územní celek zahrnuje dvě území obcí s pověřeným obecním úřadem a celkem 13 obcí. Svazek byl založen v roce 2002 s cílem řešit problémy přesahující rámec jednotlivých obcí a společně řešit rozvoj území.¹¹ Na druhé straně je možné Osoblažsko vnímat jako spádové území obce Osoblaha, která je obcí II. typu, do jejíhož správního obvodu spadají obce Bohušov, Dívčí Hrad, Hlinka, Rusín, Slezské Pavlovice a Slezské Rudoltice.¹² Sociálně vyloučenou lokalitou, o které se zde bude hovořit, je Osoblažsko jako spádová oblast obce Osoblaha.

Popis k snímku vlevo najdete na konci této kapitoly.

Osoblažsko leží v nejsevernější části Moravskoslezského kraje na samé hranici s Polskou republikou a je vzdáleno cca 100 km od Ostravy, 60 km od Opavy a přibližně 37 km od Krnova. Tato města jsou uvedena záměrně, protože dle vyjádření respondentů z dotazníkového šetření provedeného v rámci této analýzy ve většině případů místní obyvatelstvo navštěvuje Krnov či Opavu ať už za nákupy, kulturou, lékařem apod., samozřejmě s ohledem na to, zda mají na tuto cestu, případně na kulturu či nákupy finanční prostředky. Na Osoblažsku žije v současné době cca 3.077¹³ obyvatel. Ještě k 31. 12. 2011 však žilo na Osoblažsku celkem 2.969¹⁴ osob, což je o 108 osob méně než v současné době. Nárůst si je možné vysvětlit patrně jen zvýšenou migrací obyvatelstva především v Osoblaze.

První zmínky o obcích a území osoblažského regionu pocházejí ze třináctého století a tento region je spjat s činností olomouckého biskupa Bruna ze Schaemburka, který toto území kolonizoval a pomohl k jeho osídlení. Pro naši analýzu je ale historicky podstatnější období dvacátého století. Po vzniku první Československé republiky roste v oblasti napětí, protože Osoblažsko je regionem s vysokým počtem německy hovořícího obyvatelstva a oblastí Sudet. Tento fakt následně po druhé světové válce, v níž de facto byla na jejím konci Osoblaha srovnána se zemí, odráží odsun Němců z oblasti a okamžitý propad počtu obyvatelstva minimálně na polovinu stavu před druhou světovou válkou. A počet obyvatelstva ve druhé polovině dvacátého století zůstává pak více méně stejný, spíše dochází k úbytku než přírůstku obyvatel. Druhá Haná, jak je Osoblažsko často nazýváno, zažívá po válce boom v zemědělství (především rostlinná a živočišná výroba, v některých případech k tomu přispívá i přidružený zpracovatelský průmysl v podobě jatek), které bylo pro tuto oblast v té době prakticky jediným zdrojem obživy. Státní statky měly základnu v každé obci a zemědělství bylo ze strany státu masivně dotováno. K podpoře obyvatel přispívaly i samotné státní statky svou politikou pobídek a nabí-

18 dek pro nově přichozí pracovníky – levné bydlení, příhraniční příplatky apod., přičemž zde nehrála roli vzdělanost, a tak do regionu přicházely osoby mnohdy i bez vzdělání, většinou ale se základním vzděláním, případně s vyučením v oboru blízkém zemědělství.¹⁵

Obrat ve vývoji nastává po tzv. sametové revoluci, kdy podpora státu tomuto regionu v podobě dotací na zemědělství postupně slábla a docházelo k utlumení zemědělské výroby. Následně byly pozemky obhospodařované státními statky rozprodány, popř. pronajaty soukromým zemědělčům (rok 1993 – 1994). Ti jsou v současné chvíli v každé obci cca 2 – 3, k obhospodařování používají automatizovanou techniku a zaměstnávají v dřívě většině případů pouze rodinné příslušníky (viz dotazníkové šetření). Z toho plyne, že státní statky, před revolucí největší a jediný zaměstnavatel místního osoblažského obyvatelstva, se po revoluci rozpadly, a obyvatelstvo se tak rázem ocitlo bez zdroje obživy, navíc mnohdy jen se základním vzděláním, popř. s výučním listem.

Důvodem, proč se obce osoblažského výběžku přihlásily ke spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování, byl ten fakt, že v posledních 2 – 3 letech nastala nebývalá migrace osob sociálně slabých jak v Osoblažsku samotném, tak na Osoblažsko přicházejících z větších měst či vzdálenějších oblastí. Tento jev je možné, podle vyjádření mnoha místních obyvatel a rovněž představitelů obcí, zdůvodnit tím, že v obcích regionu jsou bytové domy v rukou soukromých majitelů, kteří zohledňují především své podnikání a svůj zisk, a to bez ohledu na situaci nového nájemníka, i když je tento nájemník v dřívě většině případů příjemcem dávek pomoci v hmotné nouzi (příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení, mimořádná okamžitá pomoc).¹⁶

Jako příklad imigrace a emigrace z obcí je možné uvést příklad obce Dívčí Hrad, ve které ještě v roce 2009 byly obsazeny v centru obce 4 činžovní domy, ať už pracujícími a zajištěnými občany, tak také občany sociálně slabými odkázanými na sociální dávky, a to především osobami romského etnika. Nyní jsou tři ze čtyř těchto domů vysídleny a byty v těchto domech jsou bez kompletní rekonstrukce neobyvatelné. Obyvatelé těchto domů pak ve větší míře odešli do okolních obcí regionu, malá část z nich, především starousedlíci, získali uvolněné obecní byty. Stejně zkušenosti mají i bohužel Slezské Pavlovice, Bohušov, Slezské Rudoltice i Osoblaha, kde se daný problém postupně stupňuje, protože v této obci je největší počet bytů v soukromém vlastnictví. Celkem se jedná o 132 bytů, které v obci Osoblaha vlastní soukromí vlastníci (dle údajů poskytnutých starostkou obce Osoblaha).

Služby bychom na Osoblažsku mohli popsat jako dostatečné z pohledu místního občana, za nedostatečné by je jistě považoval občan Města Albrechtic či Krnova. Základní služba, jakou nabízí obchod s potravinami a částečně s drogistickým zbožím, je v každé obci minimálně jedna, v Osoblaze jsou pak minimálně čtyři. V obci Slezské Pavlovice a Hlinka jsme vyčerpali uvedenou nabídku, v obci Rusín a Dívčí Hrad existuje navíc ještě místní pohostinství, v obci Slezské Rudoltice je několik pohostinství či hospůdek, to samé platí i v Bohušově a Osoblaze. Co zde ale určitě chybí, je tradiční normální restaurace, kde se člověk může najíst i večer. Nejbližší je až v obci Bartultovice na hraničním přechodu s Polskou republikou. Jak v Osoblaze, tak jednou týdně ve Slezských Rudolticích ordinuje praktický lékař pro dospělé i praktický lékař pro děti a dorost. V případě čerpání dovolené, popř. účasti na lékařských kongresech, je pro občany Osoblažska zajištěna náhradní ambulantní péče ve Městě Albrechticích. V Osoblaze se rovněž nachází lékárna, pošta, knihovna, kadeřnictví, zvěrolékař, několik pohostinství (pouze některá nabízejí polední menu), řeznictví, smíšené zboží, dvě večerky a prodejna ovoce a zeleniny.¹⁷

2.2 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA

Popis všeobecné sociální situace na Osoblažsku bychom mohli začít stručnou informací o spokojenosti se životem v místě, tak jak se nám zobrazila v dotazníkovém šetření. Výsledky je třeba interpretovat v kontextu výše uvedených metodologických výhrad a nelze je závazně zobecnovat na osoblažskou populaci jako celek. Přibližně tři čtvrtiny respondentů z našeho výzkumného souboru je velmi nebo spíše spokojeno se životem na Osoblažsku, čtvrtina deklaruje nespokojenost, přičemž v této části podsouboru netendují respondenti ke středové možnosti („spíše nespokojen“), ale spíše ke krajní variantě („velmi nespokojen“).

Data naznačují, že nespokojenost se životem na Osoblažsku není jednoznačně spojena s ekonomickým postavením, tj. s postavením na trhu práce a s příjmem domácnosti, ani s etnicitou, ale s diferencovanými celkovými životními situacemi. Mezi „nespokojenými“ jsou zastoupeni jak příjmově nejchudší, tak nejbohatší domácnosti (jak podle částek, se kterými může domácnost hospodařit, tak např. respondenti, kteří si mohou podle svých slov dovolit jednou za rok dovolenou mimo domov, ale i respondenti, kteří si dovolenou mimo domov dopřát nemohou), Romové i neromské obyvatelstvo, a to jak zaměstnaní, tak evidovaní na úřadu práce. Mezi nejčastější důvody nespokojenosti respondenti uvá-

Tabulka č. 1: Spokojenost se životem v obci, kde respondent žije

JAK JSTE SPOKOJEN(A) S OBCÍ, KDE ŽIJETE?							
VELMI SPOKOJEN/A		SPÍŠE SPOKOJEN/A		SPÍŠE NESPOKOJEN/A		VELMI NESPOKOJEN/A	
9	15%	35	58,33%	5	8,33%	11	18,33%

Zdroj: vlastní šetření.

dějí faktory spojené s nedostatkem pracovních příležitostí a kulturních služeb. Z pohledu problematiky sociálního začleňování v internetním kontextu není bez zajímavosti, že mezi důvody nespokojenosti byli jmenováni jak Romové na jedné straně, tak rasismus na straně druhé.

Z pohledu konceptu sociálního kapitálu, resp. jeho jednotlivých dimenzí, ve výběrovém souboru jsme zaznamenali velmi nízkou úroveň generalizované důvěry (otázky VI/1 a VI/4 v dotazníku) oproti zjištěním z jiných regionů České republiky.¹⁸ Naopak spolková činnost, tj. participace ve spolcích a dobrovolných organizacích a také úroveň neformálních společenských sítí (měřená frekvencí setkávání se sousedy, přáteli, známými, příbuznými, rodinou) je podobná jako ve zbytku republiky nebo dokonce vyšší.

2.2.1 Trh práce

Jedním z nejpálčivějších problémů a nepříznivých faktorů, kterým je osoblažský region trvale vystaven, je vysoká míra nezaměstnanosti místního obyvatelstva. Je způsobena především reformami na počátku devadesátých let minulého století, kdy došlo k postupnému útlumu zemědělství v regionu vinou zastavení podpory státních statků. Došlo k propouštění místního obyvatelstva a to nebylo schopno reagovat na nastalou situaci. Spolu s tímto hrají významnou roli rovněž nízká vzdělanostní struktura místního obyvatelstva a odlehlost regionu. Nezaměstnanost na Osoblažsku, resp. v celém okrese Bruntál, se tak již skoro dvě desetiletí řadí na přední místa tabulek nezaměstnanosti v České republice, přičemž v době sezónních prací, ve většině případů vykonávaných u obcí regionu, tato nezaměstnanost klesá přibližně o 8% - 12% (duben – září) a po jejich ukončení opět naroste. Tento fakt jen podtrhuji srovnání údajů z let 2005 a 2011 (tabulka č. 2 a 3).¹⁹

Dle neoficiálních statistik a kvalifikovaných odhadů měla pracovní skupina Zaměstnanost a ekonomický rozvoj Lokálního partnerství k dispozici v březnu 2013 statistiku, která uváděla, že aktuálně je registrováno na úřadu práce 391 nezaměstnaných osob. K 10. červenci 2013 pak již oficiální statistika poskytnutá vedoucím oddělení zaměstnanosti kontaktního centra Úřadu práce ČR v Krnově obsahuje 246 osob bez zaměstnání (tabulka č. 3). Ke druhému zmíněnému údaji je však potřeba podotknout, že se jedná o údaj ovlivněný aktivní politikou zaměstnanosti, tj. v počtu registrovaných osob nejsou započítány osoby zaměstnané ve veřejně prospěšných pracích (tabulka č. 4).

Spolu s nezaměstnaností je třeba ale zmínit i zaměstnavatele, kteří v regionu působí. Níže uvedení zaměstnavatelé byli v regionu vyhodnoceni jako největší co do počtu zaměstnanců spolu s výsledky dotazníkového šetření a hloubkových rozhovorů v rámci této analýzy:

- Ing. Jan Bacho obec Dívčí Hrad 80 zaměstnanců
- DpS Osoblaha obec Osoblaha 38 zaměstnanců
- ZŠ a MŠ Osoblaha obec Osoblaha 33 zaměstnanců
- Obec Osoblaha obec Osoblaha 30 zaměstnanců
- Ing. Josef Vendolský obec Bohušov 24 zaměstnanců
- Ing. Škola obec Hlinka 18 zaměstnanců

Mimo region pak můžeme v blízkém okolí nalézt další zaměstnavatele, kteří se soustřeďují na textilní či dřevozpracující a PVC průmysl.

Co v osoblažském výběžku zcela absentuje v kontextu zaměstnanosti, je pracovní poradenství. To může být jednak způsobeno samotným nedostatkem pracovních míst, která by mohla být nabízena, jednat také tím, že po tomto poradenství nebyla místním obyvatelstvem vznesena poptávka. Za pracovní poradenství tak v omezeném slova smyslu můžeme považovat odbornou sociální poradnu občanského sdružení Althaia, případně využití rady a pomoci při vyhledávání ve veřejných knihovnách s přístupem na internet²⁰

Tabulka č. 2: Vývoj nezaměstnanosti podle obce a kalendářního měsíce v roce 2005 a 2011

VÝVOJ NEZAMĚSTNANOSTI PODLE OBCE A KALENDAŘNÍHO MĚSÍCE V ROCE 2005 A 2011						
	02/2005	04/2005	06/2005	08/2005	10/2005	12/2005
	02/2011	04/2011	06/2011	08/2011	10/2011	12/2011
Bohušov	34,5%	30,0%	29,5%	27,5%	29,0%	27,0%
	29,5%	20,0%	19,5%	18,0%	18,0%	26,5%
Dívčí Hrad	37,4%	24,4%	27,6%	17,1%	26,8%	30,1%
	24,4%	13,8%	17,1%	18,0%	17,9%	22,0%
Hlinka	46,1%	28,7%	26,1%	27,8%	24,3%	33,0%
	40,0%	35,7%	30,4%	32,2%	40,9%	41,7%
Osoblaha	25,7%	21,7%	19,3%	19,3%	22,4%	25,5%
	21,2%	18,6%	18,1%	17,2%	18,6%	21,0%
Rusín	40,6%	29,7%	20,3%	21,9%	22,8%	31,5%
	34,4%	21,9%	21,9%	18,8%	30,4%	32,6%
Slezské Pavlovice	35,9%	28,3%	27,2%	23,9%	22,8	31,5%
	46,7%	34,8%	33,7%	31,5%	30,4%	32,6%
Slezské Rudoltice	32,0%	23,0%	24,7%	22,0%	21,3%	28,2%
	30,6%	20,6%	17,5%	17,5%	18,2%	28,5%

Zdroj: portal.mpsv.cz, vlastní grafická úprava.

Tabulka č. 3: Přehled počtu registrovaných osob na úřadu práce k 10. červenci 2013

	POČET OSOB REGISTROVANÝCH NA ÚP CELKEM	Z TOHO MUŽŮ	Z TOHO ŽEN	BEZ ZO	ÚROVEŇ VZDĚLÁNÍ				
					ZÁKLADNÍ	STŘEDNÍ - VYUČEN	STŘEDNÍ - MATURITA	NIŽŠÍ STŘEDNÍ ODBORNÉ	VYSOKOŠKOLSKÉ
Bohušov	20	10	10	18	7	9	3	1	0
Dívčí Hrad	12	7	5	7	5	5	1	0	1
Hlinka	32	18	14	24	17	14	0	1	0
Osoblaha	115	56	59	93	58	46	8	2	1
Rusín	12	3	9	8	3	8	0	1	0
Slezské Pavlovice	25	13	12	20	18	7	0	0	0
Slezské Rudoltice	30	19	11	18	12	14	2	2	0

Zdroj: Úřad práce ČR, kontaktní pracoviště Krnov; vlastní grafická úprava.

Tabulka č. 4: Přehled počtu VPP u jednotlivých subjektů v regionu k 15. červenci 2013

SUBJEKT	Obec Bohušov	Obec Dívčí Hrad	Obec Hlinka	Obec Osoblaha	Obec Rusín	Obec Slezské Pavlovice	Obec Slezské Rudoltice	Lesopark Fulštejn	CELKEM
Počet VPP	20	10	16	18	5	11	32	1	113

Zdroj: Úřad práce ČR, kontaktní pracoviště Krnov; vlastní grafická úprava.

Výše uvedená tabulka č. 4 přináší přehled o aktuálním počtu pracovníků ve veřejně prospěšných pracích, kdy největšími „zaměstnavateli“ jsou na Osoblažsku obce, které pracovníky využívají především k údržbě veřejné zeleně a pořádku a čistoty v obci. Fakt, že v roce 2013 je zaměstnáno na VPP celkem 113 osob, však není pravidelný. Např. v roce 2011 bylo takto zaměstnáno celkem 58 osob, v roce 2012 jen 32.²¹ Tak razantní meziroční snižování a zvyšování počtu pracovníků bylo způsobeno dostatkem či nedostatkem finančních prostředků, kterými úřad práce disponoval v jednotlivých letech. Co se VPP týče, je možné, oproti jiným městům, v nichž existují alespoň některé jiné pracovní příležitosti, konstatovat, že VPP není „přestupným“ zaměstnáním, z něhož by osoby získající pracovní návyky postoupily na volný trh práce, na kterém by se mohly uchytit. Po ukončení zaměstnání se pracovníci opět hlásí na pobožce Úřadu práce v Osoblaze. Důvodem je nedostatek pracovních míst v regionu. Veřejně prospěšné práce tak můžeme na Osoblažsku pro nezaměstnané chápat jako možný bonus a jedinou možnost, jak získat alespoň na omezenou dobu (většinou po dobu 12 kalendářních měsíců) stabilní a relativně dobře ohodnocené pracovní uplatnění. VPP tak nefungují jako přestupní stanice mezi oblastí nezaměstnanosti a trhem práce, ale jako stanice cílová, o kterou usilují „pracovití“ nezaměstnaní. V těchto souvislostech lze pozorovat dva jevy podstatné při alokaci zmiňovaných pracovních příležitostí:

- nulová či zanedbatelná fluktuace osob ve veřejně prospěšných pracích (kdo práci VPP získá, zůstává zaměstnán po celou dobu VPP),
- při výběru pracovníků je zohledňována nejen samotná nabídka úřadu práce, ale rovněž sociální situace jedince i jeho rodiny a celková spolehlivost daného jedince, která je kompetentním osobám, které jsou schopny do alokace pracovních míst zasahovat, známa z každodenního života.

Co do zaměstnanosti bylo by vhodné zároveň zmínit veřejnou službu, i když již není tento nástroj aktuální. Ta byla v minulých letech, do roku 2011, uplatňována především v obci Osoblaha, kde sídlil sociální odbor na OÚ Osoblaha a byly zde vypláceny dávky v systému pomoci v hmotné nouzi. Tím pádem zde byl dostatek informací k uplatňování zmíněného nástroje a obec Osoblaha tohoto využívala. V roce 2011 se pak k možnosti výkonu veřejné služby připojily i další obce – Dívčí Hrad a Hlinka, tehdy byl zaznamenán největší boom v počtu osob vykonávajících veřejnou

službu. V dnešní době je však tento nástroj neaktuální, protože vykonávajícím veřejnou službu nepřináší žádnou bonifikaci dávek v systému pomoci v hmotné nouzi, a to i s ohledem na skutečnost, že povinnost výkonu bezplatné veřejné služby byla nálezem Ústavního soudu zrušena v listopadu 2012. Mimo již zmíněné veřejně prospěšné práce, jejímž prostřednictvím snižovaly obce vysokou míru nezaměstnanosti, snažily se obce na Osoblažsku a neziskové organizace v minulosti snížit nezaměstnanost i prostřednictvím grantových projektů z OP LZZ. Bohužel tato snaha nebyla korunována úspěchem, protože projekty, i když byly podle názoru jejich zpracovatelů v některých výzvách vysoce hodnoceny, nebyly vybrány výběrovou komisí.

Zatím nevyužívaný typ zaměstnávání představuje na Osoblažsku agenturní zaměstnávání. Tedy způsob, kdy zaměstnanci jsou cíleně nájímáni pracovní agenturou a sváženi do místa výkonu zaměstnání a po splnění zaměstnání opět odvezeni zpátky domů. Tato myšlenka není však prozatím na Osoblažsku realizována, a berme ji proto jako možný námět pro obce, neziskové organizace a další osoby působící na poli zaměstnanosti, který by mohl přinést částečné snížení nezaměstnanosti v regionu. Poněkud paradoxně pro největšího zaměstnavatele v regionu funguje „dovoz“ pracovníků z Krnova a okolí, nicméně nejde o agenturní činnost, ale organizaci práce v rámci podnikové výroby. „Vývoz“ pracovníků z Osoblažska v rámci činnosti agentury není realizován, ačkoli cestování za prací je poměrně častou součástí individuálních životních strategií.

Necelá polovina respondentů své současné nebo poslední zaměstnání realizovala v rámci obce, ve které bydlí, třetina mimo obec. Z dvaceti respondentů polovina dojíždí nebo dojížděla do zaměstnání do 15 km, šest respondentů dojíždí do zaměstnání do vzdálenosti od 20 do 40 km, tři uvedli vzdálenost 70 nebo 80 km a jeden respondent z výběrového souboru dojíždí za prací do Prahy. Z hlediska ochoty pracovní migrace, resp. dojíždění do zaměstnání, je jakousi hraniční hodnotou 50 km nebo vyjádřeno časově přibližně jedna hodina jízdy. Po této vzdálenosti ochota dojíždět za prací u respondentů v našem souboru výrazně klesá (pouze tři respondenti deklarovali ochotu dojíždět dále než 50 km). Co se týká ochoty jezdit „jednou za čas za prací na měsíc až dva mimo domov“, zjištění přináší následující tabulka č. 5.

Přibližně třetina respondentů připustila možnost dlouhodobých pracovních cest i za cenu malých nebo velkých obtíží. Polovina se nachází v situaci, kdyby na delší dobu odjet nemohla nebo nechtěla. Uvedené poměry jsou pravděpodobně způsobeny také nadreprezentováním žen ve

Tabulka č. 5: Ochota migrovat za prací na měsíc až dva mimo domov

PŘICHÁZELO BY PRO VÁS V ÚVAHU JEZDIT JEDNOU ZA ČAS ZA PRACÍ NA MĚSÍC AŽ DVA MIMO DOMOV?											
Ano, bez problémů		Ano, s malými obtížemi		Ano, ale s velkými problémy		Na tak dlouhou dobu bych rozhodně nemohl / nechtěl vycestovat		Nevím		Neodpovědělo	
6	10%	7	11,67%	8	13,33%	29	48,33%	7	11,67%	3	5%

Zdroj: Vlastní šetření.

výběrovém souboru, pro jejichž tradiční role spojené s péčí o domácnost a rodinu je cestování za prací daleko větším problémem než pro sociální role mužské.

Přivýdělek formou brigád a příležitostných prací není ve výběrovém souboru příliš četný, naopak je spíše ojedinělý, i když v těchto ojedinělých případech může činit přibližně třetinu celkového rozpočtu domácnosti. Formy přivýdělku, pokud existují, jsou vyloženě nárazové a nepravidelné a jsou výpomocí pro známé, úklidem, dobrovolnou prací v obecní knihovně, víkendovou brigádou v lesní školce, jednorázovou brigádou v kovovýrobě apod.

Ze způsobů, kterými si naši respondenti našli své poslední zaměstnání, se jako nejčastější ukázala žádost přímo u zaměstnavatele, využití nabídky pracovních míst na úřadu práce a dotaz u přátel a známých. Tyto tři způsoby svoji četností výrazně převyšují ostatní formy získání pracovního místa. Využití úřadu práce ale souvisí s velkým počtem VPP v regionu, který se odrazil i ve výběrovém souboru.

Tabulka č. 6: Rozložení způsobů nalezení zaměstnání podle četnosti

JAKÝM ZPŮSOBEM JSTE NAŠEL SVÉ POSLEDNÍ ZAMĚSTNÁNÍ?	
1. nabídka pracovních míst na úřadu práce	12
2. žádost o místo přímo u zaměstnavatele	16
3. pomoc zprostředkovatelské agentury	0
4. dotaz u příbuzných a přátel	11
5. inzerce v novinách nebo na internetu	3
6. účast na pohovoru, zkouškách či testu	1
7. čekání na výsledek žádosti o místo nebo na výsledek konkurzu	3
8. jiný způsob ²²	6
9. otázka se respondenta netýká	8

Zdroj: Vlastní šetření.

Podíl ekonomicky aktivních, tj. zaměstnaných nebo samostatně výdělečně činných, tvořil v našem výběrovém souboru přibližně jednu třetinu (18 respondentů). Rovná třetina z tohoto podsouboru jsou lidé zaměstnaní ve veřejně prospěšných pracích (VPP). Podíváme-li se na sociodemografické charakteristiky těchto respondentů, alokace pracovních příležitostí ve veřejně prospěšných pracích u nich souvisí s rodinnými charakteristikami; v případě respondentů a respondentek jde o rodiče od rodin s velkým počtem dětí, resp. se zvýšenou zátěží s péčí o děti. V našem mikropodsouboru nalezneme jednu respondentku a dva respondenty, kteří jsou v manželském svazku, ale starají se buďto o čtyři nebo o šest dětí, druhou „skupinu“ tvoří respondentky samoživitelky (rozvedené nebo svobodné). Data naznačují, že veřejně prospěšné práce slouží na Osoblažsku nikoli jako nástroj návratu na trh práce, ale především jako nástroj realizace solidarity s těmi, u kterých absence zaměstnání zasáhne širší okruh lidí (především nezletilé děti). Proti této strategii nelze pochoptelně nic namítat, spíše nám jde o to poukázat na nezamýšlený způsob fungování jednoho nástroje politiky zaměstnanosti v tomto specifickém kontextu.

Z pohledu faktoru ceny práce je samozřejmé, že reálné příjmy z ekonomické činnosti varíují podle individuální sociální situace respondenta (počet vyživovaných osob, bytová situace, zdravotní stav atd.) a rovněž i nároků na odměnu, za kterou je kdo ochoten pracovat. Oba faktory jsou ovlivněny faktorem povahy pracovní činnosti. Za fyzicky velmi náročnou, nebezpečnou nebo vysoce kvalifikovanou práci s vysokou váhou odpovědnosti budou nároky na odměnu jiné než u práce nekvalifikované, bezpečné a méně náročné. Zároveň lze předpokládat, že existují určité obecné vzorce, podle kterých je nabídka práce v určitém regionu strukturovaná a těmto standardním příležitostem odpovídá určitá standardizace nároků na odměnu. Následující tabulka přináší přehled deklarované výše příjmu u ekonomicky aktivních respondentů.

Pokud bychom se (s vědomím omezené reprezentativnosti výběrového

Tabulka č. 7: Sebezařazení ekonomicky aktivních respondentů do příjmových kategorií

SEBEZAŘAZENÍ EKONOMICKY AKTIVNÍCH RESPONDENTŮ DO PŘÍJMOVÝCH KATEGORIÍ								
Celkem	Méně než 5 000 Kč	5 000 Kč – 10 000 Kč	10 001 Kč – 15 000 Kč	15 001 Kč – 20 000 Kč	20 001 Kč – 27 000 Kč	27 001 Kč – 35 000 Kč	35 001 Kč – 40 000 Kč	Celkem
muži	0	0	1	2	2	0	0	5
ženy	1	1	6	2	1	0	2	13
celkové počty	1	1	7	4	3	0	2	18

Zdroj: Vlastní šetření.

souboru) pokusili zjištěné údaje zobecnit do tvrzení o ceně práce (spíše jako hypotézu k dalšímu testování), mohli bychom to formulovat tak, že pro muže je spodní hranicí příjmu, pod kterou není „výhodné“ klesnout, 15 000,- Kč, pro ženy 10 000,- Kč měsíčně. Pod těmito hranicemi lze nalézt pouze ojedinělé případy, které budou pravděpodobně specifické dalšími charakteristikami (zkrácené úvazky, práce z domova nebo v sousedství apod.). Jde přitom o práci v místě bydliště, nikdo z respondentů by nebyl do své stávající práce ochoten dojíždět déle než 1 hodinu. Práce spojená s dojížděním je zejména pro ženy, které se starají o domácnost, těžko akceptovatelnou variantou, ale je problematická i pro muže. Nepřímo to potvrzují i data z kvalitativní části.

Tazatel: „Pokud byste měl přemýšlet nad jinou prací, byl byste ochoten za ní dojíždět, popřípadě kolik kilometrů a jak dlouho?“

Respondent: „Záleží na tom, jestli by to bylo lépe placené, jestli by se mi to oplátilo. Spočítal bych si, kolik bych dal měsíčně za benzín a dopravu a za čas strávený cestou. Pokud by to nebylo kolem 20 000,- Kč, tak bych odtud určitě neodjížděl, jelikož by to pro mě bylo bezvýznamné.“⁴²³

Poměrně jednoduchá úvaha ukáže, že dojíždět za dobře placenou prací je vzhledem k jejímu nedostatku dosti obtížné i v rámci širšího regionu. Regionální migrační studie ukazují, že Osoblažsko přestává být dokonce i spádovou oblastí krajského města Ostravy a dostalo se do gravitačního pole hlavního města Prahy (Pátková, 2013). To pochopitelně vytváří specifické požadavky na migrační chování. Do Prahy nelze dojíždět denně, obtížněji se tato situace řeší rodinám s dětmi, pro samoživitele nebo samoživitelky by to znamenalo spíš nutnost se přestěhovat, pro obyvatele „bez závazků“ impuls k trvalejší emigraci.

Jednou z možností snížení nezaměstnanosti na Osoblažsku spolu s využitím místních nástrojů a možností je využití společensky odpovědného zadávání veřejných zakázek v sociálně vyloučených lokalitách. Tato podmínka je zvláštní podmínkou zadavatele a jako taková je přípustná a zároveň závazná pro každého, kdo se o veřejnou zakázku uchází. Zjednodušeně jde o to, aby z osob dodavatele, které se budou bezprostředně podílet na realizaci veřejné zakázky, bylo alespoň 10% z řad dlouhodobě nezaměstnaných osob registrovaných na úřadu práce alespoň 5 měsíců před započítáním plnění veřejné zakázky. V případě Osoblažska je tak možné, aby např. stavební úpravy a rekonstrukce a další činnosti v rámci veřejné zakázky při využití této podmínky realizovaly také místní dlouhodobě nezaměstnané osoby a tím došlo ke snížení nezaměstnanosti. Při rozhovorech s podnikateli a dotazem na možnosti uplatnění této podmínky v praxi jsme se setkali se dvěma protichůdnými reakcemi. Zatímco jedna reakce byla negativní a pesimistická s tím, že odborné práce a další práce na stavbách a rekonstrukcích není možné dělat dlouhodobě nezaměstnanými a nekvalifikovanými osobami, druhá optimistická reakce a kladný přístup k této podmínce byl podložen vyjádřením, že když se jedná o veřejnou zakázku na Osoblažsku, mělo by co nejvíce financí na Osoblažsku zůstat a pro daného podnikatele by to nebyl problém. Je možné tak podpořit debatu k této podmínce mezi zástupci obcí, Agenturou pro sociální začleňování a stavebními firmami. Ostatně toto je jedna z oblastí, na které se obec a Agentura shodly v rámci memorand o spolupráci.

2.2.2 Vzdělanost

Dalším z nepříznivých faktorů ovlivňujících socioekonomickou situaci Osoblažska je nízká vzdělanostní struktura obyvatelstva a nízká míra

24 uplatnění se na pracovním trhu. Tento fakt byl způsoben již zmíněným jednooborovým zaměřením, kdy nebylo třeba vzdělaných lidí, ale pouze fyzicky schopných pracujících v živočišné a rostlinné výrobě.

I když došlo v posledních letech (graf č. 1 a 2) k mírnému nárůstu středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaných osob, je potřeba dodat, že dle rozhovorů s místními občany v rámci dotazníkového šetření jde často o mladé jedince, kteří jsou trvale hlášeni u rodičů žijících v regionu, přičemž tito mladí lidé již pracují mimo region a teprve po založení rodiny mění svoje trvalé bydliště.

V regionu působí celkem 3 mateřské školy, z toho jedna s dvěma odloučenými pracovišti (Dívčí Hrad + Hlínka a Bohušov), zbylé dvě mateřské školy jsou součástí základních škol (Osoblaha, Slezské Rudoltice) a 2 již dříve jmenované základní školy. Ve školním roce 2012/2013 bylo v ZŠ a MŠ Osoblaha, p. o., dle webových stránek školy a údajů poskytnutých ředitelem školy Mgr. Jaroslavem Zetelem otevřeno celkem 9 tříd, mateřskou školu navštěvovalo 28 žáků a základní školu navštěvovalo 205 žáků. ZŠ a MŠ Slezské Rudoltice, p. o., je základní školou pouze do 4. třídy povinné školní docházky (ve školním roce 2013/2014 bude otevřen i pátý ročník). Střední školy v regionu Osoblažsko absentují, nejbližší střední škola se nachází ve městě Město Albrechtice, vzdáleném od Osoblahy přibližně 22 km. Je to Střední škola zemědělství a služeb, která nabízí studijní obory Ochrana a tvorba životního prostředí, Podnikání a učební obory Zahradník – aranžér, Kuchař – číšník nebo Strojní a automobilový mechanik. Škola rovněž nabízí obory pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. V současné době studuje ve 20 třídách celkem 294 studentů.²⁴ Další střední školy se nacházejí ve městě Krnově, Bruntále či Opavě.

V případě, že se pak student rozhodne pokračovat ve studiu na vysoké škole, nejbližší vysokou školou, která poskytuje mimo matematických a fyzikálních oborů především obory humanitního zaměření, je Slezská univerzita v Opavě. Další vysoké školy jsou však nejbližší v Ostravě či

Olomouci, mnohdy navštěvují studenti z Osoblažska rovněž vysoké školy v Brně. Vzdálenost od místa trvalého bydliště a zaručeně lepší a vyšší možnosti získání zaměstnání pak způsobují, že mladí lidé po vystudování vysoké školy zůstávají v místě studia, kde získají práci, a po čase se tam i usadí a z Osoblažska nadobro odejdou.

Nabídka dalšího vzdělávání (rekvalifikační kurzy, akreditované semináře apod.), která by napomohla místním občanům ke zvýšení možností uplatnit se na pracovním trhu alespoň mimo region, když není možné uplatnit se v regionu, je dostupná nejbližší v městě Krnově. Tohoto vzdělávání využívají především aktivní osoby evidované na úřadu práce (tabulka č. 9), kteří chtějí, nebo mají přislíbeno, že práci získají.

Tabulka č. 9: Přehled osob zařazených do rekvalifikačních kurzů (RK) z úřadu práce

OSOBLAŽSKO	ZAŘAZENO DO RK	UKONČILO
r. 2011	80	76 95%
r. 2012	40	38 95%
1. pol. 2013	13	12 92%

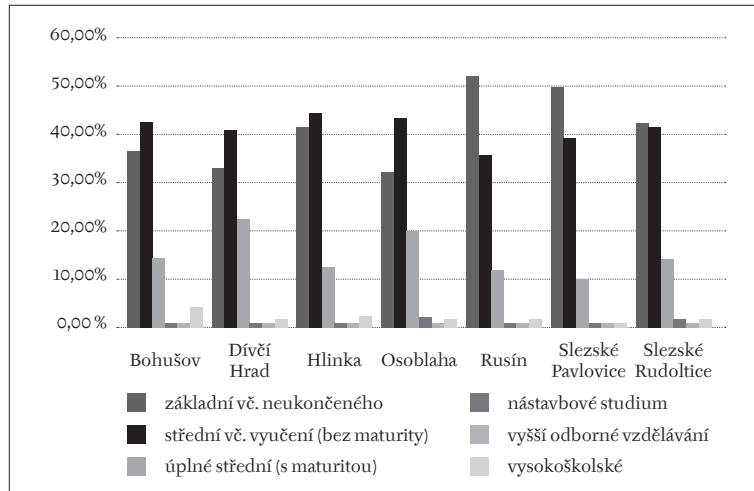
Zdroj: Vlastní šetření.

Tabulka č. 8: Přehled počtu žáků umístěných dle oboru a místa ve školním roce 2011/2012

Školní rok	Studijní obor		Učební obor		Sídlo střední školy / učiliště											
					Město Albrechtice		Krnov		Bruntál		Opava		Horní Benešov		Jiné město	
2011/2012	11	44%	14	56%	6	24%	5	20%	1	4%	7	28%	1	4%	1	4%
2012/2013	9	36%	16	64%	9	36%	9	36%	0	0%	3	12%	2	8%	2	8%

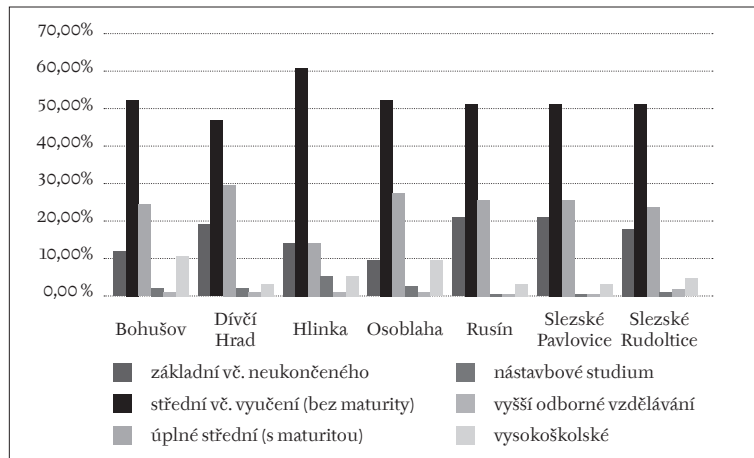
Zdroj: Výroční zpráva o činnosti ZŠ a MŠ Osoblaha - 2012, údaje ředitele školy ZŠ a MŠ Osoblaha; vlastní grafické zpracování.

Graf č. 1: Vzdělanostní struktura v jednotlivých obcích dle SLDB v roce 2001

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ; vlastní grafické zpracování

Graf č. 2: Vzdělanostní struktura v jednotlivých obcích dle SLDB v roce 2011

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ; vlastní grafické zpracování

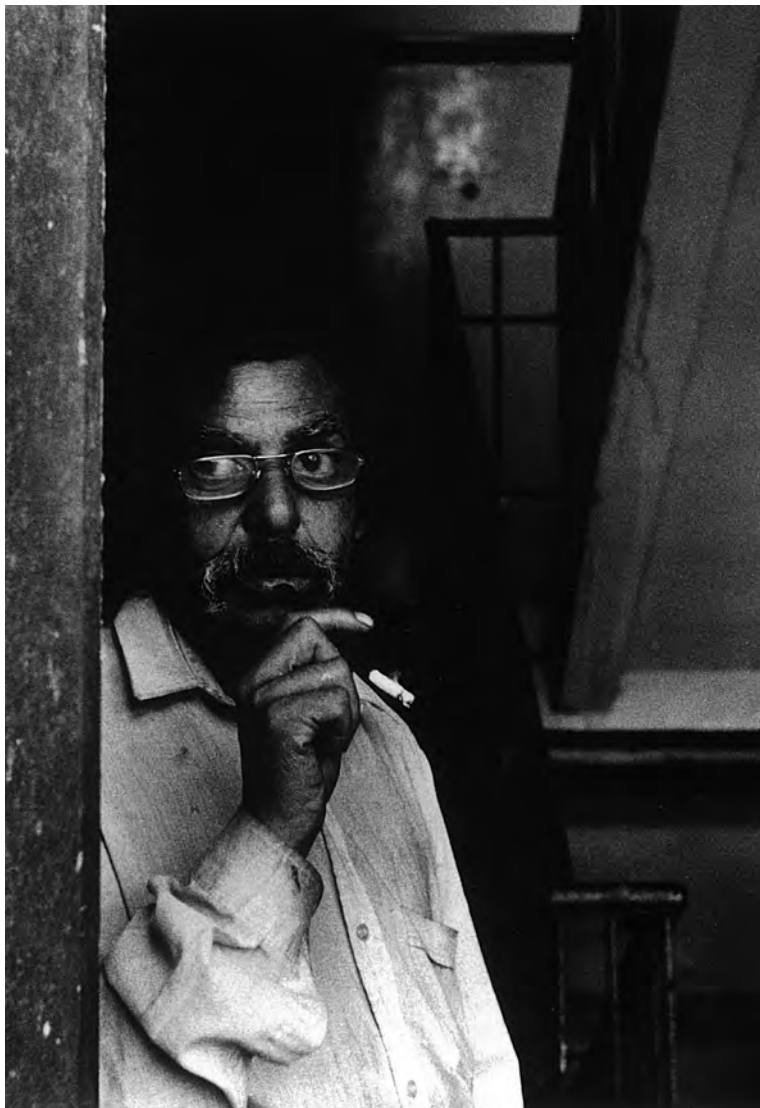
2.2.3 Bydlení

Oblast bydlení můžeme rozdělit do tří kategorií: vlastní bydlení v rodinných domcích, bydlení v obecních bytech a bydlení v bytech soukromníků. Nepovažujeme za potřebné se na tomto místě zabývat bydlením osob v rodinných domcích, protože se jedná většinou o seniory, popř. rodiny s dětmi, které mají dostatečný příjem a mohou si dovolit hradit náklady spojené s bydlením v domě, popř. si mohou dovolit splácet hypoteční úvěry a další náklady spojené s pořízením a provozem rodinného domu.

Co se týká bydlení v obecních bytech, je třeba konstatovat, že i když to takto není prezentováno, pohybuje se výše nájemného v obecních bytech na úrovni sociálního bydlení,²⁵ viz např. obec Dívčí Hrad zvýšila od 1. července 2012 nájem za m² z původních 19,87 Kč na cenu 23,-Kč/m².²⁶ V obci Osoblaha byl pak nájem navýšen v obecních bytech na částku 25,-Kč/m² k 1. lednu 2012.²⁷ Stále je tak tento nájem podstatně levnější než u bytů, které má v soukromých rukou podnikatel, u něhož se cena za 1m²

Popis k snímku nahoře najdete na konci této kapitoly.

Popis k snímkům na této stránce najdete na konci této kapitoly.

pohybuje v rozmezí 50,-Kč – 51,-Kč/m².²⁸ Celkový rozdíl na bytě 3+1 o rozloze 70 m² tak činí 1.750,-Kč měsíčně.

Dalším velkým problémem v případě bydlení, ať už v obecních či soukromých bytech, jsou poplatky spojené s užíváním bytu. Spotřebu elektřiny a vody je možné ovlivnit, ale spotřeba tepla v bytech, v nichž jsou např. stará a nevyhovující okna (obec Dívčí Hrad) a vytápí se elektrickými přímotopy, se ovlivnit příliš nedá.²⁹

2.2.4 Dopravní obslužnost

Jak již bylo zmíněno výše, Osoblažsko je špatně dopravně dostupné a navíc s velkými vzdálenostmi do větších měst. Slezské Pavlovice jsou dokonce obcí, ve které je jen jedna cesta, kterou se dostanete do i z obce. Dopravní obslužnost je zajištěna do Osoblahy pro okolní obce uspokojivě, spoje jsou poskytovány především před začátkem školní výuky a poté třikrát po skončení školní výuky v odpoledních hodinách. Horší dopravní dostupnost dle vyjádření respondentů v dotazníkovém šetření i při hloubkových rozhovorech je pak tam, kde občan vyjíždí ze své obce (když pomíneme Osoblahu) a chce navštívit např. Město Albrechtice, Krnov či ještě více vzdálenou obec či lokalitu. Velmi špatná dopravní dostupnost, pokud nejede ranní nebo odpolední spoj, je v případě, kdy je třeba se dopravit z jedné obce do druhé. Jediným dopravcem na Osoblažsku v oblasti autobusové dopravy je Osoblažská dopravní společnost, s.r.o., a Česká dráha, a. s., které provozují úzkorozchodnou železniční trať Osoblahu – Třemešná ve Slezsku.

2.2.5 Sociální služby

Na Osoblažsku se již od roku 2008 realizuje plánování sociálních služeb metodou komunitního plánování. Tento proces se zefektivnil a zrychlil v roce 2011, kdy obec Osoblaha obdržela dotaci z OP LZZ na tvorbu a realizaci střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb na Osoblažsku a realizovala projekt s názvem „Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na Osoblažsku“, reg. č. CZ.1.04/3.1.03/65.00014. V rámci tohoto projektu vznikla pozice koordinátora SPRSS na Obecním úřadě v Osoblaze a během projektu se podařilo navázat jednotlivé poskytovatele sociálních služeb působících v regionu, spádové obce Osoblahy a veřejnost do pracovních skupin a vytvořit Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na Osoblažsku na léta 2013 – 2014. Tento plán, vyjma analytické

a podkladové části, obsahuje rovněž seznam cílů a opatření rozpracovaných do podrobných tabulek.³⁰

Na Osoblažsku fungují celkem čtyři poskytovatelé sociálních služeb. Domov pro seniory Osoblahu, p. o., poskytuje pobytovou sociální službu pro seniory a osoby se zdravotním postižením, Althaia, o. s., poskytuje odborné sociální poradenství zaměřené na finanční a dluhovou oblast, sociálně aktivizační službu pro rodiny s dětmi a nově otevřela v měsíci dubnu 2013 nízkoprahové zařízení pro děti a mládež. Toto centrum spolu s poradnou poskytuje služby v objektu zdravotního středisku v obci Osoblahu, stejně jako poradnu, která funguje od 1. července 2012, a nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, které jsou velmi žádanými a vytíženými službami. Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež navštěvuje ve všedních dnech v časovém rozmezí 13:00 – 18:00 hodin 30 – 45 uživatelů³¹, v případě sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi je tato služba poskytována zatím 14 rodinám.³² Výše zmíněné sociální služby mají zaměstnance a sídlo v Osoblaze, respektive v tomto regionu. Slezská diakonie, která do regionu zajíždí se svými zaměstnanci z Města Albrechtic a Krnova, poskytuje v regionu sociálně aktivizační služby (SAS) pro rodiny s dětmi a Charita Krnov pak v určitém režimu zajišťuje pečovatelskou službu.

2.2.6 Nepojistné sociální dávky

Oblast nepojistných sociálních dávek je jedním z nejdiskutovanějších témat, protože tyto dávky jsou pro mnoho rodin rovněž jediným zdrojem obživy, alespoň soudě podle výsledků dotazníkového šetření a hloubkových rozhovorů s obyvateli sociálně vyloučené lokality. Díky nepojistným sociálním dávkám mohou bydlet, mít v bytě zavedenu elektřinu a vodu apod. Nepojistné sociální dávky nejsou ale jen ty, které jsou označovány jako dávky systému pomoci v hmotné nouzi (příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a okamžitá mimořádná pomoc), ale jsou jimi i dávky státní sociální podpory, mezi které patří příspěvek na bydlení, příspěvek na dítě a rodičovský příspěvek (mezi dávky státní sociální podpory patří ještě porodné a pohřebné, ale v rámci této analýzy jejich příjem není relevantní).³³

Z vývoje počtu vyplacených nepojistných sociálních dávek systému pomoci v hmotné nouzi v období od roku 2010 do poloviny roku 2013 (tabulka č. 10) je možné pozorovat každoroční vysoký počet vyplacených sociálních dávek pomoci v hmotné nouzi, kdy se především počet

28 doplatků na bydlení každoročně zvyšuje. V případě, že porovnáme výši finančních prostředků vyplacených na jednotlivé dávky v prvních pěti měsících roku 2012 a 2013, zjistíme, že zatímco v roce 2012 bylo vyplaceno na příspěvcích na živobytí za uvedené období celkem 3.469.538,- Kč, v roce 2013 to již bylo 4.862.015,-Kč, což je nárůst o 40% oproti roku 2012. Podobná situace je i u doplatku na bydlení, kdy v intervalu od ledna do května 2012 byla vyplacena celková částka 799.784,-Kč, kdežto v roce 2013 to již bylo 1.168.231,-Kč, což představuje nárůst oproti roku 2012 o 46%. Jediný pokles výše vyplacených finančních prostředků vidíme v mimořádné okamžité pomoci, kde se částka meziročně snížila o 27.233,-Kč. V procentuálním vyjádření představuje tato částka meziroční pokles o 14,3%. Výše uvedená srovnání a zvýšení finančního objemu ve dvou ze tří vyplácených dávek hmotné nouze lze dle rozhovorů s respondenty, statistik a vlastního šetření přičíst k meziročnímu zvýšení osob a rodin se sociálním znevýhodněním stěhujících se do regionu. V malé míře se do finančního objemu promítá i odebrání jiných dávek, např. ze státní sociální podpory a tím pádem zvýšení objemu dávek ze systému pomoci v hmotné nouzi.

2.3 IDENTIFIKACE SKUPIN OSOB OHROŽENÝCH SOCIÁLNÍM VYLOUČENÍM A POPIS JEJICH ZÁKLADNÍCH CHARAKTERISTIK

Vedle definice sociálního vyloučení uvedeného v úvodu naší práce jsme v našem výzkumu zohlednili definice používané v terénu při identifikaci sociálně vyloučených lokalit. S ohledem na definici sociálního vyloučení Agenturou pro sociální začleňování³⁴ nebo s ohledem na Gabalovu (In Pilát, 2012) definici sociálního vyloučení, podle níž „jako sociální vyloučení označujeme proces, v jehož rámci je jedinci, skupině jedinců či komunitě výrazně znesnadňován či zcela zamezován přístup ke zdrojům, pozicím a příležitostem, které umožňují zapojení do sociálních, ekonomických a politických aktivit majoritní společnosti,“ bychom mohli říci, že v osoblažském regionu se sociální vyloučení, popř. ohroženost sociálním vyloučením týká každé druhé osoby, resp. každé druhé rodiny, jak napovídají rozhovory s představiteli jednotlivých obcí, s pracovníky obecních úřadů, ale také vyjádření zaměstnanců Úřadu práce ČR, kontaktního pracoviště Krnov, odboru hmotné nouze. V uvedeném tvrzení se nemusíme spoléhat pouze na slovní vyjádření kompetentních komunikačních partnerů, ale můžeme se opřít o mik-

Tabulka č. 10: Přehled počtu vyplacených dávek v jednotlivých měsících na Osoblažsku

	MIMOŘÁDNÁ OKAMŽITÁ POMOC			PŘÍSPĚVEK NA ŽIVOBYTÍ			DOPLATEK NA BYDLENÍ		
	2011	2012	2013*	2011	2012	2013*	2011	2012	2013*
leden	23	0	13	161	131	162	32	37	75
únor	17	1	4	184	141	176	44	67	106
březen	36	6	5	196	180	255	44	77	125
duben	25	5	24	205	159	177	47	72	145
květen	33	11	8	221	175	298	57	64	92
červen	22	6		197	156		39	71	
červenec	19	9		223	162		46	81	
srpen	14	3		207	156		55	67	
září	32	1		205	150		60	59	
říjen	12	4		220	165		51	73	
listopad	23	9		208	185		57	86	
prosinec	16	0		207	158		59	61	
celkem	272	55	54	2.434	1.918	1.068	591	815	543

Zdroj: Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na Osoblažsku na léta 2013 – 2014, Úřad práce ČR, kontaktní pracoviště Krnov; vlastní grafická úprava.

roanalýzu, která byla provedena v návaznosti na přihlášku obce Osoblaha a dalších „spolupracujících obcí“ ke spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování. Tato mikroanalýza byla provedena v první polovině října 2012 a na straně 4 se mimo jiné uvádí, že „dle odhadu ÚP je 1500 obyvatel (z tohoto počtu odhadují cca 250 Romů) mikroregionu (SO pověřené obce Osoblaha - 7 obcí) z cca 3500 ohroženo chudobou a sociálním vyloučením“ Ve výše uvedené citaci bychom pouze upřesnili, že v současné době žije v obcích 3.077 obyvatel. Tomuto odhadu odpovídá i statistika přehledu vyplacených dávek za období let 2011 – květen 2013 (viz předchozí oddíl 2.2.6 Sociální dávky, tabulka č. 10).

V případě použití následující definice sociálně vyloučené lokality „sociálně vyloučenou lokalitu můžeme rovněž definovat jako prostor, kde žijí jedinci považovaní za sociálně vyloučené, tito jedinci jsou na daný prostor na jedné straně odkázáni, neboť jiné bydlení je pro ně nedostupné a na druhé straně právě tento prostor se podílí na jejich vyloučení. Lokality koncentrace příjmově slabých domácností jsou pak spojovány s mnohými sociálními problémy: kriminalitou, vandalismem, konflikty v soužití s ostatními obyvateli, nízkou úrovní dosaženého vzdělání, nezaměstnaností, chátrajícím bytovým fondem či špatnou dostupností a kvalitou služeb“ (Crane, Sýkora a Mareš In kolektiv autorů, 2010) je pak možné na území obcí Osoblaha, Slezské Pavlovice a Hlinka nalézt minimálně lokality, které jsou ohroženy prostorovým sociálním vyloučením více než lokality ostatní.³⁵ Jde především o bytové domy v rukou soukromých majitelů (v Osoblaze a Slezských Pavlovicích). Na druhou stranu je ale rovněž velké množství ohrožených či sociálně vyloučených osob rovněž v bytech obecních, kdy jejich sociální vyloučení plyne především z nezaměstnanosti a závislosti na sociálních dávkách. Z tohoto důvodu považujeme za užitečné rozlišit mezi strukturálním sociálním vyloučením (které nemá prostorovou lokalizaci) a prostorově lokalizovatelným sociálním vyloučením, které lze popisovat jako sociálně vyloučenou lokalitu. V rámci výzkumu na Osoblažsku jsme dospěli k identifikaci několika sociálně vyloučených lokalit, ve kterých se jednak kumulují výše uvedené sociálně patologické charakteristiky, jednak jejich hranice jsou rýsovány mj. symbolickou bariérou sociální distance „my“ versus „oni“. Nejmarkantnější je tato sociální hranice v Osoblaze.

Dítě u zábradlí na straně 30:

Pro sociální vyloučení a začlenění není ani tak důležité, jestli na počátku životního cyklu žijeme v otlučném činžáku, jako spíš to, jak se nám podaří projít soustavou školního vzdělání. Vzdělání je stále nejdůležitější proměnou pro úspěch na trhu práce. Děti, které absolvovaly mateřskou školu či jiný typ předškolní přípravy, mají statisticky lepší úspěšnost na základní škole. Ty, které prospějí na základní škole, mají větší úspěšnost na střední škole. Úspěšní středoškoláci mají dobrou pozici na pracovním trhu. Jiná věc je ta, že romské děti z otlučných činžáků statisticky méně často navštěvují mateřskou školu, čímž se dostávají do nevýhodné pozice z hlediska postupu v dalších stupních vzdělávací soustavy a nakonec i pracovního trhu.

Stará romská žena na straně 31:

Marginalizace na trhu práce, která je klíčovým faktorem sociální exkluze, statisticky koreluje nejen se vzděláním, resp. jeho absencí, ale i s určitými sociodemografickými charakteristikami, jež nejsou ani částečně pod individuální kontrolou, jako je věk, pohlaví a etnicita. Žena na fotografii je již v důchodovém věku a trh práce se jí příliš nedotýká, ani nebyla respondentkou našeho výzkumu. Z hlediska úspěchu na trhu práce v České republice si lze asi stěží představit méně výhodnou kombinaci sociálních charakteristik, než je: žena – starší 50ti let – romský původ - žijící na venkově v pohraničí – mající základní vzdělání.

Popis k snímku na této stránce najdete na straně 29.

Popis k snímku na této stránce najdete na straně 29.

Jedním z míst, respektive lokalit, která v určitém slova smyslu splňuje definici sociálně vyloučené lokality, jsou bytové domy na ulici Hlavní v obci Osoblaha (mapa č. 1). Tyto bytové domy, kterých je celkem 8, patří soukromému majiteli, který pochází z Osoblahy, ale v současnosti žije v Krnově a záležitosti spojené s pronajímáním svých bytů, kterých je v těchto bytových domech celkem 108³⁶, řeší dojížděním do Osoblahy, popř. přes správce bytových domů. Zajímavostí je, že tyto bytové domy jsou v katastru nemovitostí vedeny jako rodinné domy bez rozdělení na bytové jednotky.³⁷

Výše uvedené bytové domy obývají v současné chvíli tři skupiny obyvatelstva. Nejméně početnou skupinu tvoří klienti Harmonie, což je příspěvková organizace Moravskoslezského kraje s registrovanou sociální službou chráněného bydlení, jejíž cílovou skupinou jsou osoby se zdravotním postižením. Uživatelů služby je celkem 12 a v současnosti obývají 3 byty na adrese Hlavní 130. V roce 2014 by měla být započata stavba objektu chráněného bydlení na ulici Slunečná v Osoblaze, kam budou tito klienti následně přestěhováni. V uvedených bytech bydlí od dubna 2013 a při hloubkových rozhovorech s obyvateli daných bytových domů ani dle informací vyplývajících z dalších rozhovorů není s těmito obyvateli žádný problém.

Dalšími dvěma skupinami, které obývají danou lokalitu, jsou Romové, kteří na Osoblažsku tvoří minoritní část společnosti. V této lokalitě se soustřeďují všechny osoby romského etnika žijící v Osoblaze. Dle odhadů a pozorování výzkumníků realizátora výzkumu se může jednat přibližně o 30 romských rodin, resp. cca 150 Romů.³⁸ Zásadní pro tuto sociálně vyloučenou lokalitu je, že ještě před třemi až čtyřmi lety v Osoblaze žila pouze jedna romská osoba. Podle kvalifikovaných odhadů pracovníků Úřadu práce ČR a sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách v oblasti poradenství níže uvedenými hlavními problémy lokality jsou zatížení především obyvatel romského etnika, co se týče neromských nájemníků, jedná se o podstatně méně rodin.

Co se týče bydlení a nákladů spojených s bydlením v těchto bytových domech, je v těchto bytech vyšší nájemné, než je tomu v bytech, které vlastní obec. Typickou částkou za nájem spolu se službami a energiemi je v této lokalitě v bytě 3+1 částka cca 9.000,-Kč³⁹, což ve srovnání s obecními byty představuje navýšení částky cca o 3.000 – 4.000,-Kč. Co do vybavení bytů jedná se o byty panelového typu s klasickým umakartovým jádrem

Mapa č. 1: Prostorová lokalizace bytových domů na ulici Hlavní, Osoblaha

Zdroj: smapy.cz, zaznačeno na základě vlastního pozorování a lokalizace bytových domů.

a původními rozvody. V případě investic, které byly v některých bytech v minulosti provedeny, šlo především o výměnu původních dřevěných oken za plastová a vybudování nových vstupů do bytových domů.

Hlavními problémy, které sužují obyvatele vyloučené lokality více než jiné obyvatele Osoblahy, jsou nezaměstnanost, zadluženost, nízká vzdělanostní úroveň a dlouhodobé pobírání sociálních dávek a v případě rodin také migrace.

Hlavním problémem, který je ale problémem celoosoblažským, je nezaměstnanost, která je v lokalitě značně vysoká, a to především u Romů, u nichž v mnoha rodinách jsou nezaměstnaní všichni dospělí členové domácnosti.⁴⁰

Ruku v ruce s nezaměstnaností jdou i další dva palčivé problémy, které sice nejsou jen problémem dané lokality, ale v této lokalitě se kumulují, a jsou tak i více vidět. Jedná se o zadluženost a závislost na nepojistných sociálních dávkách. K prvně zmiňované oblasti je možné podotknout, že přímo v Osoblaze, cca 300 m od lokality, působí odborné sociální poradenství zaměřené na finance. Poradnu poskytuje občanské sdružení Althaia, poradna je otevřena každé úterý a středu v prostorách zdravotnického střediska v Osoblaze. Dle aktuálních statistik poskytnutých pracovníci poradny paní Veronikou Vyvíjalovou navštívilo k 15. červenci 2013

poradnu od března 2013 celkem 13 nových klientů z Osoblahy, přičemž z dané lokality vyhledalo radu či pomoc celkem 9 nových klientů, v relativních počtech pak navštívilo poradnu přes dvě třetiny klientů. Nejčastějšími případy, které jsou s klienty v poradně řešeny, jsou dluhy po datu splatnosti u různých věřitelů, exekuce, u mnoha klientů poradny je diskutována také možnost osobního bankrotu. V poradně jsou však řešeny i takové problémy, jako jsou sousedské spory, rodinné spory nebo jsou zaměstnanci poradny žádáni o pomoc při vyplňování formulářů k získání nepojistných sociálních dávek.⁴¹

Oblast nepojistných sociálních dávek jako druhá oblast spojená s nezaměstnaností je v této lokalitě stejná jako v ostatních dále uvedených lokalitách. Nejčastějšími typy pobíraných dávek jsou příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení jako dávky v systému pomoci v hmotné nouzi, dále přídavek na dítě, příspěvek na bydlení a rodičovský příspěvek, které jsou dávkami státní sociální podpory. Jak už bylo několikrát zmíněno, při získávání a zpracovávání dat, v tomto případě vývoji počtu nepojistných sociálních dávek, jsme se setkali s problémem možnosti získávání dat z Úřadu práce ČR. Tak tomu bylo i v tomto případě, v němž pro potřeby analýzy a představu o počtu nepojistných sociálních dávek pobíraných v jednotlivých lokalitách nebylo možné získat tato data v kvalitě a měřítku, které by alespoň částečně dokládaly, jak to s poskytováním nepojistných sociálních dávek v lokalitách ve skutečnosti je. Můžeme se tak pouze opírat o dotazníkové šetření, které bylo v rámci této situační analýzy uskutečněno, o tři hloubkové rozhovory, které byly uskutečněny v této osoblazské vyloučené lokalitě, a o kvalifikovaný odhad pracovnice zabývající se agendou dávek pomoci v hmotné nouzi na Úřadu práce ČR v lokalitě. Všichni tři respondenti, resp. rodiny, byli v době rozhovorů příjemci nepojistných sociálních dávek. Pouze u jedné rodiny však bylo povědomí o tom, jaká částka je pobírána – jednalo se o 8.000,-Kč/měsíc. Ostatní respondenti pouze uvedli, že „jsou na sociálních dávkách“, ale buďto neuvedli celkovou částku z důvodu, že se o tyto záležitosti stará jiný člen domácnosti, nebo proto, že nebyli schopni celkově spočítat pobírané dávky – neměli přehled o tom, kolik vlastně peněz berou. Trochu odlišnou situaci popsala při rozhovoru pracovnice oddělení hmotné nouze Úřadu práce ČR – pracoviště Osoblaha Bc. Pavla Bartoníková. Uvedla, že nejnižší dávka pobíraná z hmotné nouze osobou – rodinou bydlící v dané lokalitě, je částka 495,-Kč, přičemž se však jedná pouze o doplatek na bydlení, protože uvedená rodina pobírá rodičovský příspěvek a příspěvek na bydlení ve výši, který je pak pouze doplácen

zmiňovanou částkou. Naopak nejvyšší částku, přibližně 7300,-Kč, pobírají dle vyjádření pracovnice osoby, resp. rodiny, které nemají trvalý pobyt v místě lokality, i když v lokalitě bydlí. Nemají totiž možnost žádat si o příspěvek na bydlení. V tomto ohledu byla Bc. Pavla Bartoníková požádána o odhad, kolik rodin se do lokality nastěhuje, nebo naopak vystěhuje a z jakých důvodů. Dle jejího vyjádření se v lokalitě obmění během jednoho roku 6 – 10 rodin a nejčastějším důvodem, proč se do lokality stěhují, je to, že jsou to jediné volné byty v Osoblaze.⁴²

Poměrně výraznou stránkou života v lokalitě, ale i mimo ni v Osoblaze, je vztah majority a minority. V některých případech (především v hloubkových rozhovorech) jsou zaznamenány současné značné neshody a někdy i napětí mezi těmito skupinami obyvatelstva. Pokud se podíváme do nedávné minulosti, žilo v Osoblaze několik romských rodin. Tyto rodiny zde žily již mnoho let a v soužití s většinovou populací nebyl ani v nejmenším problém. Přibližně před dvěma až třemi lety se ale situace, dle vyjádření respondentů hloubkových rozhovorů i dalších osob, začala postupně měnit. Bytové domy, o kterých nyní mluvíme jako o jedné z lokalit na Osoblazsku z důvodu koncentrace romského obyvatelstva, byly postupně, v návaznosti na uvolňování jednotlivých bytů, osidlovány romskými rodinami. Rozvinula se nebývalá migrace, při níž se v některých měsících vyměnilo i několik romských rodin a občané, kteří na tuto situaci a na tento stav dosud nebyli navyklí, si najednou museli zvykat na hlučnější a početnější sousedy, kteří se shlucovali v bytech či před bytovými domy. Tato situace spojená se všeobecným nárůstem trestné činnosti,⁴³ u níž ale není v mnoha případech pachatel znám, s větším počtem mladistvých shlukujících se ve veřejném prostoru, s celkově jiným stylem života se podepsala na výše uvedeném napětí a obavách z dalších nově příchozích. To bylo detekováno v lokalitě mj. i značně ztíženou možností uskutečnit dotazníkové šetření z důvodu neochoty občanů odpovídat a spolupracovat při výzkumu. Rovněž bylo z analýzy focusových (ohniskových) skupin⁴⁴, které byly uskutečněny se seniory, s rodinami s dětmi a s mládeží, zaznamenáno, že se snížil subjektivní pocit bezpečí u obyvatel Osoblahy. Toto snížení bylo v drtivé většině přisuzováno příchodu Romů do Osoblahy.⁴⁵ S příchodem Romů ale Osoblaha získala jednu neoddiskutovatelně pozitivní věc – ochotnický kroužek.

Pro dokreslení obrazu situace citujeme několik dotazů a odpovědí z rozhovoru se dvěma romskými respondenty z lokality.⁴⁶ První dokumentuje názor romského komunikačního partnera, že pro překonání antagonismu je potřeba se snažit zintenzivnit společenské styky, být uměle a „shora“.

34 **T: Uvažujete v současné chvíli o nějaké změně prostředí?**

R: Určitě ne. I kdybych přišel o práci, což asi přijdu, jelikož máme smlouvu jen na rok, tak ne. Děti si tady už zvykly a jsou spokojené. Mně se zase podařilo založit to ochotnické divadlo, což miluji, a už jen pro tyto dva důvody bych nešel pryč. Je tady dobrá dostupnost a i ti lidé jsou tady trochu vstřícnější, jiní. I když nějaké rasové problémy tady jsou, ale mně se to zdá umělé.

T: Umělé v jakém smyslu?

R: Umělé vytvořený rasismus. Lidé si namlouvají něco, co tady vůbec není.

T: Jací si myslíte, že to jsou lidé? Proč si myslíte, že si tohle namlouvají?

R: Převážně se bojí. Bojí se neznáma. Hlavně ti neromští obyvatelé se bojí tady těch Romů, protože je neznají. Mě už poznali, a proto říkají, že nejsem Rom, že já jsem jejich. To je jenom díky tomu, že mě poznali.

T: Takže říkáte, že se musí lidé poznat?

R: Ano.

T: A co byste doporučil, aby se lidé více poznali s Romy?

R: Více společenských akcí, více společenských akcí.

T: A co kdyby ta jedna skupina na akci nepřišla?

R: Je třeba občany vyzývat, aby se poznali. Teď se třeba hrál volejbalový turnaj, no-
hejbal i tenis. Kluci od nás odtud přišli a byli nadšení, že tolik lidí poznali a i lidi, kteří tady něco znamenají. Na druhou stranu i Neromové o nich vykládají jen v kladech, že nejsou takoví, jací vypadají, a stačilo si spolu jen zahrát.

Ze druhého úryvku je zřetelná příkrá sociální distance užívající dichotomii „my“ versus „oni“ romským komunikačním partnerem zcela explicitně při popisu situace v Osoblaze:

T: Jak vnímáte to, že někteří nadávají na to, že skupinky, které se sejdou před domy, jsou moc hlučné?

R: Tak když tam nic nedělají a když tam jenom sedí a jsou tam jenom děti, které si hrajou, a je odpoledne, že, tak já nevím, proč to někomu pořád vadí, když jsou venku, když jsou v baráku, tak jim to taky vadí, že jsou v baráku, když jdete ven, tak jim to taky vadí. Tak jediné když nás zavrou do nějaké ohrady nebo já nevím, kde máme už jít. Jim prostě všechno vadí.

T: Nemyslíte si tedy, že je to jenom uměle vyvolané? Někdo mi tady řekl, že si

myslí, že je to uměle vyvolané, nic se neděje, nic se nikomu nedělá, a přesto je tady tento problém?

R: No však vám to říkám. Vy, když nikomu nic neděláte, chcete být dobří, tak je to furt špatně. Tak radši být hajzl, no a bude klid, že? Když to nejde ani po dobrým ani po tý strážce, tak já nevím, co už. Člověka tady by chtěli, aby vás vyvěsili, nebo já nevím.

T: Je více takových názorů?

R: No, asi jo, neříkám, kdyby jim člověk něco dělal, kradl jim něco nebo tam, ale... však ten pan X (anonymizováno), se ho můžete zeptat, jestli tady něco děláme. Co já jsem tady devět měsíců, tak jsem ještě neměl ani jeden problém jako tak, že bych něco kradl.

2.3.1 Bytové domy č. p. 50, 52, 53, 62, 63 v obci Hlinka

V obci Hlinka, v jedné z obcí, která se v dubnu roku 2013 podpisem memoranda přihlásila ke spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování, je možné nalézt druhou prostorově vymezenou lokalitu na Osoblazsku. Jedná se rovněž o bytové domy v centru obce, přesněji bytové domy č. p. 50, 52 a 53, které se nacházejí u místní prodejny smíšeného zboží, a dva bytové domy č. p. 62 a 63, které se nacházejí u hlavní silnice vedoucí obcí (mapa č. 2).

Mapa č. 2: Prostorová lokalizace bytových domů v obci Hlinka

Zdroj: smapy.cz, zaznačeno na základě vlastního pozorování a lokalizace bytových domů.

Zatímco v případě vyloučené lokality v Osoblaze se jednalo o lokalitu obývanou dvěma skupinami obyvatel – majoritní společností a Romy – v případě této vyloučené lokality se jedná pouze o majoritní část populace, takže o homogenní skupinu. A to jak v případě příslušnosti k určité skupině obyvatelstva, tak v případě problémů, které tuto vyloučenou lokalitu trápí. Jedinou odlišnost můžeme spatřovat v bydlení, neboť bytové domy č. p. 62 a 63 jsou rozděleny na bytové jednotky, z nichž ani jedna nepatří obci⁴⁷, ale občanům, kteří v nich žijí, popř. osobám, které tyto byty pronajímají, zbývající tři bytové domy jsou v majetku obce Hlinka.

Tak jako v předešlé lokalitě v Osoblaze, tak i zde jsou největšími a nejdůležitějšími problémy nezaměstnanost, zadluženost, nízká vzdělanostní struktura a dlouhodobé pobírání sociálních dávek.

Co se týče nezaměstnanosti, je obec Hlinka jako taková na špici v nezaměstnanosti, k 10. červenci 2013 bylo na úřadu práce registrováno celkem 32 osob. Z nich celkem 17 osob mělo pouze základní vzdělání, popř. vychodily praktickou školu a 11 osob bylo vyučeno. K tomuto číslu nutno podotknout, že obec Hlinka zaměstnala v měsíci dubnu celkem 16 osob na veřejně prospěšné práce (viz Tabulka č. 4, oddíl 2.2.1 Trh práce), čímž výrazně snížila nezaměstnanost v obci. Bohužel jde pouze o sezónní snížení. Při sečtení absolutních údajů, tj. 32 osob registrovaných na úřadu práce spolu s 16 osobami zaměstnanými na veřejně prospěšné práce, získáme celek 48 „nezaměstnaných osob.“ Dle údajů poskytnutých Obecním úřadem v Hlince je v obci celkem 85 osob ve věkovém rozmezí 18 – 65 let, tedy v produktivním věku. Jednoduchým výpočtem pak docházíme k faktu, že nezaměstnanost je v Hlince celých 56,47% ! Tato bilance jen podtrhuje to, co v analýze bylo již několikrát řečeno a určitě v textu ještě zazní, a to, že zaměstnanost a vzdělanostní struktura obyvatelstva ať už Hlinky, či jakékoli další obce, je žalostná. Z toho pak plyne poptávka po vzdělaných lidech, kteří ale na Osoblažsku chybějí. Není se pak možno divit, když celkem 19 osob je na Úřadu práce ČR evidováno déle jak 8 měsíců.⁴⁸ Tak jako v obci Osoblaha, i v obci Hlinka poskytuje své služby odborné sociální poradenství občanského sdružení Althai. Poradna je zde nově otevřena každé pondělí, ale v době, kdy tato služba zde ještě nebyla poskytována, mohli ji občané nejen hlinecké vyloučené lokality využívat v Osoblaze. Aktuální data a statistika poskytnutá rovněž pracovníci poradny vypovídají, že poradnu od března do června 2013 navštívilo 16 klientů. Z tohoto počtu je pak celkem 11 z inkriminované vyloučené lokality, tj. 68,75%. Problémy, které jsou zde řešeny, jsou obdobného charakteru jako v Osoblaze.

Aby byl popis vyloučené lokality kompletní, bylo by vhodné i v této části zmínit vztahy v komunitě, které ovlivňují možnosti dalšího vývoje i posunutí komunity vpřed. Z výpovědí respondentů, ať už dotazníkového šetření, nebo dvou hloubkových rozhovorů, vyznělo, že společnost v lokalitě je rozdělena na dvě skupiny. Obě tyto skupiny se shlukují dle rodinné příslušnosti a jedna s druhou dle vyjádření respondentem hloubkových rozhovorů nemluví, vyčítají si dávné naschvály apod., což dokládá následující úryvek z hloubkového rozhovoru:

R: ... a já nechcu to ani už nijak rozebírat, protože by to bylo pomlouvání, tohle. Prostě to jsou čistě moje názory, ty názory řeším doma každopádně jenom s manželem. My si takhle řekneme, co si myslíme, protože to nemá ani cenu se s někým druhým o tom bavit, protože ten to pak převrátí a přesně z toho pak vznikají ty problémy tady. Jde to přes deset a už z toho je úplně něco jiného, než bylo, a takhle zbytečně je peklo a lidi jsou takový, že chytanou se každé maličkosti a hned dou a řešíjou a hned se přestávají bavit. Prostě takhle to tu je.

T: Myslíte si, že je tady někde v obci koncentrováno více těch rodin, více těch obyvatel, kteří mají takové problémy a jsou více postiženi než ostatní obyvatelé?

R: Určitě. No myslím si, že nahoře u obchodu, tam to válčí furt. Tady je prostě jedna skupinka lidí, kteří se celá Hlinka bojí, prostě jim něco říct, na něco se jich zeptat, na něco prostě to, protože vřijou, jak oni reagujou, že prostě hned se bijou, ať je to kluk nebo holka, nebo prostě hned začnou nadávat sprostě, začnou vyťahovat staré věci, co se stalo před deseti, patnácti letama.

2.3.3 Bytový dům č. p. 113 v obci Slezské Pavlovice

Obec Slezské Pavlovice je jednou z nejmenších obcí, která spolupracuje s Agenturou pro sociální začleňování, leží u samých hranic s Polskou republikou. I zde je možné nalézt lokalitu koncentrující osoby a rodiny v tíživé sociální situaci, která je přímo úměrná velikosti obce, protože se jedná o jeden bytový dům na začátku obce (mapa č. 3).

Tato vyloučená lokalita je podobná, mohlo by se říct, že i stejná jako lokality ostatní – co se týče uvedených problémů, protože i zde je vysoká nezaměstnanost, nízká vzdělanostní úroveň, zadluženost obyvatel a dlouhodobé pobírání sociálních dávek. Co však odlišuje tuto lokalitu od lokalit ostatních, je skladba obyvatelstva, neboť se jedná čistě o romské obyvatele tohoto bytového domu, a stáří lokality, protože tato lokalita „vznikla“ dávno před lokalitou v Osoblaze. Dle odhadu Bc. Pavli Barto-

**Mapa č. 3: Prostorová lokalizace bytového domu č. p. 113
v obci Slezské Pavlovice**

Zdroj: smapy.cz, zaznačeno na základě vlastního pozorování a lokalizace bytových domů.

níkové je to před rokem 2009, podle hloubkového rozhovoru s místním podnikatelem jsou zde Romové odnepaměti, proto migraci zde skoro nezaznamenáváme.

Majitelem domu je soukromý vlastník, který žije v Krnově, a jedinou aktivitou, která je v bytovém domě vyvíjena z jeho strany, je vybírání nájemného od místních nájemníků, což dokladuje skutečnost, že samotný dům, ale i jeho okolí jsou v neudržovaném stavu. Při náhledu do katastru nemovitostí je pak možné zjistit, že bytový dům je v exekuci.⁴⁹

2.3.4 Srovnání lokalit

Ve výše uvedených třech lokalitách je možné na základě uvedených sekundárních dat, poznatků z hloubkových rozhovorů a dotazníkového šetření nalézt několik společných jmenovatelů:

- nezaměstnanost,
- zadluženost místního obyvatelstva,
- nízká vzdělanost osob,
- vysoké nájemné.

Na druhou stranu je však každá lokalita odlišná, protože je v jiné obci a obývají ji různé skupiny obyvatelstva. A zatímco nejdražší bydlení je v lokalitě v Osoblaze, nejlevnější bydlení mají obyvatelé v obecních bytech v Hlince.

Další často jmenovanou problémovou oblastí jsou mezilidské vztahy. Ty pak můžeme hodnotit a pozorovat odlišně v Hlince, kde dle vyjádření respondentů dochází k hádkám a osobním potyčkám mezi nájemníky (obyvateli lokality), v Osoblaze je tentýž fakt zapříčiněn stýkáním se romské a majoritní společnosti, které vyvolává napětí jak uvnitř lokality, tak v jejím okolí.

2.4 SHRNU TÍ 2. KAPITOLY

Osoblažsko je již od dob Rakousko-Uherska periferní oblastí českých zemí a tato situace se nezměnila ani ve dvacátém století, navíc byla ještě umocněna odsunem německy hovořícího obyvatelstva po druhé světové válce. Dalším významným milníkem v historii regionu je sametová revoluce, konec dotovaného zemědělství a s ním spojený zánik státních statků a následná ztráta zaměstnání pro většinu místního obyvatelstva. Dlouhodobá nezaměstnanost, pobírání sociálních dávek, nedostatečná síť sociálních služeb, nízká vzdělanostní struktura a v posledních dvou letech rostoucí kriminalita, jakož i příliv velkého počtu osob zatížených sociálními problémy vyvolal v obcích Osoblažska potřebu řešení situace za pomoci spolupráce s Agenturou pro sociální začleňování.

V obecně charakteristice výše uvedených oblastí je nejpálčivější stránkou regionu vysoká a dlouhodobá nezaměstnanost, jež v některých obcích Osoblažska dosahuje i více než 30%. V absolutním vyjádření bylo k 10. červenci 2013 registrováno na úřadu práce přesně 246 osob. K nim je však nutno připočítat 113 osob zaměstnaných ve veřejně prospěšných pracích, které se po jejich ukončení v drtivé většině vrací opětovně do evidence úřadu práce. Další oblastí, která je v regionu citelná, je dlouhodobé pobírání nepojistných sociálních dávek. Zde musíme konstatovat každoroční nárůst jak počtu vyplacených dávek, tak i výše vyplacené částky.

V rámci této analýzy byly v regionu definovány celkem tři sociálně

„vyloučenější“ lokality oproti ostatnímu území regionu. Největší lokalitou je ta v obci Osoblaha prostorově vymezená blokem bytových domů na ulici Hlavní, naopak nejmenší lokalita je v obci Slezské Pavlovice. Zde se jedná o jeden bytový dům. Co do obyvatelstva lokalit je nejhomogennější lokalita v obci Hlinka, kde žijí starousedlíci a jejich potomci, a v obci Slezské Pavlovice, kde naopak žijí Romové.

Hřbitov na straně 16:

Židovský hřbitov v Osoblaze se nachází kousek za socialistickými bytovkami hned za přilehlými garážemi. Je vybaven informační cedulí pro případ náhodných turistů. Do života současných obyvatel vstupuje maximálně jako tajemné zákoutí pro dětské hry, pro dospělé obyvatele je nejčastěji nepřilíš zajímavým historickým artefaktem, ve strukturovaných rozhovorech s obyvateli byl zmiňován jako místní zajímavost jen ojedinele. Pro některé návštěvníky však může být symbolem radikální etnické obměny, podobně jako německojazyčný památník obětem první světové války, přes který je vidět na bytový dům sociálně vyloučené lokality v nedalekých Slezských Pavlovicích.

Série fotografií na stranách 25 a 26:

Oproti řadě jiných venkovských regionů je na Osoblažsku častým typem nájemní bydlení v bytovkách, jež vlastní obec nebo soukromí vlastníci. Ani jeden typ bytovek nepředstavují polystyrenem zateplené paneláky duhových barev s novými balkony, jaké známe z většiny velkých městských panelových sídlišť. Černobílé fotografie Jindřicha Štreita, které vznikly v lokalitě před více než 15 lety, barevnou škálu ani moc nezakresluje. Život uvnitř bytovek na rozdíl od jejich fasád zase tak šedivý není. Zobrazovat jej v duhových barvách by adekvátní také nebylo. Ceny nájemného se nejčastěji pohybují v pásnu tzv. sociálního bydlení, a proto se venkovské bytovky polystyrenových převleků jen tak nedočkájí.

POZNÁMKY KE KAPITOLE [2]

- 11 Mikroregion – Sdružení obcí Osoblažska: *Informace o nás* [online]. [Citováno dne 15. 6. 2013, dostupný na [HTTP://WWW.MIKROREGION-OSOBLAZSKO.CZ/O-NAS/](http://www.mikroregion-osoblazsko.cz/o-nas/)].
- 12 Města obce online: Osoblaha [online]. [Citováno dne 15. 6. 2013, dostupný na [HTTP://MESTA.OBCE.CZ/OBCE_PO.ASP?ZUJPO=597716](http://mesta.obce.cz/obce_po.asp?zujpo=597716)].
- 13 Dle údajů poskytnutých obecními úřady osoblažských obcí.
- 14 *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na Osoblažsku na léta 2013 – 2014*: „Obyvatelstvo a jeho vývoj“, str. 9.
- 15 *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na Osoblažsku na léta 2013 – 2014*: „Historický vývoj“, str. 7-8.
- 16 Dotazník pro nové lokality pro spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování v roce 2013.
- 17 Informace získány na základě vlastního pozorování v lokalitě.
- 18 Vycházíme především z publikovaných výsledků výzkumu kraje Vysočina (Majerová, Kostelecký, Sýkora a kol., 2011), který reprodukuje pro účely komparace také celorepubliková zjištění.
- 19 Tyto roky srovnáváme z důvodu, že od roku 2012 není možné ve statistice ÚP efektivně zpětně vyhledat data dle obcí, nýbrž lze získat data pouze aktuální k současnému datu.
- 20 Vlastní pozorování, neformální rozhovory s představiteli obcí.
- 21 Viz příloha č. 1.
- 22 Nejčastěji nabídka zaměstnavatele.
- 23 Srov. rozhovor č. 1., stávající příjem respondenta je 9 000,- Kč. Na problémy spojené s dojížděním upozorňuje i komunikační partner z rozhovoru č. 3, který uvádí částku 10 000,- Kč jako nevýhodnou pro zaměstnání, do kterého je potřeba dojíždět.
- 24 Střední škola zemědělství a služeb, Město Albrechtice: *Informace o škole* [online]. [Citováno dne 19. 6. 2013, dostupný na [HTTP://WWW.SOUZMA.CZ/OSKOLE.HTML](http://www.souzma.cz/OSKOLE.HTML)].

- 25 Definice pojmu „sociální bydlení“ není jasně stanovena. Při formulaci uvedené myšlenky jsme využili definice Ministerstva pro místní rozvoj, které v podmínkách dotačního programu „Podpora výstavby podporovaných bytů pro rok 2013“ uvádí, že podporovat dotací bude pouze tzv. sociální bydlení, kdy cena za 1 m² podlahové plochy bytu nesmí přesáhnout cenovou hranici 57,20 Kč. Viz [HTTP://WWW.MMR.CZ/GETMEDIA/E11EC236-E0AB-4068-B769-9632E596F958/PROGRAM_PB_2013.PDF](http://www.mmr.cz/getmedia/e11ec236-e0ab-4068-b769-9632e596f958/PROGRAM_PB_2013.PDF).
- 26 Usnesení ZO Dívčí Hrad č. 12/7 – 2011 ze dne 20. prosince 2011 [online]. [Citováno dne 18. 6. 2013, dostupný na [HTTP://WWW.DIVCIHRAD.CZ/FILE.PHP?NID=720&OID=2531491](http://www.divcihrad.cz/file.php?nid=720&oid=2531491)].
- 27 Usnesení ZO Osoblaha č. 78/5 ze dne 3. srpna 2011 [online]. [Citováno dne 18. 6. 2013, dostupný na [HTTP://WWW.OSOBLAHA.CZ/FILE.PHP?NID=767&OID=2522452](http://www.osoblaha.cz/file.php?nid=767&oid=2522452)].
- 28 Údaj uvedla pracovnice oddělení hmotné nouze Úřadu práce ČR, kontaktní pracoviště Krnov.
- 29 Poznámka místostarosty obce Dívčí Hrad při rozhovoru na téma bydlení.
- 30 Střednědobé plánování rozvoje sociálních služeb: *O projektu* [online]. [Citováno dne 17. 6. 2013, dostupný na [HTTP://WWW.KPSS-OSOBLAZSKO.CZ/O-NAS/](http://www.kpss-osoblazsko.cz/o-nas/)].
- 31 Údaj uveden na základě dotazu vzneseného na sociálního pracovníka Althaii, o.s., Bc. Janu Juřenovou.
- 32 Údaj uveden na základě dotazu vzneseného na sociálního pracovníka Althaii, o.s., Bc. Janu Juřenovou.
- 33 Sociální tematika [online]. [Citováno dne 19. 6. 2013, dostupný na [HTTP://PORTAL.MPSV.CZ/SOC/](http://portal.mpsv.cz/soc/)].
- 34 Zjednodušeně řečeno, sociálně vyloučení jsou ti občané, kteří mají ztížený přístup k institucím a službám (tedy k institucionální pomoci), jsou vyloučení ze společenských sítí a nemají dostatek vertikálních kontaktů mimo sociálně vyloučenou lokalitu. Základní charakteristikou nedobrovolné sociální exkluze je nahromadění důvodů, které vedou k životní krizi (ztráta zaměstnání, platební neschopnost, problémy s bydlením, problémy dětí ve škole, nemoc atd.). Sociálně vyloučení lidé obvykle nestojí před jedním problémem, ale před jejich komplexem, přičemž mnohý z nich by i jednotlivě ohrožoval normální fungování člověka ve společnosti. S postupným propadem na dno přestává být

zřejmé, co je původním důvodem propadu a co jeho následkem.

- 35 Podle citované práce Miroslava Piláta je možné se setkat rovněž s pojmy lokality ohrožené sociálním vyloučením nebo lokality blízké sociálně vyloučené lokalitě. Jelikož dle výzkumníků ani dle respondentů není jednoznačná odpověď na tuto otázku, tedy zda se u následujících tří prostorově definovaných lokalit jedná o sociálně vyloučené lokality, užíváme spojení lokalita ohrožená sociálním vyloučením.
- 36 Údaj poskytnutý starostkou obce Osoblaha, červen 2013.
- 37 Nahlížení do katastru nemovitostí [online]. [Citováno dne 17. 7. 2013, dostupný na [HTTP://NAHLIZENIDOKN.CUZK.CZ/ZOBRAZOBJEKT.ASPX?ENCRYPTED=JBQAGFITOZNBKGL1EXWYQQFGsQXwI1NSUMW-rcyRiJ9jJRWImUKSTTI30DYQNwFvVT-kaqAb4wVKH-pPYoNkYBoC7288YGM5TvREMA-Yw4WScsn4Gn6RA==](http://nahlizeni.dokn.cuzk.cz/zobrazobjekt.aspx?encrypted=JBQAGFitOzNBKGL1EXWYQQFGsQXwI1NSUMW-rcyRiJ9jJRWImUKSTTI30DYQNwFvVT-kaqAb4wVKH-pPYoNkYBoC7288YGM5TvREMA-Yw4WScsn4Gn6RA==)].
- 38 Opíráme se o kvalifikované odhady pracovníků úřadu práce (30 rodin, 120 osob) a odhady obyvatelky lokality (200 osob), se kterou byl uskutečněn hloubkový rozhovor 2. 8. 2013. Rozhovor vedl Jan Bezděk.
- 39 Částka uváděna nejčastěji obyvateli lokality při dotazníkovém šetření i při hloubkových rozhovorech.
- 40 Přesná kvantifikace v rámci této studie je poměrně obtížná, opíráme se o uskutečněné rozhovory s obyvateli lokality a odhady pracovníků úřadu práce.
- 41 Občanské sdružení Althaiia, o.s.: *Zpráva o činnosti poradny za rok 2012*, leden 2013.
- 42 Rozhovor s Bc. Pavlou Bartoníkovou se uskutečnil na toto téma jako doplňkový dne 19. 7. 2013, byla dotázána jen na doplňky, které vyvstaly při zpracovávání závěrečné zprávy.
- 43 Dle tabulky indikátorů je citelný nárůst počtu trestných činů v roce 2012 (údaje od Policie ČR).
- 44 Focusové (ohniskové) skupiny patří k nejprogresivnějším kvantitativním metodám získávání dat. Morgan (In Miovský, 2006) pojímá termín ohniskové skupiny jako výzkumnou metodu, jejímž prostřednictvím získáváme kvalitativní data za využití skupinové interakce vzniklé a probíhající v debatě na téma určené badatelem.

- 45** Focusové (ohniskové) skupiny se uskutečnily v měsících květnu a červnu v Osoblaze v rámci činnosti pracovní skupiny Prevence kriminality. Vedoucí focusové skupiny Mgr. Karel Novák pokládal přítomným cílovým skupinám dotazy tak, aby byl objektivně zjištěn pocit bezpečí cílové skupiny, riziková místa v obci, rizikové skupiny apod.
- 46** Rozhovory vedl dne 23. 7. 2013 Jan Bezděk.
- 47** Nahlížení do katastru nemovitostí [online]. [Citováno dne 17. 7. 2013, dostupný na [HTTP://NAHLIZENIDOKN.CUZK.CZ/ZOBRAZOBJEKT.ASPX?ENCRYPTED=FXQYCFCOTNX5HFDXDP57OBTCHRHESXQQAIRBYAAECYMMDWNQLSKYUISE77B4H1sD399vVQHv-8XoZQwMnVGNQUPFbKVoHYZYYNyVoxSJmsy6vXd67oXOAW==](http://NAHLIZENIDOKN.CUZK.CZ/ZOBRAZOBJEKT.ASPX?ENCRYPTED=FXQYCFCOTNX5HFDXDP57OBTCHRHESXQQAIRBYAAECYMMDWNQLSKYUISE77B4H1sD399vVQHv-8XoZQwMnVGNQUPFbKVoHYZYYNyVoxSJmsy6vXd67oXOAW==)].
- 48** Statistická data poskytnutá Úřadem práce ČR, kontaktní pracoviště Krnov.
- 49** Nahlížení do katastru nemovitostí [online]. [Citováno dne 17. 7. 2013, dostupný na [HTTP://NAHLIZENIDOKN.CUZK.CZ/ZOBRAZOBJEKT.ASPX?ENCRYPTED=EV6FGRCs_1uBTdWe-JDR38LdEdIRLOzc7ONRLNBQzXJw5HZInLs1BoMeGOfE4HHSB1W6NAELSLCDBHD_U_E6DRt5H_sK17HDj8xAHK-A-NMzOGIIIvUOFQ==](http://NAHLIZENIDOKN.CUZK.CZ/ZOBRAZOBJEKT.ASPX?ENCRYPTED=EV6FGRCs_1uBTdWe-JDR38LdEdIRLOzc7ONRLNBQzXJw5HZInLs1BoMeGOfE4HHSB1W6NAELSLCDBHD_U_E6DRt5H_sK17HDj8xAHK-A-NMzOGIIIvUOFQ==)].

[3]

POPIS OBECNÉHO ROZVOJOVÉHO POTENCIÁLU REGIONU

Východiskem identifikace perspektivních rozvojových oblastí regionu nám byly tři zdroje informací. Jednak existující analýzy venkovských a (často zároveň) příhraničních regionů a jejich rozvojového potenciálu, dále strategické dokumenty vázané na Osoblažsko a vlastní terénní výzkum, který vedl ke zpřesnění, korekci a konkretizaci poznatků ze sekundárních zdrojů. Pro zasazení potenciálu mikroregionu Osoblažska do obecnějšího rámce jsme mj. využili výsledky výzkumu komparativní analýzy 28 existujících SWOT analýz⁵⁰ místních akčních skupin (MAS) LEADER+ na jednotlivých úsecích státních hranic (Vaishar, Dvořák a Zapletalová, 2012), ze kterých její autoři sestavili celkovou SWOT analýzu českého rurálního pohraničí. Protože se jednotlivé úseky českého pohraničí liší jak historickými souvislostmi, odlišnostmi sousedních států na různých úsecích státních hranic i odlišnými přírodními zvládnostmi či charakterem osídlení, využili jsme především analýzu východní části

česko-polského pohraničí opírající se o SWOT analýzy místních akčních skupin Orlicko, Horní Pomoraví, Jesenická Mas, Rozvoj Krnovska a Opavsko. Výsledky analýzy sumarizuje následující tabulka č. 11.

Uvedená zjištění v mnohém korespondují s výsledky našeho vlastního výzkumu a jejich reprodukce má své důležité místo v naší analýze, neboť zároveň otevírá prostor pro určení specifičnosti osoblažských charakteristik v rámci širšího regionu. Srovnáme-li uvedený model se SWOT analýzou aktuálního strategického plánu mikroregionu Osoblažska (Strategický plán 2010: 18), zjistíme, že většina obecných charakteristik má svoji konkrétní reprezentaci i v plánu mikroregionu. Kvalitní životní prostředí a malebnou krajinu nenalezneme mezi silnými stránkami, ale v kvadrátu příležitostí, k silným stránkám Osoblažska podle uvedeného dokumentu patří navíc zastoupení různorodých sociálních služeb a rychlé záchranné služby i dostatečná kapacita energetických zdrojů a vodovodu. Mezi silnými

Tabulka č. 11: Výsledky komparativní SWOT analýzy východní části česko-polského pohraničí

Mezi hlavní silné stránky této části pohraničí patří:	Mezi hlavní slabé stránky širšího regionu patří:
Existence chráněných území nadregionálního významu, málo narušená přírodní krajina s bohatým kulturněhistorickým dědictvím a turistickou infrastrukturou i turistické image oblasti. Diverzifikovaná zemědělská výroba orientovaná na ekologicky šetrné hospodaření, které vede k ochraně krajiny. Nízká dopravní zátěž, protože region leží mimo hlavní dopravní tahy, což je však zároveň jeho nevýhodou. Příznivá věková struktura obyvatelstva.	Skutečnost, že většina území byla dosídlena, a v důsledku toho se projevuje u obyvatelstva menší svázanost s regionem. Horší kvalifikační a vzdělanostní struktura a nízká firemní kultura korelující s vyšší nezaměstnaností. Existence starých ekologických zátěží, zejména zemědělských brownfieldů, které však sehrávají zároveň roli potenciálně rozvojových ploch. Nedostatečné doprovodné služby pro turisty, sezónnost, chybějící ubytování, špatný technický stav a velikostní struktura objektů cestovního ruchu, malá kvalifikační a jazyková vybavenost pracovníků ve službách.

Popis k snímku vlevo najdete na konci této kapitoly.

Související hlavní rozvojové příležitosti v širším kontextu představují:	Hlavní ohrožení vývoje v celku východního česko-polského pohraničí jsou sumarizována jako:
1. Využití ploch po zemědělské výrobě pro alternativní zdroje energie či agroturistiku. Využití národních i evropských dotačních titulů pro rozvoj území. Rozšíření a prohloubení přeshraniční spolupráce. 2. Propagace území, vylepšení sítě cyklotras a naučných stezek, lokálních produktů a produktových balíčků. 3. Diverzifikace zemědělské činnosti spočívající v posílení mimoprodukčních funkcí, např. výroba energie z alternativních zdrojů. 4. Ochrana krajiny a životního prostředí integrovaná do probíhajících komplexních pozemkových úprav.	1. Odchod vzdělaných obyvatel, depopulace, další omezení dopravní obslužnosti, nízké investice vedoucí ke ztrátě konkurenceschopnosti s jinými turistickými středisky. 2. Sezónnost turismu a jeho závislost na počasí.

Zdroj: srov. Vaishar, Dvořák, Zapletalová, 2012: 149 – 150.

stránkami je uvedeno také, že odvětvová struktura mikroregionu je založena především na zemědělství, řemeslnictví a maloobchodu. S touto charakteristikou a jejím hodnocením jako silné stránky naše vlastní zjištění příliš nekoresponduje. Situace v zemědělství sehrává v lokalitě poněkud ambivalentní roli a v žádném případě není jako celek orientována na biopotravinu a ekologické zemědělství.

Jako silná stránka regionu je uváděna příznivá věková struktura vzniklá reprodukci mladých ročníků, které se do pohraničí přistěhovaly po druhé světové válce jako náhrada za odsunuté sudetské Němce. Na Osoblažsku roli určitého magnetu pro mladé rodiny sehrával až do osmdesátých let dvacátého století státní statek, který mladým poskytl práci i vlastní bydlení plus pohraniční příplatek. Analýza mikroregionu dokonce hodnotí jako silnou stránku regionu „růst počtu obyvatel v produktivním věku 15–64 let (navzdory vysoké nezaměstnanosti a odchodu vysokoškolsky vzdělaných obyvatel mimo region)“ (Strategický plán 2010: 18). Náš výzkum nabízí spíše skeptičtější interpretaci uvedeného jevu. Domníváme se, že rodičovství je minimálně u části obyvatel životní strategií nabízenou vnějšími okolnostmi v objektivně pracovně neperspektivní životní situaci, jež pole životních možností formuje specifickým způsobem a zatímco možnosti realizace ve světě práce jsou velmi omezené, v oblasti rodiny zůstávají. Sociálně reprodukční specifika Osoblažska nebyla doposud předmětem specifického výzkumu (i když by si tuto pozornost vzhledem k uvedeným faktům jistě zasloužila), ale o sociální reprodukci

české společnosti víme dost (např. Rabuši, 2001), abychom mohli formulovat hypotézu o tom, že i na Osoblažsku pronatalitní životní strategie bude nepřímou úměrnou vzdělaní a příjmu jako ve zbytku republiky, tj. že nejvíce dětí bude v těch rodinách, které jsou z hlediska uplatnění na trhu práce v nejméně výhodné pozici. S ohledem na koncepci kulturní reprodukce lze následně očekávat, že tyto děti budou tendovat k reprodukci životní strategie rodičů. Je však potřeba zdůraznit, že proměna objektivní situace (např. příchod velkých zaměstnavatelů) by pravděpodobně vedla k proměně životních strategií. Nicméně za stávajícího stavu platí, že z hlediska rozvojového potenciálu ti, kteří se reprodukují v sociálně exkludovaných nebo sociálně exkluzí ohrožených vrstvách, nepředstavují silnou stránku regionu. Jak ukazují uskutečněné rozhovory s podnikateli, kteří zaměstnávají větší množství osob, fyzická dostupnost nadprůměrného množství lidí v produktivním věku bez zaměstnání zdaleka není zárukou jejich zaměstnatelnosti, ale jen určitou příležitostí, která však zůstala na Osoblažsku zatím spíš nevyužita.

V oblasti identifikace slabých stránek mikroregionu se strategický dokument překrývá z větší části s charakteristikami širší východní části česko-polského pohraničí s dodatkem neúplné plynofikace a kanalizační sítě. Mikroregionální dokument klade důraz na podprůměrnou podnikatelskou aktivitu v mikroregionu korelující s nízkou kvalitací a dlouhodobou nezaměstnaností. Jako nevýhoda je vnímán i nízký počet obyvatel a jeho nízká hustota, která nedosahuje hodnot přelomu devatenáctého a

dvacátého století, jenž lze označit za zlatou éru Osoblažska.

Mezi hlavními rozvojovými příležitostmi je kladen důraz na potenciál v rozvoji turistického ruchu a vyzdvížena unikátní turistická atraktivita v podobě úzkorozchodné železniční tratě. Dále jsou to brownfieldové plochy jako dědictví někdejšího státního statku a napojení všech obcí na skupinový vodovod. Obojí je ve shodě se SWOT analýzami širšího regionu. Ohrožení jsou vnímána v oblasti zastarávání technické infrastruktury a komunikací a v periferní poloze jak v rámci Moravskoslezského kraje, tak celé ČR.

3.1 IDENTIFIKACE PERSPEKTIVNÍCH OBLASTÍ PRO ROZVOJ A JEJICH POPIS

Na základě poznání historie regionu i panující situace jak za pomoci sekundárních zdrojů, tak na základě šetření v terénu jsme dospěli k identifikaci tří nejdůležitějších perspektivních oblastí rozvoje: první představuje oblast turistického ruchu, druhou sféra zemědělství, třetí sociální služby. Jakýmsi čtvrtým rozměrem problematiky je sociální pozadí ekonomických procesů, které jsme konceptuálně uchopili pomocí teorie sociálního kapitálu, respektive sociálního potenciálu.

3.1.1 Turistický ruch

Oblast turistického ruchu byla identifikována jako silná potenciální oblast rozvoje jak ve strategických dokumentech, tak byla jako taková identifikována terénním šetřením. Drtivá většina dotazovaných z řad obyvatel v rámci dotazníkového šetření mezi hlavními přednostmi Osoblažska jmenovala přírodu a klid v oblasti, nezřídka se v odpovědích objevila i železniční úzkokolejka. Podobně smýšlejí i někteří podnikatelé: „*Turistický potenciál je tu obrovský. Uživilo by to menší vesnici. Např. je tu CHKO a opravdu tady za chvíli může být přírodní skanzen, protože pro ty ornitology a milovníky přírody je tu spousta zajímavých ptáků a „žabiček“ a ohrožených druhů, (...) bobří hrázce...*“ (podnikatel/ka z Osoblažska). Tato představa lidí žijících v místě nekoresponduje s republikovými analýzami cestovního ruchu (podrobněji viz níže). Tento rozpor mezi pohledem „zevnitř“ a „zvenčí“ však není vhodné interpretovat jako omyl jedné ze stran, ale spíše jako indikátor nevyužitého rozvojového potenciálu.

Oblast cestovního ruchu obsahuje dva základní typy potencialit. Jednak jde o tzv. potenciál atraktivit cestovního ruchu a jednak o poten-

Turistickou atraktivitou Osoblažska je klid. Rybník v Dívčím Hradu obklopují lesy a večer neobyčejně kvákají žáby (empiricky ověřeno).

ciál ploch a linií ovlivňujících cestovních ruch. Atraktivity představují konkrétní turistické cíle ať již kulturního nebo přírodního typu. „Jsou to např. zámky, hrady, botanické zahrady, golfová hřiště, lázeňská místa aj., ale i přírodní pozoruhodnosti jako jeskyně, skalní města atd. Některé atraktivity jsou „bodové“ (např. zámek, botanická zahrada, jeskyně), jiné jsou územně komplexnější (např. jádro historického města, lázeňské místo, skalní město). Opět jiné atraktivity spočívají spíše než v konkrétních objektech v určitém věhlasu (např. obce s vinařským nebo pivovarským věhlasem). Zvláštní význam pro chování účastníků cestovního ruchu má přiznání „vyššího statutu“ pro určité lokality, pokud je tento statut obecně známý a často frekventovaný. Zařazením lokality do seznamu světového dědictví UNESCO se vytváří výrazná přidaná hodnota atraktivity (tj. jádra historického města, sakrální památky atd.). Méně obecně známý je statut některých měst jako městská památková rezervace či městská památková zóna, proto jako přidaná hodnota se neprojevuje.“ (Bína, 2010: 3).

Potenciál ploch a linií se nevztahuje ke konkrétním objektům, ale na širší územní předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu. „Různé plochy mají různý obecný význam pro cestovní ruch. Nejnázornější je to v případě krajinných typů, které hrají významnou roli pro přírodně oriento-

44 vaný cestovní ruch a rekreaci – od nejhodnotnějšího horského typu po nejméně hodnotný nížinný bezlesý typ. Ale mezi plochy s obecně podporujícím vlivem na cestovní ruch lze řadit i zóny v blízkosti sjezdů z dálnic a rychlostních silnic, protože zvyšují kvalitu dálkové dostupnosti území. Naopak plochy s obecně omezujícím vlivem na cestovní ruch představují zejména areály hnědouhelných dolů a velké plochy průmyslu. V menší intenzitě se takto projevují urbanizovaná území. Čím větší je v obvodu ORP podíl ploch s obecně podporujícím vlivem na cestovní ruch – a naopak čím menší je podíl ploch s vlivem obecně omezujícím – tím příznivější potenciální podmínky daný ORP vykazuje. I zde se vyskytují aspekty přidané hodnoty na základě obecně známého vyššího statusu některých ploch; nejzřetelněji takto působí národní parky, v míře o něco nižší pak chráněné krajinné oblasti.“ (Bína, 2010:4). „Linie“ jsou významné silnice, železnice, břehy vodních nádrží vhodných ke koupání, úseky řek vhodných ke splouvání atd. Vypovídají o podmínkách dopravní obslužnosti daného území a o možnostech rekreačních aktivit u vody. Při hodnocení a srovnávání nesterjné velkých územních celků je účelné délky těchto linií na daném území přepočítávat relativně k rozloze daného území.

Kromě potenciálu, který je z hlediska atraktivity území hodnocen v citované studii Ústavu územního rozvoje, se v ekonomicky zaměřených analýzách ještě obvykle sledují následující charakteristiky rozdělené podle tržní logiky nabídky a poptávky:

Na straně nabídky jde o:

- počet ubytovacích zařízení,
- počet pokojů,
- počet lůžek,
- počet stravovacích zařízení,
- počet cestovních kanceláří a cestovních agentur, které by do regionu mohly dovézt turisty, dále počty jejich zaměstnanců.

Potenciál cestovního ruchu z citované metodiky Ústavu územního rozvoje je vhodné zařadit na nabídkovou stranu.

Na straně poptávky jde o:

- počet hostů (rozlišují se rezidenti a nerezidenti, lze to interpretovat jako cizinci versus obyvatelé ČR, ale v měřítku Osoblažska by bylo možné rozlišit např. návštěvníci místní z území správního obvodu obce s rozšířenou působností Krnov (území ORP³¹ Krnov), dále ná

vštěvníci z Moravskoslezského kraje a návštěvníci mimo kraj, poté ostatní návštěvníci z ČR a naposled cizinci),

- počet přenocování,
- průměrná doba pobytu hostů,
- průměrné využití pokojů.

Z nastínění základních dimenzí metodiky je zřejmé, že svým rozsahem přesné zpracování překračuje rozsah této studie a možnosti realizovaného terénního šetření. Nicméně se můžeme opřít o existenci relativně nových sekundárních zdrojů (výzkumů), které pracují s obecním úřadem s rozšířenou působností jako se základními územními jednotkami analýzy a v tomto případě se opřít o údaje k ORP Krnov. Optikou těchto sekundárních zdrojů, které nabízejí širší republikové srovnání, patří Moravskoslezský kraj jako celek z hlediska cestovního ruchu do první poloviny turisticky „atraktivnějších“ krajů ČR, což je dáno především horskými oblastmi Beskyd a východní částí Jeseníků. Tyto horské oblasti kontrastují s nížinami, mezi které spadá i Osoblažsko. Pro tento kraj je charakteristická nevyrovnaná hustota osídlení. Nejnižší hustotou osídlení jsou charakteristické severní příhraniční regiony: Osoblažsko spolu s Hrubým Jeseníkem a Rychlebskými horami. Naproti tomu Ostravsko je po Praze nejhustěji osídlený region ČR (Vystoupil a kol., 2006: 140-150). Podle citované studie je typickým návštěvníkem obyvatel Moravskoslezského kraje (57 %), případně jiného místa na Moravě (25 %), většinou z místa vzdálenějšího než 50 km, který v polovině případů přijíždí pouze na jeden den, ve třetině případů s rodinou, nejčastěji za účelem celkové relaxace nebo sportovního vyžití (především v horských oblastech). Zahraniční návštěvníci se více orientují na kulturu než návštěvníci domácí, zajímají se o pamětihodnosti a kulturní akce a také se v regionu zdržují déle. Významnou část klientely tvoří návštěvníci lázeňských míst, která spojují léčbu s pěší turistikou a návštěvami památek a zároveň více než ostatní, kteří přijíždějí častěji za sportem, postrádají příležitosti pro zábavu. Rodiny s dětmi přijíždějí v drtivě většině vlastním autem a upřednostňují odpočinek, koupání a pěší i poznávací turistiku. Tito „rodinkáři“ jsou méně nároční na vybavenost regionu, ale naopak vyžadují atraktivity pro děti (srov. Vystoupil a kol., 2006: 140).

V rámci Moravskoslezského kraje vychází Osoblažsko, respektive jeho podstatná východní část, ve které se nachází obce Osoblaha, Hlinka, Slezské Pavlovice, jako venkovská krajina s minimálními předpoklady pro cestovní ruch. Západnější část mikroregionu vychází jako ven-

kovská krajina s průměrnými předpoklady pro cestovní ruch. Krajina na západ od Města Albrechtice je hodnocena lépe jako mající příznivé předpoklady a severozápadní část Moravskoslezského kraje, kde se nacházejí Jeseníky, představuje tradičně turisticky vysoce atraktivní horskou krajinu. Nejbližším historickým městem nadregionálního významu je Opava. Nízkému hodnocení potenciálu pro cestovní ruch odpovídá i velmi nízká podnikatelská aktivita v cestovním ruchu, která však není typická pro širší region ORP Krnov, pro který je typická spíše střední aktivita v této oblasti. Jediným hromadným ubytovacím zařízením, které je detekované v Atlasu cestovního ruchu České republiky, je osoblažský kemp, který patří z hlediska své kapacity mezi nejmenší hromadná ubytovací zařízení (Vystoupil a kol., 2006: 48) a počtem i podílem domácností s objektem individuální rekreace se region ORP Krnov řadí k „nejchudším“ v rámci ČR, což ovšem platí pro většinu Moravskoslezského kraje.

Ať již se díváme na turistický význam území z hlediska jeho infrastruktury, turisticko-rekreační funkce obcí, počtu rekreačních turistických lůžek na m², nebo celkové turistické atraktivity území, Osoblažsko se umísťuje na spodních přičkách tabulek a srovnání. Je třeba ale říci, že se jedná často o indikátory, které bychom mohli charakterizovat jako popis současného stavu cestovního ruchu. Například podle aktuálnější a výše citované studie Ústavu územního rozvoje se v počtu turistických aktivit (ať už přírodního nebo kulturního charakteru) území ORP Krnov řadí spíše k průměrným, respektive lehce podprůměrným regionům. Nepočítáme-li hlavní město Prahu a Šumavu, které dosahují v kvantifikaci stavu i potenciálu cestovního ruchu o několik tříd vyšších hodnot než většina ostatního území České republiky, území ORP Krnov se umísťuje přibližně ve spodní třetině dostupných srovnávacích analýz. V citované studii potenciálu cestovního ruchu je území ORP Krnov hodnoceno 845 body. Pro srovnání v rámci České republiky dosahuje pochopitelně zdaleka nejvyšší hodnoty ORP Praha s celkově 6 125 body, což je o několik tříd více, než má jakákoli jiná ORP. Druhé nejvyšší hodnocení má Český Krumlov s 2 580 body. Žádná další ORP nepřesáhla hranici 2 000 bodů. Pokud dostupná data utřídíme do kategorií po 500 bodech, necelá dvacítká ORP dosahuje přibližně dvojnásobných hodnot mezi 1500 a 1999 body, přičemž žádná z nich se nenachází na území Moravskoslezského kraje⁵². Nejbliže ležící Osoblažsku z této 3. kategorie je ORP Šumperk s 1570 body. Na území Moravskoslezského kraje dosáhla nejvyššího hodnocení ORP Frýdek-Místek, která však spadá až do 4. kategorie. Ostatní ORP Moravskoslezského kraje se nacházejí v páté kategorii mezi 500 a 999 body (sem

spadá ORP Krnov) nebo se řadí do poslední 6. kategorie. Z hlediska potenciálu pro cestovní ruch je na tom v Moravskoslezském kraji nejhůř Bohumín s 205 body. V rámci celorepublikového srovnání jsou na tom hůř už jen ORP Žatec (155 bodů) a Bílina (185 bodů) z Ústeckého kraje, jejichž největším handicapem je zdevastované životní prostředí.

Shrneme-li zjištění o cestovním ruchu v regionu a zhodnotíme-li je z hlediska socio-ekonomického rozvoje, můžeme konstatovat, že potenciál cestovního ruchu není na Osoblažsku nijak závažný, ale aktuální hodnoty cestovního ruchu za tímto potenciálem ještě zaostávají. Jinými slovy, potenciál pro cestovní ruch na Osoblažsku není zatím dostatečně využíván a představuje jednu z perspektivních oblastí rozvoje. Jedním z důležitých důvodů je skutečnost, že lokalita nepatří k tradičním turistickým destinacím, jako jsou např. nedaleké Jeseníky, a proto není jako taková vnímána ani na straně nabídky ani na straně poptávky.

Zamyslíme-li se nad tím, jakým směrem by bylo vhodné turistické atraktivity rozvíjet, je zřejmé, že např. z hlediska přírodních aktivit pro sport nemůže Osoblažsko konkurovat nedalekým Jeseníkům. Oproti tomu ale rozvíjející se síť cyklostezek, včetně nedaleké Slezské magistrály,⁵³ a existence naučné stezky představují atraktivitu pro ty, kteří spíše chtějí odpočívat a relaxovat, případně vyhledávají poznávací turistiku. Poměrně důležité je zohlednit také horší dopravní obslužnost regionu a menší vybavenost rekreačních zařízení i hustotu kulturních akcí. Proto považujeme za vhodné aktivity v oblasti cestovního ruchu zaměřit na rodiny s dětmi, které v převážné většině případů cestují vlastním autem a jsou méně nároční na vybavenost regionu. Na stranu druhou je v tomto případě nutné se zamyslet nad stavem aktivit pro děti a jejich rozvojem, neboť je z hlediska tohoto typu zákazníků klíčový. Dalším významným typem potenciálních zákazníků jsou cyklisté vyhledávající relativně nenáročný terén a konečně také lidé z řad turistické veřejnosti zainteresované v technických památkách, pro které je úzkokolejka poměrně významnou atraktivitou. Otázkou je, do jaké míry nalézají v regionu tyto typy návštěvníků adekvátní doprovodné služby.

Mezi podnikateli v regionu i mimo region lze nalézt názor, že vedle absence služeb pro turisty nelze ani očekávat jejich rychlý rozvoj, jak ukazuje následující citace:

„Osoblažsko je pěkné. Ty lidi ale nejsou na turistický ruch zvyklí. Když jsem řekl jednou hospodskému v jedné obci, ať dá ven před hospodu stojan na kola pro cyklisty, tak řekl: „Na co?“ „Na to, aby si tam mohl to kolo přivázat!“ Přijede turista s kolem za

46 *dvacet tisíc, a nemá ho kde zamčít. „Tak si tady dejte před hospodu nějaké slunečníky.“ „Na co? Však přijde do hospody.“ Turista, který si nemá kde zamčít kolo, tak si to pivo ani nevychutná. Tam jde o to, že oni jsou v tomto neflexibilní, že oni nejsou zvyklí těm lidem něco nabídnout. Z tohoto pohledu v tom turistickém ruchu je to tam zabíté. Třeba ty stánkové prodeje a podobně (...) Vždyť tam není ani jedna hospoda, tam není nic. Ti lidi, co tam jedou na dovču třeba na kola, tak si všechny věci vezou s sebou.“*

Také jiní podnikatelé poukazují na bariéry plynoucí z životních stereotypů obyvatel, kteří se pravděpodobně nezačnou ze dne na den chovat jako hoteliéři zvyklí na příliv turistů. V rámci rozvoje cestovního ruchu v regionu tak komunikační partneři z řad podnikatelů vidí problém ve „firémné kultuře“ a nepřipravenosti místních potenciálních poskytovatelů služeb pro turisty. „*Nepřijdou ti lidi do hospody, kde je ten pán jako v té X (jméno obce anonymizováno), který je pošle do háje, protože nechce mít velkou skupinu, aby jim nemusel vařit, protože je to pro něj práce. Nebo když přijdeš do obchodu, kde paní na tebe vybařne „Dobrý den!“ a mračí se u toho, tak kdo by se vracel na takové místo (...) I ty to prostředí musíš vytvářet (...) kvůli kterému se ti lidi chtějí vracet.“* Tato bariéra rozvoje cestovního ruchu může být v případě Osoblažska zvlášť podstatná, neboť region neoplývá přirozenými standardními přírodními atraktivitami jako např. horské oblasti. Význam přidané hodnoty v podobě služeb a příjemného prostředí pro relaxaci je tak ještě vyšší než např. v nedalekých Jeseníkách nebo Beskydech.

V rozhovorech bylo detekováno také napětí ohledně environmentálního rozvoje území. „*Opravdu si myslím, že to, že se z toho tady stává ta Chráněná krajinná oblast, tak je jediné plus, což oni tady zase nemůžou přenést přes srdce, protože obec chce stavět větrné elektrárny, nebo se o nich aspoň stále mluví.“* (...) „*Hlinka – Pavlovice – Dívčák budou prosazovat větrné elektrárny. Teď to nebylo podpořeno kvůli těm kuřákům a ptákům. Ale starosta vidí budoucnost (název obce anonymizován) ve větrných elektrárnách.“* (Obyvatelé regionu).

Kvalita životního prostředí není bezkonfliktním tématem v regionu a vývoj v environmentální oblasti bude mít přímý důsledek z hlediska zvyšování nebo snižování ekonomického potenciálu v oblasti cestovního ruchu. Od větrných elektráren lze očekávat ambivalentní dopad. Na jedné straně představují pro obce určitý přísun finančních prostředků, na stranu druhou snižují environmentální kvalitu území. Tím mohou snížit atraktivnost nejen pro turisty orientované na přírodní atraktivity, ti jsou pro Osoblažsko spíše sezónní záležitostí, ale také pro lidi s vyšším sociálním statutem, pro ně kvalita životního prostředí bývá důležitým migračním faktorem.

3.1.2 Zemědělství

Zemědělství je na Osoblažsku nejtradičnější i nejtypičtější ekonomickou aktivitou. Řada komunikačních partnerů zároveň klade důraz na využívání toho, co v regionu mají, v čem je možné na něco navazovat a využít existujících struktur.

Jak bylo konstatováno výše, základní změny na trhu práce a sekundárně i v sociální struktuře přinesl zánik státního statku a privatizace někdejší státní zemědělské půdy. Svoji majetkovou strukturou a rozložením půdy mezi různé typy vlastníků není Osoblažsko v kontextu ČR výjimečným regionem. Relativně nedávná studie firmy Garep věnovaná rozvoji venkova mluví o „duálním charakteru“ českého zemědělství: malý počet velkých podniků obdělává většinu zemědělské plochy, zatímco na velký počet menších podniků zbývá pouze malá část zemědělské plochy. Bráno od nejmenších podniků (co do plochy obdělávané půdy), v roce 2007 obhospodařovalo 86 % všech podniků vedených v zemědělském registru (s výměrou pod 50 ha zemědělské půdy) pouhých 8 % zemědělské půdy ČR, zatímco na 4 % zemědělských podniků (tvořených největšími zemědělskými firmami s výměrem nad 500 ha) připadalo plných 74 % zemědě-

ské půdy. (Svobodová, Konečný, Binek..., 2011: 59). Českému zemědělství tak nadále dominuje velkovýroba jako v období státního socialismu, jen se nejedná o produkci zemědělských družstev a státních statků, ale o soukromé vlastníky. Kritiku tohoto stavu, resp. jeho sociálních dopadů, můžeme nalézt i mezi osoblažskými zemědělci.

Někteří z nich jako největší bariéru rozvoje zemědělského podnikání v regionu spatřují v existenci velkých zemědělců, kteří brání rozvoji ostatním, protože nepotřebují téměř žádné zaměstnance. Komunikační partner rozvedl i protipříklad Polska, kde byla (je) dotační politika zaměřená i na malé zemědělce, takže v polských obcích je daleko větší počet zemědělců než na české straně. Polský model hodnotí jednoznačně jako lepší – „*Samozřejmě věc. Ten model polský je daleko lepší...*“ (tj. více malých zemědělců). Citovaná studie také upozorňuje na to, že z hlediska rozvoje cestovního ruchu může být velkovýrobní povaha zemědělství nevýhodná, protože „tato forma hospodaření nepodporuje obnovu atraktivity venkovské krajiny pro venkovskou rekreaci a turistiku.“ (Svobodová, Konečný, Binek ..., 2011: 65).

Ukutečněné rozhovory naznačují, že pro velké zemědělce není cestovní ruch, a to ani ve formě tzv. agroturistiky,⁵⁴ příliš atraktivní, neboť jejich činnost je z velké části automatizovaná, resp. technizovaná. Z hlediska rozvoje cestovního ruchu může dojít někdy ke konfliktní situaci, protože cílý cestovní ruch v lokalitě vyžaduje hustší síť drobnějších stezek jak pro pěší, tak pro cyklisty, jízdu na koni, případně další alternativní dopravní prostředky, jako jsou kolečkové brusle, koloběžky apod., umožňující pohyb po krajině. Pro majitele velkých ploch půdy může představovat pohyb návštěvníků na jejich soukromých pozemcích zátěž nebo jednoduše komplikaci při práci na polích. Takováto situace nebyla na Osoblažsku detekována, ale spíše díky nízké rozvinutosti cestovního ruchu zůstává zatím latentním ohniskem možného problému. V případě rozvoje cestovního ruchu je vhodné věnovat této otázce pozornost při jednáních veřejné správy a politické reprezentace obcí se soukromými majiteli a zemědělskými podnikateli.

Souvisejícím aspektem zemědělství v regionu důležitým jak pro cestovní ruch, tak i z hlediska atraktivnosti regionu pro osoby s vyšším vzděláním a kvalifikací je jeho krajinnotvorná funkce. Tato funkce nabývá na stále větším významu tím, jak ustupuje základní, resp. původní funkce evropského zemědělství, jíž je produkce potravin (ke vztahu zemědělství a krajiny viz (Šarapatka, Niggli, 2008)). Ostatně také posun společné zemědělské politiky EU (Agenda, 2000) od podpory zemědělské produkce

ke komplexnějšímu rozvoji venkova ukazuje na růst důležitosti jiných než produkčních funkcí zemědělství.

Z hlediska socioekonomického rozvoje Osoblažska se v regionálním zemědělství rýsují dva základní problémy. Velkovýrobní charakter zemědělské produkce vede díky vysoké technizaci k poměrně nízké zaměstnanosti. Pomocí specializované techniky jsou zemědělci schopni v relativně malém počtu pracovníků obhospodařit rozsáhlé plochy. Výběr plodin, které pěstují, je pochopitelně přizpůsobován tomu, aby byl takový postup možný. S trochou nadsázky můžeme říci, že na osoblažském zemědělství můžeme pozorovat podobný jev, který je známý z dob průmyslové revoluce v devatenáctém století, kdy začaly stroje lidem práci nejen ulehčovat, ale také brát. Rozvoj sociálního státu v Evropě byl mj. reakcí právě na tyto procesy nastartované v průmyslových regionech Německa, severní Francie, Velké Británie. Z devatenáctého století známe také případy, kdy dělníci rozbíjeli moderní stroje, protože díky jejich zavádění do výroby přicházeli o veškerý příjem a zdroje obživy (srov. např. Polanyi, 2006). Díky institucionalizovanému sociálnímu státu nepokoje podobného typu na Osoblažsku ani jinde v Evropě nehrozí, mechanismus je ale podobný. Osoblažsko přitom není v této charakteristice nikterak výjimečné. Pokles zaměstnanosti v zemědělském sektoru je celorepublikovým jevem. Podle dat ČSÚ je oproti počátku devadesátých let minulého století, kdy zemědělský sektor zaměstnával přes půl milionu osob, nyní v zemědělství zaměstnáno přibližně 20 % původního počtu. Není to pochopitelně pouze vinou automatizace, ale také celkovým útlumem zemědělské produkce, který je spojen s rostoucím dovozem potravin, ale i souběžným snižováním potravinové soběstačnosti České republiky. I přes tuto skutečnost bychom neměli zapomínat na to, že zemědělství stále obhospodařuje přes 50 % plochy České republiky. Útlum produkce potravin ve srovnání s rozlohou zemědělsky využívané půdy je tak nepřímým indikátorem toho, že na této půdě nejsou pěstovány plodiny a chována zvířata z pohledu priority kvalitní potravinové produkce. Negativní důsledky uvedených procesů ale na Osoblažsko dopadají více než v jiných tradičně zemědělských regionech (např. jižní Morava) díky dlouhodobé jednostranné zemědělské orientaci regionu a také díky uzavřenosti do hraničního výběžku zasahujícího do Polska, které na rozdíl od Rakouska na jihu nenabízí pracovní příležitosti pro české pracovníky. Bráno geograficky, z hlediska republikového trhu práce patří Osoblažsko mezi nejperifernější regiony a Polsko pracovní alternativy zatím nenabízí.

Komunikační partneři z regionu, kteří mají zkušenost se zeměděl-

48 stvím, byli poměrně skeptičtí v otázce možné změny stávajících poměrů. Jediným opatřením, které by mohlo reálně změnit poměry v zaměstnávání v zemědělství, by podle některých z nich byla změna dotační politiky a podpora malých zemědělců.

R.: „To už nejde vrátit. Až vy doktoři, vy můžete studovat, jak chcete, a nic s tím nejde udělat. Jak ten kolchoz vzal tu půdu těm lidem, tak oni nemají vztah k té půdě, ztratili lásku k ní, nemají techniku, nemají budovy. Jak chceš toto zemědělství znovu obnovit? To bude tak, že jeden popráškuje nějakou pšenici, sklídí a prodá to a jinak už to nebude (...) A ta pracovní místa nejsou (...) My bychom se mohli stavět na hlavu o ta pracovní místa. To nejde. Mladí, co chtěli pracovat, už odjeli...“

T: „Co byste navrhl/a?“

R.: „Já vidím jedinou možnost. Tým velkým sebrat dotace. Protože když on vezme 50 milionů dotací nebo i víc, tak on už z toho dokáže žít, i kdyby na tom poli nic nedělal. Jediné je celý ten systém rozdrobit. Aby těch sedláků bylo víc. Aby ten minimální sedlák do 100 hektarů dostal dotace a ne ti velcí. V Bruselu o to usilujou, aby ti velcí nedostali dotace...“ (obyvatel/ka Osoblažska se zkušenostmi v zemědělství).

Druhým přidruženým problémem osoblažského zemědělství je, že zemědělské produkty v podobě plodin odcházejí z regionu bez jakékoli přidané hodnoty. To, co se v regionu vypěstuje, se z 90 % sklídí a odveze do velkých výkupen mimo region, ať už na území ČR nebo v Polsku. Zpracovatelský průmysl nebo vůbec zpracovatelská technologie, která by mohla vytvářet pracovní příležitosti, na Osoblažsku de facto neexistuje. Přitom potenciál zpracovatelského průmyslu vidí i velcí zemědělci. V rozhovoru s jedním z nich respondent uvedl, že rozšíření výroby nebo finalizace produktů (zpracování) by bylo reálnou podmínkou zaměstnávání dalších lidí. Do budoucna s tím však zatím nepočítá.⁵⁵ V rámci rozhovorů s osoblažskými zemědělci jsme identifikovali ochotu, ale i skepsi k podnikatelskému záměru pěstování plodin pro potenciální nově vzniklou zpracovatelskou technologii zemědělských plodin.

Mezi základní rozvojové příležitosti v oblasti zemědělství lze proto zařadit posílení zpracovatelského průmyslu, přičemž základní bariérou v této oblasti je nutnost investic do zpracovatelských technologií.

Dále je to rozvoj ekologického zemědělství, které nabízí propojení s agroturistikou a diverzifikaci zemědělské produkce, jež umožní rozvoj specializovaných výrob (jako je např. včelařství, ovocnářství, rybářství apod.). Základní bariérou je nedostatek volných ploch pro drobné země-

dělství. Jak ukazuje analýza majetkových poměrů, v některých obcích neexistuje téměř žádná volná půda, kterou by mohla např. obec poskytnout pro tyto aktivity. Pro velkopěstitele, kteří mají nezřídku individuálně k dispozici více půdy než několik obcí dohromady (řádově stovky hektarů), je tato oblast z pochopitelných důvodů poměrně nezajímavá.

Předmětem analýzy majetkových poměrů byly celkem 4 obce, resp. 5323 ha, na kterých se tyto obce nacházejí, spadající do sedmi katastrálních území. Na Osoblažsku není možné jednoznačně určit a jednoduše rozdělit největší majitele pozemků, lesů a budov. Z údajů o majetku jednotlivých obcí je patrné, že nejméně ploch co do zemědělské půdy či ostatních ploch mají Slezské Pavlovice. Tento stav podle vyjádření respondentů a místních podnikatelů nastal prodejem velké většiny pozemků soukromým zájemcům v devadesátých letech minulého století. Naopak největším majitelem z řad obcí je obec Osoblahy (viz následující tabulka č. 12).

Tabulka č. 12: Přehled pozemků a ploch v majetku jednotlivých obcí

	ZEMĚDĚLSKÁ PŮDA (I ZAHRADA)	LESY	VODNÍ PLOCHA	OSTATNÍ PLOCHA
Dívčí Hrad	38,5 ha	117,6 ha	0,9 ha	87,6 ha
Hlinka	57,5 ha	87,8 ha	0 ha	90,7 ha
Osoblahy	46,03 ha	145,7467 ha	3,5 ha	167,84 ha
Slezské Pavlovice	8,76 ha	0 ha	0,8 ha	37,9 ha

Zdroj: údaje jednotlivých obecních úřadů, katastr nemovitostí, vlastní grafické zpracování.

Výše uvedená tabulka neobsahuje soukromé majitele pozemků či budov. Podle zjišťování online na Katastru nemovitostí (www.cuzk.cz), je možné na základě jednolitých listů vlastnictví a jednotlivých katastrálních území zjistit, že jen v obci Dívčí Hrad je největším majitelem pozemků Ing. Petr Škola, zemědělec z Hlinky, který na těchto pozemcích hospodáří. Obdobná situace je pak v obci Hlinka, kde největším majitelem podle dostupných údajů je Karel Škola. Dalším velkým majitelem pozemků je v Osoblahách Ing. Ilja Miovský, rovněž zemědělec.

Další majitele pozemků a budov nelze jasně kategorizovat jako velké a lze je někdy i obtížně identifikovat, často jde o fyzické nebo právnické osoby mimo region. Z hlediska rozvojového potenciálu je pozitivní, že z těchto ostatních majitelů je silným vlastníkem Státní pozemkový úřad, který ve všech obcích vlastní pozemky a budovy, které jsou buďto pronajímány, nebo jsou bez nájemce a leží ladem. Tyto pozemky představují

určitý potenciál pro rozvoj v oblasti zemědělství, podrobnější analýza a hodnocení tohoto fondu však překračuje rámec předkládané studie.

Sezónnost rostlinné výroby může kompenzovat výroba živočišná, která je celoroční záležitostí. Základní bariérou je nákladnost obnovy zrušených chovů a někdejších technologií pro živočišnou výrobu (především jatek). Oblast živočišné výroby se dočkala také nejvíce rozporuplného hodnocení podnikatelských záměrů ze strany podnikatelů (viz 4. část této zprávy). Z rozhovorů se zemědělci je patrné, že respondenti nepovažují v krátkodobém horizontu za reálné, že nastanou takové podmínky, za kterých by přešli na živočišnou výrobu, které se v minulosti věnovali a která je daleko náročnější než rostlinná výroba.

Při veškerých úvahách o možných změnách v zemědělství nesmíme zapomínat na to, že klíčovým faktorem na poli zemědělství je dotační politika, která nejvíce ovlivňuje jeho současnou podobu. Dotace zahraničního zemědělství způsobily úpadek živočišné výroby v České republice a vedly k tomu, že např. import vepřového masa se znásobil přibližně desetinasobně (Svobodová, Konečný, Binek..., 2011: 63). Proměny dotační politiky budou nejsilnějším faktorem při její případné obnově. Zemědělství a trh se zemědělskými produkty je ze všech odvětví ekonomiky asi nejvíce závislý na dotacích „shora“ a na kompenzačních platbách. Nejen v České republice, ale de facto v celé Evropě dochází v zemědělství k situaci na půli cesty mezi státním řízením zemědělské produkce, na jejíž pozitiva (především zaměstnanost) odkazují mj. volební výsledky v regionu, a volným trhem se zemědělskými produkty. Největší změny v zemědělství na Osoblažsku ani jinde v Evropě nelze očekávat ani tak od inovativních zemědělců, jako od inovativních úředníků a politiků, kteří jsou schopni měnit dotační politiku. Zemědělci mohou vytvářet spíše lobby. Úspěšné lobování za své zájmy na republikové a evropské úrovni však nelze očekávat od drobných zemědělců, ale spíše od těch největších.

3.1.3 Sociální služby

Typová a místní dostupnost sociálních služeb v regionu je plánována a realizována prostřednictvím prvního Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb na Osoblažsku na léta 2013-14. Ten byl vytvářen metodou komunitního plánování sociálních služeb⁵⁶, přičemž plánem sociálních služeb je ve smyslu zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, míněn výsledek procesu aktivního zjišťování

potřeb osob ve stanoveném území a hledání způsobů jejich uspokojování s využitím dostupných zdrojů, jehož obsahem je popis způsobu zpracování plánu, popis a analýza existujících zdrojů a potřeb osob, kterým jsou sociální služby určeny, včetně ekonomického vyhodnocení, strategie zajišťování a rozvoje sociálních služeb⁵⁷.

Historie střednědobého plánování, tehdy ještě označovaného jako komunitní plánování, sahá na Osoblažsku do roku 2007. Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na Osoblažsku na léta 2013 – 2014 je výsledkem dvouletého projektu na podporu střednědobého plánování, který byl podpořen Evropským sociálním fondem prostřednictvím OP LZZ a státního rozpočtu ČR a byl započat 1. 4. 2011. Po dvouleté činnosti pracovní skupiny Rodiny s dětmi, mládež a osoby ohrožené sociálním vyloučením a pracovní skupiny Senioři a osoby zdravotně postižené spolu s činností Řídící skupiny, koordinátora SPRSS a manažera projektu vznikl dokument, který nejen mapuje současný stav sociálních služeb na Osoblažsku, ale za pomoci dotazníkového šetření, které proběhlo v letech 2010 a na konci roku 2011, přináší rámcový přehled potřeb místního obyvatelstva shrnutý do jednotlivých cílů a opatření tak, aby potřeby obyvatelstva byly postupně naplňovány. Na tvorbě a realizaci Střednědo-

50 bého plánu sociálních služeb na Osoblažsku na léta 2013 - 2014 se podílejí obce Bohušov, Dívčí Hrad, Hlinka, Osoblaha, Rusín, Slezské Pavlovice, Slezské Rudoltice. Tvorbou plánu vycházela ze základních sociodemografických analýz a údajů, analýzy trhu práce a míry nezaměstnanosti v regionu, vzdělanostní úroveň obyvatelstva v regionu, bezpečnostní analýzy a výskytu kriminality v regionu, analýzy poskytovaných sociálních služeb na daném území a přehledu poskytnutých dávek v systému pomoci v hmotné nouzi. V rámci komunitního plánování, respektive střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb, proběhla celkem dvě dotazníkové šetření, jejichž výseky suplují analýzy potřeb uživatelů a poskytovatelů sociálních služeb. V měsíci říjnu a listopadu 2010 proběhlo dotazníkové šetření na základních školách v osoblažském regionu a u osoblažské veřejnosti. Ve třetím čtvrtletí roku 2011 pak proběhlo další dotazníkové šetření, jehož adresátem byla veřejnost ze spolupracujících obcí. Zatímco v případě prvního dotazníkového šetření, v němž odpovědělo na otázky dotazníku celkem 202 respondentů, dotazník v roce 2011 vyplnilo celkem 224 respondentů. Z 500 rozdaných dotazníků byla tedy návratnost 44,8 %. V rámci dotazníkového šetření komunitní plánovače nejvíce zajímalo využití stávajících sociálních a souvisejících služeb v osoblažském regionu, popř. zájem o vznik nových sociálních služeb či rozšíření kapacit stávajících služeb. Z odpovědí vyplynulo, že zatímco v roce 2010 využívalo nabídky sociálních služeb v regionu 21% dotázaných nebo jejich rodinných příslušníků, v roce 2011 sociální služby využívalo méně než 10% dotázaných. Tato skutečnost vyvolala u pracovních skupin komunitního plánování otázku, zda se potřebnost sociálních služeb snížila, či se snížila dostupnost sociálních služeb. Všechny tyto možnosti pak byly potvrzeny následující otázkou v rámci dotazníku v roce 2011, kdy sociální službu mělo potřebu využívat 29% dotázaných. Za nejžádanější druhy sociálních služeb respondenti označili sociální poradenství, pečovatelskou službu či nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, v roce předcházejícím preferovali respondenti kluby pro mládež, malometrážní bydlení a kluby pro děti (Střednědobý plán 2013).

Zajímavým zjištěním byla skutečnost, že v roce 2010 86% respondentů považovalo sociální službu za důležitou součást společenského života. Pouhých 6% respondentů bylo opačného názoru. Respondenti byli rovněž požádáni, aby označili organizace, o jejichž službách jsou informováni. Z odpovědí jasně vyplynulo, že respondenti jsou nejvíce informováni o službách Domova pro seniory Osoblaha (75%). Další velká informovanost je o službách Charity Krnov (45%), Klubu důchodců (26%) a o službách

Sdružení zdravotně postižených Kašna (17%) (Dotazníkové šetření 2010).

Zajímavé srovnání přinesly rovněž otázky zaměřené na to, co nejvíce respondenty tíží. Zatímco v roce 2010 byly na prvních třech místech nezaměstnanost, absence lékaře v obci a bariérovost v obcích, v roce 2011 trápily dotazované nejvíce finance, zaměstnanost a mezilidské vztahy. Další sadou otázek komunitní plánovači v obou dotaznicích zjišťovali pohled na péči o osoby v seniorském věku a se zdravotním postižením. Z odpovědí vyplynulo, že téměř 30% dotázaných by dalo přednost strávit stáří v domácím prostředí a využít pečovatelskou službu, 20% dotázaných pak v bytech s pečovatelskou službou. Přes 24% respondentů by potřebovalo zajistit pro seniara ve své rodině pečovatelskou službu (nejčastěji doprovod k lékaři, dovoz jídla, pomoc při zvládnání úkonů péče o vlastní osobu), přes 13% dotázaných by potřebovalo pro svého zdravotně postiženého člena domácnosti zajistit pečovatelskou službu (nejčastěji doprovod k lékaři, dovoz či donášku jídla, pomoc při osobní hygieně). Velice zajímavým zjištěním je však skutečnost, že většina respondentů (50,4%) odmítá za pečovatelskou službu platit, naopak 25% dotázaných je ochotno za tuto službu zaplatit (nejčastěji byla uváděna částky v rozmezí od 500,- do 1.000,-Kč měsíčně). Poslední sada otázek byla věnována využívání poradny pro pomoc při řešení dluhů a exekucí, která byla otevřena v Osoblaze v červenci 2011. Ze získaných odpovědí vyplynulo, že službu využívá pouze necelá 3% dotázaných. To by na první pohled mohlo vzbudit nadšení z toho, že obyvatelé Osoblažska nemají dluhy a neřeší exekuce. Na druhou stranu však celá ¼ respondentů uvedla, že služby této poradny využijí v budoucnu. Je tak možné usuzovat, že v době, kdy byl dotazník distribuován, respondenti tuto službu nevyužívali díky tomu, že tato služba působila v regionu velmi krátce, popř. nemuseli svou situaci řešit, ale obávají se, že ji budou muset řešit v budoucnu. V rámci dotazníků se komunitní plánovači respondentů dotázali na jejich informovanost o sociálních službách, přesněji na to, na koho se obrátí v případě, že by potřebovali informace. Zatímco v roce 2010 by se nejvíce respondentů obrátilo na obecní úřad (přes 50%), v roce 2011 by si informace vyhledali respondenti nejvíce na internetu (37%), na obecním úřadě (34%) nebo u přátel (21%). (Dotazníkové šetření 2010; Střednědobý plán 2013).

Výsledky dotazníkového šetření a výstupy ze SWOT analýz, které byly v rámci jednotlivých pracovních skupin realizovány, byly promítnuty do tvorby jednotlivých cílů a opatření střednědobého plánu sociálních služeb, které jsou výsledkem dvouleté činnosti pracovní skupiny Rodiny s dětmi, mládež a osoby ohrožené sociálním vyloučením, pracovní sku-

piny Senioři a osoby zdravotně postižené, Řídící skupiny, koordinátora SPRSS a manažera projektu (Střednědobý plán, 2013).

Řídící skupina ve Střednědobém plánu rozvoje sociálních služeb na Osoblažsku na léta 2013-14 jako klíčové cíle definovala informovanost obyvatelstva Osoblažska o sociálních službách, hledání vhodných zdrojů financování sociálních služeb na Osoblažsku, zvyšování zaměstnatelnosti obyvatel osoblažského regionu a snižování výskytu sociálně patologických jevů a kriminality. Pracovní skupina Rodiny s dětmi, mládež a osoby ohrožené sociálním vyloučením jako prioritní cíle stanovila individuální práci s rodinami s dětmi, zvyšování finanční gramotnosti rodin s dětmi a vytváření nových i podpora stávajících volnočasových aktivit pro děti a mládež. Pracovní skupina Senioři a osoby zdravotně postižené stanovila za prioritní cíle finanční gramotnost zaměřenou na seniory, volnočasové aktivity seniorů a podporu rozvoje terénních a ambulantních služeb pro seniory a zdravotně postižené a chráněné bydlení (Střednědobý plán, 2013).

Výsledky dotazníkového šetření realizovaného v rámci analyticko-popisné fáze procesu komunitního plánování na Osoblažsku, kterým byly kromě jiného zjišťovány i potřeby ze stran uživatelů sociálních služeb, jednoznačně otevírají prostor pro využití alternativních rozšíření kapacity sociálních služeb v periferních řídcích osídlených regionech, jakým je bezesporu Osoblažsko. Na základě výše uvedených výsledků dotazníkového šetření je však nezbytné si položit otázku, do jaké míry jsou občané v lokalitě ochotni za tyto služby platit. Podle odhadu MPSV se značná část finančních prostředků spojených s výplatou příspěvku na péči nevrací do systému sociálních služeb (příjemci příspěvku si za něj nenakupují sociální služby), ale stává se zdrojem zvyšování životní úrovně příjemců nebo jejich rodin. Tato skutečnost je zřejmě jedním z hlavních důvodů, proč je tak často upravována jeho výše, a to zejména v prvním stupni závislosti na pomoci druhé osoby.

Stejně jako v celé České republice, tak i na Osoblažsku narůstá počet obyvatel v seniorském věku. Od roku 2004 se zvýšil počet obyvatel ve věku 65 let a více o 38 a počet seniorů na Osoblažsku tak přesahuje 13% celkového počtu obyvatel Osoblažska. Index stáří, tedy počet obyvatel 65 a více let k počtu dětí do 14 let byl k 31. 12. 2011 alarmující – 82,35%. V roce 2004 byl jen 63,1%. S procesem stárnutí se také zvyšuje průměrný věk obyvatel. V současné době dosahuje hodnota věkového průměru Osoblažska 39,3 roků. Tato hodnota je rovněž pod krajským (40,4 roků) a celorepublikovým (40,6 roků) průměrem. Proměna věkové struktury přináší

změnu tlaku na jednotlivé instituce sociální infrastruktury. Tyto změny mohou způsobit např. problémy s naplněností vzdělávacích zařízení pro děti a mládež na jedné straně a problémy s nedostatečnou kapacitou sociálních služeb pro seniory na straně druhé. Tato predikce možného vývoje vychází i z dotazníkového šetření, které proběhlo v obcích osoblažského výběžku v listopadu 2010 a na přelomu let 2011 a 2012. Na tato zjištění se snaží reagovat Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na Osoblažsku na léta 2013 – 2014 (Střednědobý plán, 2013).

Výše uvedené výsledky dotazníkových šetření a SWOT analýz, které byly realizovány v rámci analytické fáze procesu komunitního plánování sociálních služeb na Osoblažsku, zakládají pouze základní a orientační rámec rozvojového potenciálu sektoru sociálních služeb v regionu. Ten je blíže specifikován v kapitole 4.5 Inventarizace a popis současných klíčových firem a zaměstnavatelů v regionu. Pro přesnější definování rozvojového potenciálu sektoru sociálních a souvisejících služeb, sociálního podnikání a institutu asistenta sociální péče by dle našeho názoru měla být provedena renomovanými výzkumníky podrobná analýza potřeb⁵⁸ uživatelů a poskytovatelů sociálních služeb a veřejnosti, a to nejlépe za pomoci integrovaného výzkumného přístupu s převahou kvantitativní výzkumné strategie. V tomto přístupu je zásadní okolností interakce mezi tím, kdo je dotazován (byť použitím dotazníku), a dotazovaným. Dotazník není použit tak, že respondent vyplňuje údaje sám, ale údaje jsou vyplňovány za přítomnosti tazatele a v rozhovoru s ním. Na základě následné odborné analýzy a vyhodnocení komparace zjištěných potřeb uživatelů a poskytovatelů sociálních služeb a veřejnosti bude teprve možné stanovit přesnější rozvojový potenciál v dané oblasti.

Výše zmíněný výzkum zaměřený na zjišťování potřeb uživatelů a poskytovatelů sociálních služeb a veřejnosti doporučujeme realizovat v rámci analytické fáze dalšího cyklu komunitního plánování sociálních služeb na Osoblažsku.

3.1.4 Sociální podnikání

Specifickou oblastí ekonomického rozvoje regionu je sociální podnikání.⁵⁹ V současné době můžeme registrovat první pokusy o sociální podnikání na Osoblažsku. To realizuje Občanské sdružení Althaiia (poradna pro dlužníky) a nově založená o.p.s. Osoblažský cech, jehož hlavním cílem je založení sociálního podniku v potravinářské oblasti (více viz 4. část této zprávy).

Z rozhovorů s kompetentními podnikateli vyplývá, že největším ohrožením sociálního podnikání v oblasti zaměstnávání sociálně vyloučených osob jsou proměny dotační politiky. Zároveň podnikatel/ka se zkušeností v oblasti sociálního podnikání a se zaměstnáváním osob ohrožených sociální exkluzí v regionu upozorňuje na to, že sociální podniky na Osoblažsku je třeba „šít obcím na míru.“ Zároveň zdůrazňuje důležitost vazby sociálního podniku na obce a na spolupráci s úřadem práce. „Bez obcí by to nešlo. Představa některých podnikatelů, že budou sociální podnik, aniž by spolupracovali s obcí, je trošičku scestná, ale taky to jde. Jde to, ale dře to ... úřad práce, ten je velký partner pro sociální podnik.“ Sociální podnikání představuje platformu potenciálního ekonomického rozvoje na Osoblažsku také proto, že obce jsou jednoznačně nakloněny přispívat nejrůznějším způsobem ke zvyšování zaměstnanosti a snižování nezaměstnanosti a podpoře sociálního začleňování. Sociální začleňování je předmětem Memorand o spolupráci mezi Odborem pro sociální začleňování Úřadu vlády ČR a osoblažskými obcemi (Dívčí Hrad, Hlinka, Osoblaha, Slezské Pavlovice) a zřetelně to vyplývá z uskutečněných rozhovorů se současnými i minulými starosty a zastupiteli obcí v regionu.⁶⁰

3.2 SHRNU TÍ 3. KAPITOLY

Osoblažsko sdílí většinu svých silných i slabých stránek s širším regionem východního česko-polského pohraničí. Mezi perspektivní oblasti ekonomického rozvoje regionu lze zařadit sféru cestovního ruchu, zemědělství a oblast sociálních služeb. Rozvoj regionu byl od konce druhé světové války výrazně závislý na proměnách centrální hospodářské a sociální politiky. Tuto závislost lze očekávat i nadále, neboť poslední dvě ze tří jmenovaných perspektivních oblastí jsou výrazně ovlivňované, resp. závislé na povaze sociální a zemědělské politiky státu.

V oblasti rozvoje cestovního ruchu byly identifikovány průměrné hodnoty turistického potenciálu jak v oblasti přírodních a kulturních aktivit, tak v oblasti ploch a linií, nicméně aktuální stav využití existujícího potenciálu pro cestovní ruch v regionu není ještě zdaleka využit. Vedle objektivní bariéry spočívající v sezónnosti turismu lze mezi nejdůležitějšími bariérami rozvoje tohoto odvětví jmenovat nezvyk místních obyvatel na poskytování služeb pro turisty, skutečnost, že Osoblažsko není tradičně vnímáno jako turistická destinace a potenciální konflikt se sférou zemědělské produkce.

Oblast zemědělství je charakteristická velkovýrobou, která vyžaduje

poměrně vysokou úroveň mechanizace a nepřináší rozvoj nových pracovních příležitostí, a nepřímo tak přispívá k vysoké úrovni nezaměstnanosti v regionu. Zcela základním nástrojem rozvoje této oblasti budou mechanismy zemědělské dotační politiky, které bude do značné míry určovat vývoj ve společné evropské zemědělské politice i vývoj na centrální republikové úrovni. Specifikem osoblažského zemědělství je absence zpracovatelského průmyslu, tj. že vypěstované zemědělské produkty odcházejí z regionu bez přidané hodnoty. V této oblasti spatřujeme silný rozvojový potenciál.

Pro sféru sociálních služeb je důležité, že na Osoblažsku se systematicky rozvíjí komunitní plánování identifikující potřeby obyvatel, které je předpokladem pro efektivní rozvoj sociálních služeb. Rozvoj sociálních služeb přítom není oblastí pouze ekonomického rozvoje, ale také základní nástroj zvyšování kvality života v regionu. Ve všech třech uvedených oblastech se jako perspektivní médium rozvoje jeví sociální podnikání.

Fotografie na straně 40:

Osoblažsko je zemědělský region. V tom je jeho slabina i rozvojový potenciál. Za posledních sto let se v rámci jeho populační struktury vystřídali Němci s Čechy, Řeky, Romy a v menší míře i Poláky. Žena na fotografii patřila do roku 2013 k nejstarším obyvatelům Česka, zemřela ve věku nedožitých 110 let. Je to Řekyně, která se spolu s řadou dalších na Osoblažsko přistěhovala v důsledku řecké občanské války z let 1944 – 1949. Řečtí uprchlíci našli nové domovy v řadě socialistických států včetně ČSSR, kde bývali nezřídka umísťováni do vysídleného pohraničí. Za života této řecké ženy Osoblažsko prošlo řadou proměn politických režimů, ekonomických vztahů i populační struktury.

POZNÁMKY KE KAPITOLE [3]

- 50 SWOT analýza je základní a v současné době pravděpodobně nejrozšířenější metodou, kterou se mohou zpracovávat situační analýzy. SWOT je zkratka pro „Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats“ (silné stránky, slabé stránky, příležitosti a ohrožení). SWOT analýza je souhrnným výstižným popisem situace v současné době. Popisuje skutečný stav, potřebné změny, případná rizika a nastiňuje kroky nezbytné pro přeměnu slabých stránek v silné a eliminaci rizik (Oriniaková, 2005).
- 51 Zkratka ORP se běžně používá pro území správního obvodu obce s obecním úřadem s rozšířenou působností (tzv. obce III. stupně).
- 52 Mezi tyto ORP patří např. Karlovy Vary, Prachatice, České Budějovice, Liberec, Kutná Hora apod.
- 53 Pojem Slezská magistrála se užívá pro cyklotrasu č. 8 (bývalá cyklotrasa č. 55), která spojuje obce Jeseník, Heřmanovice, Krnov, Opava a Kravaře.
- 54 Agroturistiku lze chápat jednoduše jako dovolenou trávenou na statku, který aktivně provozuje zemědělskou činnost, přičemž pole činností může variovat od zapojení do běžné činnosti statku, až po zájmové činnosti spojené se zemědělskou činností, jako je např. rybolov, myslivost, jízda na koni apod. (srov. např. [HTTP://WWW.AGROTURISTIKA.THOENDEL.CZ/O-AGROTURISTICE.HTML](http://www.agroturistika.thoendel.cz/o-agroturistice.html) (cit. dne 17. 7. 13)
- 55 Polostrukturovaný rozhovor vedl 8. 7. 2013 Miroslav Pilát.
- 56 Komunitní plánování bývá často v podmínkách České republiky definováno jako metoda, kterou lze na úrovni obcí nebo krajů plánovat sociální služby tak, aby odpovídaly místním specifikům i potřebám jednotlivých občanů. Jedná se o otevřený proces zjišťování potřeb a zdrojů a hledání nejlepších řešení v oblasti sociálních služeb.
- 57 Sociální službou je v tomto případě míněna činnost nebo soubor činností podle tohoto zákona zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení.
- 58 Pojem potřeba je velmi široký, zákonem nedefinovaný a bývá velmi často různě interpretován. Zákon o sociálních službách poněkud nešťastně obsahuje formulaci, kterou ukládá za povinnost obcím a krajům „zjišťovat potřeby poskytování sociálních služeb osobám nebo

skupinám osob na svém území.“ Tato zavádějící dikce zákona může vést, a často v praxi vede k tomu, že při zjišťování potřeb uživatelů se v dotaznicích zjišťují chybějící služby dle typologie služeb zákona o sociálních službách, a nikoliv jejich potřeby podpory či pomoci. Jsme přesvědčeni, a současná praxe to i potvrzuje, že lidé jsou schopni velmi dobře specifikovat a popsat svoje potřeby, ale že řadu z nich nelze řešit sociální službou. Na tomto místě považujeme za důležité upozornit, že zjišťování potřeb není totožné se zjišťováním míry spokojenosti s poskytovanými službami u uživatelů sociálních služeb, byť tyto informace mohou být jako jistý druh uživatelské spokojenosti užitečným informačním zdrojem při zavádění standardů kvality sociálních služeb, avšak nemohou být jediným a dostatečným zdrojem o potřebách při plánování sociálních služeb.

- 59 K vysvětlení pojmu sociálního podnikání viz přílohu č. 4.

[4]

IDENTIFIKACE KONKRÉTNÍCH PŘÍLEŽITOSTÍ PRO EKONOMICKÝ A SOCIÁLNÍ ROZVOJ

4.1 ANALÝZA POTŘEB OBYVATEL OBCÍ (POPTÁVKA PO CHYBĚJÍCÍCH SLUŽBÁCH – PLACENÝCH I NEPLACENÝCH)

Analýza poptávky po sociálních službách byla komentována v předchozím oddílu této zprávy. Na základě dotazníkového šetření byly mezi obyvateli regionu identifikovány čtyři hlavní oblasti chybějících služeb. První se týká nedostatečnosti místních obchodů se spotřebním zbožím a potravinami. Nedostatečnost se týká jak šíře nabídky, tak kvality nabízeného zboží. Uvedené šetření však ukázalo, že tyto produkty místní obyvatelé nakupují mimo region především z cenových důvodů. Nejčastějšími nákupními místy jsou Krnov a Polsko. Z kvalitativní i kvantitativní části výzkumu zároveň vyplynulo, že pro většinu obyvatel i institucí v regionu je klíčová cena, nikoli kvalita nabízeného zboží a služeb. Proto si lze jen stěží představit místní obchod, který by dokázal cenově konkurovat velkým řetězcům a nedalekému Polsku. Jednou z nemnoha možností, která v dotazníkovém šetření opakovaně rezonovala, je absence pekařství, respektive nedostatečný výběr pečiva v místních obchodech. Protože se jedná o zboží každodenního nákupu a spotřeby, které je třeba kupovat čerstvé a není předmětem velkých týdenních nákupů autem, lze pekařství označit za potenciálně úspěšnou podnikatelskou aktivitu, která vyjde vstříc potřebám obyvatel. Z rozhovorů s podnikateli (viz níže) vyšla pekárna na druhém místě nejvhodnějších podnikatelských aktivit na Osoblažsku.

Druhou oblast chybějících produktů a služeb je možné označit pojmem zábava. Ať už se jedná o diskotéku, hospodu, cukrárnu, kino, obyčejnou „zmrzlinu pro děti“ nebo obecnější pojmenování jako „kulturní a sportovní vyžití“. Oblast zábavy je také oblastí, která by měla být přínosem pro podporu cestovního ruchu. Zábavní možnosti patří mezi kulturní

atraktivitu, které zvyšují zájem určitého typu turistů. Jelikož lze očekávat, že typickým návštěvníkem regionu budou rodiny s dětmi, bylo by vhodné zábavní atraktivitu rozvíjet právě pro děti, respektive se zamýšlet nad tím, jak je uzpůsobit nejen pro dospělé, ale z velké části i pro děti. Vzhledem k nízké kupní síle obyvatel regionu je zřejmé, že by mělo jít spíše o drobnější atrakce, nikoli nákladné investiční atraktivitu.

Další dvě identifikované oblasti chybějících služeb představuje špatná doprava a nedostatečné zdravotní služby, především stomatologická péče. Vedle těchto oblastí se spíše ojediněle objevily názory na chybějící řemeslné služby typu truhlář, švadlena, zámečník.

4.2 OPATŘENÍ PRO ZVÝŠENÍ PŘÍJMŮ OBYVATEL VČETNĚ MOŽNOSTI OMEZENÍ NEPŘIMĚŘENÝCH VÝDAJŮ, NAPŘ. V NÁKLADECH NA BYDLENÍ AJ.

Jediným legálním opatřením pro zvýšení příjmů obyvatel je vytváření nových pracovních míst a příležitostí. Reálnou možností zvýšení příjmů těch nejvíce marginalizovaných skupin obyvatelstva je tzv. práce na černo. V žádném případě není snahou této studie doporučovat rozvoj šedé ekonomiky. Vzhledem k tomu, že Osoblažsko patří do širšího regionu charakterizovaného republikově nejnižšími mzdami, zatímco podmínky pro poskytování nepojistných sociálních dávek jsou ve všech regionech České republiky stejné, je závislost na sociálním státu ještě silnější než v jiných regionech a odpoutání od něj těžší. Rozdíl mezi podporou sociálního státu a reálnou mzdou je totiž menší než jinde.

Co se týká nákladů na bydlení, na Osoblažsku panuje poněkud paradoxní situace. Nejchudší zde platí za bydlení nejvíce, což ke zlepšení jejich socioekonomického postavení pochopitelně nepřispívá. Mechanismus vzniku tohoto paradoxu je poměrně jednoduchý. Na Osoblažsko migrující chudí zde bydlí v soukromých nájemních bytech, jejichž nájemné je dvojnásobně vyšší než ceny bydlení v obecních bytech.⁶¹ Cena vyššího nájemného je však pořádkem nižší než tržní nájemné mimo region (např. v Krnově, Opavě apod.).

Tato diferenciace cen stejně kvalitního bydlení vede ve svém důsledku k posilující se prostorové diferenciaci. V soukromých domech se koncentrují migrující chudí, v obecních bytech místní obyvatelé, kteří využívají svých kontaktů, aby se ze soukromých bytů, které ztrácejí atraktivnost nejen vyšší cenou nájemného, ale i zvyšujícím se přílivem „cizích“, dostali do bytů obecních. S každým přestěhovaným „starousedlíkem“ a jeho nahrazením „přistěhovalcem“ se posiluje spirála stěhování a zostřuje se prostorová hranice mezi „našimi“ a „cizími“.

Z hlediska struktury výdajů je užitečné se zaměřit na údaje o tom, co si mohou domácnosti dovolit z hlediska spotřeby, která jde určitým způsobem nad standard prosté obživy. V této oblasti jsme zjišťovali, zda si mohou respondenti dovolit ročně týdenní dovolenou mimo domov, zda mohou jíst obden maso, zda by zvládli zaplatit neočekávaný výdaj ve výši 9 100,- Kč a zjišťovali jsme, zda si mohou dovolit dostatečně vytápět byt. Dostupnost uvedených statků a služeb je mírně ovlivněna počtem nezletilých dětí podle mechanismu – čím více dětí, tím je statek či služba hůře dostupná. Zaměstnanost či nezaměstnanost respondentů přitom

Tabulka č. 13: Přehled o možnostech spotřeby domácností nad hranici
prosté obživy

TYP VÝDAJE	MOHOU SI DOVOLIT		NEMOHOU SI DOVOLIT	
	absolutně	relativně	absolutně	relativně
ročně týdenní dovolenou mimo domov	13	22%	47	78%
jíst obden maso	45	75%	15	25%
dostatečně vytápět byt	44	73%	16	27%
zaplatit neočekávaný výdaj 9 100,- Kč	12	20%	48	80%

Zdroj: vlastní šetření.

neovlivňuje dostupnost či nedostupnost uvedených statků a služeb nějak zásadním způsobem. Mírná strukturovanost v závislosti na postavení na trhu práce se projevuje pouze u možnosti dopřát si ročně dovolenou mimo domov, která je u zaměstnaných zřetelně vyšší. Jinak se zdají být rozdíly v odpovědích spíše nevýznamné.

Z hlediska struktury výdajů domácností za jednotlivé položky tzv. nákupního košíku panuje v odpovědích respondentů velká pestrost a poměrně zásadní rozdíly. Nezdá se, že by existovala nějaká jednoduchá strukturovanost ve výdajích v závislosti na hlavních sociodemografických charakteristikách respondentů. Vzhledem k tomu, že předmětem zjišťování byly výdaje domácností, do analýzy by bylo třeba zahrnout také charakteristiky dalších členů domácností. Vzhledem k velikosti výběrového souboru však nelze takovou analýzu příliš smysluplně provést, protože se nám soubor rozdrobí na podskupiny o četnostech extrémně malého množství případů a statistická analýza přestává být uplatnitelná. Je zřejmé, že mezi dominantní položky výdajů všech domácností patří potraviny a výdaje spojené s náklady na bydlení.

Deklarované náklady na jídlo u jednočlenných domácností variiují od 700 do 4000,-Kč, (nejčastěji od 2 500 do 3 000,- Kč) u dvoučlenných od 1 000 do 7 000,- Kč (nejčastěji 3 000 až 4 000,- Kč) u tříčlenných od 1100 do 10 000,-Kč. (nejvíce v pásmu 4 000 - 8 000,- Kč) u čtyřčlenných od 3 000 do 9 000,-Kč (nejvíce v pásmu od 4 000 do 7 000,- Kč), u pětičlenných od 5 000 do 15 000,- Kč (nejčastěji 10 000,- Kč). Pro potraviny a v podstatě v trochu menší míře pro všechny typy výrobků platí, že se je obyvatelé snaží nakupovat mimo region. Pouze necelá třetina respondentů (18) neuvědla, že potraviny nakupují mimo region. Nejčastějšími nákupními destinacemi potravin jsou Polsko, Krnov a Město Albrechtice, přičemž Polsko uvedla téměř polovina (25) respondentů. Kvalitativní rozhovory naznačují, že v místě nakupují především ti, kteří z nějakých

důvodů nemají peníze na dopravu, tedy na benzín nebo autobus.

Variabilita odpovědí v otázce bydlení je ještě vyšší a extrémní hodnoty se liší více než třicetnásobně, variující od 380 do 14 100,- Kč. Průměrná částka se pohybuje kolem 5 000,- Kč. Aritmetický průměr zde však může být poněkud zavádějící, nicméně typický výdaj za bydlení čtyřčlenné domácnosti se pohybuje v pásmu 5 000 až 6 500,- Kč.

Nepříměně výdaje plynou i z oblasti zadlužení. Podle kvalifikovaných odhadů problémy se splácením má každá druhá domácnost s půjčkou,⁶² zadlužena nebo zadlužeností ohrožena je každá druhá osoba regionu, která má půjčku. Zároveň při dotazu na průměrnou výši dluhu bylo uvedeno, že se v průměru jedná o částku 200.000,- Kč. Nejčastěji jde o dvě a více půjček od nebankovních společností, které v drtivé většině případů přerostly do exekucí a exekučních řízení. Na dotaz, jakým způsobem jsou řešeny tyto exekuce a dluhy, bylo konstatováno, že nelze jinak než pomoci vyjednat splátkový kalendář či žádost o umořování právní jistiny dluhu. Pracovnice poradny doporučuje (poměrně beznadějně) urychleně si najít práci, protože bez zaměstnání nelze ani požádat soud o oddlužení. Co do zadluženosti mladých osob do 26 let věku vyskytuje se tato zadluženost i u takto mladých lidí, kdy se jedná povětšinou o muže, kteří získají krátkodobou práci a po první výplatě si půjčí na nové auto. Výjimkou nejsou dvě i více půjček.

K uvedeným odhadům je třeba podotknout, že v uskutečněném dotazníkovém šetření problémy se splácením různých druhů úvěrů v uplynulých 12 měsících připustila přibližně čtvrtina až třetina domácností (tabulka č. 14).

Nejčastějším deklarovaným problémem je finanční zátěž spojená s bydlením. Především jde o platbu nájemného a následující platby za energie. Poměrně významná je položka „splátky ostatních půjček“, která pravděpodobně zahrnuje většinou spotřebitelské úvěry. Nejmenší problémy mají domácnosti se splácením hypoték a půjček na pořízení vlastního bydlení jednoduše proto, že se nalézají nejčastěji v životní situaci, ve které úvěry tohoto typu nečerpají.

Co se týká otázky zadluženosti ve vztahu k postavení na trhu práce, zde je zřetelná výrazná vazba mezi nezaměstnaností a zadlužeností, respektive s problémy se splácením dluhů. Více problémů se splácením dluhů mají také rodiny s dětmi, ale nemůžeme říci, že by data naznačovala, že čím více dětí, tím větší problém se splácením. Spíše se v podsouboru rodin s dětmi problémy se splácením dluhů objevují častěji než v domácnostech bez dětí. Velikost výběrového souboru nám bohužel ne-

Tabulka č. 14: Rozložení zadlužení domácností podle typu výdajů

DOSTALA SE VAŠE DOMÁCNOST NĚKDY BĚHEM POSLEDNÍCH 12 MĚSÍCŮ DO TAKOVÝCH FINANČNÍCH PROBLÉMŮ, ŽE NEBYLA SCHOPNA ZAPLATIT V TERMÍNU NĚKTEROU Z NÁSLEDUJÍCÍCH PLATEB?				
	ANO, JEDNOU	ANO, VÍCEKRÁT	NE	NETÝKÁ SE
nájemné za byt	8	9	31	12
platby za teplo, elektřinu, plyn, vodu	7	8	38	6
splátka hypotéky nebo půjčky na tento dům / byt	2	2	20	36
splátky ostatních půjček a úvěrů	7	6	18	29

Zdroj: vlastní šetření.

umožňuje uskutečnit hlubší analýzu vztahů, a to zda se jedná o rodiny s dětmi, ve kterých nemají živitelé zaměstnání, nebo zda se jedná o rodiny s dětmi předškolního nebo školního věku, či zda domácnosti bez dětí nejsou např. domácnosti lidí v důchodovém věku, kteří se zadlužují méně, protože mají vlastní bydlení a stabilní (i když nevelký) příjem v podobě starobního důchodu apod.

Z hlediska příjmů domácností jich více než polovina ve výběrovém souboru deklaruje obvyklý příjem do 15 000,- Kč. Na příjmově horní straně spektra jsou domácnosti, které uvedly obvyklý příjem ve výši 30 000,- Kč a více (maximální uvedená hodnota činila 55 000,- Kč). Toto uvedlo devět domácností, z nichž pět má jedno nebo dvě děti. Nejtypičtější hodnotou obvyklého příjmu domácností bylo 10 000,- až 20 000,- Kč. V tomto rozmezí se pohybují obvyklé měsíční příjmy nadpoloviční části dotazovaných domácností (33 z 60 dotazovaných domácností). Jejich rozložení podle početnosti přináší následující tabulka č. 15, která ukazuje, že v daném středovém pásmu se nalézají v menší míře i domácnosti jednotlivců, ale převládají nejčastěji čtyřčlenné domácnosti a také několik šestičlenných domácností.

Tabulka č. 15: Rozložení domácností podle početnosti s deklarovaným obvyklým příjmem v rozmezí 10 000,- Kč až 20 000,- Kč

JEDNOČLENNÉ DOMÁCNOSTI	DVOUČLENNÉ DOMÁCNOSTI	TŘÍČLENNÉ DOMÁCNOSTI	ČTYŘČLENNÉ DOMÁCNOSTI	PĚTIČLENNÉ DOMÁCNOSTI	ŠESTIČLENNÉ DOMÁCNOSTI
4	4	6	9	4	6

Zdroj: vlastní šetření.

58 Přitom mezi početností domácností a příjmem nepanuje v našem souboru čistá přímá úměra. Ačkoli domácnosti jednotlivců v našem souboru se nalézají spíše u spodní hranice a nedeklarují příjem vyšší než 11 000,- Kč, mezi šestičlennými domácnostmi je obvyklý příjem deklarovaný v rozmezí 15 000 až 20 000,- Kč.

S nevelkými obvyklými příjmy koresponduje i subjektivní pocit dostatečnosti financí k pokrytí potřeb domácnosti, jak ukazuje zjištění u otázky na srovnání minimálního potřebného příjmu a reálných příjmů domácnosti (tabulka č. 16).

Tabulka č. 16: Subjektivní porovnání potřebných a reálných příjmů domácností

A JAKÝ JE SOUČASNÝ SKUTEČNÝ ČISTÝ MĚSÍČNÍ PŘÍJEM VAŠÍ DOMÁCNOSTI VE SROVNÁNÍ S TÍMTO MINIMÁLNÍM PŘÍJMEM? Ptáme se na disponibilní příjem, bez ohledu na jeho zdroje – příjem ze zaměstnání, sociální dávky a další příjmy. A ptáme se na příjem CELÉ DOMÁCNOSTI, nikoliv jen na příjem respondenta (ky). Zakroužkujte pouze jednu variantu odpovědi.				
O DOST VYŠŠÍ	O NĚCO MÁLO VYŠŠÍ	ZHRUBA STEJNÝ	O NĚCO MÁLO NIŽŠÍ	O DOST NIŽŠÍ
4	3	7	12	34

Zdroj: vlastní šetření.

Také na otázku na neočekávaný výdaj ve výši 9 100,- Kč uvedlo 80 % respondentů (tj. 48), že by takovouto částku jejich domácnost nezvládla. Pokud bychom uznali, že deklarované příjmy se blíží příjmům reálným, dojdeme k závěru, že na Osoblažsku řada vícečlenných domácností (včetně šestičlenných) hospodaří s obvyklým příjmem nižším, než je průměrný plat v ČR. V této situaci je pochopitelně těžké na základě analýzy příjmů, výdajů a struktury spotřeby identifikovat nepřiměřené výdaje domácností. Není se co divit, že i v příjmově středovém podsouboru se 13 z 33 domácností potýkalo s problémy se splácením nájemného nebo úhrad za energie.

Jednou z mála možností, která se zde rýsuje, je zateplení domů, které na Osoblažsku téměř absentuje (jediným opatřením v této oblasti je výměna oken v některých bytových domech), od kterého lze očekávat úspory na energiích. Je ale otázkou, zda investice, které uspoří energie, se nepromítnou do výše nájemného, které se momentálně v obecních bytech pohybuje na úrovni tzv. sociálního bydlení.

4.3 BROWNFIELDS

Brownfields neboli opuštěné plochy, podvyužité plochy, úhory můžeme definovat jako nevyužívané nebo ekonomicky nedostatečně efektivně využívané plochy. Často se může jednat o zemědělské či vojenské objekty nebo objekty „volně“ stojící v přírodě. Dalším znakem takovýchto budov a ploch jsou nejasné majetkoprávní vztahy.⁶³

Osoblažsko, které je zemědělským regionem již několik desítek, možná i stovek let, má na svém území desítky opuštěných, často zdevastovaných, rozbořených budov a areálů, které v současné chvíli čím dál tím víc chátrají. Zároveň jsou tyto objekty postiženy nájedzy „sběračů kovů“, kteří mnohdy pod hrozbou úrazu zřícením rozebírají konstrukce zcizovali a odváželi do sběren ke zpeněžení.

Prvním strategickým projektem Mikroregionu – Sdružení obcí Osoblažska obsaženým ve Strategickém plánu Mikroregionu – Sdružení obcí Osoblažska pro období 2010 – 2020 bylo vytvořit katalog nevyužívaných ploch a objektů (brownfields) v rámci mikroregionu.⁶⁴ Při oslovení manažerky mikroregionu paní Martiny Jalamasové s požadavkem o poskytnutí tohoto katalogu, respektive přehledu ploch brownfields, byl nám, zpra-

covatelům analýzy, zaslán dokument, který obsahoval pouze u pěti obcí výčet takovýchto ploch a z nichž pouze jedna obec spadá do analyzovaného území. Dle vyjádření manažerky mikroregionu⁶⁵ je to způsobeno prozatímní nespolečností, respektive zaneprázdněním starostů jinými povinnostmi při zpracovávání tohoto materiálu. Z tohoto důvodu na základě terénního šetření a přímým oslovením starostů přinášíme vlastní přehled ploch brownfields (viz tabulka níže) spolu s označením majitele a možnostmi využití daného objektu či plochy.

Převážná většina ploch v tabulce jsou objekty a plochy, které sloužily zemědělství a které i v případě, kdy jsme se zamysleli nad možnostmi jejich využití, přicházejí v úvahu opět jen pro zemědělství. Jedná se tedy o oživení původního účelu, kterému objekty a plochy sloužily, popř. by bylo možné některé z nich přebudovat na tzv. podnikatelské inkubátory, tedy plochy s nízkým nájemným o nevelkém povrchu, kde by si začínající podnikatel vyzkoušel, jaké to je podnikat, a mohl by započít své podnikání, které by v době rozšiřování mohl přenést jinam, popř. si pronajmout větší plochu. U několika budov pak již existují vize a plány, jak tyto budovy v budoucnu využít. Pro rozvoj regionu a snížení počtu ploch brownfields bychom doporučovali spolupráci s Mikroregionem – Sdružením obcí Osoblažska a pravidelné aktualizování těchto ploch, protože ucelený přehled může poskytnout jasné informace potenciálnímu zájemci o investování v tomto kraji. Spolu s tímto bychom odkázali i na projekt financování z evropských fondů, který realizuje CzechInvest pod názvem Národní databáze brownfieldů, která je dostupná na www.brownfieldy.cz a která prezentuje seznam brownfieldů celé České republiky. Bohužel, z množství ploch uvedených v následující tabulce č. 17 je na těchto webových stránkách uveden pouze jeden⁶⁶ (!) objekt z dané lokality.

4.4 ANALÝZA NÁVRHOVÉ ČÁSTI STRATEGICKÝCH DOKUMENTŮ REGIONU

Pro Osoblažsko existují dva základní rozvojové dokumenty. Tím prvním je *Strategický plán rozvoje Mikroregionu – Sdružení obcí Osoblažska* z roku 2010, druhým pak *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na Osoblažsku na léta 2013 – 2014*. *Strategický plán rozvoje Mikroregionu – Sdružení obcí Osoblažska pro období 2010 – 2020* obsahuje ve své návrhové části (od str. 21) přehled strategických projektů, které na společných jednáních vydefinovala Řídící komise při přípravě dokumentu. Tyto strategické projekty jsou dále rozděleny podle jednotlivých oblastí lidského života do tří skupin: *Podnikání,*

*Lidé, Území,*⁶⁷ přičemž návrhová část *Strategického plánu ...* obsahuje návrhy celkem devatenácti projektů, ze kterých je osm zacílených na oblast podnikání. Každý projekt je rozpracován ve strukturované podobě přibližně na jednu stranu. V oblasti podnikání s výjimkou prvního projektu strategický plán nepočítal s možností financování z vlastního rozpočtu obcí, respektive mikroregionu. Strategický plán připravil jakýsi základní etalon možností rozvoje podnikání v mikroregionu. Vzhledem k rozsahu projektových listů jde skutečně více o seznam nápadů než rozpracovaných projektů. S odstupem tří let můžeme konstatovat, že do fáze realizace pokročila více jak polovina projektů, nicméně žádný nebyl dosud dokončen. V následujícím textu přinášíme přehled projektových záměrů a stav, ve kterém se podle našeho šetření nacházejí.

Strategické téma Podnikání

- *Vytvoření katalogu nevyužívaných ploch a objektů (brownfields) v rámci mikroregionu* – dle vyjádření manažerky mikroregionu a poskytnutých materiálů obce s mikroregionem na sestavení a aktualizaci nepracují, neexistuje tak relevantní a vypovídající katalog, který by mohl pomoci orientaci potenciálním investorům a podnikatelům.
- *Využití nádražních budov pro účely podnikání a cestovního ruchu* – podle vyjádření starostky obce Osoblaha však nejsou stále vyřešeny majetkoprávní vztahy a jde někdy spíše o boj mezi majitelem nádražiček, kterým jsou České dráhy, a obcemi.⁶⁸
- *Golfpark Osoblaha* – velmi odvážný projektový záměr, v současné době není realizován a ani o něm není uvažováno.
- *Sportovně relaxační centrum* – v popisu projektu bylo uvažováno v první řadě o využití budovy MŠ v Osoblaze po přestěhování MŠ do budovy základní školy. MŠ byla přestěhována, nicméně o sportovně relaxačním centru v této budově, jakož i v budovách dále zmíněných, není uvažováno. Velkou roli, tak jako v předešlém projektovém záměru, hrají finance.
- *Využití zámku ve Slezských Rudolticích* – jelikož na toto území nesahá rozsah situační analýzy, je možné konstatovat, že dle webových stránek obce Slezské Rudoltice se na zámku nachází 2 apartmány o celkové kapacitě 12 osob. Cenově se ubytování pohybuje od 125,-Kč – 250,-Kč dle počtu

Tabulka č. 17: Přehled ploch brownfields v jednotlivých obcích

OBEČ	BROWNFIELDS	MAJITEL	MOŽNOST VYUŽITÍ
Osoblaha*****	bývalý objekt pekárny Havlík	soukromá osoba	zpracovatelský průmysl, zemědělský sklad
	zemědělské objekty na Pavlovické ulici	Státní Pozemkový úřad	zemědělská farma, zpracovatelský průmysl, podnikatelský inkubátor
	budova bývalého Úřadu práce na Klášterní ulici*	obec	sociální byty, administrativní budova, zařízení pro poskytování soc. služeb
	objekt starého ředitelství na ulici Pavlovická	soukromá osoba	administrativní budova, hotel s wellness, poskytování soc. služeb
	objekt nového ředitelství na ulici Pavlovická**	obec	administrativní budova, poskytování sociálních služeb, turistická ubytovna
	část kravína na ulici Polská	obec	zpracovatelský průmysl, podnikatelský inkubátor
Dívčí Hrad	areál živočišné výroby VKK v části Sádek	soukromé či právnické osoby	podnikatelský inkubátor, zpracovatelský průmysl, stylové ubytování
	zemědělská stavba na výjezdu z Dívčího Hradu směr Vysoká	soukromá osoba	restaurace, ubytování, poskytování sociálních služeb, podnikatelský inkubátor
	bytové domy v centru obce***	soukromá osoba	byty, sociální byty, turistická ubytovna
Hlinka	zemědělské areály v obci	soukromá osoba, Státní pozemkový úřad	podnikatelské inkubátory, stylové ubytování, zpracovatelský průmysl
	rodinné domy v centru obce****	soukromí majitelé	zpracovatelský průmysl, muzeum, stylová restaurace s ubytováním
	zemědělský areál na Rylovce	soukromý majitel	volnočasové aktivity (paintball)
Slezské Pavlovice	bývalá jatka u hlavní silnice Osoblaha – Sl. Pavlovice	soukromí majitelé	zpracovatelský průmysl, podnikatelský inkubátor, zemědělský areál
	zemědělské objekty v obci	soukromí majitelé	zpracovatelský průmysl, podnikatelský inkubátor, zemědělský areál
	Zámeček	soukromý majitel	stylové ubytování s restaurací, podnikatelský inkubátor, muzeum

Zdroj: vlastní pozorování, oslovení starostů; vlastní grafické zpracování; při určení majitelů využito volného náhledu do Katastru nemovitostí na www.cuzk.cz

* V roce 2013 diskuse nad využitím budovy k poskytování soc. služeb – záměr financovat z Integrovaného operačního programu (IOP), odloženo na rok 2014 – 2015.

** Na tento objekt existuje studie k rekonstrukci a využití jako budovy pro lékaře, knihovnu, čítárnu apod.

*** Obec v současné době jedná o úvěru u banky a s majitelem bytových domů o odkoupení, rekonstrukci a pronajímání bytů.

**** V rámci PS Zaměstnanost a ekonomický rozvoj se zamýšlí v následujících letech zřídit z jednoho domu včelařský areál s muzeem, stylovou restaurací a přírodně i s ubytováním.

***** Poměrně zajímavým volným objektem je uvolněná budova bývalé mateřské školy v Osoblaze na ulici Hrnčířská 111, která nesplňuje definici brownfieldů, ale je příležitostně a pouze z nepatrné části využívána občanským sdružením Althaiia a místním ochotnickým kroužkem.

ubytovaných hostů/noc. Je tedy možné konstatovat, že tento projektový záměr byl realizován úspěšně.

- *Výroba a využití ekopaliv* – dle popisu projektového záměru byl vytipován objekt v Osoblaze. K realizaci projektu zatím nedošlo.
- *Spolupráce místních škol a podniků* – na základě vyjádření respondentů a podnikatelů nebylo možné realizaci projektu nějak dokladovat.
- *Využití zámku v Dívčím Hradu* – z důvodu nevyřešených majetkoprávních vztahů není možná realizace projektového záměru.

Strategické téma Lidé

- *Komunitní plán sociálních služeb* – projektový záměr splněn, od roku 2008 se komunitně plánuje na Osoblažsku, od 4/2011 podpořeno komunitní plánování finančními prostředky z OP LZZ.
- *Obnova kulturních památek* – projektové záměry v režii obcí, ve kterých se památky nacházejí.
- *Obnova a výstavba objektů občanské vybavenosti* – projektový záměr je realizován na základě výzev MAS Krnovsko, popř. z jiných finančních zdrojů. Každá obec již obnovila vybavení ve svých objektech. V budoucnosti jsou zamýšleny opravy a výstavba budovy pro poskytování sociálních služeb a návazných aktivit (Osoblaha, Slezské Pavlovice, Dívčí Hrad).
- *Zkvalitnění zdravotnických služeb* – v současné chvíli projekt nerealizován.
- *Kurzy center volného času* – kurzy pořádány spíše nahodile a ojediněle na základě poptávky, není ale zaměřeno na potřebné cílové skupiny.

Strategické téma Území

V tomto strategickém tématu se hovoří celkem o 6 projektových záměrech, které se zaměřují na odpadové hospodářství, opravy místních komunikací či na protipovodňová opatření. Tato opatření jsou v některých obcích realizována více, v některých méně s ohledem na potřebnost tohoto opatření v dané obci.

Druhým strategickým dokumentem sociálního rozvoje na Osoblažsku je *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na Osoblažsku na léta 2013 – 2014*, který vychází z procesu komunitního plánování. Uvedený dokument byl již komentován v předešlém textu. Vzhledem k tomu, že část výzkumného týmu se na vzniku nepřímo konzultačně podílela, může být jeho kritické zhodnocení problematičtější. Nicméně z odstupů a se zkušeností s jinými komunitními plány (v jiných obcích a regionech) lze označit návrhovou část za konkrétní a realistickou a celkovou úroveň plánu jako solidní. Nejslabším článkem plánu je analytická část opírající se o dotazníkovou šetření, která byla dělána spíše živelně a intuitivně bez systematických metodických úvah o reprezentativitě, a tak se někdy vyhodnocení nechalo zlákat zdáním exaktnosti, které statistická analýza dodává datům, jejichž samotná reprezentativita je sporná. Nicméně základní intuice tvůrců stanovit si kvóty ohledně věku, pohlaví a složení domácnosti lze označit za vykročení správným směrem. Jde v zásadě o jediný kvantitativní nástroj zjišťování potřeb obyvatel regionu. Obsažené SWOT analýzy by si zajisté zasloužily komentáře a stávající plán by měl obsahovat i srovnání s minulým komunitním plánem.

4.5 INVENTARIZACE A POPIS SOUČASNÝCH KLÍČOVÝCH FIREM A ZAMĚSTNAVATELŮ V REGIONU

Přehled významných zaměstnavatelů v regionu jsme představili ve druhé části závěrečné zprávy. Na tomto místě bychom věnovali pozornost několika nejdůležitějším, včetně problematiky útlumu aktivit jednoho z nich. Zdaleka největším zaměstnavatelem na území Osoblažska je Strojírna Ing. Jan Bacho v Dívčím Hradě, která zaměstnává 80 pracovníků. Další „velcí“ zaměstnavatelé nejsou typické soukromé firmy, ale obecní, respektive státní instituce sídlící v Osoblaze: Domov pro seniory Osoblaha, p. o., (38 zaměstnanců), Základní a Mateřská škola Osoblaha, p. o., (33 zaměstnanců) a obec Osoblaha (30 zaměstnanců). Teprve za nimi najdeme další soukromé firmy podnikající pro Osoblažsko v typickém odvětví – v zemědělství. Jsou to statky ing. Josefa Vendolského (24 zaměstnanců) a ing. Petra Školy (18 zaměstnanců).

Firma Jan Bacho přemístila výrobu z Krnova do Dívčího Hradu v roce 2000.⁶⁹ Klíčovým faktorem přesunutí výroby do regionu byla možnost levných a vyhovujících výrobních prostor. Největším negativem podnikání v regionu se ukázal nedostatek dostatečně kompetentní a kvalifikované pracovní síly. Zpočátku po příchodu na Osoblažsko zaměstnávala firma především místní obyvatelé. Tato firemní politika narazila na problémy s kvalifikovaností a obecněji nezaměstnatelností obyvatel. Postupem času musela firma začít dovážet pracovníky odjinud, především z Krnova. Objem těchto pracovních sil tvoří přibližně 2/3 zaměstnanců. Jako největší bariéru vlastní podnikatelské činnosti respondent uvedl velmi nízkou kvalifikaci potenciálních zaměstnanců v regionu. Jedná se přitom o kvalifikaci v dělnických profesích bez potřeby maturitního studia, v tomto případě ve strojínictví. Majitel firmy klade důraz na potřebu změn ve středním školství. Učňovské školství bylo podle jeho názoru rozbito a ukazuje se jako potřebné jej znovu obnovit. Firma delší dobu spolupracuje v rámci praxí s regionální střední školou, která nabízí učební obor automechanik. Se zaměstnáváním Romů nemá negativní zkušenosti. Podle vlastních zkušeností v práci fungují stejně jako „bílí“. Ani krádeže kovu v podniku, které podnik zaměřený na kovovýrobu pronásledují, nejsou podle majitelů romskou záležitostí, ale jednoznačně záležitostí neromských pracovníků nebo dokonce místních neromských „gangů“.

Skutečnost, že firma nenašla na Osoblažsku dostatečně kvalifikovanou pracovní sílu a pravděpodobně i dostatečné množství rekvalifikovatelných pracovníků, vedla k tomu, že zaměstnává většinu pracovníků

odjinud. Také skutečnost, že v Dívčím Hradě není oficiální sídlo firmy, ale pouze provozovna, vede k tomu, že většina daňových transferů z podnikání do rozpočtu obce jde mimo region. Firma neplánuje odchod z regionu, a proto z hlediska jeho socioekonomického rozvoje představuje stále pro region potenciál, který je zatím využitý jen částečně.

Jedním z nejvýznamnějších poskytovatelů sociálních služeb a zároveň jedním z největších zaměstnavatelů na Osoblažsku je Domov pro seniory Osoblaha, příspěvková organizace, jehož zřizovatelem je od roku 1991 obec Osoblaha. Zařízení prošlo v letech 1996 a 1997 rozsáhlou rekonstrukcí, díky které se jeho kapacita zvedla na 77 lůžek. Domov pro seniory Osoblaha poskytuje pobytovou péči uživatelům na základě registrace dle § 49 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (domov pro seniory). Jedná se o pobytovou sociální službu, která je poskytována osobám se sníženou soběstačností, a to zejména z důvodu vyššího věku, které potřebují pravidelnou pomoc v oblasti soběstačnosti a osobní péče. Vzhledem ke skutečnosti, že těmto osobám jejich nepříznivá sociální situace nedovoluje žít v jejich domácím prostředí, je jim v domově pro seniory zajištěna péče a podpora, jejímž cílem je nahradit uživatelům služby chybějící domácí prostředí. Budova je v majetku obce Osoblaha a zařízení ji využívá na základě smlouvy o výpůjčce mezi službou a obcí. Dle sdělení ředitelky zařízení⁷⁰ náklady na údržbu a investice musí organizace hradit ze svého rozpočtu (např. výměna oken, ČOV), zastupitelstvo na provoz z důvodu nedostatku finančních prostředků rovněž nepřispívá. Tato situace má za následek, že vedení domova musí přednostně řešit nezbytné investiční akce a na zvyšování kvality služby nezbývá dostatek peněz. Starostka obce uvádí⁷¹, že vedení obce se v minulosti pokoušelo o převod zařízení do zřizovatelské působnosti Moravskoslezského kraje, ale jeho žádosti nebylo ze strany kraje vyhověno. Nedostatek finančních prostředků ze strany zřizovatele příspěvkové organizace Domov pro seniory Osoblaha s sebou může do budoucna přinést řadu rizik jak pro uživatele služby, tak pro její zaměstnance, včetně možného omezení či dokonce zrušení služby. Rovněž je nutné mít v patrnosti, že více jak šedesát klientů služby nepochází z Osoblaha, ale z okolních i vzdálených obcí a měst, jako je například Ostrava či Praha.⁷² Špatná dopravní dostupnost regionu může navíc sehrát negativní roli v rámci rozhodování případných zájemců i jejich rodinných příslušníků o službu. Dalším alarmujícím faktem je skutečnost, že čím dál více přibývá zájemců o službu, kteří jsou insolventní, a v případě jejich umístění je nutno náklady na jejich pobyt pokrývat z rozpočtu zařízení.⁷³

Jako jedno z možných řešení předcházení zmíněným rizikům na-

bízíme alternativu registrace a provozování dalších sociálních služeb pro cílovou skupinu seniorů. V Domově pro seniory Osoblaha, p. o., se v současné době nachází několik uživatelů služby, kteří jsou závislí na alkoholu a sociální práce s nimi obnáší řadu komplikací jak pro zaměstnance služby, tak pro ostatní uživatele služby.⁷⁴ Možným řešením dané situace je registrace sociální služby domov se zvláštním režimem podle § 50 zákona č. zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, a § 16 vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. Podle zmíněných ustanovení se v domovech se zvláštním režimem poskytují pobytové služby osobám se specifickými potřebami, které vyplývají z jejich onemocnění. Jedná se o osoby, které mají sníženou soběstačnost z důvodu chronického duševního onemocnění nebo závislosti na návykových látkách, a o osoby se stařeckou demencí, Alzheimerovou demencí a ostatními typy demencí, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby. Režim těchto zařízení je přizpůsoben specifickým potřebám těchto osob. Registrovaných sociálních služeb domov se zvláštním režimem je v České republice nedostatek, a to zřejmě z důvodu náročnosti práce s touto klientelou. Registrací a poskytováním zmíněné služby v rámci Domova pro seniory Osoblaha, p. o., a vytvořením samostatného oddělení pro uživatele této služby by mohlo dojít k vyřešení problematické situace se stávajícími uživateli závislími na alkoholu a získání dalších uživatelů cílové skupiny.

Dalším možným řešením je registrace odlehčovací služeb podle § 44 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, a § 10 vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. Jedná se o sociální službu, která je v současné době velmi žádaná. Odlehčovací služby mohou být poskytovány ve formě terénních, ambulantních nebo pobytových služeb. Tato služba je poskytována osobám se sníženou soběstačností z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, o něž je jinak pečováno rodinou či jinými osobami v jejich přirozeném sociálním prostředí. Cílem této služby je pečující osobě umožnit nezbytný odpočinek. Služba je poskytována na přechodnou dobu a zpravidla nepřesahuje dobu tří měsíců v jednom kalendářním roce.

Výsledky dotazníkových šetření vybízejí k dalšímu řešení, a to k registraci pečovatelské služby podle § 40 zákona č. zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, a § 6 vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, jež občané v regionu postrádají. Pečovatelská služba je tradiční sociální službou, byla v našich

zemích poskytována ještě před rokem 1989 na základě tehdejší platné právní úpravy a je jako terénní nebo ambulantní služba poskytována osobám se sníženou soběstačností z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení a rodinám s dětmi, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Pečovatelskou službou jsou zajišťovány jednotlivé úkony, kterými se zabezpečuje potřebná péče o osobu, její výživu a domácnost v předem dohodnutém časovém úseku, a to zejména v domácnostech osob nebo v zařízeních sociálních služeb, jako jsou například centra denních služeb. Dle sdělení ředitelky Domova pro seniory Osoblaha, p. o., bývalé vedení domova o registraci pečovatelské služby uvažovalo, ale vzhledem ke skutečnosti, že by bylo v případě zaregistrování nové sociální služby nutno vést veškeré agendy dvakrát a vypracovat a naplňovat dvoje standardy kvality sociálních služeb, od této myšlenky ustoupilo.⁷⁵ Vzhledem ke skutečnosti, že ve výše zmíněných dotazníkových šetřeních většina respondentů (50,4%) odmítá za pečovatelskou službu platit, naopak 25% dotázaných jsou ochotny za tuto službu zaplatit v rozmezí od 500,- do 1.000,- Kč měsíčně, se ředitelka zařízení domnívá, že občané Osoblažska by vzhledem k předpokládaným žádaným úkonům (odběr obědů a dovoz léků) spíše preferovali služby asistenta sociální péče.⁷⁶ V případě registrace pečovatelské služby by tuto službu chtěla ředitelka doplnit o ošetrovatelské služby.

Jak z výše uvedeného rozhovoru s ředitelkou vyplývá, současná finanční situace Domova pro seniory Osoblaha neumožňuje nárůst pracovníků v sociálních službách, který by umožnil zkvalitnění péče o uživatele a vyšší míru individuálního přístupu k nim.⁷⁷ Dle názoru sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách malý počet zaměstnanců neumožňuje doprovázet uživatele služby, kteří doprovod potřebují, mimo zařízení tak, aby mohli využívat místních sítí služeb a nabídky sportovních a kulturních akcí.⁷⁸ Možným řešením této situace je angažování dobrovolníků pro práci se seniory prostřednictvím nejbližšího dobrovolnického centra nebo využití institutu veřejně prospěšných prací. Veřejně prospěšné práce jsou podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, časově omezené pracovní příležitosti vytvořené především pro obtížně umístitelné a dlouhodobě nezaměstnané uchazeče o zaměstnání evidované ÚP. Tato místa vytváří zaměstnavatel na základě písemné dohody s ÚP ke krátkodobému pracovnímu umístění uchazeče o zaměstnání, nejdéle však na dobu dvanácti po sobě následujících měsíců ode dne sjednaného nástupu uchazeče o zaměstnání do pracovního poměru. Finanční příspěvek na úhradu mzdových nákladů zaměstnance, který by

64 byl veden v evidenci ÚP, na takto vytvořeném místě může být zaměstnavatelé poskytován až do výše skutečných mzdových nákladů, včetně sociálního a zdravotního pojištění. Tohoto institutu obec Osoblaha již využívá. Z rozhovoru s pracovníci veřejně prospěšných prací v Osoblaze jednoznačně vyplynulo, že možnost pracovat v domově pro seniory jako průvodce uživatelů služby považují lidé za atraktivní nabídku předmětu činnosti veřejně prospěšných prací.⁷⁹

V případě realizace navrhovaných řešení v oblasti sociálních služeb pro seniory doporučujeme v rámci analýz potřeb uživatelů a poskytovatelů sociálních služeb komunitního plánování sociálních služeb či jiného sociologického výzkumu na Osoblažsku zjistit poptávku po zmíněných službách formou reprezentativního šetření.

Osoblažsko na vlastní kůži pocítilo útlum podnikatelských aktivit nejen formou zrušení státního statku na počátku devadesátých let dvacátého století. Asi nejcitelnější změnou z hlediska zaměstnanosti na Osoblažsku byl odchod firmy Havlík Opal, spol. s r. o., výrobce tyčinek a výrobce pečiva, která zaměstnávala přes 30 pracovníků, což ji řadilo na druhé místo za strojní výrobou v Dívčím Hradě.⁸⁰ Vzhledem k tomu, že pekárna Havlík zaměstnávala především lidi z lokality, protože pro práci ve výrobě pečiva je relativně snadná rekvalifikovatelnost, šlo možná z pohledu zaměstnanosti o firmu stejně významnou. Nárůst i útlum aktivit této firmy lze považovat za symptomatický pro Osoblažsko jako takové, neboť se v něm projevují jak příležitosti a kladné stránky pro rozvoj ekonomických aktivit (příhodná cena nemovitostí, relativně vybavené brownfieldy), tak největší bariéry (především dopravní obslužnost, v menší míře nedostatečná technická infrastruktura regionu jako celku).

Ing. Havlík v průběhu tzv. malé privatizace zakoupil mimo jiných pekárnu také pekárnu v Osoblaze. Majitelem do té doby byla Ostravská pekárna a cukrárna. Zařízení bylo v pekárně zastaralé, proto byla provedena technologická rekonstrukce (např. byla pořízena pec -parníčka) a vytvořen nový vozový park – celkem 3 auta. Po pěti letech ale majitel zjistil, že se pekárna v osoblažském regionu téměř neuživí, protože režijní náklady spojené s výrobou a především dopravou pohltily veškerý zisk. A nepomáhalo ani rozšíření sortimentu. Na Osoblažsku byla slabá kupní síla a kapacita pekárny převyšovala mnohonásobně odběr pečiva, „...režie spojená tady s tou distribucí a výrobou byla tak velká, že to pohltilo veškerý zisk a ještě jsme byli v mínusu. Ani rozšíření sortimentu nepomáhalo. Když vám řeknu, že tady ty osady nebo obce si objednály na jeden den čtyři, pět chlebů a konkrétně dvacet šest rohlíků. Takže se rozváželo a z toho bylo nula a nic, a aby se to uživilo, tak ten pekařský

výrobek měl být podstatně dražší, než byl, a to se nedalo. Ta kupní síla je tady slabá a v té době začínala ta obrovská nezaměstnanost, protože statky skončily...⁸¹

Hledal se proto náhradní program. Postupně se přešlo na výrobu trvanlivého pečiva – sýrových tyčinek, které byly do té doby jen okrajovou výrobou. V průběhu roku a půl začala pekárna s novým sortimentem vydělávat a nastal spíš opačný problém s limity rozvoje podniku. Problémem byla v té době technická infrastruktura – plyn a kanalizace, které v obci chybějí.

„Tady není plyn, tady není kanalizace v obci, tady nejsou sítě žádné udělané... Se nechci opakovat, ale Bohem zapomenutý kraj, jak se říkalo, tak tady to platí na 100%, tzn., že všechno se nám prodražovalo. To, co jinde automaticky ty služby máte, ty sítě hlavně, tak tady když žumpu vyvezete za šest tisíc nebo za tři tisíce, tak za měsíc to máte třicet, čtyřicet tisíc. To jsou rezie, které nikde jinde nemáte, jenom tady. Samozřejmě tu nemáte ani plyn a elektřina byla podstatně dražší než plyn.“⁸²

Po zvyšování produkce sýrových tyčinek nastal ale problém s rozšiřováním výroby a kapacitou objektu, v němž i přes přístavbu nové expedice nebyly prostory dostatečné – nebyl to provoz, který by majitele uspokojoval. Před pěti lety proto firma zakoupila pekárnu v Bruntále od pekárny Penam, zrekonstruovala ji a přesunula sem v roce 2010 veškerou výrobu. Pekárna v Osoblaze byla zrušena. Jedním z podstatných důvodů přemístění byla ale také dopravní obslužnost stávajícího provozu v Osoblaze, a to jak z pohledu dopravy pracovníků („Když jede autobus jen několikrát denně, tak jak mají lidé pendlovat...“), tak z pohledu distribuce výrobků („S distribucí jsme měli problémy. Tady se musí sólo jet a sólo naložit. Cesty jsou teď jen trochu zalepené a zastříkané a za měsíc to bude zase zpátky stejné...“).⁸³ Ačkoli byla pekárna v Osoblaze zrušena, pro většinu pracovníků, kteří měli zájem přejít do Bruntálu, byla pracovní místa zachována. Zaměstnavatel jim postupně našel v Bruntále i bydlení. Z hlediska osobního života tak ukončení výroby v Osoblaze nemuselo nutně znamenat velkou ztrátu, z pohledu regionu však nepochybně ano, neboť byla posílena pracovní migrace mimo region.

4.6 PŘIPRAVOVANÉ PODNIKATELSKÉ AKTIVITY A NÁVRHY MOŽNÝCH PODNIKATELSKÝCH AKTIVIT

Podnikatelské záměry nejsou většinou veřejně známou záležitostí. Dozvědět se o nich lze obvykle až ve fázi jejich realizace. Nicméně pra-

covní skupina Zaměstnanost a ekonomický rozvoj Lokálního partnerství představuje nejlepší možnou platformu detekce připravovaných aktivit i podnikatelských záměrů, neboť sdružuje zainteresované a kompetentní osoby z řad zastupitelů, podnikatelů, pracovníků ve veřejné správě apod. V průběhu výzkumu byl ve spolupráci s touto pracovní skupinou k rozhovorům s podnikateli zařazen také seznam třinácti možných podnikatelských záměrů. Ty byly na platformě pracovní skupiny na základě projednání předchozích rozvojových dokumentů, předešlých jednání a debat o konkrétních podnikatelských záměrech v rámci pracovní skupiny i v rámci širšího okruhu zainteresované veřejnosti včetně členů výzkumného týmu vytipovány, pokud by mohly být pro Osoblažsko perspektivní. Součástí polostrukturovaných rozhovorů s podnikateli se stalo hodnocení jednotlivých záměrů na čtyřbodové, respektive pětibodové škále, přičemž hodnota jedna znamenala hodnocení rozhodně **ano** (maximální podpora podnikatelského záměru), hodnota čtyři rozhodně **ne** (minimální podpora podnikatelského záměru) a pátou možností byla odpověď **nevím**. Vzhledem k tomu, že hodnocení možných podnikatelských zá-

měrů samotnými podnikateli, jakož i formulace těchto záměrů vzniklo až v průběhu výzkumu, když bylo několik rozhovorů již uskutečněno, stalo se součástí rozhovoru s osmi z celkově patnácti podnikatelů. Následující tabulka č. 18 přináší přehled a pořadí jednotlivých záměrů.

Při vyhodnocování odpovědí je třeba přihlížet nejen k aritmetickému průměru, ale také k modusu a případně k rozptylu (varianci) odpovědí. Pořadí určené pouhým průměrem může být zavádějící, protože nezohledňuje např. rozpornost odpovědí (jestliže nějakému záměru polovina podnikatelů extrémně věří a udělí hodnocení 1, zatímco druhá část mu extrémně nevěří a udělí hodnocení 5, podle výsledného aritmetického průměru 2,5 půjde o nevýrazný nikoli kontroverzní záměr), je deformován extrémními případy apod. Modus je typická neboli nejčastěji volaná odpověď. Při interpretaci pořadí daného aritmetickým průměrem je vhodné přihlížet tedy i k typickým hodnotám udělovaným danému záměru, které jsou uvedeny v pravém krajním sloupci tabulky č. 19.⁸⁴ Celkově výsledky hodnocení podnikatelů nepřímo podporují výše uvedený závěr o perspektivnosti tří oblastí rozvoje identifikovaných ve třetí části

Tabulka č. 18: Vyhodnocení možných podnikatelských záměrů podnikateli působícími na Osoblažsku

NÁZEV ZÁMĚRU	POŘADÍ	ARITMETICKÝ PRŮMĚR	MODUS
Využití nádražních budov k cestovnímu ruchu	1	1,3	1
Pekárna	2	1,57	1
Odlehčovací služba (soc. služby)	3	1,7	1; 2
Konzervárna	4	1,83	2
Využití parků a sportovních areálů k rozšíření služeb v cestovním ruchu	5	1,9	1; 2
Agroturistika	5	1,9	1; 2
Pečené (ovocné a bylinné) čaje	6	2,2	2; 3; 5
Manikúra, pedikúra	6	2,2	1; 2
Živočišná výroba v zemědělství	6	2,2	2; 5
Pěstírna hub	7	2,42	1
Výroba ekopaliv (peletárna apod.)	8	2,6	2
Lahůdkářství	9	2,9	4
Multifunkční areál (Ubytování, stravování, wellness)	10	3	3

Zdroj: vlastní šetření.

66 této zprávy. Na prvním místě je oblast turistického ruchu, na třetím oblast sociálních služeb a na čtvrtém místě oblast zpracovatelské technologie zemědělských produktů. Vysoké hodnocení (druhou příčku) ze strany podnikatelů získal i podnikatelský záměr na znovuzřízení pekárny, která byla z výše uvedených důvodů zrušena, respektive přemístěna mimo region. V současné chvíli existuje v rámci příslušné pracovní skupiny lokálního partnerství relativně rozpracovaný podnikatelský záměr na novou pekárnu s rozpočtem na provoz, opřeno o jednoduchou, ale věcnou analýzu regionálního trhu.⁸⁵ Pekárna vyžaduje větší vynaložení investičních prostředků, a proto je tato myšlenka realizovatelná až v roce 2015. Ani hodnocení tohoto podnikatelského záměru u někdejších provozovatelů osoblažské pekárny není skeptické, ačkoli sám výrobu z výše uvedených důvodů přemístil. Podle něj „...pekárna by tu třeba hrála svou roli, ale není to na zisk.“⁸⁶ Je zřejmé, že projekt nové osoblažské pekárny je vhodným pro sociální podnik, kterému jde v první řadě o to vytvořit pracovní místa a podílet se na tvorbě udržitelného ekonomického prostředí. Mezi členy pracovní skupiny lokálního partnerství se objevily i návrhy propojit pekárnu s aktivitami v oblasti cestovního ruchu. Nezávisle na jednání pracovní skupiny se lze setkat s obdobným názorem také mezi podnikateli („*Já bych se tu pekárnu pokusil/a propojit s turismem...*“ (podnikatel/ka z regionu)). Vedle problematické ziskovosti bude muset pekárna najít vhodné „manažera“, který by její činnost vedl a rozvíjel. Tento poměrně jednoduchý motiv představuje pro uskutečnění daného záměru poměrně reálné ohrožení. Sociální podnikání je jako každé podnikání tvůrčí činnost, kterou lze jen obtížně řídit „úředně“. Vzhledem k tomu, že pravděpodobným zřizovatelem pekárny bude obecní o. p. s. Osoblažský cech, lze v otázce hledání využití pobídkového potenciálu obcí (viz níže). Limity rozvoje provozu, na které narazil někdejší provozovatel pekárny, naznačují, že těžišťem výroby by neměla být masová produkce.

V oblasti turistického ruchu se podnikatelům jako nejlepší jeví využití nádražiček osoblažské úzkokolejky. Tento projektový záměr se objevil již ve strategickém plánu mikroregionu z roku 2010, ale dosud daleko nepokročil. Největšími bariérami se zdají být jednání s Českými drahami, a.s., vedená jednotlivými obcemi. Situace je o to komplikovanější, že některá nádražička nesou název obce, ale na jejím katastrálním území neleží (např. Dívčí Hrad). Jako efektivnější postup se jeví nalézt platformu, která by zatím roztržštěná jednání koncentrovala, systematizovala a zjednodušila. Nově založená o. p. s. Osoblažský cech by takovouto platformou mohla být. Příležitost pro to vytváří také projektový záměr pracovní

skupiny zaměstnanost na vybudování tzv. Agentury na zážitky. V tomto projektovém záměru jde o nákup sportovního a outdoorového vybavení a vybavení pro paintball. Spolu s tímto by byly navázány kontakty s místními organizacemi, které by mohly provádět různé volnočasové aktivity společně s majiteli ubytovacích kapacit a dalšími podnikateli v oblasti cestovního ruchu. V rámci této agentury by vzniklo 1 dlouhodobé pracovní místo a 3 sezónní, byly by nabízeny fakultativní výlety pro návštěvníky regionu spolu s balíčky programů volnočasových aktivit, turistických míst a památek apod. Dlouhodobé pracovní místo „manažera“ agentury vytváří pracovní kapacitu potřebnou pro rozvíjení systematické činnosti směřující k využívání nádražiček. Z analýzy typických návštěvníků regionu je zřejmé, že agentura by měla rozvíjet program vhodný pro rodiny s dětmi (viz část 3 tohoto textu). Agentura by mohla vyjít vstříc deklarovaným potřebám kulturního a společenského využití identifikovaným v uskutečněném dotazníkovém šetření. Projektový záměr je ve vysoké fázi rozpracovanosti. Realizátorem je nově založená o. p. s. Osoblažský cech. Záměr je směřován do výzvy B7 ESF Lidské zdroje a zaměstnanost. V září by měla být žádost hotová, v listopadu zasedá hodnotící komise a v prosinci 2013 výběrová komise. V případě úspěchu projektu jej bude možné začít realizovat od března 2014.

Aktivity v oblasti cestovního ruchu nejsou připravovány pouze na úrovni veřejné politiky. Vstříc podnikatelským záměrům jednotlivců jde dotační titul MASKy na budování ubytovacích prostor, přičemž z rozhovorů s komunikačními partnery vyplývá, že spatřují zákaznický potenciál i v polských návštěvnících regionu.⁸⁷

Na Osoblažsku už také funguje několik menších podniků zaměřených na agroturistiku. Rozhovor s majiteli a provozovateli jednoho z nich, který je de facto v počátcích, identifikoval cílenou snahu o „*Podporu řemesel v kraji a zvýšení turistického ruchu*“.⁸⁸ Aktivity provozovatelů mají poměrně blízko k idejím sociálního podnikání. V celku činností spjatých s provozem jejich podniku v lokalitě je těžko rozlišit, co je dobrovolnická činnost pro místní společenství, co je volnočasová aktivita a co realizace podnikatelského záměru. Komunikační partneři se podle vlastních slov v rozvoji cestovního ruchu v regionu snaží spolupracovat s ostatními zainteresovanými subjekty. Určitou dohodu o propojení klientely dojednávají s provozovateli úzkokolejky, na svých stránkách a na facebooku propagují další regionální firmy zaměřené na turistický ruch, spoluzakládali organizaci pro rozvoj cyklistiky v regionu. „*My totiž sebe nechápem jako konkurenci. Propagujeme na svých stránkách i jiné firmy, které dělají podobné věci. Propagujeme akce ostatních.*“

Také u těchto komunikačních partnerů hrála důležitou roli cena nemovitostí, i když impulzem pro příchod do regionu nebyl ani tak podnikatelský záměr, jako cena nemovitosti k bydlení v environmentálně hodnotném území. Teprve následně spatřili komunikační partneři potenciál pro rozvoj vlastního podnikání v oblasti cestovního ruchu, jak o tom svědčí v různých kontextech zmiňované zkušenosti se zájmem o služby pro turisty: „*Ono to i vzniklo částečně tak, že se tady nějací ti cyklisté zastavovali s dotazem (...) Zastavili nás jedni lidi, kteří říkali, že si tady otevřou přes léto stánek. Všimli si jako my, že je tady spousta cyklistů, kteří nemají co jíst, co pít a kde spát.*“ Ačkoli provozovatelé mají poměrně dlouhodobé zkušenosti s dotačními tituly a projektovým řízením (především v oblasti neziskového sektoru), pro podnikatelskou činnost v oblasti cestovního ruchu zatím o žádné dotace nežádali. Zvažují podporu z Úřadu práce ČR na vytvoření nového pracovního místa.

Jednou z možných atraktivit, která vplynula z rozhovorů s různými komunikačními partnery v regionu (především v dotazníkovém šetření v domácnostech při zjišťování chybějících služeb a v doplňkových rozhovorech), je restaurační podnik zaměřený na kultivaci kvalitní kuchyně.

V oblasti zemědělství byla komunikačními partnery z řad podnikatelů vyhodnocena jako nejnadhlednější projekt – konzervárna. Tento projekt směřuje podobně jako projekt agentury na zážitky do výzvy B7 Evropského strukturálního fondu Lidské zdroje a zaměstnanost. V uvedeném projektu by šlo o drobné stavební úpravy, vybavení a vznik zpracovatelského centra spolu s výkupem ovoce, zeleniny a medu, z nichž by byly vytvořeny džemy, pečené čaje a med a bylo by zaměstnáno 4 – 5 osob na HPP. Ohledně životaschopnosti zpracovatelské technologie, respektive v otázce symbiózy zemědělců a zpracovatelského podniku na Osoblažsku jsou reakce zemědělců spíše nedůvěřivé. Většinou by pravděpodobně byli některé plodiny ochotni pěstovat na zakázku, nicméně nevidí reálný potenciál v lokálních odběratelích („*To už tady bylo těch pokusů...*“⁶⁹). Z rozhovorů vyplývá, že v případě garantovaného odběru a ceny se respondenti změnám komodit nebrání.⁹⁰

Vedle tohoto projektového záměru, který by měl mít charakter sociálního podniku, lze na Osoblažsku nalézt i přípravu, respektive rozjezd drobnějšího podnikání v zemědělství. Jednou z relativně nedávno vzniklých firem je Okrasná zahrada Osoblaha, s.r.o., zahradnictví specializované na okrasné dřeviny.⁹¹ Ačkoli tato firma nemá ambice stát se významným zaměstnavatelem v regionu, má potenciál vytvářet absentující přidanou hodnotu u zemědělských výpěstků a její zkušenost ukazuje na možný

potenciál Polska vrátit určitou část peněz „odtečených“ z lokální ekonomiky za hranice. Není bez zajímavosti, že polské zákaznický přivádí podle zkušenosti komunikačních partnerů na Osoblažsko za nákupy stejný motiv jako osoblažské obyvatele do Polska: nízká cena produktů. Podobnou zkušenost jako tento malý pěstitel mají i větší zemědělci. Obchod je podle komunikačního partnera z řad větších zemědělců nepravidelný, Poláci zajímá vždy nejnižší cena, přičemž cenová hladina se pohybuje. Podle jeho zkušeností „*při nízkých cenách jsou Poláci schopni skoupiť celou úrodu*“, ale respondent je často vázán smluvně již jinde. Komunikační partner z řad větších zemědělců uvedl, že příležitostně využívá služeb (firem) z Polska, například si objednává setí cukrovky i její sklizeň a rozmetávání hnoje.⁹²

Oblast sociálních služeb není standardně vnímána jako podnikatelská aktivita, nicméně v hodnocení podnikatelů se také tato oblast jevila jako dosti perspektivní. Protože v této oblasti na rozdíl od ostatních (zemědělství, cestovní ruch, výroba) jsme s výjimkou úvahy vedení osoblažského Domova pro seniory Osoblaha, p. o., neidentifikovali žádné vznikající podnikatelské aktivity, považujeme za vhodné představit toto pole možných aktivit trochu podrobněji a v následujícím textu přinášíme představení dvou potenciálních aktivit v oblasti sociálních služeb – mikropodnikání v sociálních službách a institut asistenta sociální péče - včetně jejich podstatného legislativního rámce. Institut mikropodnikání je v současné době vhodným nástrojem nejen pro rozšíření kapacity sociálních služeb, zejména pak v periferních a řídko osídlených regionech, ale vytváří navíc i nový segment v oblasti drobného podnikání. Při definici Mikropodnikání v oblasti sociálních služeb musíme vycházet z definice malého a středního podniku uvedené v příloze č. 5 Nařízení Komise (ES) č. 800/2008. Podle ní lze za mikropodnikatele považovat podnikatele, jak fyzickou, tak právnickou osobu, pokud zaměstnává méně než 10 zaměstnanců a jeho aktiva/majetek nebo obrát/příjmy nepřesahují korunový ekvivalent 2 mil. eur. Za mikropodnikatele v oblasti sociálních služeb bychom tedy mohli považovat především fyzickou osobu, tedy osobu samostatně výdělečně činnou (Procházková, Válková, 2012).

Soukromé subjekty (fyzické nebo právnické osoby s max. počtem 9 zaměstnanců – podmínka pro mikropodniky) mohou poskytovat sociální služby, pokud splní podmínky poskytování sociálních služeb, vymezené zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Základní podmínkou pro podnikání v oblasti sociálních služeb není získání živnostenského oprávnění (jedná se o podnikání na základě

68 zvláštních předpisů - §3 odst. 3 písm. a-f zákona č. 445/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů), ale získání oprávnění k poskytování sociálních služeb. Toto oprávnění vzniká rozhodnutím o registraci. Pokud se však subjekt podnikající v oblasti sociálních služeb přesto rozhodne získat na tuto činnost také živnostenské oprávnění, nebo hodlá také provozovat sociální službu, která není obsažena v zákoně o sociálních službách, tak se jedná o živnost volnou, a to Poskytování služeb pro rodinu a domácnost (Procházka, Válková, 2012).

Poskytovateli sociálních služeb mohou být při splnění podmínek stanovených zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, územní samosprávné celky a jimi zřizované právnické osoby, další právnické osoby, fyzické osoby a Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR a jím zřízené organizační složky státu nebo státní příspěvkové organizace, které jsou právnickými osobami.

Soukromé subjekty (fyzické nebo právnické osoby s max. počtem 9 zaměstnanců – podmínka pro mikropodniky) mohou poskytovat sociální služby, pokud splní podmínky poskytování sociálních služeb, vymezené zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o sociálních službách“). Přehled základních podmínek pro provoz mikrofirmy v oblasti poskytování sociálních služeb je předmětem přílohy č. 5.

Novým a průlomovým institutem v zákoně o sociálních službách je od 1. 1. 2012 asistent sociální péče. Podle zákona o sociálních službách platí, že asistentem sociální péče může být pouze fyzická osoba, která je starší 18 let věku a je zdravotně způsobilá (zdravotní způsobilost se posuzuje podle § 29 odst. 1 písm. e) zákona o sociálních službách). Jedná se o jinou než blízkou osobu (např. soused), která není registrovaným poskytovatelem sociálních služeb a která nemusí mít k této činnosti živnostenský list. Zavedení institutu asistenta sociální péče umožňuje zajištění péče o osobu se zdravotním znevýhodněním v místě, kde není žádný registrovaný poskytovatel sociálních služeb, který by tak mohl péči zajistit, anebo není žádná jiná možnost individuální péče ze strany rodinných příslušníků. Asistent sociální péče je povinen s osobou, které poskytuje pomoc, uzavřít formální písemnou smlouvu o poskytnutí pomoci. Obligatorními náležitostmi smlouvy je označení smluvních stran, rozsah pomoci, místo a čas poskytování pomoci výše úhrady za pomoc. Úhradu za poskytnutou pomoc hradí asistentu sociální péče osoba se zdravotním znevýhodněním ze svého příspěvku na péči. Pokud asistent sociální péče odvádí řádnou péči, není omezen v počtu osob, kterým chce poskytnout péči, pouze

odvádí daň z příjmu v případě, že jeho měsíční příjem je vyšší než 12 000 Kč. Nahlásí-li asistent sociální péče své zdravotní pojišťovně a příslušné okresní správě sociálního zabezpečení, že je hlavní pečující osobou, není povinen platit sociální a zdravotní pojištění. Doba péče o osobu, které asistent poskytuje pomoc, se započítává jako doba odpracovaná při nárocích na starobní důchod (Sociální reforma 2012, In Janák, Pilát, 2012).

Vzhledem ke skutečnosti, že výše popsany institut asistenta sociální péče v dokumentu MPSV Sociální reforma 2012 provázela od jeho počátku řada otázek a nejasností, zveřejnilo ministerstvo na svých internetových stránkách stanovisko k asistentu sociální péče, které bylo vytvořeno především se záměrem upřesnit vymezení pozice asistenta sociální péče a jeho činnosti v souladu se zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, a současně má poukázat také na další související zákonné normy, které se k výkonu činnosti asistenta sociální péče bezprostředně vážou.⁹³

Využití možností mikropodnikání v sociálních službách a postupné zavádění institutu asistenta sociální péče v mikroregionu Osoblažsko se ukazuje jako jedna z klíčových možností doplnění žádaného spektra sociálních služeb a jako jeden z nástrojů zvyšování zaměstnanosti v regionu. Provedeme-li rámcová porovnání nákladů spojených s provozováním registrované sociální služby pečovatelská služba institutu asistenta sociální péče, dojdeme k závěru, že náklady spojené s institutem asistenta sociální péče musí být nesporně nižší, jelikož do ceny služby se nepromítají položky spojené s institucionalizací (management, mzdy a odvody, náklady spojené s vyplácením nemocenských dávek, dovolená, doprava, náklady spojené s provozem budovy a naplňováním standardů kvality sociálních služeb apod.). Tyto skutečnosti by se měly logicky promítnout do nižší ceny služby asistenta sociální péče, která by se tak měla stát pro uživatele dostupnější. Výhodou může být u některých zájemců o službu i předpoklad, že klient i asistent sociální péče se mohou znát, anebo mít i již vytvořený přátelský vztah. Dle našich zjištění může být tato skutečnost naopak i nevýhodou a někteří zájemci o službu mohou preferovat větší míru anonymity a profesionálnější přístup garantovaný předepsanými standardy kvality sociálních služeb u registrovaných poskytovatelů sociálních služeb.⁹⁴

Výše uvedené skutečnosti dle našeho názoru zakládají předpoklad pro rozvoj obou možností naplňování zjištěných potřeb obyvatelstva v rámci procesu komunitního plánování na Osoblažsku v oblasti péče a podpory seniorům a osobám se zdravotním postižením, a to jak formou

zavedení institutu asistenta sociální péče, tak zřízením registrované sociální služby pečovatelská služba.

4.7 ATRAKTIVNOST REGIONU PRO PODNIKATELE MIMO REGION, BARIÉRY POTENCIÁLNÍ ČINNOSTI

V rozhovorech s podnikateli byly opakovaně pojmenovávány stejné bariéry pro podnikatelskou činnost v regionu. Mezi nejčastěji zmiňované patří infrastrukturní faktory špatné dopravní obslužnosti a faktor nevhodné kvalifikace pracovních sil.

Otázka dopravní obslužnosti a logistiky je limitující především pro výrobu, jak nasvědčují četná vyjádření některých (především mimoosoblažských) podnikatelů se zkušeností z různých odvětví výroby i služeb:

„Co se týče výroby, cokoli tam budu dělat, tak je to na vzdálenosti. Cokoli tam budu dělat, tak to tam musím dovézt (...) Co se týká třeba těch biopaliv nebo zemědělských výrobků, to ano. Co se týká průmyslu, tak to mi přijde zabitě...“ (podnikatel/ka z Bruntálska).

Logistika je částečně omezující i pro poměrně blízký polský trh:

„Pokud se najde něco, co by bylo směřováno jednosměrně do Polska, tak ano. Např. jsme vymýšleli vyrábět zámký pro Polsko. Nakonec z toho sešlo kvůli logistice, protože ten polský trh pro tento výrobek nezačíná výstupem z Osoblazy, ale začíná z druhé strany...“ (podnikatel/ka z Bruntálska).

„Možností je spousta, ale vždy to je otázka logistiky. Např. z Ostravy to bude jednodušší...“ (podnikatel/ka z Bruntálska).

Komplikace s dopravou jsou zvýšené v zimních měsících, pokud napadne sníh, který je z polí sfoukáván na vozovky, takže kamion se do regionu třeba vůbec nedostane.

„Ukažte mi investora, který sem půjde. S tou šílenou logistikou. S tou, řekněme, zimní neudržovaností, protože to nejde pořádně udržovat (...) Investor nemá tu pobídku, která by ho sem lákala, a ty obce mu ji nedají, kde by ji vzali...“ (podnikatel/ka z Bruntálska).

Na problémech s dopravou ztroskotal pokus o zřízení linky na třídění

odpadů v Osoblaze.

„Měli jsme možnost mít zakázku: vezmi si 10 lidí, já ti tady navezu nějaké plechovky a odpad a potřebuju to vytrídít. Tak jsme to chtěli přenést sem, do Osoblazy, ale nedokázali jsme vyřešit náklad té logistiky, těch sto kilometrů – padesát sem, padesát zpátky. Ti lidé by na to byli, perfektní aktivita (...) nevyřešili jsme to přepravné. Bohužel to tady nevyšlo (...) V Bruntále to jde, ale tady ne.“

Také jiný podnikatel se k tomuto nápadu vyjádřil skepticky:

„Např. když sem budeme vozit z Itálie odpad a tady by se udělala linka na zpracování. Když jsme to spočítali, tak nakonec z toho sešlo kvůli ceně té dopravy. A navíc tam v zimě třeba neprojde ani kamion...“ (podnikatel/ka z Bruntálska).

Otázkou je, zda by nebylo možné využít k dopravě zboží osoblažskou úzkokolejku, která byla především za tímto účelem budována v devatenáctém století. Jednoznačné podklady nejsou k dispozici, ale mezi podnikateli i zastupiteli i tak převládá skeptický názor.

Druhým nejčastěji zmiňovaným problémem je nedostatečná kvalifikace obyvatel regionu. Nejde jenom o specificky zaměřenou strojní výrobu ve firmě v Dívčím Hradu, která je největším zaměstnavatelem v regionu, ale kupodivu také o práci v zemědělství.

„Lidi, kteří můžou držet motyku v ruce, je tu hodně, ale těch, kterým lze svěřit traktor za několik milionů, ne...“ (zemědělec z Osoblazska).

Podobně vyznívají i rozhovory s dalšími, spíše většími podnikateli. Pracovní síla je podle respondentů relativně dostupná, ale chybí odborníci v zemědělství. Někteří zemědělci to připisují absenci vztahu k půdě v důsledku dlouhodobé migrace do i z regionu.

Není bez zajímavosti, že většina zaměstnavatelů si nestěžuje na romské pracovníky, pokud takové zaměstnávají. Ing. Bacho je hodnotí jako zcela srovnatelné s neromskými zaměstnanci, podobně vyznívají zkušenosti i jiných podnikatelů:

„Já mám cikány zaměstnané, i bílé zaměstnané, ale řeším je podle toho, jestli umí, nebo neumí makat (...) Já s nima nemám špatné zkušenosti (tj. s cikány). Když oni vědí, že z toho člověka něco mají - ze mě mají práci, ubytování jim zařizuju, různé sociální služby a nevím co - tak se chovají slušně (...) ti cikáni jsou třeba bezvadní na jednodu-

70 chou, ale těžkou práci. To by třeba spousta bílých nedělalo, ty výkopové sezónní práce...“ (podnikatel/ka mimo region).

„Romové netvoří podle zkušeností zaměstnavatelů ani nijak výjimečnou skupinu z hlediska kumulace sociálních problémů, jako je zadluženost apod., 30- 40 % lidí, co u mě dělají, má exekuce, řeší insolvenční. Jak černí, tak bílí...“ (podnikatel/ka zaměstnávající Romy).

Co se týká otázky rekvalifikací zprostředkovaných Úřadem práce ČR, hodnocení ze strany zaměstnavatelů se poměrně různí od kladných po záporné vyjádření. Jako relativně úspěšná na základě zkušeností některých komunikačních partnerů z řad zaměstnavatelů se ukazuje rekvalifikace pro konkrétní místo v rámci určitého podniku.

4.8 ZAPOJENÍ VEŘEJNÉ SPRÁVY (PŘEDEVŠÍM OBCÍ)

Při hodnocení kvality podnikatelského prostředí patří asistence veřejné správy do skupiny nejméně významných faktorů (Viturka a kol., 2010: 20). Nicméně obecní zastupitelé jsou legitimní politickou silou, která disponuje možnostmi ovlivňovat dění na určitém území obce, mohou vypisovat zakázky, zaměstnávat pracovníky, nezřídka disponují řadou nemovitostí.

V rámci socioekonomického rozvoje Osoblažska plní obce poněkud ambivalentní funkci. Na jednu stranu je patrná jednoznačná snaha obcí, resp. jejich reprezentantů, o socioekonomický rozvoj (schopnost definovat společné cíle, spolupráce v rámci Lokálního partnerství, existence Mikroregionu – Sdružení obcí Osoblažska, apod.), na stranu druhou zkušenosti podnikatelů ukazují na neochotu zastupitelstev malých obcí přijímat konkrétní inovace, ačkoli téměř všichni podnikatelé uznávají snahu zastupitelstev o rozvoj svých obcí.

„Já jsem se nesetkal s tím, že by mi někdo v malých obcích házel klacky pod nohy. Většinou je zájem o rozvoj v regionu. V malých obcích je ale problém, že jsou velmi neflexibilní, např. s hygienou apod. Většinou ve všem vidí problém. Protože většinou jsou to domkaři, tak oni řeší různé prkotiny, jestli ten komín má o metr víc, nebo méně. Na té malé obci musí být každý projekt velmi přizpůsobený podmínkám a situaci v té obci. Ve větších městech to tak není...“ (podnikatel/ka z širšího regionu).

„Co se týče těch zastupitelstev (...) teď beru hlavně to Osoblažsko, tak tam je v těch

obcích problém prostřelit to zastupitelstvo s jakoukoliv novou věcí, protože oni tomu nevěří. Ideálně by bylo, kdybyste přišel, položil peníze na stůl a řekl: „Podívejte, tady vám nesu peníze.“ Oni nevěří tomu, že něco dokáže ten dotyčný, který tam přijde. Jsou skeptičtí k tomu, že se něco pohne...“ (podnikatel/ka z širšího regionu).

„Ty obce nepodporují nové věci a hrozně dlouho to trvá...“ (podnikatel/ka v regionu).

„Co se týká těch aktivit pro děti. My se snažíme ty lidi přesvědčit, že to má smysl něco dělat a že z toho jednou něco bude, ale není to hned. A tady to zastupitelstvo se k tomu postaví tak, že teda někoho sežeňte, a když vás to baví, tak se tomu věnujte, a když vám na to někdo ty peníze dá, tak si to dělejte...“ (podnikatel/ka v regionu).

Na stranu druhou v regionu je zřetelná aktivita v rámci obecní veřejné správy při organizaci VPP, při činnostech pracovní skupiny Lokálního partnerství Zaměstnanost a ekonomický rozvoj. O. p. s. Osoblažský cech, jako jeden z potenciálních ekonomických subjektů na bázi sociálního podnikání, byl založen svazkem osoblažských obcí a zastupitelé těchto obcí jsou členy správní rady. V průběhu terénního šetření při pobytech v regionu jsme viděli mezi představiteli veřejné správy a zastupiteli aktivitu překračující standard pracovní doby, ochotu scházet se a řešit rozvojové otázky večer nebo i o víkendech apod. Situaci bychom charakterizovali nejspíše takto – že veřejná správa a obce na Osoblažsku jsou obrazně řečeno nejsilnějším ze slabých hráčů na poli rozvoje ekonomického prostředí regionu.

Přímá účast obcí na ekonomickém rozvoji je možná v iniciaci ekonomických aktivit, zejména v intencích sociálního podnikání, čehož příkladem může být na Osoblažsku zmiňovaný Osoblažský cech.

Mezi „pobídkovými“ nástroji obcí může figurovat imigrační politika. Většina obcí na Osoblažsku disponuje vlastními byty, které může jako za starého režimu nabízet nově příchozím nebo může podle potřeby regulovat jejich nájemné. Dalšími „pobídkovými nástroji“ může být organizace veřejně prospěšných prací v součinnosti s podnikateli a poskytnutí brownfieldů či obecních prostor k podnikatelské činnosti.

Těžiště příspěvku obcí k socioekonomickému rozvoji však zůstane v budování kolektivního sociálního kapitálu a vzájemné důvěry, v podpoře spolkového života, společenských akcí umožňujících setkávání a společnou činnost. Jedná se o neviditelné podhoubí, bez kterého se ekonomickému rozvoji na regionální úrovni jen těžko vede, jak dokazuje řada studií v ČR

i v zahraničí (Zich, 2010; Majerová, Kostelecký, Sýkora, 2011). Bylo celkem přesvědčivě prokázáno, „...že úroveň sociálního kapitálu, resp. jeho dílčích složek pozitivně koreluje s tempem ekonomického růstu. V případě participace v organizacích občanské společnosti to potvrzují Raiser a kol. (2001), u důvěry mezi lidmi navzájem i mezi lidmi a institucemi Uslander (2004) a obdobné souvislosti zjistili na úrovni obcí i Schafft a Brown (2000) v Maďarsku nebo Cusak (1999) v Německu. Nízká úroveň sociálního kapitálu, nedůvěra a nespolupráce mohou naopak vést ke ztrátě konkurenceschopnosti (Lindkvist, 2010)...“ (Stachová, Sýkora a Matoušek, 2011: 24). Vztah je ovšem obousměrný, ekonomická úroveň ovlivňuje úroveň sociálního kapitálu. Je třeba se pokoušet ovlivnit to, co je reálné.

Z hlediska socioekonomického rozvoje regionu, zvyšování zaměstnanosti a tvorby pracovních příležitostí je přirozeně důležitou institucí Úřad práce ČR. Zkušenosti s úřadem práce a hodnocení jeho činnosti ze strany podnikatelů byly v uskutečněných rozhovorech velmi různorodé. Rozhovory naznačují, že spolupráce s Úřadem práce ČR je velmi konstruktivní ve chvíli, kdy je podnikatel nebo osoba připravující podnikatelský záměr poměrně detailně obeznámena s činností úřadu, s jeho kompetencemi, zná příslušnou pracovní legislativu, orientuje se v dotačních možnostech a přichází s konkrétními projekty. S ubývajícím znalostmi tohoto typu se snižuje možnost porozumění a Úřad práce ČR přestává být zakoušen jako partner, ale více jako dozorce, který dohlíží a trestá, protože namísto očekávané pomoci přichází spíše potrestání za neznalost předpisů. S tímto problémem se potýkají spíše menší podnikatelé, kteří nemají kapacity zaměstnat někoho, kdo se této stránce věci může věnovat.

4.9 ZAMĚŠTNANOST SPECIFICKÝCH CÍLOVÝCH SKUPIN SE ZVÝŠENÝMI BARIÉRAMI PRO VSTUP NA TRH PRÁCE

Zaměstnávání specifických cílových skupin představuje zvláštní problematiku, která je vlastně spíše neziskovému sektoru. Odhlédneme-li od organizace veřejně prospěšných prací, které jsou v kompetencích obcí, můžeme se na Osoblažsku a především v širším regionu setkat s několika podnikateli, kteří tyto osoby zaměstnávají. V rozhovorech se ukázalo, že při zaměstnávání specifických cílových skupin je podstatná motivace podílet se na zlepšení životních podmínek v regionu:

„...já už se v té době ve svém podnikání setkal s tím sociálním aspektem, protože spousta lidí, které zaměstnávám má různé problémy (...) a mne docela zaujalo, že v podstatě

těm lidem mohu nějakou formou pomoci. Přejde mi to taková forma benefitu. Když má např. ten člověk nějakou exekuci, tak mi to přišlo lepší a průhlednější, než dávat peníze např. na charitu. Přejde mi to průhlednější, že vím, kam ty peníze jdou a do koho jdou, protože ta charita (...) je pro mne nepřehledná. A navíc je to v místě (...) člověk si opečovává to, kde bydlí (...) Máme děti, a ty děti porostou a nechceme, aby se musely bát na ulici, zjednodušeně řečeno...“ (podnikatel zaměstnávající specifické cílové skupiny).

Zkušenosti se zaměstnáváním cílových skupin ukazují, že je poměrně obtížné vytvářet dlouhodobě udržitelná pracovní místa pro sociálně vyloučené.

„Existuje nějaká systémová podpora pouze pro osoby se zdravotním postižením. Ta je nějakým způsobem zakotvená v zákoně o zaměstnanosti. Ale jakákoli jiná sociální nevýhoda, jakákoli jiná exkluze řešená není žádným způsobem (...) není žádná výhoda, daňová asignace nebo jiné (...) Běžný podnikatel potřebuje stoprocentně výkonného člověka. Jemu nějaký padesátiprocentně produktivní pracovník není k ničemu, takového nechce. Dál už nepřemýšlí, on v první řadě podniká, jeho hlavním účelem je zisk. To jsou legislativní bariéry...“ (podnikatel/ka zaměstnávající specifické cílové skupiny).

Vedle legislativních bariér podnikatel/ka zmiňuje také silné společenské překážky:

„Další jsou společenské bariéry (...) Nedej bože, pokud zaměstnáváme nějakého Roma, to je hned: Normální člověk tady nemá práci a vy dáváte práci nějakému Romovi (...) A ten si ji nezaslouží, a já si ji zasloužím, a bla bla (...) Ještě zdravotně postiženého, toho vám nikdo nezhodí, to je v pořádku, ale nějakého Roma...“ (podnikatel/ka se zkušeností se zaměstnáváním specifických cílových skupin).

Zaměstnávání specifických cílových skupin může být pro řadu podnikatelů nepřítažlivé také z toho důvodu, že to vyžaduje pohybovat se v oblasti neziskového sektoru, který veřejně mínění nepovažuje za plnohodnotnou ekonomickou činnost.

„Spousta lidí má neziskovku za něco mezi šachistou a zahrádkářem (...) To není žádný byznys, to je takové nic. Společenské uznání je veškeré žádné, kromě těch, kteří (...) k tomu sektoru nějakým způsobem patří (...) Tam je ten pohled samozřejmě jiný...“ (podnikatel/ka se zkušenostmi v neziskovém sektoru).

Zaměstnávání cílových skupin s horším přístupem na trh práce je, a pravděpodobně i nadále bude, záležitostí neziskového sektoru. Proto se musí vyrovnat s nízkou prestiží neziskového odvětví, s nedostatkem systematické podpory a nutností vyhledávat dotační tituly ad hoc. V neposlední řadě taky s překonáváním společenských předsudků, především vůči Romům. Přitom zkušenosti podnikatelů, kteří Romy v regionu zaměstnávali nebo zaměstnávají, nejsou negativní (viz výše). Nejsilnějším motivem pro zaměstnávání cílových skupin je snaha pomoci regionu v jeho rozvoji, případně podobně nekvantifikovatelné uspokojení ze seberealizace v pomáhající profesi. Největší ohrožení potom plyne z proměn dotační politiky, na které je zaměstnávání uvedených skupin založené.

4.10 SHRNU TÍ 4. KAPITOLY

Potřeby obyvatel:

Vedle potřeb obyvatel identifikovaných komunitním plánováním se v dotazníkovém šetření objevily dvě oblasti, které jsou relevantní i z pohledu ekonomického rozvoje regionu. Tou první je pochopitelná nedostatečnost nabídky lokálních obchodů, kterou by dílčím způsobem mohlo kompenzovat zřízení pekárny. Druhou je nedostatečnost v oblasti kulturní nabídky, resp. zábavy, jež by měla význam také pro rozvoj cestovního ruchu.

Výdaje domácností:

Z pohledu výdajů domácností se ukazují jako kritické náklady na bydlení (nájemné, energie), ačkoli nájem jsou (zejména v obecních bytech) na Osoblažsku velmi nízké a splňují standardy tzv. sociálního bydlení. Dotazníkové šetření ukázalo, že se s problémy spojenými s placením nákladů na bydlení musí čas od času vypořádat i část domácností, které se pohybují ve středovém příjmovém pásmu (bráno z pohledu rozložení deklarovaných příjmů našeho výběrového souboru). Jednou z mála možností systematické úspory výdajů na bydlení je zateplení budov s nájemními byty, které dosud na Osoblažsku téměř absentuje, které by v dlouhodobém horizontu mohlo finanční zátěž domácností snížit.

Brownfieldy:

V rámci analýzy byl vypracován vstupní přehled 14 brownfieldových ploch v regionu, který by si zasloužil další rozpracování.

Existující rozvojové dokumenty:

Na Osoblažsku existují dva rozvojové dokumenty: *Strategický plán rozvoje Mikroregionu – Sdružení obcí Osoblažska* z roku 2010, druhým pak *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na Osoblažsku na léta 2013 – 2014*. První obsahuje ve své návrhové části přehled strategických projektů, které na společných jednáních vydefinovala Řídící komise při přípravě dokumentu. S odstupem tří let můžeme konstatovat, že do fáze realizace pokročila více jak polovina projektů, nicméně žádný nebyl dosud dokončen. Druhý dokument je realističtější i konkrétnější.

Přehled hlavních zaměstnavatelů:

Největším zaměstnavatelem na Osoblažsku je firma Jan Bacho v Dívkách Hradě. Největší bariérou jeho podnikatelského rozvoje v regionu je nedostatek pracovní síly kvalifikované v dělnických profesích v oblasti strojní výroby. Výsledkem je paradoxní situace, kdy je podnikatel nucen podstatnou část dělníků do regionu dovážet. Druhým největším zaměstnavatelem je Domov pro seniory Osoblaha, p. o., který může být ohrožen úbytkem klientely. Tato instituce má ale také svůj rozvojový potenciál, protože si může registrovat nové sociální služby pro širší klientelu a využít některé z prázdných objektů v obci, které jsou v dobrém technickém stavu. Důvodem relativně nedávného odchodu jednoho z největších zaměstnavatelů z regionu – firmy Havlík Opal, s.r.o. – byla především nedostatečná technická infrastruktura a špatná dopravní obslužnost.

Připravované podnikatelské aktivity:

Součástí situační analýzy bylo vyhodnocení podnikatelských nápadů vygenerovaných pracovní skupinou Zaměstnanost a ekonomický rozvoj v rámci Lokálního partnerství. Jako nejperspektivnější záměry se jeví využití nádražních budov k cestovnímu ruchu, zřízení pekárny, oblast sociálních služeb, např. odlehčovací služba, konzervárna, využití parků a sportovních areálů k rozšíření služeb v cestovním ruchu a agroturistika.

Pro oblast sociálních služeb, která není standardně vnímána jako podnikatelská aktivita, se jeví jako perspektivní rozvoj mikropodnikání v sociálních službách a institut asistenta sociální péče.

Atraktivnost regionu pro podnikatele:

Největší bariérou podnikatelských aktivit je špatná dopravní obslužnost a nevyhovující kvalifikace pracovních sil. Největší atraktivitou pro podnikání je příznivá cena nemovitostí.

Zapojení obcí:

Mezi hlavní nástroje, kterými se mohou obce zapojit do ekonomického rozvoje, je jejich imigrační politika, realizace veřejně prospěšných prací a nakládání s brownfieldy. Hlavní doménou obcí v rozvoji regionu je však budování kolektivního sociálního kapitálu kultivací neekonomických společenských aktivit.

Zaměstnávání znevýhodněných cílových skupin obyvatelstva:

Zaměstnávání znevýhodněných cílových skupin obyvatelstva bude pravděpodobně i nadále záležitostí neziskového sektoru. Bude se muset vyrovnat s nedostatkem systematické podpory a nutností vyhledávat dotační tituly ad hoc. Zkušenosti podnikatelů (i starostů) se zaměstnáváním Romů nejsou v regionu negativní, spíše naopak.

Fotografie na straně 54:

Určité motivy v lidském životě se zdají být konstantní. Lásku k dětem nalézáme ve všech společenských vrstvách, regionech, v centrech i periferiích, v rozličných historických obdobích. I když se to může zdát nepravděpodobné, budoucnost regionu spočívá i v takových malých dětech. Sociálněvědní analýzy mohou dodat informace a poznatky. Samotná realizace rozvojového potenciálu regionu je tvůrčí lidská činnost, kterou žádné analýzy ani ministerské vyhlášky nedokáží nahradit. Mohou však vytvořit určité podmínky (někdy i bariéry), to ostatní je na místních lidech.

- 60 Memoranda poskytl k nahlédnutí představitelé zastupitelstev příslušných obcí.
- 61 V Osoblaze je cena nájemného v soukromém domě 50 – 51,- Kč/1 m², v obecním bytě na stejné ulici a ve stejném typu domu (panelová bytovka z éry státního socialismu) 25,- Kč/1 m².
- 62 Dle telefonického rozhovoru uskutečněného 1. 8. 2013 ke korekci zjištěných informací s pracovníci odborného sociálního poradenství, které je poskytováno na Osoblažsku občanským sdružením Althaia, o.s.
- 63 JANKOVÝCH – KIRSCHNER, V. *Klasifikace brownfields*. Disertační práce, březen 2013, str. 9, [online]. [Citováno dne 1. 8. 2013, dostupný na [HTTP://WWW.BROWNFIELDS.CZ/WP-CONTENT/UPLOADS/2007/11/STUDIE-VJK-VLADKA-2005.PDF](http://www.brownfields.cz/wp-content/uploads/2007/11/studie-vjk-vladka-2005.pdf)].
- 64 Strategický plán Mikroregionu – Sdružení obcí Osoblažska pro období 2010 -2020: *Strategické téma podnikání*, [online]. [Citováno dne 1. 8. 2013, dostupný na [HTTP://WWW.MIKROREGION-OSOBLAZSKO.CZ/DOKUMENTY/](http://www.mikroregion-osoblazsko.cz/dokumenty/)]
- 65 Rozhovor ze 17. 7. 2013.
- 66 Národní databáze brownfieldů: Seznam brownfieldů, [online]. [Citováno dne 1. 8. 2013, dostupný na [HTTP://WWW.BROWNFIELDY.CZ/SEZNAM-BROWNFIELDU/](http://www.brownfieldy.cz/seznam-brownfieldu/)].
- 67 Strategický plán Mikroregionu – Sdružení obcí Osoblažska pro období 2010 -2020: *Strategické projekty* [online]. [Citováno dne 1. 8. 2013, dostupný na [HTTP://WWW.MIKROREGION-OSOBLAZSKO.CZ/DOKUMENTY/](http://www.mikroregion-osoblazsko.cz/dokumenty/)]
- 68 Někdy má tento boj lehce komediální nádech, např. když po přibližně ročním úsilí starosta obce Třemešné jako velký úspěch získal klíče od toalet, které obec na vlastní náklady chtěla spravit a provozovat.
- 69 Většina informací byla získána z rozhovoru s majitelem firmy 2. 7. 2013.
- 70 Řízený rozhovor Miroslava Piláta s ředitelkou Domova pro seniory Osoblaha dne 8. 7. 2013.
- 71 Telefonický rozhovor Miroslava Piláta se starostkou obce dne 31. 7. 2013.
- 72 Telefonický rozhovor Miroslava Piláta s ředitelkou zařízení dne 31. 7. 2013.
- 73 Řízený rozhovor Miroslava Piláta s ředitelkou Domova pro seniory Osoblaha dne 8. 7. 2013.
- 74 Názory zaměstnanců Domova pro seniory Osoblaha, příspěvkové organizace, prezentované sociálními pracovníky a pracovníky v sociálních službách na pravidelných supervizních setkáních vedených supervizorem Miroslavem Pilátem jsou uveřejněny s jejich souhlasem.
- 75 Řízený rozhovor Miroslava Piláta s ředitelkou Domova pro seniory Osoblaha dne 8. 7. 2013.
- 76 Řízený rozhovor Miroslava Piláta s ředitelkou Domova pro seniory Osoblaha dne 8. 7. 2013.
- 77 Řízený rozhovor Miroslava Piláta s ředitelkou Domova pro seniory Osoblaha dne 8. 7. 2013.
- 78 Názory zaměstnanců Domova pro seniory Osoblaha, příspěvkové organizace, prezentované sociálními pracovníky a pracovníky v sociálních službách na jednání dne 3. 7. 2013, které předcházelo superviznímu setkání vedeném supervizorem Miroslavem Pilátem, jsou zveřejňovány s jejich souhlasem.
- 79 Rozhovor Miroslava Piláta se dvěma pracovnicemi veřejně prospěšných prací na náměstí v Osoblaze dne 3. 7. 2013.
- 80 Informace čerpány především z rozhovoru s majitelem firmy dne 17. 7. 2013.
- 81 Polostrukturovaný rozhovor s majitelem firmy dne 17. 7. 2013.
- 82 Polostrukturovaný rozhovor s majitelem firmy dne 17. 7. 2013.
- 83 Polostrukturovaný rozhovor s majitelem firmy dne 17. 7. 2013.
- 84 Pokud je v pravém krajním políčku tabulky uvedeno více číselných hodnot oddělených středníkem, znamená to, že všechny uvedené hodnoty dosáhly stejného počtu voleb, a jsou proto všechny stejné „typické“.
- 85 Návrh byl prezentován na setkání pracovní skupiny 27. 5. 2013, kterého se účastnili také členové výzkumného týmu.
- 86 Polostrukturovaný rozhovor s majitelem firmy dne 17. 7. 2013.

- 87 Rozhovor vedený 29. 5. 2013 Dušanem Janákem s komunikačním partnerem připravujícím podnikatelský záměr 29. 5. 2013.
- 88 Rozhovor 1. 7. 2013 vedl Dušan Janák.
- 89 Polostrukturovaný rozhovor se středním zemědělcem 2.7. 2013 vedl Dušan Janák.
- 90 Polostrukturovaný rozhovor Miroslava Piláta s místním zemědělcem dne 8. 7. 2013.
- 91 Polostrukturovaný rozhovor s majitelem firmy dne 30. 5. 2013 vedli Dušan Janák a Miroslav Pilát.
- 92 Polostrukturovaný rozhovor s místním zemědělcem 8. 7. 2013 vedl Miroslav Pilát.
- 93 Příloha č. 6.
- 94 Názory zaměstnanců Domova pro seniory Osoblaha, příspěvkové organizace, prezentované sociálními pracovníky a pracovníky v sociálních službách na pravidelných supervizních setkáních vedených supervizorem Miroslavem Pilátem.

[5]

SHRNUTÍ ZJIŠTĚNÍ SITUAČNÍ ANALÝZY

Osoblažsko jsme charakterizovali jako region, jehož sociální a ekonomická struktura je výrazně závislá na proměnách politiky státu. Jde o periferii, která leží daleko od centra, ale výrazně odráží proměny a důsledky proměn, které se ve vzdáleném centru odehrají. Důsledek druhé světové války a poválečné přesuny obyvatelstva ve střední Evropě zcela zásadním způsobem změnily strukturu obyvatelstva regionu. Kolektivizace zemědělství proměnila ekonomickou strukturu a státní statek, který patřil k největším v republice, vytvářel motivační podmínky pro migranty z jiných částí republiky. V důsledku politické proměny v roce 1989 byl státní statek zrušen. Privatizace nevedla k rozdrobení kolektivizovaných polností mezi množství někdejších hospodářů, neboť restitučním zabránilo Benešovy dekrety a polnosti přešly především k několika velkým zemědělcům. Práci na velkofarmách vykonávají do značné míry stroje, k jejichž obsluze je potřeba vysoce kvalifikovaná, ale málo početná pracovní síla. Někdejší zaměstnanci v zemědělství vzpomínají na „zlaté časy“ minulého režimu, kdy měli plnohodnotné zaměstnání na státním statku, alespoň prostřednictvím svých volebních preferencí. Jejich životní úroveň se odvíjí především od rozhodnutí činěných ve vzdáleném centru o prostředcích, které budou věnovány na rozpočet tzv. sociálního státu ze státní pokladny. V určitém ohledu jsou na tom chudí zemědělci bez práce podobně jako jejich bohatí zemědělství sousedé. Také jejich životní úroveň se odvíjí od rozhodnutí učiněná v centru o míře podpory zemědělského odvětví. Bez ní by na tom nebyli o mnoho lépe než jejich nezaměstnaní sousedé. Možná i hůř, jsou totiž výrazně upracovanější. Nůžky sociální nerovnosti zde rozevřívá, ale i zavírá stát. Uskutečněná analýza, jež by měla přispět ke zlepšení socioekonomické situace v regionu, je také iniciativou instituce ze vzdáleného centra.

Sociální exkluze, která je primárním předmětem zájmu Agentury pro sociální začleňování, má na Osoblažsku dvě roviny, strukturální a

prostorovou. Strukturálním sociálním vyloučením je ohrožena přibližně polovina obyvatel. Evidován na úřadu práce zde bývá snadno i člověk, který byl před nedávnou dobou starostou či starostkou některé z obcí, tedy osoba s největšími kontakty, která v jiném regionu bude mít spíš na výběr z několika pracovních příležitostí. Vedle strukturální sociální exkluze se v regionu nalézají i prostorově identifikovatelné sociálně vyloučené lokality, ve kterých je koncentrace sociálním vyloučením postižených nebo ohrožených obyvatel vyšší a které jsou doplněny sociální distancí ke zbytku obce. Zdaleka nejsilnější je tato distance v Osoblaze vůči přistěhovaným Romům. Do obce, ve které před dvěma lety nežila víc jak jedna romská rodina, se jich v průběhu dvou let přistěhovalo přibližně 30, tedy více jak jedna rodina měsíčně. Všichni se koncentrují v několika bytových domech u hlavní ulice. Ačkoli v obci panuje poměrně silné napětí, zkušenosti zaměstnavatelů i starostů s Romy nejsou zdaleka tak negativní jako postoje veřejnosti. Hlavním cílem studie však nebylo ani tak zkoumání existující sociální exkluze na etnickém základě jako spíše hledání cest jejího celkového snižování.

Z hlediska rozvojového potenciálu regionu analýza identifikovala tři hlavní rozvojové oblasti. Tou první je oblast cestovního ruchu. Ze zasazení Osoblažska do celorepublikových srovnání vyplynulo, že potenciál cestovního ruchu na Osoblažsku nijak závratný, ale aktuální hodnoty cestovního ruchu za tímto potenciálem ještě zaostávají. Potenciál pro cestovní ruch na Osoblažsku není zatím dostatečně využíván a představuje jednu z perspektivních oblastí rozvoje. Jedním z důvodů je skutečnost, že lokalita nepatří k tradičním turistickým destinacím, jako jsou např. nedaleké Jeseníky, a proto není jako taková vnímána ani na straně nabídky a ani na straně poptávky. Bariéry z toho plynoucí na straně nabídky zmiňovali také někteří podnikatelé, podle kterých bude rozvojový potenciál nevyužit právě díky nevhodně zaměřené orientaci

78 místních obyvatel – potenciálních poskytovatelů služeb pro turisty. Z hlediska přírodních aktivit pro sport nemůže Osoblažsko konkurovat nedalekým Jeseníkům. Na druhou stranu rozvíjející se síť cyklostezek včetně nedaleké Slezské magistrály a existence naučné stezky představují atraktivitu pro ty, kteří spíše si chtějí odpočinout a zrelaxovat se, případně vyhledávají poznávací turistiku. Poměrně důležité je zohlednit také horší dopravní obslužnost regionu a menší vybavenost rekreačních zařízení i hustotu kulturních akcí. Proto považujeme za vhodné aktivity v oblasti cestovního ruchu zaměřit na rodiny s dětmi, které v převážné většině případů cestují vlastním autem a jsou méně nároční na vybavenost regionu. Dalším významným typem potenciálních zákazníků jsou cyklisté vyhledávající relativně nenáročný terén a konečně také návštěvníci z řad turistické veřejnosti zainteresované v technických památkách, pro které je poměrně významnou atraktivitou osoblažská úzkokolejka.

Druhou oblast rozvoje představuje zemědělství, které je na Osoblažsku nejtradičnější i nejtypičtější ekonomickou aktivitou. Řada komunikačních partnerů zároveň klade důraz na využívání toho, co v regionu máme, v čem je možné na něco navazovat a využít existujících struktur. Mezi základní rozvojové příležitosti v oblasti zemědělství lze proto zařadit posílení zpracovatelského průmyslu, přičemž základní bariérou v této oblasti je nutnost investic do zpracovatelských technologií. Určitý, i když ve srovnání s jinými regiony poměrně omezený, se nabízí prostor pro rozvoj ekologického zemědělství, které nabízí propojení s agroturistikou a diverzifikaci zemědělské produkce, jež umožní rozvoj specializovaných výrob (jako je např. včelařství, ovocnářství, rybářství apod.). Základní bariérou je nedostatek volných ploch pro drobné zemědělství. Jak ukazuje analýza majetkových poměrů, v některých obcích neexistuje téměř žádná volná půda, kterou by mohla obec poskytnout pro tyto aktivity. Pro velkopěstitele, kteří mají nezávisle individuálně k dispozici více půdy než několik obcí dohromady (řádově stovky hektarů), je tato oblast z pochopitelných důvodů poměrně nezajímavá.

Třetí oblastí je sféra sociálních služeb. Potenciální rozvojové možnosti představuje rozšíření nabídky Domova pro seniory Osoblaha. Domov pro seniory Osoblaha, p. o., latentně obsahuje zároveň určitou oblast ohrožení, protože jeho pozice na trhu sociálních služeb není přehnaně silná. Pokud by byla jeho činnost ukončena, z obce by byla sejmuta určitá organizační a finanční zátěž, ale také by zanikl jeden z největších zaměstnavatelů v regionu. Kromě služby domova pro seniory se jako perspektivní oblastí jeví mikropodnikání v sociálních službách. To může

být vhodným nástrojem nejen pro rozšíření kapacity sociálních služeb, zejména v periferních a řídko osídlených regionech, ale vytváří navíc i nový segment v oblasti drobného podnikání. Další reálnou možností zapojení místních obyvatel do ekonomických aktivit je institut asistenta sociální péče, pro kterého není potřebné živnostenské oprávnění.

Do uvedených tří oblastí spadají také návrhy podnikatelských záměrů vygenerované v rámci diskuse pracovní skupiny Lokálního partnerství Zaměstnanost a ekonomický rozvoj, jež byly podrobeny hodnocení ze strany podnikatelů z širšího regionu. Jako nejlepší záměry se podnikatelům jeví využití nádražních budov k cestovnímu ruchu, dále zřízení pekárny, odlehčovací služba (sociální služby), konzervárna, využití parků a sportovních areálů k rozšíření služeb v cestovním ruchu a agroturistika. Z uvedených tří oblastí celoroční perspektivu skýtají především sociální služby, vesměs sezónního charakteru je oblast cestovního ruchu.

Mezi nejvýznamnější bariéry rozvoje podnikání na Osoblažsku patří špatná dopravní obslužnost regionu a nízká nebo spíše nevhodná kvalifikovanost obyvatel. K nim se přidávají ještě horší infrastrukturní faktory (absence plynofikace, kanalizace). Faktor logistiky byl důležitý pro odchod někdejšího velkého zaměstnavatele z regionu i bariérou vzniku sociálního podniku pro zhruba deset pracovníků, faktor kvalifikace zásadním způsobem omezuje zaměstnávání místních obyvatel u stávajícího největšího zaměstnavatele i u současných zemědělců. Mezi největší stávající pozitivní faktory rozvoje podnikání v regionu patří environmentální atraktivita území a cena nemovitostí, která přilákala minulě i stávající velké zaměstnavatele i některé drobnější podnikatele.

Z hlediska zaměstnávání specifických cílových skupin se ztíženým přístupem na trh práce se jeví jako možná cesta rozvoj sociálního podnikání, pro které je podstatná vazba na obec, ve kterém podnik sídlí. Sociální podnikání může být životaschopnou platformou pro rozvoj regionu po ekonomické stránce. Jeho úspěšnost a existence se také do značné míry odvíjí od existence dotačních titulů podporujících zaměstnávání specifických skupin. Závislost na dotační politice centra se tak sice nezmění, může však vést k lepšímu životu k regionu.

Doporučení

Při realizaci veřejných politik zaměřených na ekonomický rozvoj na Osoblažsku doporučujeme věnovat pozornost oblastem, které představují

jeho největší bariéry (dopravní obslužnost a kvalifikace pracovních sil):

- Věnovat pozornost možnostem kompenzace špatné dopravní obslužnosti regionu.
- Pokusit se více provázat střední školství s trhem práce, respektive konkrétními zaměstnavateli v regionu (v oblasti zemědělství, strojní výroby, sociálních služeb, textilní výroby).
- Vzhledem ke strukturálnímu znevýhodnění regionu doporučujeme zaměřit se na rozvoj sociálního podnikání, kterému se bez úzké vazby na obecní veřejnou politiku a podpory ze strany obcí daří jen obtížně.
- Aktivity ekonomického rozvoje směřovat do perspektivních oblastí cestovního ruchu, zpracovatelských technologií zemědělských produktů v návaznosti na místní zemědělskou produkci a do oblasti sociálních služeb.
- Vzhledem k dosud nevyužitému potenciálu regionu pro cestovní ruch lze přivítat v podstatě jakékoli aktivity v této oblasti, které budou zaměřeny především na rodiny s dětmi a návštěvníky, kteří nevyhledávají sport, ale spíše relaxaci, ke které patří také jednoduché kulturní vyžití. Rozšíření nabídky služeb v této oblasti by ostatně uvítala i většina obyvatel regionu. Navíc se jedná o oblast, kterou lze částečně podporovat z dotačních titulů.
- Jako nejperspektivnější záměr s celoregionálním dopadem se jeví využití nádražiček a osoblázké úzkokolejky, proto doporučujeme napřít pozornost kompetentních aktérů z řad veřejné správy i podnikatelů tímto směrem. Snadnější a diverzifikovanější je využití parků a sportovních areálů k rozšíření služeb v cestovním ruchu a rozvoj agroturistiky.
- V oblasti zpracovatelských technologií zemědělských produktů se jeví nejperspektivněji projekt konzervárny.
- V oblasti sociálních služeb doporučujeme zvážit rozšíření stávajících služeb Domova pro seniory Osoblaha, p. o., a začít se zabývat možnostmi mikropodnikání a institutem asistenta sociálních služeb.

Předkládaná situační analýza byla založena poměrně široce a jejím výsledkem byla identifikace perspektivních oblastí socioekonomického rozvoje regionu. Pro potřeby veřejné politiky by bylo užitečné vypracovat detailnější analýzy identifikovaných oblastí. Proto doporučujeme uskutečnit dílčí analýzy v těchto konkrétních oblastech, které seřazujeme podle míry potřeby:

- V oblasti sociálních služeb uskutečnit kvalifikovanou analýzu zjištěných potřeb na straně uživatelů a poskytovatelů sociálních služeb a veřejnosti. Zkušenosti z jiných regionů České republiky ukazují, že vzájemná komparace a analýza zjištěných potřeb uvedených skupin je nezbytná pro efektivní nastavení celého systému. Částečně je to způsobeno tím, že oblast sociálních služeb není typickou podnikatelskou aktivitou, která by byla standardně provázaná s analýzou trhu a s rozpracováním podnikatelských záměrů. Analýza v této oblasti by měla mj. zodpovědět otázku potenciálu mikropodnikání v sociálních službách v regionu a přinést konkrétní představu o náplni činnosti a rozsahu mikropodniků. Případnou analýzu, která by předpokládala reprezentativní šetření v regionu, by bylo žádoucí propojit s nejbližším komunitním plánem sociálních služeb.
- Druhou podstatnou oblastí, která nesouvisí bezprostředně s ekonomickým rozvojem, ale s kvalitou života v regionu a optimalizací systému sociálních služeb, je oblast interetnických vztahů. Vedle nezaměstnanosti jde optikou dotazníkového šetření o druhý největší problém regionu, z hlediska kvality života nepochybně podstatný, kterému nemohla být v předkládané analýze věnovaná adekvátní pozornost. Potřebnost analýzy podtrhuje i to, že osoblázká zkušenost s nárůstem migrace (nejen) Romů a vznikem prostorově sociálně vyloučených lokalit není ojedinělá, ale spíše je třeba se připravit na nárůst podobných případů v periferních regionech.
- Pro oblast cestovního ruchu doporučujeme zpracovat analýzu využití úzkokolejky a stávajících nádražních budov. Úzkokolejka je asi nejvýraznější turistickou atraktivitou regionu, vytěžení jejího potenciálu je však také asi nejkomplikovanějším úkolem. Analýza by měla obsahovat popis stávajícího technického stavu, rozbor majetkoprávních poměrů i popis postojů klíčových aktérů a nastítnit možnosti jejich řešení z pohledu využívání úzkokolejky nejen v oblasti turistického ruchu, ale

80 i nákladní dopravy, doplněné o konkrétní návrhy využití budov a vyhodnocení perspektivnosti i bariér rozličných záměrů.

- Protože největšími bariérami nejen rozvoje, ale i pouhého udržení podnikatelských aktivit je dopravní obslužnost a kvalifikační struktura, doporučujeme uskutečnit detailnější analýzu těchto oblastí, včetně rozpracování návrhů k řešení. Nelze očekávat, že by na Osoblažsko byly směřovány zásadní investice potřebné pro vybudování kvalitních silnic a zázemí k jejich údržbě. Analýza dopravní obslužnosti by ale měla vyhodnotit nákladnost nezbytných investic, které by zajistily bezproblémovou celoroční nákladní dopravu (silniční i železniční) a zhodnotit, zda existují alternativní nástroje kompenzace uvedeného strukturálního znevýhodnění regionu. Analýza oblasti kvalifikace by zaslouhovala zmapovat existující provázanost regionálních podniků se středním školstvím, resp. zmapovat existující nabídku a poptávku a přinést návrhy možných řešení a jejich efektivity.

- Naše analýza také přinesla přehled hlavních ploch označitelných jako brownfieldy. Jejich hodnocení po technické stránce, z pohledu majetkoprávních vztahů, dispozic ke specifickým účelům z pohledu konkrétních podnikatelských záměrů, které byly vytipované jako perspektivní, je polem pro další analýzy a je uvedeno mezi cíli Strategického plánu mikroregionu z roku 2010, které však zatím nebyly dotaženy do konce.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Odborná literatura a tištěné materiály

BINEK, J. a kol. *Synergie ve venkovském prostoru: paradoxy rozvoje venkova: kritické zhodnocení bariér, nástrojů a šancí rozvoje venkova*. 1. vydání. Brno: GaREP, 2011. ISBN 978-80-904308-6-0

DOHNALOVÁ, M. *Sociální ekonomika v evropeizaci českého hospodářství*. 1. vydání. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2006. ISBN 80-86729-31-1

DOHNALOVÁ, M., DEVEROVÁ, L. a PETRLÍKOVÁ, B. *Sociální ekonomika-sociální podnikání*. 1. vydání. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2007. ISBN 978-80-7204-552-5

EUROPEAN COMMISSION. 1993. *Background Report: Social Exclusion – Poverty and Other Social Problems in the European Community*.

FLYVBJERG, B. Case Study. In Denzin, N. K. a Lincoln, Y. S., eds. *The Sage handbook of qualitative research*. 4th ed. Los Angeles: SAGE Publications, 2011, s. 301-316. ISBN 978-1-4129-7417-2

GERBERY, D., DŽAMBAZOVIČ, R. *Inovativná orientácie v sociálnej politike: Perspektíva sociálnej inklúzie*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2011.

HEŘMANOVÁ, E. *Koncepty, teorie a měření kvality života*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2012.

HORÁKOVÁ, M., RÁKOCZYOVÁ, M. Sociální vyloučení a sociální

začlenění v perspektivě lokálních aktérů sociální politiky. In MAREŠ, P., HORÁKOVÁ, M. RÁKOCZYOVÁ, M. *Sociální exkluze na lokální úrovni*. Praha: VÚPS, 2008, s. 41-75.

HRABÁNKOVÁ, M., ŘEHOŘ, P., ROLÍNEK, L., SVATOŠOVÁ L. *Faktory regionálního rozvoje a jejich vliv na sociálně-ekonomický potenciál regionu*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2011.

JANÁK, D. 2013. Brněnská versus pražská sociologická škola: mýtus a skutečnost. *Sociologický časopis / Czech sociological Review*, roč. 49 (č. 4), 2013, s. 577-602.

JANÁK, D. a PILÁT, M. Vývoj právních norem k sociální péči a sociálním službám v Československu a v České republice od roku 1956. In KRAJČÍK, V., JANÁK, D. ml. a kol. *Mikropodnikání v sociálních službách*. Ostrava-Opava: Vysoká škola podnikání, a.s., a Slezská univerzita v Opavě, 2012, s. 13-64. ISBN 978-80-72-48-766-0

KELLER, J. *Nová sociální rizika a proč se jim nevyhneme*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2011.

LOUČKOVÁ, I. *Integrovaný přístup v sociálněvědním výzkumu*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. ISBN 9788086429793

LUBELCOVÁ, G., DŽAMBAZOVIČ, R., GERBERY, D. (eds.). *Sociálne indikátory a sociálny monitoring. Súčasný stav a výhľady do budúcnosti*. (Publikace na CD) Bratislava: FF UK, 2011.

MAJEROVÁ, V. a kol. *Sociální kapitál a rozvoj regionu: příklad Kraje*

MAREŠ, P. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-61-3

MAREŠ, P. *Faktory sociálního vyloučení*. Praha: VÚPSV, 2006.

MAREŠ, P., SIROVÁTKA, T. Sociální vyloučení (exkluze) a sociální začlenování (inkluze) – koncepty, diskurz, agenda. *Sociologický časopis/ Czech Sociological Review*, 2008, Vol. 44, No. 2, s. 271–294.

MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1362-4

Občanské sdružení Althaia, o.s. *Zpráva o činnosti poradny za rok 2012*, leden 2013.

PÁTKOVÁ, Z. *Migrace obyvatelstva v ČR po roce 1990 – regionální analýza*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, katedra regionální ekonomie a správy, 2013.

PILÁT, M. *Sociální práce s vybranými skupinami klientů*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik, 2012.

POLANYI, K. *Velká transformace*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2006. ISBN 80-7325-096-9

PREMUSOVÁ, J. *Sociologický a prostorový výzkum vybraných regionů na česko-polské hranici*. Ostrava: Ostravská univerzita, 1999.

PROCHÁZKA, R. a VÁLKOVÁ, D. Možnosti a limity v mikropodnikání v sociálních službách z hlediska platné legislativy. In KRAJČÍK, V., JANÁK, D. ml. a kol. *Mikropodnikání v sociálních službách*. Ostrava-Opava: Vysoká škola podnikání, a.s., a Slezská univerzita v Opavě, 2012, s. 13–64. ISBN 978-80-7410-056-7

Výroční zpráva o činnosti ZŠ a MŠ Osoblaha – 2012.

RABUŠIC, L. *Kde ty všechny děti jsou?: porodnost v sociologické perspektivě*.

STACHOVÁ, J., SÝKORA, L. a MATOUŠEK, M. Sociální kapitál a rozvoj regionu. In Majerová, V. a kol. *Sociální kapitál a rozvoj regionu: příklad Kraje Vysočina*. 1. vydání. Praha: Grada, 2011, s. 11 – 31. ISBN 978-80-247-4093-5

ŠARAPATKA, B. a kol. *Zemědělství a krajina: cesty k vzájemnému souladu*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-1885-8

ŠTASTNÁ, J. Sociální podnikání. In MATOUŠEK, T. a kol. *Encyklopedie sociální práce*. 1. vydání. Praha: Portál, 2013, s. 326–327. ISBN 978-80-262-0366-7

VAISHAR, A., DVOŘÁK, P., ZAPLETALOVÁ, J. Strategie českého rurálního pohraničí. In TEMELOVÁ, J., POSPÍŠILOVÁ, L., OUŘEDNÍČEK M., eds. *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s. 140–162. ISBN 978-80-7380-378-0

VITURKA, M. a kol. *Kvalita podnikatelského prostředí, regionální konkurenceschopnost a strategie regionálního rozvoje České republiky*. 1. vydání. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3638-9

VYSTOUPIL, J. *Atlas cestovního ruchu České republiky*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2006, 157 s. ISBN 80-239-7256-1

WINKLER, J., KLIMPLOVÁ, L. *Nová sociální rizika na trhu práce a potřeby reformy české veřejné politiky*. Brno: Masarykova univerzita, 2010.

ZICH, F. Sociální kapitál zkoumaných regionů. In ZICH, F., eds. *Sociální potenciál starého průmyslového regionu: poznatky z výzkumu 2009*. 1. vydání. Praha: Professional Publishing, 2009, s. 36 – 59. ISBN 978-80-7431-016-4

ZICH, F. *Sociální potenciál - důvěra a odpovědnost: (poznatky z výzkumu starého průmyslového regionu)*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2010. ISBN 978-80-7414-315-1

Internetové zdroje

Agroturistika a agrofarmy v České republice [online]. [cit. 17. 7. 2013]. Dostupné z: [HTTP://WWW.AGROTURISTIKA.THOENDEL.CZ/O-AGROTURISTICE.HTML](http://www.agroturistika.thoendel.cz/o-agroturistice.html)

BÍNA, J. *Aktualizace potenciálu cestovního ruchu v České republice* [online]. Brno: Ústav územního rozvoje, 2010 [cit. 20. 6. 2013]. Dostupné z: [HTTP://WWW.UUR.CZ/IMAGES/UZEMNIROZVOJ/CESTOVNIRUCH/POTENCIALCR/POTENCIALCR-TEXT.PDF](http://www.uur.cz/images/uzemnirozvoj/cestovniRuch/potencialCR/potencialCR-text.pdf)

ČESKO. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Podpora výstavby podporovaných bytů pro rok 2013* [online]. [cit. 20. 7. 2013] Dostupné z: [HTTP://WWW.MMR.CZ/GETMEDIA/E11EC236-E0AB-4068-B769-9632E596F958/PROGRAM_PB_2013.PDF](http://www.mmr.cz/getmedia/e11ec236-e0ab-4068-b769-9632e596f958/PROGRAM_PB_2013.PDF)

ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Asistent sociální péče* [online] MPSV, 2012 [cit. 5. 7. 2013]. Dostupné z: [HTTP://WWW.MPSV.CZ/CS/13928](http://www.mpsv.cz/cs/13928)

ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Sociální reforma 2012: Příspěvek na péči od 1. 1. 2012* [online]. © MPSV ČR 2011 [cit. 12. 4. 2012]. Dostupné z: [HTTP://SOCIALNIREFORMA.MPSV.CZ/CS/23](http://socialnireforma.mpsv.cz/cs/23)

ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Sociální tematika* [online]. [cit. 13. 6. 2013]. Dostupné z: [HTTP://PORTAL.MPSV.CZ/SOC](http://portal.mpsv.cz/soc)

DÍVČÍ HRAD. *Usnesení ZO Dívčí Hrad č. 12/7 – 2011 ze dne 20. prosince 2011* [online]. [cit. 18. 6. 2013]. Dostupné z: [HTTP://WWW.DIVCIHRAD.CZ/FILE.PHP?NID=720&OID=2531491](http://www.divcihrad.cz/file.php?nid=720&oid=2531491)

EU. EVROPSKÁ KOMISE. *Agenda 2000* [online]. [cit. 15. 8. 2013] Dostupné z: [HTTP://EC.EUROPA.EU/CESKAREPUBLIKA/PDF/AGENDA2000.PDF](http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/agenda2000.pdf)

JANKOVÝCH – KIRSCHNER, V. *Klasifikace brownfields* [online]. 2005. [cit. 1. 8. 2013]. Dostupné z: [HTTP://WWW.BROWNFIELDS.CZ/WP-CONTENT/UPLOADS/2007/11/STUDIE-VJK-VLADKA-2005.PDF](http://www.brownfields.cz/wp-content/uploads/2007/11/studie-vjk-vladka-2005.pdf)

KOLEKTIV AUTORŮ. *Mapování skupin obyvatel akutně ohrožených sociálním vyloučením ve vybraných čtyřech krajích (v Praze, Středočeském kraji, Jiho-*

moravském kraji a Moravskoslezském kraji) v souvislosti s nedostupností bydlení. Praha: 2010. [online] [HTTP://WWW.DISPARITY.CZ/DATA/USR_048_DEFAULT/ZPRAVA_SOCIALNIVYLOUCENI.PDF](http://www.disparity.cz/data/USR_048_DEFAULT/ZPRAVA_SOCIALNIVYLOUCENI.PDF)

MĚSTA OBCE ONLINE. *Osoblaha* [online]. © 1996-2013 [cit. 15. 6. 2013] Dostupné z: [HTTP://MESTA.OBCE.CZ/OBCE_PO.ASP?ZUJPO=597716](http://mesta.obce.cz/obce_po.asp?zujpo=597716)

MIKROREGION – SDRUŽENÍ OBCÍ OSOBLAŽSKA. *Informace o nás* [online]. © 2009 [cit. 15. 6. 2013] Dostupné z: [HTTP://WWW.MIKROREGION-OSOBLAZSKO.CZ/O-NAS/](http://www.mikroregion-osoblazsko.cz/o-nas/)

MIKROREGION – SDRUŽENÍ OBCÍ OSOBLAŽSKA. *Strategický plán Mikroregionu – Sdružení obcí Osoblažska pro období 2010-2020* [online]. © 2009 [cit. 1. 8. 2013]. Dostupné z: [HTTP://WWW.MIKROREGION-OSOBLAZSKO.CZ/DOKUMENTY/](http://www.mikroregion-osoblazsko.cz/dokumenty/)

ORINIAKOVÁ, P. (ed.) . *Návrhy kapitol pro komunitní plánování sociálních služeb v ČR.* 2005. [online] Dostupné z: [HTTP://WWW.KPSS.CZ/](http://www.kpss.cz/) [cit. 6. 12. 2005]

OSOBLAHA. *Usnesení ZO Osoblahy č. 78/5 ze dne 3. srpna 2011* [online]. [cit. 18. 6. 2013]. Dostupné z: [HTTP://WWW.OSOBLAHA.CZ/FILE.PHP?NID=767&OID=2522452](http://www.osoblaha.cz/file.php?nid=767&oid=2522452)

SAGIT. *Rozpočtové určení daní* [online]. [cit. 30. 7. 2013]. Dostupné z: [HTTP://WWW.SAGIT.CZ/PAGES/LEXIKONHESLATXT.ASP?CD=157&TYP=R&LEVELID=DA_408.HTM](http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=157&typ=r&levelid=da_408.htm).

STŘEDNĚDOBÉ PLÁNOVÁNÍ ROZVOJE SOCIÁLNÍCH SLUŽEB NA OSOBLAŽSKU. *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na Osoblažsku na léta 2013-2014.* [online] © 2012 [cit. 7. 7. 2013]. Dostupné z: [HTTP://WWW.KPSS-OSOBLAZSKO.CZ](http://www.kpss-osoblazsko.cz)

STŘEDNÍ ŠKOLA ZEMĚDĚLSTVÍ A SLUŽEB, MĚSTO ALBRECHTICE. *Informace o škole* [online]. [cit. 19. 6. 2013]. Dostupné z: [HTTP://WWW.SOUZMA.CZ/OSKOLE.HTML](http://www.souzma.cz/oskole.html)

84 Veřejné datové zdroje

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [online]. Dostupné z: [HTTP://WWW.CZSO.CZ/](http://www.czso.cz/).

ČESKÝ ÚŘAD ZEMĚMĚŘICKÝ A KATASTRÁLNÍ. *Katastr nemovitostí* [online]. Dostupné z: [WWW.CUZK.CZ](http://www.cuzk.cz).

NÁRODNÍ DATABÁZE BROWNFIELDŮ. *Seznam brownfieldů* [online]. Dostupné z: [HTTP://WWW.BROWNFIELDY.CZ/SEZNAM-BROWNFIELDU/](http://www.brownfieldy.cz/seznam-brownfieldu/)

ČESKO. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. *Obchodní rejstřík* [online]. Dostupné z: [HTTPS://OR.JUSTICE.CZ/IAS/UI/REJSTRIK-ROZSIRENE](https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-rozsirene)

ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Vývoj nezaměstnanosti podle obce a kalendářního měsíce v roce 2005* [online]. Dostupné z: [PORTAL.MPSV.CZ](http://portal.mpsv.cz)

ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Vývoj nezaměstnanosti podle obce a kalendářního měsíce v roce 2011* [online]. Dostupné z: [PORTAL.MPSV.CZ](http://portal.mpsv.cz)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Vzdělanostní struktura v jednotlivých obcích dle SLDB v roce 2001* [online]. Dostupné z: [HTTP://WWW.SCITANI.CZ](http://www.scitani.cz)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Vzdělanostní struktura v jednotlivých obcích dle SLDB v roce 2011* [online]. Dostupné z: [HTTP://WWW.SCITANI.CZ](http://www.scitani.cz)

ČESKO. MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. *Živnostenský rejstřík* [online]. Dostupné z: [HTTP://WWW.RZP.CZ/CGI-BIN/APS_CACHEWEB.SH?VSS_SERV=ZVWSBJFND](http://www.rzp.cz/cgi-bin/aps_cacheweb.sh?vss_serv=zvwsbjfnd)

Prostorová lokalizace bytového domu č. p. 113 v obci Slezské Pavlovice, bytových domů na ulici Hlavní, Osoblaha, bytových domů v obci Hlinka. [provedeno dne 20. 8. 2013] Zaznačeno na základě vlastního pozorování a lokalizace bytových domů. Původní topografický zdroj: [HTTP://WWW.SMAPY.CZ](http://www.smapy.cz)

Neveřejné zdroje dat a informací

Dotazníkové šetření u veřejnosti Osoblazska. Osoblaha 2010. Rukopis, stránkování neuvedeno. Archiv Miroslava Piláta.

Dotazník pro nové lokality pro spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování v roce 2013.

ÚŘAD PRÁCE ČR. *Přehled osob zařazených do rekvalifikačních kurzů (RK) z úřadu práce.* Zdroj: Úřad práce ČR, kontaktní pracoviště Krnov; vlastní grafická úprava.

ÚŘAD PRÁCE ČR. *Přehled počtu registrovaných osob na úřadu práce k 10. červenci 2013.* Zdroj: Úřad práce ČR, kontaktní pracoviště Krnov; vlastní grafická úprava.

ÚŘAD PRÁCE ČR. *Přehled počtu VPP u jednotlivých subjektů v regionu k 15. 7. 2013.* Zdroj: Úřad práce ČR, kontaktní pracoviště Krnov; vlastní grafická úprava.

ÚŘAD PRÁCE ČR. *Tabulka indikátorů – Zaměstnanost.* Zdroj: Úřad práce ČR, kontaktní pracoviště Krnov.

ÚŘAD PRÁCE ČR. *Tabulka indikátorů – Sociální dávky a služby.* Zdroj: Úřad práce ČR, kontaktní pracoviště Krnov.

Policie ČR. *Tabulka indikátorů – Bezpečnost.* Zdroj: OOP Město Albrechtice.

ZŠ a MŠ Osoblaha, příspěvková organizace. *Tabulka indikátorů – Vzdělávání.* Zdroj: ZŠ a MŠ Osoblaha, příspěvková organizace; webové stránky organizace.

OSPOD. *Tabulka indikátorů – Rodina.* Zdroj: Oddělení sociálně právní ochrany dětí, MěÚ Krnov.

OÚ Osoblaha. *Tabulka indikátorů – sociální dávky a služby.* Zdroj: OÚ Osoblaha, SPRSS.

Právní normy

Zákon č.128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Přílohy

PŘÍLOHA Č. 1 TABULKY SOCIÁLNÍCH INDIKÁTORŮ PODLE JEDNOTLIVÝCH OBČÍ

Tabulka indikátorů - Osoblaha

Indikátor	Hodnota	Zdroj	Pozn.
Počet obyvatel	Počet	ČSÚ	
Počet obyvatel SVL (odhad včetně nepřihlášených)	1.182	MěÚ, NNO, soc. odbor, školy, vlastní odhad...	k datu xxx
odhad počtu nepřihlášených	20	MěÚ, NNO, soc. odbor, školy, vlastní odhad...	19.07.2013
Struktura obyvatel SVL (za jednotlivé lokality)			
počet osob	1.182	MěÚ, NNO, vlastní šetření	19.07.2013
počet domácností	356	MěÚ, NNO, vlastní šetření	19.07.2013
počet dětí 0-15	192	MěÚ, NNO, vlastní šetření	19.07.2013
3 až 6	59	MěÚ, NNO, vlastní šetření	19.07.2013
6 až 15	144	MěÚ, NNO, vlastní šetření	19.07.2013
15-18	56	MěÚ, NNO, vlastní šetření	19.07.2013
19-26	120	MěÚ, NNO, vlastní šetření	19.07.2013
18-65	752	MěÚ, NNO, vlastní šetření	19.07.2013
nad 65	182	MěÚ, NNO, vlastní šetření	19.07.2013
Vzdělanostní struktura: neukončené ZŠ	0,56%	vlastní šetření	SLDB, 2011
ukončené ZŠ	31,29%	vlastní šetření	SLDB, 2011
vyučení	40,73%	vlastní šetření	SLDB, 2011
SŠ	17,18%	vlastní šetření	SLDB, 2011
VOŠ, nástavbové	2,16%	vlastní šetření	SLDB, 2011
VŠ	4,66%	vlastní šetření	SLDB, 2011
invalidita a zdravotní problémy...	neuvedeno	vlastní šetření, ČSSZ	
Migrace: Počet nově přihlášených osob z jiné obce – jaké obce jsou to nejčastěji? /na kterou adresu	10 rodnin/rok	Bruniál, Vítkov, Krmov, okolní obce Osoblaha, edlová adresa je ulice Hlavní	Zde se objeví jen trvalé pobyty. Migraci lidí bez trvalého bytu lze pak sledovat na migraci spisů hmotné nouze, migraci spisů OSPOD a přihlašování a odhlásování žáků ze škol, případně přihlašování v ubytovnách a v azylovém bydlení apod.
Počet odhlášených osob z důvodu přestěhování do jiné obce – jaké obce jsou to nejčastěji? /ze které adresy	5 rodnin/rok	Vítkov, Krmovsko, odchod z Hlavní ulice	
Umístění lokality - dostupnost služeb		vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
MHD	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	za jak dlouho na zastávku/ frekvence spojů
Vzdálenost od soc. služeb a úřadu práce	v centru	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Počet heren	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ, MF	
Počet zastaváren	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Přítomnost bankomatu	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Počet a druh obchodů	7	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	smíšené zboží, večerky, Fezník, drogerie
Počet dětských hřišť	4	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Podíl nevyhovujících domů	do 5%	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	domy v havarijním stavu, opuštěné, zchátralé - vlastní pozorování
Vzdálenost od spádové školy	v obci	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od druhé nejbližší školy	10 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od zdravotního střediska	v obci	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od nejbližší služby státní policie	20 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od nejbližší služby městské policie	34 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od středu města (třída?)	dostupné	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	za jak dlouho lze dojít z centra pěšky/MHD, jsou úřady dostatečně dostupné?

Tabulka indikátorů - Dívčí Hrad

Indikátor	Ноднопа	Zdroj	Pozn.
Počet obyvatel	Počet	ČSÚ	
Počet obyvatel SVL (odhad včetně nepřihlášených)	282	MěÚ, NNO, soc. odbor, školy, vlastní odhad...	Odhad k datu xx. Pokud se údaje liší, lze je uvést vedle sebe
odhad počtu nepřihlášených	4	MěÚ, NNO, soc. odbor, školy, vlastní odhad...	Odhad k datu xx. Pokud se údaje liší, lze je uvést vedle sebe
Struktura obyvatel SVL (za jednotlivé lokality)			
počet osob	282	MěÚ, NNO, vlastní šetření	odhad k datu xx
počet domácností	84	MěÚ, NNO, vlastní šetření	27.05.2013
počet dětí 0-15	49	MěÚ, NNO, vlastní šetření	27.05.2013
3 až 6	9	MěÚ, NNO, vlastní šetření	27.05.2013
6 až 15	27	MěÚ, NNO, vlastní šetření	27.05.2013
15-18	8	MěÚ, NNO, vlastní šetření	27.05.2013
19-26	38	MěÚ, NNO, vlastní šetření	27.05.2013
18-65	188	MěÚ, NNO, vlastní šetření	27.05.2013
nad 65	37	MěÚ, NNO, vlastní šetření	27.05.2013
Vzdělanostní struktura: neukončené ZŠ	1,50%	vlastní šetření	SLDB, 2011
ukončené ZŠ	33%	vlastní šetření	SLDB, 2011
vyučení	36,50%	vlastní šetření	SLDB, 2011
SŠ	20,50%	vlastní šetření	SLDB, 2011
VOŠ, nástavbové	1%	vlastní šetření	SLDB, 2011
VŠ	2%	vlastní šetření	SLDB, 2011
invalidita a zdravotní problémy...	neuveдено	vlastní šetření, ČSSZ	odhad k datu xx
Migrace: Počet nově přihlášených osob z jiné obce – jaké obce jsou to nejčastěji? /na kterou adresu	stálé obyvatelstvo		
Počet odhlášených osob z důvodu přestěhování do jiné obce – jaké obce jsou to nejčastěji? /ze které adresy	stálé obyvatelstvo		
Umístění lokality - dostupnost služeb		vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
MHD	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	za jak dlouho na zastávku/ frekvence spojů
Vzdálenost od soc. služeb a úřadu práce	8 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Počet heren	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ, MF	
Počet zastaváren	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Přítomnost bankomatu	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Počet a druh obchodů	1	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	smíšené zboží
Počet dětských hřišť	2	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Podíl nevyhovujících domů	4 domy	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od spádové školy	8 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od druhé nejbližší školy	5,6 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od zdravotního střediska	8 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od nejbližší služebny státní policie	12 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od nejbližší služebny městské policie	26 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od středů města (úřady?)	8 km (Osobláha)	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	za jak dlouho lze dojít z centra pěšky/MHD, jsou třídy dostatečně dostupné?

Tabulka indikátorů - Hlinka

Indikátor	Hodnota	Zdroj	Pozn.
Počet obyvatel	Počet	ČSÚ	
Počet obyvatel SVL (odhad včetně nepřihlášených)	209	MěÚ, NNO, soc. odbor, školy, vlastní odhad...	Odhad k datu xx. Pokud se údaje liší, lze je uvést vedle sebe
odhad počtu nepřihlášených	5	MěÚ, NNO, soc. odbor, školy, vlastní odhad...	Odhad k datu xx. Pokud se údaje liší, lze je uvést vedle sebe odhad k datu xx
Struktura obyvatel SVL (za jednotlivé lokality)			
počet osob	209	MěÚ, NNO, vlastní šetření	27.05.2013
počet domácností	77	MěÚ, NNO, vlastní šetření	27.05.2013
počet dětí 0-15	31	MěÚ, NNO, vlastní šetření	27.05.2013
3-6	7	MěÚ, NNO, vlastní šetření	27.05.2013
6-15	20	školy, vlastní šetření	27.05.2013
15-18	12	MěÚ, NNO, vlastní šetření	27.05.2013
19-26	26	MěÚ, NNO, vlastní šetření	27.05.2013
18-65	85	MěÚ, NNO, vlastní šetření	27.05.2013
nad 65	28	MěÚ, NNO, vlastní šetření	27.05.2013
Vzdělanostní struktura: neukončené ZŠ	1,90%	vlastní šetření	SLDB, 2011
ukončené ZŠ	39,60%	vlastní šetření	SLDB, 2011
vyučení	46,50%	vlastní šetření	SLDB, 2011
SŠ	6,90%	vlastní šetření	SLDB, 2011
VOŠ, nástavbové	1,26%	vlastní šetření	SLDB, 2011
VŠ	1,26%	vlastní šetření	SLDB, 2011
invalidita a zdravotní problémy...	neuveдено	vlastní šetření, ČSSZ	odhad k datu xx
Migrace: Počet nově přihlášených osob z jiné obce – jaké obce jsou to nejčastěji? /na kterou adresu	stále obyvatelstvo		
Počet odhlášených osob z důvodu přestěhování do jiné obce – jaké obce jsou to nejčastěji? /ze které adresy	stále obyvatelstvo		
Umístění lokality - dostupnost služeb		vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
MHD	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	za jak dlouho na zastávku/ frekvence spojů
Vzdálenost od soc. služeb a úřadu práce	4 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Počet heren	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ, MF	
Počet zastávek	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Přítomnost bankomatu	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Počet a druh obchodů	1	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	smíšené zboží
Počet dětských hřišť	1	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Podíl nevyhovujících domů	5 domů (RD)	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od spádové školy	4 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od druhé nejbližší školy	11 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od zdravotního střediska	4 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od nejbližší služby na státní policii	20 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od nejbližší služby městské policie	34 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od středu města (úřady?)	4 km (Osoblaha)	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	za jak dlouho lze dojíti z centra pěšky/MHD, jsou úřady dostatečně dostupné?

Tabulka indikátorů – Slezské Pavlovice

Индикатор	Нодота	Зброј	Позн.
Počet obyvatel (Počet obyvatel SVL (odhad včetně nepřihlášených) odhad počtu nepřihlášených)	Počet	ČSÚ	Odhad k datu xx. Pokud se údaje liší, lze je uvést vedle sebe Odhad k datu xx. Pokud se údaje liší, lze je uvést vedle sebe
Struktura obyvatel SVL (za jednotlivé lokality) počet osob	236 10	MěÚ, NNO, soc. odbor, školy, vlastní odhad... MěÚ, NNO, soc. odbor, školy, vlastní odhad...	29.05.2013 29.05.2013
počet domácností	236	MěÚ, NNO, vlastní šetření	29.05.2013
počet dětí 0-15	nezodpovězeno	MěÚ, NNO, vlastní šetření	29.05.2013
3-6	56	MěÚ, NNO, vlastní šetření	29.05.2013
6-15	11	MěÚ, NNO, vlastní šetření	29.05.2013
15-18	27	školy, vlastní šetření	29.05.2013
19-26	9	MěÚ, NNO, vlastní šetření	29.05.2013
18-65	21	MěÚ, NNO, vlastní šetření	29.05.2013
nad 65	137	MěÚ, NNO, vlastní šetření	29.05.2013
Vzdělanostní struktura: neukončené ZŠ	31	MěÚ, NNO, vlastní šetření	29.05.2013
ukončené ZŠ	0,67%	vlastní šetření	SLDB, 2011
vyučení	50%	vlastní šetření	SLDB, 2011
SŠ	32,43%	vlastní šetření	SLDB, 2011
VOŠ, nástavbové	6,75%	vlastní šetření	SLDB, 2011
VŠ	0,67%	vlastní šetření	SLDB, 2011
invalidita a zdravotní problémy...	0,67%	vlastní šetření	SLDB, 2011
Ukončené ZŠ	neuvezeno	vlastní šetření, ČSSZ	odhad k datu xx
Migrace: Počet nově přihlášených osob z jiné obce – jaké obce jsou to nejčastěji? /na kterou adresu	10 rodin/ rok	Šumperk, Prostějov, Přerov, Bruntál, stěhují se na adresu Hlavní 113	
Počet odhlášených osob z úřadu přestěhování do jiné obce – jaké obce jsou to nejčastěji? /ze které adresy	5 rodin/ rok	Osoblaha, Prostějov, odcházejí z Hlavní 113	
Umístění lokality - dostupnost služeb		vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
MHD	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	za jak dlouho na zastávku/ frekvence spojů
Vzdálenost od soc. služeb a úřadu práce	5 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Počet heren	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ, MF	
Počet zastaváren	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Přítomnost bankomatu	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Počet a druh obchodů	1	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	smíšené zboží
Počet dětských hřišť	1	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Podíl nevyhovujících domů	3 (byt, domy)	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od spádové školy	5 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od druhé nejbližší školy	15 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od zdravotního střediska	5 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od nejbližší sluhžebny státní policie	24 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od nejbližší sluhžebny městské policie	39 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od středů města (úřady?)	5 km (Osoblaha)	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	za jak dlouho lze dojít z centra pěšky/MHD, jsou třídy dostatečně dostupné?

Tabulka indikátorů - Bohušov

Indikátor	Hodnota	Zdroj	Pozn.
Počet obyvatel	Počet	ČSÚ	k datu xx
Počet obyvatel SVL (odhad včetně nepřihlášených)	431	MěÚ, NNO, soc.odbor, školy, vlastní odhad...	06.06.2013
odhad počtu nepřihlášených	10	MěÚ, NNO, soc.odbor, školy, vlastní odhad...	06.06.2013
Struktura obyvatel SVL (za jednotlivé lokality)			odhad k datu xx
počet osob	431	MěÚ, NNO, vlastní šetření	06.06.2013
počet domácností	nezodpovězeno	MěÚ, NNO, vlastní šetření	06.06.2013
počet dětí 0-15	67	MěÚ, NNO, vlastní šetření	06.06.2013
3-6	18	MěÚ, NNO, vlastní šetření	06.06.2013
6-15	39	školy, vlastní šetření	06.06.2013
15-18	16	MěÚ, NNO, vlastní šetření	06.06.2013
19-26	62	MěÚ, NNO, vlastní šetření	06.06.2013
18-65	285	MěÚ, NNO, vlastní šetření	06.06.2013
nad 65	11	MěÚ, NNO, vlastní šetření	06.06.2013
Vzdělanostní struktura: neukončené ZŠ	0,31%	vlastní šetření	SLDB, 2011
ukončené ZŠ	31,25%	vlastní šetření	SLDB, 2011
vyučení	42,19%	vlastní šetření	SLDB, 2011
SŠ	1781%	vlastní šetření	SLDB, 2011
VOŠ, nástavbové	1,56%	vlastní šetření	SLDB, 2011
VŠ	5%	vlastní šetření	SLDB, 2011
invalidita a zdravotní problémy...	neuvečeno	vlastní šetření, ČSSZ	odhad k datu xx
Migrace: Počet nově přihlášených osob z jiné obce - jaké obce jsou to nejčastěji? /na kterou adresu	stále obyvatelstvo		
Počet odhlášených osob z důvodu přestěhování do jiné obce - jaké obce jsou to nejčastěji? /ze které adresy	stále obyvatelstvo		
Umístění lokality - dostupnost služeb		vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
MHD	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	za jak dlouho na zastávku/ frekvence spojů
Vzdálenost od soc. služeb a úřadu práce	4,5 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Počet heren	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ, MF	
Počet zastávek	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Přítomnost bankomatu	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Počet a druh obchodů	2	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	smíšené zboží, domácí potřeby
Počet dětských hřišť	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Podíl nevyhovujících domů	do 10%	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od spádové školy	4,5 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od druhé nejbližší školy	6 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od zdravotního střediska	4,5 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od nejbližší služby státní policie	17 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od nejbližší služby městské policie	32 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od středu města (třady?)	4,5 km (Osoblaha)	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	za jak dlouho lze dojít z centra pěšky/MHD, jsou úřady dostatečně dostupné?

Tabulka indikátorů - Slezské Rudoltice

Индикатор	Ноднота	Зброј	Позн.
Počet obyvatel	Počet	ČSÚ	k datu xx
Počet obyvatel SVL (odhad včetně nepřihlášených)	583	MěÚ, NNO, soc. odbor, školy, vlastní odhad...	06.06.2013
odhad počtu nepřihlášených	10	MěÚ, NNO, soc. odbor, školy, vlastní odhad...	06.06.2013
Struktura obyvatel SVL (za jednotlivé lokality)			
počet osob	583	MěÚ, NNO, vlastní šetření	odhad k datu xx
počet domácností	163	MěÚ, NNO, vlastní šetření	06.06.2013
počet dětí 0-15	100	MěÚ, NNO, vlastní šetření	06.06.2013
3-6	24	MěÚ, NNO, vlastní šetření	06.06.2013
6-15	71	školy, vlastní šetření	06.06.2013
15-18	27	MěÚ, NNO, vlastní šetření	06.06.2013
19-26	74	MěÚ, NNO, vlastní šetření	06.06.2013
18-65	396	MěÚ, NNO, vlastní šetření	06.06.2013
nad 65	76	MěÚ, NNO, vlastní šetření	06.06.2013
Vzdělanostní struktura: neukončené ZŠ	1,63%	vlastní šetření	SLDB, 2011
ukončené ZŠ	30,53%	vlastní šetření	SLDB, 2011
vyučení	40,80%	vlastní šetření	SLDB, 2011
SŠ	16,08%	vlastní šetření	SLDB, 2011
VOŠ, nástavbové	1,40%	vlastní šetření	SLDB, 2011
VŠ	2,56%	vlastní šetření	SLDB, 2011
invalidita a zdravotní problémy...	neuveдено	vlastní šetření, ČSSZ	odhad k datu xx
Migrate: Počet nově přihlášených osob z jiné obce – jaké obce jsou to nejčastěji? /na kterou adresu	stále obyvatelstvo		
Počet odhlášených osob z důvodu přestěhování do jiné obce – jaké obce jsou to nejčastěji? /ze které adresy	stále obyvatelstvo		
Umístění lokality - dostupnost služeb		vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
MHD	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	za jak dlouho na zastávku/ frekvence spojů
Vzdálenost od soc. služeb a úřadu práce	11 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Počet heren	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ, MF	
Počet zastaváren	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Přítomnost bankomatu	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Počet a druh obchodů	3	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	smíšené zboží
Počet dětských hřišť	1	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Podíl nevyhovujících domů	do 10%	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od spádové školy	v obci	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od druhé nejbližší školy	11 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od zdravotního střediska	v obci	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od nejbližší služebny státní policie	v obci jen v úřední dny	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od nejbližší služebny městské policie	29 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od středu města (úřady?)	11 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	za jak dlouho lze dojít z centra pěšky/MHD, jsou třídy dostatečně dostupné?

Tabulka indikátorů - Rusín

Indikátor	Hodnota	Zdroj	Pozn.
Počet obyvatel	Počet	ČSÚ	19.08.2013
Počet obyvatel SVL (odhad včetně nepřihlášených)	154	MěÚ, NNO, soc. odbor, školy, vlastní odhad...	19.08.2013
odhad počtu nepřihlášených	5	MěÚ, NNO, soc. odbor, školy, vlastní odhad...	19.08.2013
Struktura obyvatel SVL (za jednotlivé lokality)			
počet osob	154	MěÚ, NNO, vlastní šetření	19.08.2013
počet domácností	44	MěÚ, NNO, vlastní šetření	19.08.2013
počet dětí 0-15	18	MěÚ, NNO, vlastní šetření	19.08.2013
3-6	8	MěÚ, NNO, vlastní šetření	19.08.2013
6-15	10	MěÚ, NNO, vlastní šetření	19.08.2013
15-18	5	MěÚ, NNO, vlastní šetření	19.08.2013
19-26	11	MěÚ, NNO, vlastní šetření	19.08.2013
18-65	99	MěÚ, NNO, vlastní šetření	19.08.2013
nad 65	36	MěÚ, NNO, vlastní šetření	19.08.2013
Vzdělanostní struktura: neukončené ZŠ	0%	vlastní šetření	SLDB, 2011
ukončené ZŠ	37,29%	vlastní šetření	SLDB, 2011
vyučení	37,29%	vlastní šetření	SLDB, 2011
SŠ	16,10%	vlastní šetření	SLDB, 2011
VOŠ, nástavbové	0,84%	vlastní šetření	SLDB, 2011
VŠ	3,39%	vlastní šetření	SLDB, 2011
invalidita a zdravotní problémy...	neuvedeno	vlastní šetření	odhad k datu xx
Migrace: Počet nově přihlášených osob z jiné obce – jaké obce jsou to nejčastěji? /na kterou adresu	stálé obyv.	MěÚ - správní odbor	Zde se objeví jen trvalé pobyt. Migraci lidí bez trvalého bytu lze pak sledovat na migraci spisů hmotné nouze, migraci spisů OSPOD a přihlašování a odhlásování žáků ze škol, případně přihlašování v ubytovnách a v azylovém bydlení apod.
Počet odhlášených osob z důvodu přestěhování do jiné obce – jaké obce jsou to nejčastěji? /ze které adresy	stálé obyv.	MěÚ - správní odbor	
Umístění lokality - dostupnost služeb		vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
MHD	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	za jak dlouho na zastávku/ frekvence spojů
Vzdálenost od soc. služeb a úřadu práce	10 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Počet heren	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ, MF	
Počet zastaváren	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Přítomnost bankomatu	0	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Počet a druh obchodů	1	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	smíšené zboží
Počet dětských hřišť	1	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Podíl nevyhovujících domů	do 5%	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od spádové školy	10 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od druhé nejbližší školy	4,5 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od zdravotního střediska	10 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od nejbližší služby státní policie	21 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od nejbližší služby městské policie	33 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	
Vzdálenost od středu města (úřady?)	10 km	vlastní pozorování, NNO, MěÚ	za jak dlouho lze dojít z centra pěšky/MHD, jsou úřady dostatečně dostupné?

Bezpečnost - Osoblaha

INDIKÁTOR		HODNOTA					ZDROJ, JAK DOLOŽIT	POZN.
OSPOD: Trestná činnost dětí a mládeže podle ulic/ a podle bydliště pachatele	v obci	v jednotlivých ulicích/rok, za poslední 3 roky					Statistika celková - ulice trestné činnosti dětí mládeže a ulice bydliště, OSPOD	
PČR: Typy a početnost trestné činnosti v jednotlivých ulicích	v obci						statistika PČR	lze požádat na kraji za více lokalit najednou
V rámci této trestné činnosti nás zajímá především: Počet majetkových trestných činů (u každé kategorie do konce tohoto oddílu tabulky) též přestupků, pokud takové jsou		1. pol 2011	2. pol 2011	1. pol 2012	2. pol 2012	01-05 2013		
z nich krádeže	v obci	16	16	25	28	12	PČR	
z nich vloupání	v obci	2	5	7	8	5	PČR	
Počet násilných trestných činů	v obci	0	3	0	2	3	PČR	
Počet „drogových“ trestných činů	v obci	0	0	0	0	1	PČR	
Počet extemistických trestných činů	v obci	0	0	0	0	0	PČR	
Počet pravicově extremistických akcí	v obci	0	0	0	0	0	PČR	
Počet příslušníků policie a změna stavu za poslední rok, pokud neexistuje místní oddělení, jaká je dojezdová vzdálenost	v obci	23	23	22	22	22	PČR	vývoj za rok
Typ místního oddělení	v obci	III. (v Městě Albrechticích)					PČR	
Početnost nočních hlídek PČR a MěP	v obci	1 hlídka					PČR, MěP	
MěP/obec: Typy a početnost přestupkové činnosti	v obci	čtvrtletně					statistika MěP či obecní policie	
Obec, prevence, služby - Výdaje obce na bezpečnost a prevenci (jaké částky na jaký program)		2013 - Asistent prevence kriminality (spoluúčast max. 30.000,-Kč)					MěÚ	za poslední rok
Počet městských strážníků		0					MěÚ	za poslední rok
Existence kamerových systémů		ne					MěÚ	za poslední rok

Bezpečnost - Dívčí Hrad

INDIKÁTOR		HODNOTA					ZDROJ, JAK DOLOŽIT	POZN.
OSPOD: Trestná činnost dětí a mládeže podle ulic/ a podle bydliště pachatele	v obci	v jednotlivých ulicích/rok, za poslední 3 roky					Statistika celková - ulice trestné činnosti dětí mládeže a ulice bydliště, OSPOD	
PČR: Typy a početnost trestné činnosti v jednotlivých ulicích	v obci						statistika PČR	Ize požádat na kraji za více lokalit najednou
V rámci této trestné činnosti nás zajímá především: Počet majetkových trestných činů (u každé kategorie do konce tohoto oddílu tabulky) též přestupků, pokud takové jsou		1. pol 2011	2. pol 2011	1. pol 2012	2. pol 2012	01-05 2013		
z nich krádeže	v obci	4	4	3	5	3	PČR	
z nich vloupání	v obci	0	0	0	3	2	PČR	
Počet násilných trestných činů	v obci	0	0	0	1	0	PČR	
Počet „drogových“ trestných činů	v obci	0	0	0	0	0	PČR	
Počet extremistických trestných činů	v obci	0	0	0	0	0	PČR	
Počet pravicově extremistických akcí	v obci	0	0	0	0	0	PČR	
Počet příslušníků policie a změna stavu za poslední rok, pokud neexistuje místní oddělení, jaká je dojezdová vzdálenost	v obci	23	23	22	22	22	PČR	vývoj za rok
Typ místního oddělení	v obci	III. (v Městě Albrechticích)					PČR	
Početnost nočních hlídek PČR a MěP	v obci	1 hlídka					PČR, MěP	
MěP/obec: Typy a početnost přestupkové činnosti	v obci	čtvrtletně					statistika MěP či obecní policie	
Obec, prevence, služby - Výdaje obce na bezpečnost a prevenci (jaké částky na jaký program)		2013 - Asistent prevence kriminality (spoluúčast max. 15.000,-Kč)					MěÚ	za poslední rok
Počet městských strážníků		0					MěÚ	za poslední rok
Existence kamerových systémů		ne					MěÚ	za poslední rok

Bezpečnost - Hlinka

INDIKÁTOR		HODNOTA					ZDROJ, JAK DOLOŽIT	POZN.
OSPOD: Trestná činnost dětí a mládeže podle ulic/ a podle bydliště pachatele	v obci	v jednotlivých ulicích/rok, za poslední 3 roky					Statistika celková - ulice trestné činnosti dětí mládeže a ulice bydliště, OSPOD	
PČR: Typy a početnost trestné činnosti v jednotlivých ulicích	v obci						statistika PČR	Lze požádat na kraji za více lokalit najednou
V rámci této trestné činnosti nás zajímá především: Počet majetkových trestných činů (u každé kategorie do konce tohoto oddílu tabulky) též přestupků, pokud takové jsou		1. pol 2011	2. pol 2011	1. pol 2012	2. pol 2012	01-05 2013		
z nich krádeže	v obci	8	5	3	2	4	PČR	
z nich vloupání	v obci	1	0	0	0	2	PČR	
Počet násilných trestných činů	v obci	0	0	0	0	0	PČR	
Počet „drogových“ trestných činů	v obci	0	0	0	0	0	PČR	
Počet extemistických trestných činů	v obci	0	0	0	0	0	PČR	
Počet pravicově extremistických akcí	v obci	0	0	0	0	0	PČR	
Počet příslušníků policie a změna stavu za poslední rok, pokud neexistuje místní oddělení, jaká je dojezdová vzdálenost	v obci	23	23	22	22	22	PČR	vývoj za rok
Typ místního oddělení	v obci	III. (v Městě Albrechticích)					PČR	
Početnost nočních hlídek PČR a MěP	v obci	1 hlídka					PČR, MěP	
MěP/obec: Typy a početnost přestupkové činnosti	v obci	čtvrtletně					statistika MěP či obecní policie	
Obec, prevence, služby - Výdaje obce na bezpečnost a prevenci (jaké částky na jaký program)		2013 - Asistent prevence kriminality (spoluúčast max. 15.000,-Kč)					MěÚ	za poslední rok
Počet městských strážníků		0					MěÚ	za poslední rok
Existence kamerových systémů		ne					MěÚ	za poslední rok

Bezpečnost - Slezské Pavlovice

INDIKÁTOR		HODNOTA					ZDROJ, JAK DOLOŽIT	POZN.
OSPOD: Trestná činnost dětí a mládeže podle ulic/ a podle bydliště pachatele	v obci	v jednotlivých ulicích/rok, za poslední 3 roky					Statistika celková - ulice trestné činnosti dětí mládeže a ulice bydliště, OSPOD	
PČR: Typy a početnost trestné činnosti v jednotlivých ulicích	v obci						statistika PČR	Ize požádat na kraji za více lokalit najednou
V rámci této trestné činnosti nás zajímá především: Počet majetkových trestných činů (u každé kategorie do konce tohoto oddílu tabulky) též přestupků, pokud takové jsou		1. pol 2011	2. pol 2011	1. pol 2012	2. pol 2012	01-05 2013		
z nich krádeže	v obci	6	7	5	5	3	PČR	
z nich vloupání	v obci	2	0	0	3	1	PČR	
Počet násilných trestných činů	v obci	0	0	0	0	0	PČR	
Počet „drogových“ trestných činů	v obci	0	0	0	0	0	PČR	
Počet extremistických trestných činů	v obci	0	0	0	0	0	PČR	
Počet pravicově extremistických akcí	v obci	0	0	0	0	0	PČR	
Počet příslušníků policie a změna stavu za poslední rok, pokud neexistuje místní oddělení, jaká je dojezdová vzdálenost	v obci	23	23	22	22	22	PČR	vývoj za rok
Typ místního oddělení	v obci	III. (v Městě Albrechticích)					PČR	
Početnost nočních hlídek PČR a MěP	v obci	1 hlídka					PČR, MěP	
MěP/obec: Typy a početnost přestupkové činnosti	v obci	čtvrtletně					statistika MěP či obecní policie	
Obec, prevence, služby - Výdaje obce na bezpečnost a prevenci (jaké částky na jaký program)							MěÚ	za poslední rok
Počet městských strážníků		0					MěÚ	za poslední rok
Existence kamerových systémů		ne					MěÚ	za poslední rok

Bezpečnost - Bohušov

INDIKÁTOR		HODNOTA					ZDROJ, JAK DOLOŽIT	POZN.
OSPOD: Trestná činnost dětí a mládeže podle ulic/ a podle bydliště pachatele	v obci	v jednotlivých ulicích/rok, za poslední 3 roky					Statistika celková - ulice trestné činnosti dětí mládeže a ulice bydliště, OSPOD	
PČR: Typy a početnost trestné činnosti v jednotlivých ulicích	v obci						statistika PČR	lze požádat na kraji za více lokalit najednou
V rámci této trestné činnosti nás zajímá především: Počet majetkových trestných činů (u každé kategorie do konce tohoto oddílu tabulky) též přestupků, pokud takové jsou		1. pol 2011	2. pol 2011	1. pol 2012	2. pol 2012	01-05 2013		
z nich krádeže	v obci	6	6	3	4	4	PČR	
z nich vloupání	v obci	1	0	2	2	1	PČR	
Počet násilných trestných činů	v obci	0	0	0	1	0	PČR	
Počet „drogových“ trestných činů	v obci	0	0	0	0	0	PČR	
Počet extemistických trestných činů	v obci	0	0	0	0	0	PČR	
Počet pravicově extremistických akcí	v obci	0	0	0	0	0	PČR	
Počet příslušníků policie a změna stavu za poslední rok, pokud neexistuje místní oddělení, jaká je dojezdová vzdálenost	v obci	23	23	22	22	22	PČR	vývoj za rok
Typ místního oddělení	v obci	III. (v Městě Albrechticích)					PČR	
Početnost nočních hlídek PČR a MěP	v obci	1 hlídka					PČR, MěP	
MěP/obec: Typy a početnost přestupkové činnosti	v obci	čtvrtletně					statistika MěP či obecní policie	
Obec, prevence, služby - Výdaje obce na bezpečnost a prevenci (jaké částky na jaký program)							MěÚ	za poslední rok
Počet městských strážníků		0					MěÚ	za poslední rok
Existence kamerových systémů		ne					MěÚ	za poslední rok

Bezpečnost - Slezské Rudoltice

INDIKÁTOR		HODNOTA					ZDROJ, JAK DOLOŽIT	POZN.
OSPOD: Trestná činnost dětí a mládeže podle ulic/ a podle bydliště pachatele	v obci	v jednotlivých ulicích/rok, za poslední 3 roky					Statistika celková - ulice trestné činnosti dětí mládeže a ulice bydliště, OSPOD	
PČR: Typy a početnost trestné činnosti v jednotlivých ulicích	v obci						statistika PČR	Ize požádat na kraji za více lokalit najednou
V rámci této trestné činnosti nás zajímá především: Počet majetkových trestných činů (u každé kategorie do konce tohoto oddílu tabulky) též přestupků, pokud takové jsou		1. pol 2011	2. pol 2011	1. pol 2012	2. pol 2012	01-05 2013		
z nich krádeže	v obci	1	8	5	1	5	PČR	
z nich vloupání	v obci	0	2	0	0	1	PČR	
Počet násilných trestných činů	v obci	3	1	0	0	2	PČR	
Počet „drogových“ trestných činů	v obci	0	3	2	0	0	PČR	
Počet extremistických trestných činů	v obci	0	0	0	0	0	PČR	
Počet pravicově extremistických akcí	v obci	0	0	0	0	0	PČR	
Počet příslušníků policie a změna stavu za poslední rok, pokud neexistuje místní oddělení, jaká je dojezdová vzdálenost	v obci	23	23	22	22	22	PČR	vývoj za rok
Typ místního oddělení	v obci	III. (v Městě Albrechticích)					PČR	
Početnost nočních hlídek PČR a MěP	v obci	1 hlídka					PČR, MěP	
MěP/obec: Typy a početnost přestupkové činnosti	v obci	čtvrtletně					statistika MěP či obecní policie	
Obec, prevence, služby - Výdaje obce na bezpečnost a prevenci (jaké částky na jaký program)							MěÚ	za poslední rok
Počet městských strážníků		0					MěÚ	za poslední rok
Existence kamerových systémů		ne					MěÚ	za poslední rok

Bezpečnost - Rusín

INDIKÁTOR		HODNOTA					ZDROJ, JAK DOLOŽIT	POZN.
OSPOD: Trestná činnost dětí a mládeže podle ulic/ a podle bydliště pachatele	v obci	v jednotlivých ulicích/rok, za poslední 3 roky					Statistika celková - ulice trestné činnosti dětí mládeže a ulice bydliště, OSPOD	
PČR: Typy a početnost trestné činnosti v jednotlivých ulicích	v obci						statistika PČR	lze požádat na kraji za více lokalit najednou
V rámci této trestné činnosti nás zajímá především: Počet majetkových trestných činů (u každé kategorie do konce tohoto oddílu tabulky) též přestupků, pokud takové jsou		1. pol 2011	2. pol 2011	1. pol 2012	2. pol 2012	01-05 2013		
z nich krádeže	v obci	2	0	2	1	6	PČR	
z nich vloupání	v obci	0	0	0	0	1	PČR	
Počet násilných trestných činů	v obci	0	0	0	0	0	PČR	
Počet „drogových“ trestných činů	v obci	0	0	0	0	0	PČR	
Počet extemistických trestných činů	v obci	0	0	0	0	0	PČR	
Počet pravicově extemistických akcí	v obci	0	0	0	0	0	PČR	
Počet příslušníků policie a změna stavu za poslední rok, pokud neexistuje místní oddělení, jaká je dojezdová vzdálenost	v obci	23	23	22	22	22	PČR	vývoj za rok
Typ místního oddělení	v obci	III. (v Městě Albrechticích)					PČR	
Početnost nočních hlídek PČR a MěP	v obci	1 hlídka					PČR, MěP	
MěP/obec: Typy a početnost přestupkové činnosti	v obci	čtvrtletně					statistika MěP či obecní policie	
Obec, prevence, služby - Výdaje obce na bezpečnost a prevenci (jaké částky na jaký program)							MěÚ	za poslední rok
Počet městských strážníků		0					MěÚ	za poslední rok
Existence kamerových systémů		ne					MěÚ	za poslední rok

Bydlení, dluhy - Osoblaha

INDIKÁTOR		HODNOTA	ZDROJ, JAK DOLOŽIT	POZN.
Existence koncepce sociálního bydlení, koncepce bytové politiky, pravidla přidělování bytů		ano	MěÚ	
Počet bytů ve vlastnictví obce	v obci	126	MěÚ	19.08.2013
Počet bytů ve vlastnictví třetích osob (pronajímajících)	v lokalitě	120	MěÚ, NNO	19.08.2013
Počet „sociálních“ bytů	v obci	146	MěÚ	dle definice MMR uvedené v podmínkách dotace na podporu bydlení
Počet volných bytů	v obci	0	MěÚ/vlastníci	19.08.2013
Ubytovny, krizové bydlení aj. - Počet osob žijících v ubytovnách		0	provozovatel	
Počet ubytoven		0	MěÚ, NNO	případně i lokalita
Koho ubytovny ubytovávají (zahr. dělníci apod.)			MěÚ, vlastníci, lidé, NNO	
Cena bydlení v ubytovnách (na osobu či pokoj)			MěÚ, vlastníci, lidé, NNO	
Počet azylových domů	v obci		MěÚ, NNO	
Kapacita azylových domů/krizového ubytování	v obci		provozovatel, MěÚ	
Druh azylových domů/krizového ubytování	matky s dětmi		provozovatel	
	muži atd.		provozovatel	
Stav domů: Počet domů v lokalitě, které vyžadují rekonstrukci	v lokalitě	12	MěÚ, vlastníci, NNO	dle vlastního šetření a pozorování
Dluhy: Počet dlužníků	v obci	12	MěÚ	19.08.2013
Podíl domácností dlužících na nájemném	v obci	10%	MěÚ	19.08.2013
Počet sjednaných splátkových kalendářů (obec/velký vlastník), existuje propracovaná metodika?	celkem v lokalitě	6	MěÚ, vlastníci, NNO	v roce xx
Počet soudních vystěhování	celkem	1	soudy	2013
Počet nájemníků, kterým hrozí vystěhování	celkem	0	MěÚ, NNO, soudy	za poslední rok
Počet institutů zvláštního příjemce	celkem	0	MěÚ	2013
Odhad průměrného zadlužení	v lokalitě	neuveđeno	MěÚ, vlastní šetření	v roce xx

Bydlení, dluhy - Dívčí Hrad

INDIKÁTOR		HODNOTA	ZDROJ, JAK DOLOŽIT	POZN.
Existence koncepce sociálního bydlení, koncepce bytové politiky, pravidla přidělování bytů		ne	MěÚ	
Počet bytů ve vlastnictví obce	v obci	38	MěÚ	19.08.2013
Počet bytů ve vlastnictví třetích osob (pronajímajících)	v lokalitě	28	MěÚ, NNO	19.08.2013
Počet „sociálních“ bytů	v obci	38	MěÚ	dle MMR
Počet volných bytů	v obci	0	MěÚ/vlastníci	19.08.2013
Ubytovny, krizové bydlení aj. - Počet osob žijících v ubytovnách			provozovatel	
Počet ubytoven			MěÚ, NNO	případně i lokalita
Koho ubytovny ubytovávají (zahr. dělníci apod.)			MěÚ, vlastníci, lidé, NNO	
Cena bydlení v ubytovnách (na osobu či pokoj)			MěÚ, vlastníci, lidé, NNO	
Počet azylových domů	v obci		MěÚ, NNO	
Kapacita azylových domů/krizového ubytování	v obci		provozovatel, MěÚ	
Druh azylových domů/krizového ubytování	matky s dětmi		provozovatel	
	muži atd.		provozovatel	
Stav domů: Počet domů v lokalitě, které vyžadují rekonstrukci	v lokalitě	4	MěÚ, vlastníci, NNO	dle vlastního šetření a pozorování
Dluhy: Počet dlužníků	v obci	60	MěÚ	31.07.2013
Podíl domácností dlužících na nájemném	v obci	15%	MěÚ	31.07.2013
Počet sjednaných splátkových kalendářů (obec/velký vlastník), existuje propracovaná metodika?	celkem v lokalitě	1	MěÚ, vlastníci, NNO	v roce xx
Počet soudních vystěhování	celkem	0	soudy	2013
Počet nájemníků, kterým hrozí vystěhování	celkem	0	MěÚ, NNO, soudy	2013
Počet institutů zvláštního příjemce	celkem	0	MěÚ	31.07.2013
Odhad průměrného zadlužení	v lokalitě	103.000,- Kč	MěÚ, vlastní šetření	31.07.2013

Bydlení, dluhy - Hlinka

INDIKÁTOR		HODNOTA	ZDROJ, JAK DOLOŽIT	POZN.
Existence koncepce sociálního bydlení, koncepce bytové politiky, pravidla přidělování bytů		ne	MěÚ	
Počet bytů ve vlastnictví obce	v obci	25	MěÚ	
Počet bytů ve vlastnictví třetích osob (pronajímajících)	v lokalitě	13	MěÚ, NNO	
Počet „sociálních“ bytů	v obci	25	MěÚ	
Počet volných bytů	v obci	0	MěÚ/vlastníci	
Ubytovny, krizové bydlení aj. - Počet osob žijících v ubytovnách			provozovatel	
Počet ubytoven			MěÚ, NNO	
Koho ubytovny ubytovávají (zahr. dělníci apod.)			MěÚ, vlastníci, lidé, NNO	
Cena bydlení v ubytovnách (na osobu či pokoj)			MěÚ, vlastníci, lidé, NNO	
Počet azylových domů	v obci		MěÚ, NNO	
Kapacita azylových domů/krizového ubytování	v obci		provozovatel, MěÚ	
Druh azylových domů/krizového ubytování	matky s dětmi		provozovatel	
	muži atd.		provozovatel	
Stav domů: Počet domů v lokalitě, které vyžadují rekonstrukci	v lokalitě	počet	MěÚ, vlastníci, NNO	dle vlastního šetření a pozorování
Dluhy: Počet dlužníků	v obci	8	MěÚ	19.08.2013
Podíl domácností dlužících na nájemném	v obci	40%	MěÚ	19.08.2013
Počet sjednaných splátkových kalendářů (obec/velký vlastník), existuje propracovaná metodika?	celkem v lokalitě	4	MěÚ, vlastníci, NNO	19.08.2013
Počet soudních vystěhování	celkem	1	soudy	vzala obec zpět
Počet nájemníků, kterým hrozí vystěhování	celkem	0	MěÚ, NNO, soudy	za poslední rok
Počet institutů zvláštního příjemce	celkem	0	MěÚ	v roce xx
Odhad průměrného zadlužení	v lokalitě	do 3.000 u obce	MěÚ, vlastní šetření	3.000 - 300.000,- Kč

Bydlení, dluhy - Slezské Pavlovice

INDIKÁTOR		HODNOTA	ZDROJ, JAK DOLOŽIT	POZN.
Existence koncepce sociálního bydlení, koncepce bytové politiky, pravidla přidělování bytů		ne	MěÚ	
Počet bytů ve vlastnictví obce	v obci	23	MěÚ	19.08.2013
Počet bytů ve vlastnictví třetích osob (pronajímajících)	v lokalitě	8	MěÚ, NNO	19.08.2013
Počet „sociálních“ bytů	v obci	23	MěÚ	19.8.2013, dle MMR
Počet volných bytů	v obci	0	MěÚ/vlastníci	19.08.2013
Ubytovny, krizové bydlení aj. - Počet osob žijících v ubytovnách			provozovatel	
Počet ubytoven			MěÚ, NNO	
Koho ubytovny ubytovávají (zahr. dělníci apod.)			MěÚ, vlastníci, lidé, NNO	
Cena bydlení v ubytovnách (na osobu či pokoj)			MěÚ, vlastníci, lidé, NNO	
Počet azylových domů	v obci		MěÚ, NNO	
Kapacita azylových domů/krizového ubytování	v obci		provozovatel, MěÚ	
Druh azylových domů/krizového ubytování	matky s dětmi		provozovatel	
	muži atd.		provozovatel	
Stav domů: Počet domů v lokalitě, které vyžadují rekonstrukci	v lokalitě	4	MěÚ, vlastníci, NNO	dle vlastního šetření a pozorování
Dluhy: Počet dlužníků	v obci	10	MěÚ	19.08.2013
Podíl domácností dlužících na nájemném	v obci	7	MěÚ	19.08.2013
Počet sjednaných splátkových kalendářů (obec/velký vlastník), existuje propracovaná metodika?	celkem v lokalitě	0	MěÚ, vlastníci, NNO	2013
Počet soudních vystěhování	celkem	0	soudy	
Počet nájemníků, kterým hrozí vystěhování	celkem	0	MěÚ, NNO, soudy	
Počet institutů zvláštního příjemce	celkem	0	MěÚ	2013
Odhad průměrného zadlužení	v lokalitě	4000 u obce	MěÚ, vlastní šetření	v roce xx

Bydlení, dluhy - Bohušov

INDIKÁTOR		HODNOTA	ZDROJ, JAK DOLOŽIT	POZN.
Existence koncepce sociálního bydlení, koncepce bytové politiky, pravidla přidělování bytů		ne	MěÚ	přidělují byty podle aktuální situace
Počet bytů ve vlastnictví obce	v obci	75	MěÚ	19.08.2013
Počet bytů ve vlastnictví třetích osob (pronajímajících)	v lokalitě	0	MěÚ, NNO	
Počet „sociálních“ bytů	v obci	75	MěÚ	dle MMR
Počet volných bytů	v obci	4	MěÚ/vlastníci	
Ubytovny, krizové bydlení aj. - Počet osob žijících v ubytovnách			provozovatel	
Počet ubytoven			MěÚ, NNO	
Koho ubytovny ubytovávají (zahr. dělníci apod.)			MěÚ, vlastníci, lidé, NNO	
Cena bydlení v ubytovnách (na osobu či pokoj)			MěÚ, vlastníci, lidé, NNO	
Počet azylových domů	v obci		MěÚ, NNO	
Kapacita azylových domů/krizového ubytování	v obci		provozovatel, MěÚ	
Druh azylových domů/krizového ubytování	matky s dětmi		provozovatel	
	muži atd.		provozovatel	
Stav domů: Počet domů v lokalitě, které vyžadují rekonstrukci	v lokalitě	5	MěÚ, vlastníci, NNO	dle vlastního šetření a pozorování
Dluhy: Počet dlužníků	v obci	33%	MěÚ	aktuálně k 19. 8. 2013
Podíl domácností dlužících na nájemném	v obci	20%	MěÚ	aktuálně k 19. 8. 2013
Počet sjednaných splátkových kalendářů (obec/velký vlastník), existuje propracovaná metodika?	celkem	6	MěÚ, vlastníci, NNO	aktuálně k 19. 8. 2013
Počet soudních vystěhování	celkem	0	soudy	aktuálně k 19. 8. 2013
Počet nájemníků, kterým hrozí vystěhování	celkem	0	MěÚ, NNO, soudy	aktuálně k 19. 8. 2013
Počet institutů zvláštního příjemce	celkem	0	MěÚ	aktuálně k 19. 8. 2013
Odhad průměrného zadlužení	v lokalitě	výše Kč	MěÚ, vlastní šetření	aktuálně k 19. 8. 2013

Bydlení, dluhy - Slezské Rudoltice

INDIKÁTOR		HODNOTA	ZDROJ, JAK DOLOŽIT	POZN.
Existence koncepce sociálního bydlení, koncepce bytové politiky, pravidla přidělování bytů		ne	MěÚ	pořadník na byty
Počet bytů ve vlastnictví obce	v obci	78	MěÚ	19.08.2013
Počet bytů ve vlastnictví třetích osob (pronajímajících)	v lokalitě	8	MěÚ, NNO	19.08.2013
Počet „sociálních“ bytů	v obci	78	MěÚ	19.8.2013, dle definice MMR
Počet volných bytů	v obci	0	MěÚ/vlastníci	19.08.2013
Ubytovny, krizové bydlení aj. - Počet osob žijících v ubytovnách			provozovatel	
Počet ubytoven			MěÚ, NNO	
Koho ubytovny ubytovávají (zahr. dělníci apod.)			MěÚ, vlastníci, lidé, NNO	
Cena bydlení v ubytovnách (na osobu či pokoj)			MěÚ, vlastníci, lidé, NNO	
Počet azylových domů	v obci		MěÚ, NNO	
Kapacita azylových domů/krizového ubytování	v obci		provozovatel, MěÚ	
Druh azylových domů/krizového ubytování	matky s dětmi		provozovatel	
	muži atd.		provozovatel	
Stav domů: Počet domů v lokalitě, které vyžadují rekonstrukci	v lokalitě	4	MěÚ, vlastníci, NNO	dle vlastního pozorování a šetření
Dluhy: Počet dlužníků	v obci	0	MěÚ	19.08.2013
Podíl domácností dlužících na nájemném	v obci	0	MěÚ	19.08.2013
Počet sjednaných splátkových kalendářů (obec/velký vlastník), existuje propracovaná metodika?	celkem	3	MěÚ, vlastníci, NNO	2013
Počet soudních vystěhování	celkem	1	soudy	2013
Počet nájemníků, kterým hrozí vystěhování	celkem	0	MěÚ, NNO, soudy	2013
Počet institutů zvláštního příjemce	celkem	0	MěÚ	2013
Odhad průměrného zadlužení	v lokalitě	neuveдено	MěÚ, vlastní šetření	v roce xx

Bydlení, dluhy - Rusín

INDIKÁTOR		HODNOTA	ZDROJ, JAK DOLOŽIT	POZN.
Existence koncepce sociálního bydlení, koncepce bytové politiky, pravidla přidělování bytů		ne	MěÚ	pořadník na byty
Počet bytů ve vlastnictví obce	v obci	21	MěÚ	
Počet bytů ve vlastnictví třetích osob (pronajímajících)	v lokalitě	0	MěÚ, NNO	
Počet „sociálních“ bytů	v obci	21	MěÚ	dle definice MMR, 19. 8. 2013
Počet volných bytů	v obci	0	MěÚ/vlastníci	19.08.2013
Ubytovny, krizové bydlení aj. - Počet osob žijících v ubytovnách			provozovatel	
Počet ubytoven			MěÚ, NNO	
Koho ubytovny ubytovávají (zahr. dělníci apod.)			MěÚ, vlastníci, lidé, NNO	
Cena bydlení v ubytovnách (na osobu či pokoj)			MěÚ, vlastníci, lidé, NNO	
Počet azylových domů	v obci		MěÚ, NNO	
Kapacita azylových domů/krizového ubytování	v obci		provozovatel, MěÚ	
Druh azylových domů/krizového ubytování	matky s dětmi		provozovatel	
	muži atd.		provozovatel	
Stav domů: Počet domů v lokalitě, které vyžadují rekonstrukci	v lokalitě	počet	MěÚ, vlastníci, NNO	dle vlastního pozorování a šetření
Dluhy: Počet dlužníků	v obci	1	MěÚ	19.08.2013
Podíl domácností dlužících na nájemném	v obci	0	MěÚ	19.08.2013
Počet sjednaných splátkových kalendářů (obec/velký vlastník), existuje propracovaná metodika?	celkem	1	MěÚ, vlastníci, NNO	2013
Počet soudních vystěhování	celkem	0	soudy	2013
Počet nájemníků, kterým hrozí vystěhování	celkem	0	MěÚ, NNO, soudy	2013
Počet institutů zvláštního příjemce	celkem	0	MěÚ	2013
Odhad průměrného zadlužení	v lokalitě	neuvedeno	MěÚ, vlastní šetření	v roce xx

Zaměstnanost - Osoblažsko

INDIKÁTOR		HODNOTA	ZDROJ, JAK DOLOŽIT	POZN.
Charakter nezaměstnanosti: Celková míra nezaměstnanosti	v obci	r. 2011 346 osob/měs. 2013 246 osob k 10. 7. 2013	ÚP, matrika - průceschopní	za poslední tři roky. Takto získaná data samozřejmě nezachytí ty, kteří v evidenci nejsou. * V nové databázi AIS nelze údaje ke konkrétnímu datu zpětně získat, odhad je obtížný, nelze generovat seznamy s požadovanými údaji (délka evid., vzdělání, bydliště apod.) ve staré databázi „OK práce“ lze ke konkrétnímu datu do MS Excel vygenerovat a poskytnout seznam vč. požadovaných údajů (jména a RČ by byla odmazána), požadované údaje lze získat pomocí filtrů - platí i pro další body této tabulky
Osoby v evidenci podle ulic trvalého a kontaktního bydliště s dosaženou kvalifikací (ve staré databázi)	v obci	viz Příloha	ÚP - požádat o data do zvláštní excelové tabulky	za poslední tři roky. Z tabulky pak bude možné vyabstrahovat průměrný věk a kvalifikaci lidí bydlících v ulicích, které tvoří „lokalitu“
	v lokalitě		podle ulic poskytnutých ÚP	za poslední tři roky
Osoby registrované v evidenci déle než pět měsíců (ve staré databázi)	v obci	168 osob k 10. 7. 2013	ÚP - požádat o data do excelové tabulky	za poslední tři roky. Z tabulky možné vyabstrahovat počty v jednotlivých skupinách u ulic, které tvoří „lokalitu“
Dlouhodobě nezaměstnaní (více než jeden rok)	v obci	110 osob k 10. 7. 2013	ČSÚ	za poslední tři roky
Počet nabízených pracovních míst v kategorii KZAM 9	v obci/ okresu		ÚP	za obec/za okres za poslední tři roky
Počet uchazečů vyřazených z evidence ze sankčních důvodů	v obci	nezodpovězeno	ÚP krajské	za poslední tři roky
	v lokalitě		ÚP krajské	za poslední tři roky
Činnost ÚP a dalších aktérů: Počet uchazečů, kteří byli zařazeni na rekvalifikaci z projektů/APZ (a počet lidí, kteří rekvalifikaci dokončili)	v obci	80 / 76 40 / 38 13 / 12	ÚP krajské pobočky	2011 - zařazeno / ukončilo 2012 - zařazeno / ukončilo 1. pol. 2013 zařazeno / ukončilo
Počet uchazečů, kteří prošli dotovaným zaměstnáním (VPP, SÚPM)	v obci	64 / 41 / 123	ÚP krajské pobočky	2011 / 2012 / 2013
Existence sociálního podniku	v obci	0		rok 2013 - založení Osoblažského cechu, o.p.s., který by měl naplňovat zásady a principy sociálního podniku

Veřejná služba byla Ústavním soudem v listopadu 2012 zrušena. MPSV si přeje její obnovu. Pokud bude obnovena, budou se zjišťovat i data o jejím objemu (kolik míst se nabízí, kolik osob ji vykonává, jak dlouho, počet lidí z VS, kterým bylo zprostředkováno zaměstnání nebo dotované zaměstnání, počet uchazečů, kterým byla nabídnuta/počet odmítnutí)

Vzdělávání - Osoblažsko

INDIKÁTOR		HODNOTA	ZDROJ, JAK DOLOŽIT	POZN.
Předškolní vzdělávání: Počet dětí docházejících do MŠ	celkem	87	MŠ, MěÚ	7 Dívčí Hrad, 7 Hlinka, 18, Bohušov, 20 Sl. Rudoltice, 35 Osoblaha
Počet dětí zapojených do předškolního vzdělávání v přípravných ročnících	celkem	není	MŠ, ZŠ	
Počet SVL dětí zapojených do předškolního vzdělávání v předškolních klubech	celkem	není	provozovatel (NNO)	„Školičky“ provozované NNO
Školy: Počty/podíl žáků ohrožených sociálním vyloučením za jednotlivé základní školy	celkem za školu Osoblaha	207 žáků, cca. 10%	ZŠ	
Počty dětí a žáků ze SVL prostředí, podle jednotlivých vzdělávacích programů		207 žáků		Otevřená škola
Počty žáků, kteří přestoupili do speciálních a praktických škol za jednotlivé základní školy	celkem	0	ZŠ	za pololetí školního roku
Počet/podíl individuálně integrovaných žáků na jednotlivých školách	celkem	nově příchozích žáků 14, odstěhovaných 13 žáků během celého školního roku	ZŠ	za pololetí školního roku
Počet/podíl žáků, kteří ukončili povinnou školní docházku v nižším než 9. ročníku za jednotlivé školy	celkem	4 žáci, tj 1,9%	školský odbor na trojkové obci	školní rok 2011/2012
Střední školy: Počet/Podíl žáků ze SVL na SŠ	celkem	11 žáků, tj. 45,8% žáků vycházejících v daném škol. roce	SŠ	školní rok 2011/2012
Podíl žáků předčasně ukončujících studium jednotlivých SŠ (v prvním pololetí?)				
Asistence na ZŠ a jiné služby: Počet asistentů pedagoga na jednotlivých ZŠ - pro svl (kvalita činnosti?)	celkem	1	krajský odbor školství	2012/2013
Počet psychologů/speciálních pedagogů na jednotlivých ZŠ	celkem	0	krajský odbor školství	2012/2013
Nabídka dalších podpůrných či vyrovnávacích opatření na jednotlivých školách		ANO	školy, NNO	2012/2013 - individuální vzdělávací plán

Sociální dávky a služby - Osoblažsko

INDIKÁTOR		HODNOTA	ZDROJ, JAK DOLOŽIT	POZN.
Státní sociální podpora: Přídavek na dítě - počet ročně/celková výše	v obci	420	krajský ÚP	dle vyjádření vedoucí nepojistných dávek na krnovské pobočce ÚP Lenky Pavlíčkové nejdou dohledat data, protože systém toto neumožňuje. To potvrdil i vedoucí nepojistných dávek Ing. Jurčák v Bruntále. Dle paní Pavlíčkové je ale uváděný stav od roku 2011 více méně stejný, nárůst dávek je pouze v případě hmotné nouze.
Příspěvek na bydlení		206		
Rodičovský příspěvek		96		
Hmotná nouze: Počet vyplacených dávek v hmotné nouzi rozdělený na jednotlivé dávky (PnŽ, MOP, DnB)	v samostatných listech dále			
Celková výše vyplacených dávek v hmotné nouzi				
Počet příjemců příspěvku na živobytí (počet společně posuzovaných osob)				
Výše vyplacených PNŽ				
Počet příjemců dávek na bydlení (počet společně posuzovaných osob)				
Typ (jaký druh bydlení) a výše vyplacených DNB				
Počet příjemců mimořádné okamžité pomoci (počet společně posuzovaných osob)				
Výše vyplacených MOP				
Odejmutí všech dávek				
Sociální služby: počet terénních sociálních pracovníků na obci/měste (mimo pracovníky OSPOD)	celkem	0	MěÚ	
Jedná-li se o obec II. typu, pak počet terénních sociálních pracovníků na místním obecním úřadě (podle zákona o hmotné nouzi) i počet terénních pracovníků na příslušném obecním úřadě III. typu (podle zákona o sociálních službách) vyčleněných pro danou lokalitu.	celkem	0	MěÚ	
Počet služeb terénních programů působících v lokalitě	celkem	0	z registru	2013
Počet služeb odborného sociálního poradenství působících v lokalitě nebo spádové pro lokalitu		1	MěÚ	2013 - poskytovatel Althaia, o.s.
Počet sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi		2	MěÚ	2013 - poskytovatel Althaia, o.s., Slezská diakonie
Počet služeb Nízkoprahové centrum pro děti a mládež		1	NNO, poskytovatelé	2013 - poskytovatel Althaia, o.s.

Hmotná nouze - rok 2013

	Leden	Únor	Březen	Duben	Květen
Hmotná nouze: Počet vyplacených dávek v hmotné nouzi PnŽ	162	176	255	177	298
Hmotná nouze: Počet vyplacených dávek v hmotné nouzi DnB	75	106	125	145	92
Hmotná nouze: Počet vyplacených dávek v hmotné nouzi MOP	13	4	5	24	8
Celková výše vyplacených dávek v hmotné nouzi	251	289	385	352	278
Počet příjemců příspěvku na živobytí (počet společně posuzovaných osob)	cca 600 osob dle odhadů pracovnice ÚP				
Výše vyplacených PNŽ	677996	720215	1057403	1267726	1138675
Počet příjemců dávek na bydlení (počet společně posuzovaných osob)	cca 500 - 550 osob dle odhadů pracovnice ÚP				
Typ (jaký druh bydlení) a výše vyplacených DNB	231324	239095	212156	292166	193490
Počet příjemců mimořádné okamžité pomoci (počet společně posuzovaných osob)	cca 5 osob na 1 dávku MOP				
Výše vyplacených MOP	74376	28431	14122	27418	18331
Odejmutí všech dávek					

Rodina - Osoblažsko

INDIKÁTOR		HODNOTA	ZDROJ, JAK DOLOŽIT	POZN.
Přírůstek/migrace: Počet nových případů OSPOD - poměr v tomto roce nových spisů Om/ Nom (spisy dětí s trvalým bydlištěm mimo správní obvod - ze které obce?)	celkem	19/17	OSPOD	za poslední rok, k získání migračních dat
Poměr živých spisů Om/Nom (ze které obce?)	celkem	215/17	OSPOD	za poslední rok
Postoupení spisu (do které obce?)	celkem	5	OSPOD	za poslední rok
Počet a druhy sankcí uložených OSPOD (opět rozepsáno na ulice)/ z toho v rámci předběžných opatření:	celkem	0	OSPOD	výchovné problémy doma či ve škole, protiprávní jednání, experimenty s návykovými látkami, nařízení ústavní výchovy či uložení ochranné výchovy
Nařízení ústavní výchovy	celkem	3	OSPOD	za poslední rok
Umístění do ústavní péče/náhradní rodinné péče/z toho příbuzenské	celkem	3/0/5	OSPOD	za poslední rok
Celková doba umístění mimo rodinu	celkem		OSPOD	za poslední rok
Intervence z důvodu hrozící ztráty bydlení	celkem	13	OSPOD	za poslední rok
Počet provedených kontaktů/návštěv domácností	celkem	449	OSPOD	za poslední rok
Případové konference a rodinné konference	celkem	ne	OSPOD	dělají se od ledna 2013
Počet poskytovatelů služeb rané péče v souvislosti se soc. vyloučením		0	MĚÚ	2012

vždy se jedná o obce Osoblažska, tj. Bohušov, Hlinka, Dívčí Hrad, Osoblaha, Rusín, Slezské Pavlovice, Slezské Rudoltice

Sociální identifikace komunikačního partnera

věk: pohlaví: vzdělání (zvolte podle karty): doba života v regionu: sociální původ (zaměstnání rodičů), širší rodina v obci/regionu: zkušenosti s podnikáním (stručně pracovní CV):					
Rok, ve kterém jste nastoupil(a) do Vašeho současného zaměstnání/samostatného podnikání		Rok			
Ekonomické postavení <i>(vyberte z nabídky na samostatné kartě)</i>		Vypište číslo			
Pracovní činnost <i>Slovní charakteristika hl. pracovní činnosti. Odpověď zaznamenejte co nejpodrobněji, např. „dělník u běžícího pásu ve výrobě motorů“. U soukromých podnikatelů specifikujte obor (činnost) podnikání.</i>		Vypište			
4. Kódy (nevyplňujte)		Kód ISCO88			
		Kód ISCO08			
Jste zodpovědný(á) za vedení jiných zaměstnanců?		Ano	Ne		
		1	2		
Počet zaměstnanců (u podnikatelů(ek), počet podřízených (u zaměstnanců(kyň))		Vypište počet			
Vlastnický sektor <i>(vyberte z nabídky na samostatné kartě)</i>		Vypište číslo			
Odvětví, ve kterém pracujete <i>(vyberte z nabídky na samostatné kartě)</i>		Vypište číslo			
Do jaké míry si můžete organizovat svoji vlastní práci?		Značně	Do určité míry	Velmi málo	Vůbec ne
		1	2	3	4

Identifikace podniku

velikost podniku roční obrat počet zaměstnanců o rodina historie podniku

Perspektivy (ambice) podniku z pohledu respondenta

Jaké jsou v podnikání Vaše výhledy do budoucna?

Celková spokojenost s podnikáním v regionu a rozhodující impulzy pro zapojení do podnikatelských aktivit v regionu

Největší pocítované bariéry vlastního podnikatelského rozvoje v regionu

Jaké faktory dle Vašeho názoru omezují rozvoj živností a podnikání na Osoblažsku?

Co doporučujete udělat, aby se v regionu zvýšil zájem o zakládání nových firem a živností?

Jaké aktivity nebo opatření ze strany obcí nebo MAS Rozvoj Krnovksa byste přivítal/a jako podporu vašeho podnikání?

Obchodní faktory

dostupnost trhů- kam putují výrobky /služby (kdo je zákazníkem?) – regionální/mimo region (z pohledu mikroregionu, Krnovska, MSK, ČR), velcí odběratelé (významnost firem): malí odběratelé

- potenciál Polska

- dostupnost podpůrných služeb: právní, účetní, marketingové, poradenské, technické, architektonické, personální, ochranné, úklidové

Nároky na pracovníky (pracovní faktory)

-dostupnost pracovních sil (dojíždění vs. místní)

-kvalifikace a cena práce – posoudit poměr cena: výkon

- etnicita – pozitivní a negativní zkušenosti se zaměstnáváním Romů, Řeků

- flexibilita pracovních sil

Infrastrukturní faktory

- význam kvality silnic a železnic z pohledu předmětu podnikání

- zhodnocení dostatečnosti technické infrastruktury (voda, kanalizace, elektřina, plyn, telefon, internet) vzhledem k aktivitě firmy (např. i pro práci z domu u zaměstnanců)

Vztah k dalším firmám v regionu

-spolupráce s jinými firmami – klastry, vztah k regionu, účast v podnikatelských sdruženích, existence společných zájmů a jejich prosazování (např. v oblasti rozvoje technické infrastruktury, vzdělávání a kvalifikace, zvyšování kvality života za účelem udržení kvalifikované síly v regionu)

-spolupráce nad rámec běžných obchodních vztahů –např. pořádání a účast na společenských či jiných akcích, kde si zástupci podnikatelské sféry mohou vyměňovat své názory

-spolupráce firmy se subjekty veřejného, případně občanského sektoru (spolupráce se školami, úřady, neziskovými organizacemi)

Lokální faktory

- možnosti a limity volných ploch k podnikání pro firmu v mikroregionu

- asistence veřejné správy – kvalita veřejné správy v regionálních centrech (Osoblaha, Krnov, Opava) – přístup k podnikatelům a investorům obecně a k jejich rozvojovým aktivitám – příklady dobré a špatné praxe

Cenové faktory

-cena práce z pohledu podnikatelských rozhodnutí i záměru

-cena nemovitostí z pohledu podnikatelských rozhodnutí i záměrů

Enviromentální faktory

- atraktivita území z hlediska předmětu podnikání – především turistická atraktivnost
- enviromentální kvalita území ve vztahu k předmětu podnikání - především atrakivnost z pohledu kvality života respondenta i aktuálních či potenciálních zaměstnanců

Dotační programy podpory podnikání

- míra využití dotačních titulů v posledních 5 letech
- v případě využití důležitost osobních vazeb - kdo pomohl na regionální, kdo na národní úrovni
- důležitost využití zkušeností, resp. zkušených pracovníků
- plány ohledně využívání dotačních titulů- hodnocení důležitosti dotačních titulů

Vztah k regionu

- reflektují postavení firmy v rámci regionu ? názor na postavení firmy v sociálním kontextu regionu
- sledují určité cíle z hlediska sociálního významu firmy v regionu?
- cítí společenskou odpovědnost firmy k regionu?
- názor na možné společné zájmy firmy a mikroregionu

Ohrožení podnikatelského prostředí

- vidí reálná rizika pro firmu v krátkodobém horizontu do dvou let? jaká, odkud...

Regionální push a pull faktory pro vlastní firmu (shrnutí)

Regionální push a pull faktory pro firmy obecně (pro koho je region podnikatelsky přitažlivý, pro koho není a proč)

Zemědělství

1. Za jakých podmínek byste zaměstnával další pracovníky?
2. Byl byste ochoten pěstovat plodiny na zakázku a za jakých podmínek?
3. Za jakých podmínek byste byl ochoten vrátit/přejít na živočišnou výrobu?

Protokol o rozhovoru

kdy:

kde:

kdo vedl rozhovor:

délka rozhovoru:

situace interakce (účastníci, prostředí):

Podpis tazatele:

PŘÍLOHA Č. 3 OSNOVA STANDARDIZOVANÉHO ROZHOVORU S OBYVATELI

Vyplní tazatel/ka

1. Obec / část obce	
	a
	b
<i>jiná, vypište</i>	

2. Způsob bydlení	
byt	a
dům	b
<i>jiný způsob (popište vlastními slovy)</i>	

3. Majitel domu	
obec, město	a
soukromý majitel (pronajímá bytové jednotky)	b
vlastní dům/byt	c
jiný	d

I. Spokojenost se životem v místě

1. Jak jste spokojen(a) s obcí, kde žijete?
1. Velmi spokojen(a) 2. Spíše spokojen(a) 3. Spíše nespokojen(a) 4. Velmi nespokojen(a)

V případě, že respondent odpověděl variantou odpovědi č. 3 nebo 4, pokračujte následující otázkou. Ostatní přejdou na otázku č. 3.

2. Jaký je důvod Vaší nespokojenosti?
Vypište prosím:

3. Představte si, že máte představit Osoblažsko člověku, který zde nikdy nebyl. Jakými přednostmi regionu byste se pochlubil(a)? Uveďte pouze dvě z Vašeho pohledu největší přednosti Osoblažska.
Vypište prosím:

4. Zkuste se zamyslet a řekněte nám prosím, co považujete za nejzávažnější problém Osoblažska? Co je potřeba vyřešit v prvé řadě? Uveďte pouze dva z Vašeho pohledu nejzávažnější problémy.
Vypište prosím:

5. Jak jste spokojen(a) s bezpečností v okolí svého bydliště.	Velmi spokojen (a)	Spíše spokojen (a)	Spíše nespokojen (a)	Velmi nespokojen (a)	Nevím

II. Bydlení

1. Právní důvod užívání bytu	
byt ve vlastním domě	a
byt v osobním vlastnictví	b
jiné bezplatné užívání bytu	c
byt družstevní	d
byt nájemní	e
byt služební, domovnícký	f
podnájem	g
jiný důvod užívání bytu	h

3. Velikost bytu			
do 40 m ²	a	80 - 100 m ²	e
40 - 60 m ²	b	100 m ² a více	f
60 - 80 m ²	c		

2. Pokud se jedná o „nájemní bydlení“ nebo „podnájem“, jaký typ smlouvy je uzavřen?	
smlouva na dobu určitou	a
- na jak dlouho je smlouva uzavřena? (vypište)	
smlouva na dobu neurčitou	b
bez smlouvy	c

4. Kolikrát jste se v posledních 10 letech stěhoval(i)? Vypište prosím místa, na kterých jste bydlel(i).

5. Uveďte prosím, které z následujících předmětů máte ve Vaší domácnosti. U předmětů, které nemáte, označte důvod, proč je nemáte:	má	nemá	
		nemůže si dovolit	jiný důvod
telefon (mobilní, pevná linka)			
barevný televizor			
počítač			
přístup na internet			
pračka			
automobil (nikoliv výhradně služební)			

III. složení domácnosti

1. Kolik osob trvale žije ve Vaší domácnosti?*		2. Kolik z toho je nezletilých dětí?		3. Kolik z toho je starobních důchodců?	

* Dlouhodobé návštěvy, další domácnosti

4. Nyní bych se Vás rád(a) zeptal(a) na osoby, které s Vámi žijí ve společné domácnosti . U každé osoby prosím uveďte rok narození, pohlaví, rodinný stav, stupeň vzdělání, obor vzdělání a postavení na trhu práce.	A		B	C	D	E	F
	Pohlaví		Rok narození	Rodinný stav	Nejvyšší dosažené vzdělání	Obor nejvyššího dosaženého vzdělání	Postavení na trhu práce
	Muž	Žena					
<i>Příklad: Matka</i>	X	2	1962	2	5	15	1
1. Respondent(ka) (osoba, která dotazník vyplňuje)	1	2					
2. Manžel(ka) či partner(ka)	1	X					
3. Otec	1	2					
4. Matka	X	2					
5. První dítě	1	2					
6. Druhé dítě	1	2					
7. Třetí dítě	1	2					
8. Čtvrté dítě							
9. Otec manžela(ky) či partnera(ky)	1	X					
10. Matka manžela(ky) či partnera(ky)	X	2					
11. Jiná osoba (sourozenec, prarodiče apod.) Uveďte:	1	2					
12. Jiná osoba (sourozenec, prarodiče apod.) Uveďte:	1	2					
13. Jiná osoba (sourozenec, prarodiče apod.) Uveďte:	1	2					

Věk jednotlivých osob zaznamenávejte do tabulky vždy pod sebe do příslušného sloupce a zakroužkujte kód pohlaví. Pro určení rodinného stavu, stupně vzdělání, oboru vzdělání a pro určení současného postavení na trhu práce vyberte kód (číslo) z nabídky variant odpovědí uvedených na samostatné kartě.

IV. Příjmy a výdaje domácnosti

1. Může si Vaše domácnost dovolit...?	
ročně týdenní dovolenou mimo domov	a
jíst obden maso	b
dostatečně vytápět byt	c
zaplatit školní výlet/pomůcky pro děti	d
zaplatit neočekávaný výdaj 9100 Kč	e

2. Navštěvují Vaše děti nějaké volnočasové aktivity? (vhodné uvést konkrétní zařízení)	
Ano, všechny děti alespoň jednou týdně	a
Ano, ale jen některé, příp. méně často	b
Pouze výjimečně	c
Ne, v podstatě vůbec	d
Nevím, nejsem si jist(a)	e
Netýká se, v domácnosti nežijí děti	f

3. Zkuste se, prosím, zamyslet nad následujícími položkami, které tvoří standardní typy výdajů každé domácnosti, a pokuste si vzpomenout, kolik jste utratili za daný výdaj v minulém kalendářním měsíci. Zároveň zkuste určit, zda je částka výrazně vyšší nebo nižší od obvyklého měsíčního výdaje. Řekněte, které významnější položky daného typu výrobků a služeb nakupujete mimo region Osoblažska? Nejprve přečtěte respondentovi všech jedenáct typů výdajů a potom projděte položky jednotlivě.

typ výdaje	částka za uplynulý měsíc:		Které významnější položky daného typu výrobků a služeb nakupujete standardně <u>mimo region</u> Osoblažska a <u>kde</u> ?
	odlišnost od obvyklého stavu (zakroužkujte vhodnou možnost)		
1. POTRAVINY A NEALKOHOLICKÉ NÁPOJE	částka za uplynulý měsíc:		
	obvykle vydáme více-stejně-méně		
2. ALKOHOL A TABÁK	částka za uplynulý měsíc:		
	obvykle vydáme více-stejně-méně		
3. ODÍVÁNÍ A OBUV výrobky i služby	částka za uplynulý měsíc:		
	obvykle vydáme více-stejně-méně		
4. BYDLENÍ, VODA, ENERGIE, PALIVA – zvlášť uveďte položku za topení a zde zaškrtněte typ vytápění domácnosti či jejich kombinaci: a) plyn b) tuhá paliva c) elektřina	částka za uplynulý měsíc:	z toho topení dělalo:	
	obvykle vydáme více-stejně-méně		

5. BYTOVÉ VYBAVENÍ, ZAŘÍZENÍ DOMÁCNOSTI, OPRAVY výrobky i služby	částka za uplynulý měsíc:	
	obvykle vydáme více-stejně-méně	
6. ZDRAVÍ výrobky i služby, zejména léčiva a zdravotnické prostředky, pobyty v nemocnici apod.	částka za uplynulý měsíc:	
	obvykle vydáme více-stejně-méně	
7. DOPRAVA výrobky i služby, tj. i nákup dopravních prostředků, pohonné hmoty, dopravní služby	částka za uplynulý měsíc:	
	obvykle vydáme více-stejně-méně	
7a. Pokud máte v domácnosti nezletilé děti, specifikujte finanční zátěž spojenou s dojížděním do škol a uveďte, zda doprava byla zásadní překážkou ve volbě školy (na stupni nezáleží)		Doprava byla / nebyla limitujícím faktorem při volbě školy (nehodící se škrtněte)
		Pokud děti a studenti za vzděláním dojíždějí, kam?
8. POŠTY A TELEKOMUNIKACE výrobky i služby včetně mobilního telefonu	částka za uplynulý měsíc:	
	obvykle vydáme více-stejně-méně	
9. REKREACE A KULTURA výrobky i služby pořízení TV a audio setů, knihy, návštěva kina a divadla, sport atd.	částka za uplynulý měsíc:	
	obvykle vydáme více-stejně-méně	
10. VZDĚLÁNÍ A VÝCHOVA (poplatky v MŠ, ZŠ, školné)	částka za uplynulý měsíc:	
	obvykle vydáme více-stejně-méně	
11. STRAVOVÁNÍ A UBYTOVÁNÍ mimo domov (ve škole, v restauraci, v kavárně, na dovolené atd.)	částka za uplynulý měsíc:	
	obvykle vydáme více-stejně-méně	
12. OSTATNÍ ZBOŽÍ A SLUŽBY široké spektrum (kadeřnictví, drogerie, klenoty, hodinky, kabelka, autosedačka, sociální služby, pojistky atd.	částka za uplynulý měsíc:	
	obvykle vydáme více-stejně-méně	
13. ÚSPORY A REZERVY: Kolik se Vám podařilo v minulém měsíci po pokrytí výše uvedených nákladů uspořit?	částka za uplynulý měsíc:	
	obvykle vydáme více-stejně-méně	

4. Které typy výrobků a služeb Vám v osoblázkém regionu CHYBÍ? Tj. máte na ně prostředky, ale v regionu jsou nedostupné.

5. Jaké typické či významnější výrobky a služby nakupujete často mimo region z důvodů cenových? Kde je nakupujete?

6. Kolik by Vaše domácnost, podle Vašeho názoru, v současné době potřebovala MINIMÁLNĚ měsíčně, aby to stačilo na uspokojení ZÁKLADNÍCH potřeb?

Neptáme se na skutečný příjem. Ptáme se na to, JAKOU ČÁSTKU V Kč BY MUSELA DOMÁCNOST VYNALOŽIT, aby uspokojila základní potřeby. Výklad toho, co jsou to pro domácnost ZÁKLADNÍ POTŘEBY, ponechte na respondentovi(ce).

Kč

7. A jaký je současný skutečný čistý měsíční příjem Vaší domácnosti ve srovnání s tímto minimálním příjmem? Ptáme se na disponibilní příjem, bez ohledu na jeho zdroje – příjem ze zaměstnání, sociální dávky a další příjmy. A ptáme se na příjem CELÉ DOMÁCNOSTI, nikoliv jen na příjem respondenta(ky). Zakroužkujte pouze jednu variantu odpovědi.

O dost vyšší	O něco málo vyšší	Zhruba stejný	O něco málo nižší	O dost nižší

8. S jakou celkovou výší čistého příjmu v MĚSÍCI může Vaše domácnost OBVYKLE hospodařit?

Kč

9. Dostala se Vaše domácnost někdy během posledních 12 měsíců do takových finančních problémů, že nebyla schopna zaplatit v termínu některou z následujících plateb?

	ano, jednou	ano, vícekrát	ne	netýká se
nájemné za byt				
platby za teplo, elektřinu, plyn, vodu				
splátka hypotéky nebo půjčky na tento dům/byt				
splátky ostatních půjček a úvěrů				

10. Mnoho lidí poskytuje peněžní nebo naturální výpomoc osobám žijícím v jiné domácnosti nebo v nějaké instituci. Uveďte prosím částku příjmů/výdajů, kterou jste Vy nebo někdo jiný z Vaší domácnosti v minulém kalendářním roce dostával/poskytoval pravidelně (opakovaně) a u jednorázových částek uveďte součet za celý rok. Pokuste se také odhadnout hodnotu přijatých, resp. věnovaných darů za celý minulý kalendářní rok.

	transfery nebyly		přijaté v Kč	vydané v Kč
1. výživné (na děti i bývalého partnera)		měsíčně		
2. další opakované peněžní transfery (podpora studentů, blízkých osob v jiných domácnostech)		měsíčně		
3. jednorázové a mimořádné částky		ročně		
4. naturální transfery (přijaté/darované produkty z vlastního hospodářství nebo podniku, bezplatné stravování u příbuzných, přijaté/darované výrobky a služby)		ročně		

11. Pokud máte vlastní hospodářství či zahradu, zkuste odhadnout množství, resp. hodnotu spotřebovaných výrobků, které Vaše domácnost spotřebovala z vlastního hospodaření.

V. Individuální ekonomická aktivita respondenta

1. Současné nebo poslední zaměstnání respondenta				
Rok, ve kterém jste nastoupil(a) do Vašeho současného (posledního) zaměstnání	Rok			
Ekonomické postavení (vyberte z nabídky na samostatné kartě)	Vypište číslo			
Pracovní činnost Slovní charakteristika hl. pracovní činnosti. Odpověď zaznamenejte co nejpodrobněji, např. „dělník u běžícího pásu ve výrobně motorů“. U soukromých podnikatelů specifikujte obor (činnost) podnikání.	Vypište			
Kódy (nevyplňujte)	Kód ISCO88 Kód ISCO08			
Jste (byl/jste) zodpovědný(á) za vedení jiných zaměstnanců?	Ano		Ne	
	1		2	
Počet zaměstnanců (u podnikatelů (ek), počet podřízených (u zaměstnanců (kyň))	Vypište počet			
Vlastnický sektor (vyberte z nabídky na samostatné kartě)	Vypište číslo			
Odvětví, ve kterém pracujete (pracoval(a) jste) (vyberte z nabídky na samostatné kartě)	Vypište číslo			
Do jaké míry si můžete (mohl jste) organizovat svoji vlastní práci?	Značně	Do určité míry	Velmi málo	Vůbec ne
	1	2	3	4
Pokud nyní nepracujete, uveďte důvod změny, resp. ukončení zaměstnání	Důvod změny: (vyberte z nabídky na samostatné kartě)			

2. Současné nebo poslední hlavní zaměstnání. Vzdálenost od místa bydliště:	
Stejná obec nebo město	a
Mimo obec - vypište vzdálenost a časovou náročnost dojezdu do práce: km,hod.	b
Mimo ČR - vypište vzdálenost a časovou náročnost dojezdu do práce: km, hod.	c

3. Jak daleko, resp. dlouho byste byl ochoten dojíždět do svého současného nebo posledního zaměstnání?	
maximálně..... km	maximálně..... hodin

3a. Přicházelo by pro Vás v úvahu jezdit jednou za čas za prací na měsíc až dva mimo domov?				
Ano, bez problémů	Ano, s malými obtížemi	Ano, ale s velkými problémy	Na tak dlouhou dobu bych rozhodně nemohl/nechtěl vycestovat	Nevím

4. V dnešní době jen málokdo vystačí s jedním druhem příjmu, ať už se jedná o příjem ze zaměstnání, práci v rodinné firmě, důchod nebo podporu ze strany sociálního státu. Do jaké oblasti spadá Vaše vedlejší ekonomická činnost, resp. oblast příjmů? (Míníme tím jak vedlejší úvazky, tak brigády a příležitostné práce, sezónní výpomoc v hospodářství, podnikání fyzické osoby atd.)
Stručně popište

5. Zkuste prosím odhadnout procentuální význam těchto vedlejších příjmů členů domácnosti na celkovém zajištění potřeb domácnosti	%

6. Pomohlo by nám, kdybyste se mohl(a) zařadit do jedné z následujících kategorií. Uvedte, kolik činil Váš hrubý příjem za poslední měsíc, když sečtete všechny druhy příjmů.	
Méně než 5 000 Kč	a
5 001 – 10 000 Kč	b
10 001 – 15 000 Kč	c
15 001 – 20 000 Kč	d
20 001 – 27 000 Kč	e
27 001 – 35 000 Kč	f
35 001 – 40 000 Kč	g
40 001 – 50 000 Kč	h
Více než 50 001 Kč	ch

Na následující otázky odpovídají pouze respondenti, kteří měli před současným nějaké jiné zaměstnání.

7. První zaměstnání respondenta (trvající déle než 6 měsíců)				
Rok, ve kterém jste nastoupil(a) do Vašeho prvního zaměstnání	Rok			
Rok, ve kterém bylo ukončeno Vaše první zaměstnání	Rok			
Ekonomické postavení <i>(vyberte z nabídky na samostatné kartě)</i>	Vypište číslo			
Pracovní činnost <i>Slovní charakteristika hl. pracovní činnosti. Odpověď zaznamenejte co nejpodrobněji, např. „dělník u běžícího pásu ve výrobně motorů“.</i> <i>U soukromých podnikatelů specifikujte obor (činnost) podnikání.</i>	Vypište			
Kódy <i>(nevyplňujte)</i>	Kód ISCO88 Kód ISCO08			
Byl jste zodpovědný v prvním zaměstnání za vedení jiných zaměstnanců?	Ano	Ne		
	1	3		
Počet zaměstnanců <i>(u podnikatelů(ek), počet podřízených (u zaměstnanců(kyň))</i>	Vypište počet			
Do jaké míry jste si mohl(a) organizovat svoji vlastní práci?	Značně	Do určité míry	Velmi málo	Vůbec ne
	1	2	3	4

8. Popište prosím svou životní dráhu týkající se posledních tří nejdůležitějších zaměstnání trvajících minimálně 6 měsíců.

Rok nástupu / rok ukončení	A. Ekonomické postavení: <i>(vyberte z nabídky na samostatné kartě)</i>	B. Zodpovědnost za vedení jiných zaměstnanců		C. Počet zaměstnanců <i>(u podnikatelů(ek))</i> Počet podřízených <i>(u zaměstnanců(kyň))</i>	D. Vzdálenost od předchozího zaměstnání <i>(vyberte z nabídky na samostatné kartě)</i>	E. Důvod změny <i>(vyberte z nabídky na samostatné kartě)</i>
		Ano	Ne			
/		1	2			
/		1	2			
/		1	2			
/	A. Pracovní činnost:				B. Kód ISCO88: <i>(nevyplňujte)</i>	
/	A. Pracovní činnost:				B. Kód ISCO88: <i>(nevyplňujte)</i>	
/	A. Pracovní činnost:				B. Kód ISCO88: <i>(nevyplňujte)</i>	

9. Jakým způsobem jste našel své poslední zaměstnání?
1. nabídka pracovních míst na úřadu práce
2. žádost o místo přímo u zaměstnavatele
3. pomoc zprostředkovatelské agentury
4. dotaz u příbuzných a přátel
5. inzerce v novinách nebo na internetu
6. účast na pohovoru, zkouškách či testu
7. čekání na výsledek žádosti o místo nebo na výsledek konkurzu
8. jiný způsob:

10. Byl(a) jste v posledních 5 letech nezaměstnaný(á)? Zakroužkujte pouze jednu variantu odpovědi.			
Ano, více než dvakrát	Ano, dvakrát	Ano, jen jednou	Ne

Následující otázky vyplňují pouze nezaměstnaní. **Nezaměstnaným** je respondent, který uvede, že zaměstnání nemá, ale má zájem pracovat. Není rozhodující, zda je nebo není registrován na úřadu práce. Zahrnují se sem však jenom ti nezaměstnaní, kteří nejsou uvedeni v jiné výše uvedené kategorii postavení na trhu práce (např. důchodci, studenti). V případě problematického zařazení respondenta do příslušné kategorie udává hlavní ekonomické postavení každý podle toho, jak své ekonomické postavení vidí on sám.

11. Jak dlouho jste nezaměstnaný(á)
Vypište počet měsíců:

12. Jste evidován(a) na úřadu práce a pobíráte podporu v nezaměstnanosti?
1. jsem evidován(a) a pobírám podporu
2. jsem evidován(a) a nepobírám podporu
3. nejsem evidován(a)

13. Jakým způsobem jste v uplynulých 4 týdnech hledal(a) práci?
1. nabídka pracovních míst na úřadu práce
2. žádost o místo přímo u zaměstnavatele
3. pomoc zprostředkovatelské agentury
4. dotaz u příbuzných a přátel
5. inzerce v novinách nebo na internetu
6. účast na pohovoru, zkouškách či testu
7. čekání na výsledek žádosti o místo nebo na výsledek konkurzu
8. jiný aktivní způsob hledání:
9. V uplynulých 4 týdnech jsem práci nehledal

PŘÍLOHA Č. 4 SOCIÁLNÍ PODNIKÁNÍ

Sociální podnikání je definováno jako podnikatelské aktivity propínající společnosti a životnímu prostředí. Sociální podnikání hraje důležitou roli v místním rozvoji a často vytváří příležitosti pro osoby se zdravotním, sociálním nebo kulturním znevýhodněním, zisk je z větší části použit pro další rozvoj sociálního podniku. Pro sociální podnikání je stejně důležité dosahování zisku, sledování veřejného zájmu a zvýšení veřejného prospěchu. Hlavním subjektem sociálního podnikání je sociální podnik (social enterprise), což je právnická osoba založená podle soukromého práva nebo její součástí či fyzická osoba, které splňují principy sociálního podniku. Sociální podnik přitom musí naplňovat veřejně prospěšný cíl, který je formulován v zakládajících dokumentech sociálního podniku. Sociální podnik vzniká a rozvíjí se podle konceptu tzv. trojího prospěchu – ekonomického, sociálního a environmentálního. Jednou z forem sociálního podniku je integrační sociální podnik, který zaměstnává osoby znevýhodněné na trhu práce obvykle v rozsahu třetiny až poloviny celkového počtu zaměstnanců podniku. Sociální podnikání je úzce spojeno s hodnotami sociální ekonomiky, mezi něž patří sociální soudržnost a solidarita napříč společenskými skupinami, demokratická účast zainteresovaných skupin (stakeholders) na aktivitách, podpora iniciativy občanů, přednostní uspokojování místních potřeb a přednostní využití místních zdrojů (Šťastná 2013).

Subjekty sociální ekonomiky definují samy sebe jako organizace a podniky nezávislé na státu, vytvářející tržní i netržní zboží a služby se sociálním cílem. Jedná se o organizace a podniky, které posilují demokratickou účast na životě společnosti svých členů a zákazníků a jejichž hlavními cíli jsou veřejný zájem a solidarity, a které nedistribuuji své zisky mezi své podílníky. Subjekty sociální ekonomiky v evropském pojetí v jakékoli formě naplňují dvě hlediska, a to ekonomické a sociální. Ekonomické hledisko předpokládá ekonomickou činnost jako hlavní důvod existence subjektu sociální ekonomiky, přičemž ekonomickou činností jsou myšleny trvalé produkty užiteků nebo služeb. Toto hledisko předpokládá vysoký stupeň autonomie, ale připouští jistou závislost na dotacích. Subjekty sociální ekonomiky musí počítat s ekonomickým rizikem, úspěch jejich podniku závisí na schopnostech jeho členů a zaměstnanců (Dohnalová, Deverová a Petrlíková, 2007).

„V českých podmínkách je subjektem sociální ekonomiky typ druž-

stva, který zaměstnává znevýhodněné osoby nebo občanská sdružení, obecně prospěšná společnost, nadace a nadační fond, který vykonává jako doplňkovou také ekonomickou činnost. Subjekty sociální ekonomiky představují možnost pro pracovní uplatnění osob ohrožených sociálním vyloučením.“(Dohnalová 2006: 51).

PŘÍLOHA Č. 5 MIKROPODNIKÁNÍ

Mezi základní podmínky pro provoz mikrofirmy v oblasti poskytování sociálních služeb lze zařadit:

- registraci v Registru poskytovatelů sociálních služeb,
- uzavření pojistné smlouvy – odpovědnost za škodu způsobenou při poskytování sociálních služeb,
- uzavření smlouvy/smluv o poskytování sociální služby,
- dodržování standardů kvality sociálních služeb,
- poskytování základních činností při poskytování sociálních služeb,
- zajištění dalšího vzdělávání sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách v minimálním rozsahu 24 hodin ročně (Procházka, Válková, 2012).

Další povinnosti registrovaných poskytovatelů sociálních služeb jsou definovány v § 88 zákona o sociálních službách a rozvedeny ve standardech kvality sociálních služeb, jejichž obsah je předmětem přílohy č. 2 k vyhlášce č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách.

Oblast financování provozu mikrofirmy v oblasti sociálních služeb lze rozdělit do dvou základních částí, a to příspěvek na péči a úhrada za poskytování služeb. Výše příspěvku na péči je závislá na věku uživatele a stupni jeho závislosti na pomoci jiné fyzické osoby. Podmínky nároku na příspěvek na péči, jeho výše a výplata, povinnosti žadatele, řízení o příspěvku, kontrola jeho využívání a informační systém o příspěvku jsou obsaženy ustanoveních §§ 7-30 zákona o sociálních službách.

Maximální výše úhrad za jednotlivé sociální služby je stanovena vyhláškou MPSV ČR č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, přičemž výše úhrad je regulována tak, aby byly pro uživatele finančně dostupné. Pokud jsou smlouvou sjednány činnosti, které jdou nad rámec tzv. povinných (základních) činností, může být požadována úhrada až do výše skutečných nákladů za tyto činnosti. Vyhláška stanoví maximální výši úhrad, poskytovatel se musí ve smlouvě dohodnout s uživatelem, jaká konkrétní částka bude za poskytnuté služby hrazena. Tato částka nesmí překročit maximální limit. Poskytovatel sociální služby se může dohodnout na spoluúčasti na úhradě nákladů s osobou blízkou osobě, které je sociální služ-

ba poskytována, popřípadě s jinou fyzickou či právnickou osobou, pokud osoba, které je sociální služba poskytována, nemá vlastní příjem nebo její příjem nepostačuje na úhradu nákladů.

PŘÍLOHA Č. 6 ASISTENT SOCIÁLNÍ PÉČE

Podle stanoviska MPSV ČR asistent sociální péče musí být vždy uveden jako pečující osoba v žádosti o příspěvek na péči (na formuláři „Oznámení o poskytovateli pomoci“) pro účely rozhodnutí krajské pobočky Úřadu práce o přiznání příspěvku. Povinnost uzavření písemné smlouvy o poskytnutí pomoci je předmětem kontroly využívání příspěvku na péči v souladu s ustanovením § 29 zákona o sociálních službách. Kontrolu provádějí krajské pobočky Úřadu práce. Krajská pobočka kromě dalšího kontroluje také to, zda je pomoc poskytována osobně tím, kdo byl uveden v žádosti o příspěvek, popřípadě ohlášen podle § 21 odst. 1 písm. d) nebo § 21 odst. 2 písm. c) zákona o sociálních službách. Kontroluje i to, zda způsob poskytované pomoci a její rozsah odpovídá stanovenému stupni závislosti a zda je pomoc zaměřena na základní životní potřeby, které podle výsledku posouzení stupně závislosti okresní správou sociálního zabezpečení není osoba schopna zvládat (Česko MPSV: Asistent sociální péče, 2013).

Přijatá částka z příspěvku na péči jako úhrada za poskytnutou péči je v případě poskytování péče asistentem sociální péče osvobozena od povinnosti zdaňování, a to tak, že od daně z příjmů je měsíčně osvobozena v úhrnu částka do výše příspěvku na péči pro osobu ve stupni závislosti IV (úplná závislost) v souladu s ustanovením § 4 odst. 1 písm. i) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů (tj. částka do výše 12 000 Kč měsíčně).

Citace § 4, odst. 1 písm. i) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů:

„Od daně se osvobozuje

i) dávka pro osobu se zdravotním postižením, dávka pomoci v hmotné nouzi, sociální služba, dávka státní sociální podpory, dávka péčovské péče s výjimkou odměny pěstouna, příspěvek z veřejného rozpočtu a státní dávka nebo příspěvek podle jiných právních předpisů nebo obdobné plnění poskytované ze zahraničí, příjem plynoucí z důvodu péče o blízkou nebo jinou osobu, která má nárok na příspěvek na péči podle zákona upravujícího sociální služby, a to do výše poskytovaného příspěvku, je-li tato péče vykonávána fyzickou osobou, u níž se nevyžaduje registrace podle zákona upravujícího sociální služby; jde-li však o péči o jinou osobu než osobu blízkou, je od daně měsíčně osvobozena v úhrnu maximálně částka do výše příspěvku pro osobu se IV. stupněm závislosti podle zákona upravujícího sociální služby“ (Česko MPSV: Asistent sociální péče, 2013).

Pro účely zdravotního pojištění se z titulu takového příjmu nestává osoba zaměstnancem (§ 5 písm. a) bod 1. zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon o veřejném zdravotním pojištění“) a nehradí z něj pojistné.

Citace § 5 písm. a) bod 1. zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění:

„Pro účely zdravotního pojištění se

a) za zaměstnance považuje fyzická osoba, které plynou nebo by měly plynout příjmy ze závislé činnosti nebo funkční požitky podle zákona upravujícího daně z příjmů, s výjimkou osoby, která má pouze příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků, které nejsou předmětem daně nebo jsou od daně osvobozeny“ (Česko MPSV: Asistent sociální péče, 2013).

Podle § 7 odst. 1 písm. g) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, je stát plátcem pojistného prostřednictvím státního rozpočtu za osoby, které jsou závislé na péči jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) nebo stupni IV (úplná závislost), a osoby pečující o tyto osoby, a osoby pečující o osoby mladší 10 let, které jsou závislé na péči jiné osoby ve stupni I (lehká závislost).

Při posuzování účasti sociálního asistenta na důchodovém pojištění prostřednictvím institutu náhradních dob pojištění se postupuje podle ustanovení § 5 odst. 1 písm. s) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Důchodového pojištění jsou při splnění podmínek stanovených v tomto zákoně účastny osoby pečující osobně o osobu mladší 10 let, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni I (lehká závislost), nebo o osobu, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) nebo stupni IV (úplná závislost), pokud spolu žijí v domácnosti. Podmínka domácnosti se nevyžaduje, jde-li o blízkou osobu. Asistent sociální péče není pro účely důchodového pojištění považován za osobu blízkou automaticky, ale pouze v případě, že půjde současně o osobu definovanou v § 24 zákona o důchodovém pojištění. Tyto pečující osoby jsou účastny

důchodového pojištění prostřednictvím institutu náhradních dob pojištění, za které není pojistné (ani jiné platby) na důchodové pojištění odváděno (nepříspěvkové doby). O době a rozsahu péče pro účely započtení náhradní doby pojištění vydává rozhodnutí příslušný orgán sociálního zabezpečení (Česko MPSV: Asistent sociální péče 2013).

Informace k zákonu o veřejném zdravotním pojištění mohou podat zdravotní pojišťovny. Odbornou pomoc ve věcech důchodového pojištění, nemocenského pojištění a pojistného na sociální zabezpečení poskytují okresní správy sociálního zabezpečení (v Praze Pražská správa sociálního zabezpečení, v Brně Městská správa sociálního zabezpečení Brno) (Česko MPSV: Asistent sociální péče, 2013).

SUMMARY

DISTRIBUTION OF SOCIAL INEQUALITIES UNDER PATRONAGE OF STATE. SITUATION ANALYSIS OF OSOBLAHA REGION AND POSSIBILITIES OF ITS SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT

The aim of the research, whose outcome is the present text, is to map the initial situation of inhabitants living in Osoblaha microregion including regional developmental opportunities, and to formulate specific suggestions for measures in the field of socio-economic development of municipalities in the context of the region. The analysis may be a basis for strategic planning of socio-economic development of the municipalities in Osoblaha region. The fundamental perspective, which we use in the analysis, is the perspective of social exclusion and inclusion in which we emphasize mainly the economic level linked to labour market but we neither leave out other aspects of social exclusion and inclusion.

Almost all authors dealing with social exclusion stress the multidimensionality of this concept. The inclusion on labour market is considered to be a key area of social inclusion – it is in particular perceived as a prevention of poverty (the amount of poverty of working people is in fact in majority of European countries low), next to it, among the dimensions of social inclusion in the Czech Republic in the long term, there are availability and quality of housing, availability and quality of education, availability of health care, adequate income support. In accordance with these analyses, also our view is not limited only to questions of labour market, or matters of redistribution of social state. Our research includes both question of housing, education, social services, transport services, needs of inhabitants and issue of social exclusion of ethnic basis.

From the methodological point of view, our research uses a combination of various research methods and methodological approaches. We used the techniques which can belong to quantitative methodological paradigm; apart from questionnaire survey in 60 households selected by a combination of quota and purposive sampling, we used both publicly available data sources (mainly of Czech Statistical Office but also of commercial and trade register or of cadastral office) and non-public statistics which we were provided with on request by various institutions (from the most important ones, first of all we have to mention Labour Office of the Czech Republic, or more precisely its Krnov and Osoblaha departments, social affairs departments, Police of the Czech Republic, elementary and nursery schools and also several civic associations operating in the locality, results of questionnaire surveys for the purpose of analysis of social services etc.). The evaluation of “catalogue” of entrepreneur intents by various entrepreneurs, whom the half-structured interviews were performed with, followed quantitative logics too.

Among used qualitative methods, there are especially implementation of 15 half-structured interviews with entrepreneurs, eight in-depth interviews with inhabitants of socially excluded localities and set of additional interviews with representatives of various institutions. A relevant part of the research was also observation (e. g. furnishings, public spaces, participation in local authority meetings, participation in work groups of Local Partnership, visit to agricultural companies etc.). A part of the study, which is not quite standard, is use of photographs of Jindřich Štreit, professor of the Silesian University in Opava, which were being taken in connection with another research in the second half of the 90s of the last century and have not been published systematically yet.

The main findings of our research can be divided into two categories: descriptive and prescriptive. As far as the first type is concerned, from the social exclusion point of view, the most important finding is that distribution of social inequality in Osoblaha region is unintended consequence of implementation of two types of public policies: subsidy policy for agriculture and social support of social state. Paradoxically, the scissors of economic social inequality as well as distance are not here opened by the market but by state. These unintended consequences were enabled by persisting character of mass production of state socialistic agriculture (the disintegration of united fields in the 50s back in favour of small farmers did not happen) which however passed to private ownership after 1989. Current subsidy policy for agriculture require neither employment nor diversification of agricultural production, thus it leads indirectly to decrease of number of work positions in agriculture and its massive mechanization.

The second significant finding of the locality's description is characteristics of existence of spatially delimited areas of increased social exclusion which differ from each other in their character and which will lead us to a formulation of difference between structural and spatial social exclusion. The particularity of newly arising localities of social exclusion is immigration, especially such of Romani people, into private block of flats. The key factor of immigration is the cost of renting, although being higher than in municipal housing, where usually old residents live, it is still considerably lower than living in towns or municipalities outside the microregion. The significant factor of an offer is that if immigrating tenants receive social benefits, it is possible, via an institute of special social benefit receiver, to invoice the rent and further costs of living directly to social state and so avoid the problems with uncollectibility of claims. The formation of new socially excluded localities is then rather paradoxically a partial unintended consequence of public policy of social inclusion in a form of setting of partial mechanicals of means of redistribution of social state.

Apart from these two areas, which bring certain possibilities of generalization, the significant contribution of our research is an overview of values of selected social indicators and creation, or presentation of new social data, which we summarize in supplement No.1. These new social data contain wider analytic potential and may be used in replicable researches of other users of our publication.

The prescriptions relating to socio-economic development of the region represent the second area of conclusions. From the area of non-evaluation analysis, we intend to pass to recommendations and proposals of

possible improvement of situation of region's inhabitants. Our attitudes are derived from value axioms of inclusive democratic society which puts emphasis on idea of fundamental equality of citizens and their right to equal access to "common and normal" activities of majority society in the field of consumption, savings, production and widely described political and social activities. More precisely, it involves reaching standards of education, employment, housing, health care and social services, which corresponds to definition of the European Commission. We consider the area of tourism, agriculture and social services to be perspective especially with regards to economic development. In the first mentioned area, we basically recommend developing any activities aimed especially at families with children. From the point of view of both regional and outside regional entrepreneurs, the use of small railway stations of Osoblaha's narrow gauge as well as use of current sport centres seem to be the most perspective project in the area. In the area of agriculture, it will be convenient to develop manufacturing technologies of agricultural products; the principal project in this area seems to be cannery. In the sphere of social services, it will be important to sustain current running and capacity of Old People's Home Osoblaha and try to develop its activity by widening the offer of provided social services, furthermore, to focus on a new institute of assistant of social care and a possibilities of microenterprising in social services.

Rozdělování sociálních nerovností pod patronací státu

Situační analýza Osoblažska a možností jeho socioekonomického rozvoje

Dušan Janák, Miroslav Pilát, Jan Bezděk
Foto: Jindřich Štreit

Opava 2014

Grafické zpracování: Petr Janáček
Jazyková korektura: Vladimír Pfeffer
Překlad anglického resumé: Jana Bortlíková
Vydavatel: Slezská univerzita v Opavě. Fakulta veřejných politik
Sazba a tisk: X-MEDIA servis, s.r.o.
Vydání první

ISBN 978-80-7248-947-3

